HORATII AVGENII A MONTE SANCTO,

Medicinæ, quam Theoriticam vocant, in Gymnaſio Patauino Profeſſoris Primarij;

Quod homini certum non ſit naſcendi tempus:

LIBRI DVO.

Adiecimus Embryon putrefactum vrbis Senonenſis, cum leui & ſuccincta exercitatione, de huius indurationis cauſis naturalibus.

BIBL. SEC. COLL. ROM. SOC. IESV

FRANCOFVRTI,
Apud heredes Andreæ Wecheli,
Claudium Marnium, & Ioan. Aubrium.
M. D. XCVII.

FRANCISCO MOLINO SENATORI VENETO ILLVSTRISSIMO.

QVæ de hominis partu iam pridem conſcripta,& elaborata , nunc demũ in lucem,atq; omnium oculos prodeunt, Tibi, Senatori Illuſtriſſimo, duplici potiſſimum nomine dicanda duxi, tum vt meæ in te obſeruantiæ monumentum aliquod habeas, tum vt tuo hæc fulta patrocinio obtrectatorum ſugillatiónem & calumnias ſpernant. Nam vbi acerrimum cenſuræ tuæ iudicium ſubierint, iam nulli futuri ſunt,qui ea temerario auſu impotenter lacerare, & dente rodere Theonio,audeant: Quia nemo eſt,qui ſummi tui iudicij cunctis in rebus præſtantiam,tãquam Mineruæ, aut Colophonium quoddam ſuffragium,non agnoſcat, ſuſcipiat, venerentur,cum illi præſertim copulata ſit ea vitę integritas,atque innocentia, quæ priſcæ probitatis integerrimorum , & iuſtiſſimorum patrum laudem facile adæquet:quæque planiſſimam tibi vitam nullo benignioris fortunæ afflatu,ad ampliſſimos honores,dignitateſque mnniuit. Et vero,vt hęc ipſa proborum animos tibi arctiſſimo vinculo obſtringunt: Sic me inter cęteros tam arcte deuinxerunt,vt nihil iamdudum magis in votis habuerim, quam aliqua non vulgari ſignificatione meum erga te ſtudium, ac pietatem teſtatum facere. Obtulit ſe nunc tandem huiuſce opuſculi tibi dicandi occaſio,longe ſanè impar tantę voluntati ſingnificandę: ſed , vt verum fatear, non potui hanc diutius apud me continere. Si manum aliquando admouere libello , vbi grauiſſimæ rerum gerendatum curæ, pauliſper diffugiant,non dedignabere, offendes ſubinde aliqua vel ciuilem ſcientiam pertinentia ; ad liteſque dirimendas , non mediocriter,vt ego ſentio,vtilia. Vnde nec tibi, opinor,munuſculum ſordeſcet: nec ineptum,indecenſque fortaſſis videbitur aliis. Quare hoc qualecunque eſt meæ in te obſeruantiæ , & pietatis argumentum, benignus accipe, meque ſimul tua beneuolentia ,qua nihil poteſt eſſe apud nos antiquius , proſequere. Interim Deum Opt. Max. precabimur,vt te diu ſuſtineat,votaque tua, quæ nihil præter abſolutiſſimum virtutis ſpecimen reſpiciunt , cumulatiſſime impleat. Patauij 18. Septemb. 1595.

Amplit. tuæ addictiſſ.

Horatius Augenius.

IN LIBRVM DE PARTV HOMINIS, EXCELLENT. HORATII AVGENII.

Fabius Paulinus Philoſophus, ac Medicus exarabat.

DVm parit Augenius muliebris carmina partus,
Vitaleſque dies, & docet artis opes.
Forte recens ſcriptis adiecit lumina chartis
Lucina, & dixit macte age perge ſenex.
Tu meus auctor eris, tu noſtro numine plenus,
Nec Coo dices inferiora ſene.
Scripſit enim quæ noſſe datum mortalibus ille,
Tu pandes etiam quæ mihi nota Deæ.

IACOBI DE CAILLI NOBILIS GALLI, IN LIBRVM EXCELLEN. D. HORATII AVGENII, Epigramma.

Pauca quidem multi, multo ſub margine pandunt,
Parua ſed Augenii pagina, multa docet.

IN LIBRVM EXCELLEN. D. HORATII AVGENII, MEDICORVM HAC TEMPESTATE facile principis, Michaelis Riberij eius diſcipuli: Epigramma.

Cum Liber authori dat famam, laudo vel author
Libro: Laudo magis, quod dat vtrunque ſimul.
Dat famam libro Augenius, dat nomen, & vltra
Et famam, & nomen dat liber Augenio.

Lupi Riberii eiuſdem diſcipuli.

Vt mundi hic liber poſſit penetrare receſſus,
Hoc tantum nomen ſufficit Augenii.

INDEX

INDEX OMNIVM CAPITVM LIBRI HVIVS.

INDEX PRIMI LIBRI.

I. Cap. De quibus agendum hiſce libris, & quæ ſuppoſita ponat hæc tractatio.
II. Quid annus, & quotuplex.
III. De anno Hebræorum, Romanorum & Græcorum.
IIII. Quid intercalatio, quot annis fiebat, & quæ neceſſitas intercalandi fuerit.
V. Quid menſis, quotuplex menſis, de quo menſe inſtituta ſit tractatio.
VI. Quid dies ſecundum medicos.
VII. De ratione computandi in vtero gerentibus.
VIII. Dubitationum quarundam explicatio.
IX. Non ſemper exactos, & plenos menſes requiri ad naturalem partum.
X. Quid partus, & quæ de partu generaliter dicenda ſunt.
XI. Quæ cauſſæ ſint partus.
XII. Qui partus dicatur perfectus, & vitalis.
XIII. Quod homini certum nō ſit naſcendi tempus.
XIIII. An puer ſexto menſe natus ſit vitalis.
XV. Matthæi Curtij opinio.
XVI. Impugnatio opinionis Curtij.
XVII. Moderni cuiuſdam opinio de partu dierum 163. vſque ad 182. diem.
XVIII. Impugnatio opinionis eiuſdem.
XIX. Iuriſconſulti cuiuſdam Maceratenſis opinio de partu dierum 171.
XX. Impugnatio opinionis ſupradictæ.
XXI. Partum ſextimeſtrem eſſe aliquando vitalem.
XXII. Quid ſentiendum de partu dierum 168. vel 174. nobis propoſito.
XXIII. Dubitationes, quæ his dictis accidunt.
XXIIII. Explicatio propoſitarum dubitationum.

INDEX CAPITVM SECVNDI LIBRI.

I. Cap. Quid actū ſuperiori libro, quid poſt hac agendum, vt qui ſeptimeſtres dicuntur partus.
II. Hippocratis difficilium verborū explanatio.
III. Septimeſtres partus quam ob cauſſam cenſeantur vitales.
IIII. Septimeſtres partus raro vitales naſci, & quam ob cauſſam id contingat.
V. De quadragenariis quædam huic tractationi conferentia.
VI. Dubitationes contra ſuperiorē ſententiam.
VII. Poſitarum dubitationum explicatio.
VIII. Quid Ariſtoteles, Empedocles, Polybius, Plinius, Aulus Gellius de partu ſeptimeſtri ſcribant.
IX. Iuriſperitorum ſentētia de partu ſeptimeſtri.
X. Quis ſit octimeſtris partus, & cur non ſit vitalis ex aſtronomorum ſententia.
XI. Impugnatio opinionis aſtronomorum circa partum octimeſtrem.
XII. Mathematicorum opinio de partu octimeſtri.
XIII. Impugnatio opinionis mathematicorum.
XIIII. Octimeſtris partus cur non viuat ex Hippocratis ſententia.
XV. Dubitationes contra ſententiā Hippocratis.
XVI. Octimeſtrem partum naſci aliquando vitalem.
XVII. De partu nouimeſtri.
XVIII. An fœtus ſeptimeſtris ſit maior, & validior nouimeſtri.
XIX. De partu vndecimeſtri.
XX. Authores qui vndecimeſtrē partum admiſere.
XXI. Qui fœtum vndecimeſtrem reprobare videntur.
XXII. Partum vndecimeſtrem ſecundum medicorum, & philoſophorum ſententiam fore admittendum.
XXIII. Quomodo ſatisfaciendum authoritatibus Hippocratis, contrarium ſentientibus: Librum de ſeptimeſtri partu fuiſſe à Polybio ſcriptū.
XXIIII. Iuriſconſultorū opinio de partu vndecimeſtri.
XXV. Cur Vlpianus partū vndecimeſtrem non admiſerit inter legitimos.
XXVI. De partu annuo.
XXVII. De partu aliorum menſium.
XXVIII. Dictorum epilogus.

HORATII AVGENII, DE HOMINIS PARTV LIBER PRIMVS.

Capvt I.

De quibus agendum ſit hiſce libris, & quæ ſuppoſita ponat hac tractatio.

PRopositvm noſtræ tractationis eſt agere de hominis partu, ac oſtendere quod certum non ſit naſcendi tempus: quæ res maxime difficilis, & neceſſaria accuratam diligentiam poſtulat. Quatuor autem mihi de hac materia tractaturo, ſeſe offerunt conſideranda. Primum, quid ſit partus, & quotuplex. Deinde quo tempore homo in vtero matris genitus, formatus, enutritus, & adauctus in hoc publicum vitæ theatrum naſcendo prodire debeat. Tertium, quot ſint partutiendi modi. Poſtremum, quæ matri, & puero, tum in partu, tum poſt partum, ſiue ſecundum, ſiue præter naturam contingant. De duobus primis agam hoc tempore: de reliquis cum ocium ſuppetet maius. Verum prius dilucidanda eſt ratio computationis, anni, menſium, dierum, quæ debet neceſſario fieri in vtero gerentibus, & quam ſemper in tota hac tractatione ſupponemus: quod vt commodius dilucidiuſque fieri poſſit, explanandum antea, quid per annum, menſem, ac diem ex medicorum ſententia intelligere oporteat: ſic enim fiet, ex importuna interpellatione minime impediri orationem noſtram. Hic autem repetendum, quod ſæpe alias dixi, quodque omnium teſtimonio veriſſimum eſſe conſtat: duo ſcilicet inſtrumenta pro inuen'enda, & cõfirmanda veritate ab omnibus fuiſſe ſcriptoribus vſurpata: nempe rationem, & experientiam: atque horum non æqualem in omnibus eſſe facultatẽ. Quædam enim longe maiorem ex ratione, quædam contra ex ipſa experientia maiorem fidem ſortita ſunt: atq; ne ab hac tractatione longius abeſſe videar, Hominis generatio præcedens partum tota inhæret rationibus, demonſtrationibusque: hæc vero plus experientiæ credit. atque vt in illa experientia interdum locum habet, ſic in iſta non infrequenter adhibebimus rationes, quæ licet demonſtratiuæ non erunt, adeo tamẽ erunt probabiles, vt experientiæ iunctæ, neceſſariam fortaſſis probationem efficient. In hunc modum pro rei ſubiectæ natura vtroque vti conſueuimus inſtrumento.

Cap. II.

Quid Annus, & quotuplex.

QVia de annuo tempore Galeni lucubratio non extat, quam libro tertio prædictionum, & primo de morbis paſſim vagantibus ſcripſiſſe commemorat, non erit vitio vertendum mihi, ſi paulo altius petito principio, quæcunque ad hoc ipſum pertinere videbuntur inſtitutum, diligentius explanauero. Annus igitur eſt periodus, & circuitus temporis in eo puncto deſinens, in quo incepit. Ægyptii, vt hunc ſignificarent, anguem circularem, caudã ſuo ore complectentem, proponebant. Porro quia tempus à cœli motu dependet, rationi maxime conſonum eſt, ex ipſius motus varietate, anni varietatem metiri. Motus differentiæ ſenſibiles duæ ſunt, magnitudo, & paruitas: hic duplicem annum primi Philoſophiæ ſtudioſi inuenerunt, magnum ſcilicet, ac paruum. Quia vero inter extrema mediorum magna diuerſitas, atque latitudo inuenitur, ex mediorum comparatione anni medii multiplices inuenti ſunt. Satis probabile videtur primum fuiſſe cognitum, atque inuentum annum Lunæ, id eſt, reciprocum eius

motum

motum ſpatio menſis abſolutum: & hunc paruum nuncupatum fuiſſe annum. Mox vero conſiderantes longe maiorem eſſe ſolis motum, pro rerumque generatione præſtantiorem, magnum conſtituiſſe annum duodecim paruis annis, id eſt menſibus, conſtantem, de quo ſic inquit Poeta:

Interea magnum ſol circumuoluitur annum.

At mens hominis ſublimiori contemplatione agitata, inueniens adhuc ſuperiorum planetarum motus, vt Martis, & Iouis, & deniq; Saturni, qui altiorem ſedem occupans, annis triginta tardiorem abſoluit motum, maiorem effecit annum. Vt enim ſol ſuperans Lunam, magnum huius reſpectu annum facit: ſic maiorem iis ipſis Martis motus annum conſtituit: adhuc maiorem Iouis, ac tandem Saturni annus longe maior anno Iouis, ac Martis. Neque iis annis contenta maximum quendam annum (ita enim Macrobio referente vocauit Ariſtoteles) excogitauit. Hunc etiam antiqui Philoſophi Mundanum, ſeu mundi annum appellauerunt: Plato autem in Timæo annum perfectum. Eſt certe rationi conſonum, annum magnum abſolute pronunciatum, ad differentiam anni Solaris, quē in præſentiarum ordinarium appellare placet, fuiſſe ab antiquis excogitatum, ac eum potiſſimum dici, qui duorum luminarium cœli, Solis inquam, ac Lunæ motus, ac reciprocationes inuicē vnit, ac in idem tempus coniungit, atque terminat. Quia vero eiuſcemodi vnio ab antiquis ciuitatibus Græciæ credita fuit fieri ſpatio duorum annorum, quia duodecim menſes cum dimidio Lunares omnino poterunt in idem incidere cum anno integro Solari, putarunt illius temporis Philoſophi duos annos Solares omnino conuenire cum duobus annis Lunaribus conſtantibus ex menſibus vigintiquinque: etenim vnum annum Lunarem duodecim, alium vero tredecim menſium conſtituerunt. Atque hic erat apud illos magnus annus, conſtans ex duobus annis Solaribus, quos verrentes nuncuparunt: Totumq; hoc ſpatium vocarunt illi Trienterida: non quidem, quod tertio quoque anno intercalaretur, erat enim circuitus bienniј, & re vera diecteris eſt, vt cum Macrobio loquar, id eſt duorum annorum tempus. Sed quia tertio anno incipiebat magnus annus, at poſtea longe diligentius eiuſcemodi menſuram conſiderantes, cognouerunt, id biennij ſpatio contingere non poſſe: ſiquidem erat impoſſibile, Solis, ac Lunæ motus tam breui tempore inuicem aſſociari poſſe, quatuor annorum curriculo id contingere potuiſſe arbitrati ſunt. quam rem Græci obſeruantes quinto quoque anno redeunte Ioui Olympico in Elide agonem celebrabāt, vocarūt Græci magnum annum Periterida: atque tunc fuit Olympiadis apud Grecos, & Luſtri apud Romanos inſtitutio. Etenim vtroque nomine quatuor annorum ſpatium ſignificat. Sed neque id ſatisfacit Eudoxo Gnidio, qui primus omnium & obſeruaſſe, & ordinaſſe annum traditur, nam horum Luminarium aſſociari motus, & coniungi (vt ita dicam) putauit octo annorum curſu: ideoque magnum hunc annum vocauit octoecterida, ad quam Eudoxi inſtitutionē reſpiciens Cæſar apud Lucanum dicebat:

Nec meus Eudoxi vincetur faſtibus annus.

Tandem vero, cum neque hoc ipſum penitus ſatisfaceret, magnus annus Methomicus inuentus eſt: hunc Methon Athenienſis, vel vt alii dicunt, Laconicus, & annis Solaribus decem & nouem conſtituit, ideoque encateteris dicebatur, & ſepties intercalabatur, durauitque hic annus vſque ad noſtra tempora: complectiturque hic annus, ſi bene computarunt, dies ſex mille, DCCCCLX. Huius Methonis & anni meminit Ariſtophanes in fabula, cui titulum indidit. ὄρνιθες, id eſt aues, & M. Cicero ad Atticum ita ſcribens:

Dic quis erit cui credam? aut quomodo ipſe Methonis annus veniet?

Columella vero de Eudoxo, & de Methone ſic ait:

Verum in hac ruris diſciplina, ſequor nunc Eudoxi & Methonis, antiquorumque faſtus Aſtrologorum, qui ſunt apti publicis ſacrificiis. Qui locus mihi videtur difficilis: quia non video, quam vtilitatem Agriculturæ afferre poſſit annus, vel Eudoxi, vel Methonis: at maximam, certe Solaris annus, conſtans die-

bus, CCCLXV. & horis ſex, ac etiam Lunaris dierum CCCLIIII. Sed hæc aliis relinquantur diſcutienda: ita de einſcemodi annis magnis cenſent, Macrobius, Euſebius Cæſarienſis, atque Fauorinus Philoſophus. Verum de anno mundi quædam. Menſura huius anni non pendet ex motu Lunæ, aut Solis, aut vtriuſque ſimul, aut ex motu ſuperiorum planetarum, de quibus hucuſque tractauimus, ſed ex motu omnium ſimul cum ſuo firmamento. Huius quidem ratio talis eſt, inquit Macrobius: Stellæ omnes, & Sydera, quæ infixa cœlo videntur, quorum proprium motum nunquam viſus humanus ſentire, vel deprehendere poteſt, mouentur tamen, & præter cœli volubilitatem, qua ſemper trahuntur, ſuo quoque acceſſu, tam ſero promouentur, vt nullius hominis vita, tam longa ſit, quæ obſeruatione continua factam de loco permutationem, in quo eas primum viderat, deprehendat. Mundani ergo anni finis eſt, cum ſtellæ omnes omniaque ſydera, quæ aplanes habet, à certo loco ad certum locum ita remeauerint, vt ne vna quidem cœli ſtella, in alio loco ſit, quam in quo fuit, cum aliæ omnes ex eo loco motæ ſunt, à quo reuerſæ anno ſuo finem dedere: ita vt lumina quoque cum erraticis quinque in eiſdem locis, à partibus ſint, in quibus, incipiente mundano anno fuerunt. Hoc autem, vt Phyſici volunt, poſt annũ quindecim millia peracta contingit.

De hoc anno ita locutus eſt aliquando Cicero.

In quo vix audeo dicere, quam multa hominum ſæcula contineantur.

Plutarchus vero, tum de hoc ipſo, tum de aliis magnis annis libro de Placitis philoſophorum in hunc modum ſcribit:

Magnum annum, alii octennio definiunt: alij decem & nouem annis. alij quinquaginta nouem. Heraclitus annorum ſolarium millibus octodecim. Diogenes CCCLXV annis tantis, quãtus eſt vnus Heracliti. Alij. VIIC I Ↄ I ↃCCLXXVII. Hoc eſt vt interpretatur Guilielmus Zilandrus annis 7777. Neque hic prætermittenda eſt Hortenſij apud Ciceronem libro de Natura Deorum ſententia, magnum ſcilicet annum eſſe cum omnes planetæ in eundem locum recurrunt, fieriq; poſt annos duodecies mille noningentos quinquaginta quatuor ſolues. Hæc haberi, quæ de Magno anno ex Cenſorino: Macrobio, Euſebio Cæſarienſi, Fauorino, & pleriſque aliis grauiſſimis authoribus notarem, quoad eius fieri potuit, breuiſſimis.

CAP. III.

De anno Hebræorum, Romanorum, & Græcorum.

EST autem certiſsimum, noſtræ tractationi nullum afferre vſum poſſe annum vere magnum: quandoquidem partus hominis, aut nunquam ſupra duodecim menſes extenditur, aut rariſſime, atque ſi aliquando id contingit, exiguus exceſſus eſt. Propterea agamus de anno quatenus ſpatium duodecim menſium complectitur: omnes enim gentes, vt plurimum vel Lunæ, vel Solis circuitu annum metiri ſolent. Excipio hic Arcades, qui ſuum annum tribus duntaxat menſibus, & Acarnanes, ſex, & Romanos olim rudes, Romulo regnãte, decem conſtare voluerunt. Atque licet omnes in hoc vno conueniant, differunt tamen, quia nonnulli ex ſolius Lunæ, nonnulli vero ex Solis motu, annum efficere conſueuerunt: quæ res, quoniam huic negotio magnam vtilitatem affert, diligenter exponenda eſt, principio ab Hebræis facto, qui vt alias gentes antiquitate ſuperant, ſic principia ſententiarum communicarunt omnibus, vt ego ſentio. Vocat Galenus hos ipſos Palęſtinos libro primo de morb. popularibus ſectione prima commentario primo. Hi annum metiti ex Lunæ motu dixerunt annum conſtare diebus CCCLIIII. affero in confirmationem Galeni verba, quæ ſic habent:

Vt vero Palęſtini computant duodecim menſes, efficiunt dies numero trecentos quinquaginta quatuor. Nam quando tempus à Lunæ cum Sole coniunctione, vſque ad aliam quamuis coniunctionem ſupra dies viginti nouem, aliũ præterea diem dimidium aſſumit: Idcirco dies in partes diuidunt inæquales. Atque al-

que alterum dierum viginti faciunt, alterum vigintinouem. Quare quibus hæc eſt ratio menſium, aliquem facere intercalarem coguntur, vt primum præteritorum annorum reliqua cumulentur, & tempus fiat vnius menſis. Nam quando menſes ſunt intercalares, intercalandum ſcriptum reliquerũt, tum alii Aſtronomi, tum Hipparchus, hæc Galenus.

Ex quibus colligere vnuſquiſque poteſt, annum Hebræorum conſtare ex duodecim menſibus Lunaribus, ex coniunctione Lunæ cum Sole: ſinguli autem menſes dies habent 29. & horas 12. qui numerus multiplicatus duodecies facit CCCLIIII. dies, & vero hic idem erat Græcorum annus. diſtabant enim Hebræi à Græcis in principio anni, non in numero menſium, ac dierum. Nam Græci ſumebant originem à menſe Martio. Hebræi autem à Septembri, vt relatum mihi fuit à docto Rabino Saluato de Balmes. Hinc feſtum præcipuum, quo immolabant Agnum, erat in trigeſima ſabbata, computatione facta menſis Septembris dierum vſque ad 30. de quo ſic inquit candidiſſimus Horatius:

Sed melori
Tempore dicam. Hodie trigeſima Sabbata.
Vin tu
Curtis Iudæis oppedere?

Certe hanc veram eſſe loci huius explanationem puto, quam hic tanto libentius recipio, quod ſciam Dionyſium Lambinum eum locum ſic explanaſſe. Sed qualecunque ex horum opinione fuerit principium anni, parum curemus, vt puta noſtræ tractationi inutile. Porro animaduertendum eſt, Græcos, ſi Macrobio, Solino, & Ammiano Marcellino credimus, ad Lunæ curſum annũ conſtituiſſe Hebræorum conſuetudine dierum CCCLIIII. Galenus tamen ſexto epidemiorum ſectione prima, non putat id omnibus Græcis commune extitiſſe: ſic enim ibi ſcribit:

Cæterum non ſunt pro ratione Lunæ menſes ſubducendi: quod multis Græciæ ciuitatibus iam eſt ſolenne.

Et parum infra.

Apud eos, qui ad ſolem rationem ineunt ſtatuas: id quod à Romanis, vt dixi: & Macedonibus noſtratibus Aſiaticis, & vero etiam aliis nationibus obſeruari non paucis.

Ex quibus verbis lucidiſſime conſtat, quoſdam Grçcos ex Lunæ, quoſdam ex ſolis motu, & circuitu ſuum ſolitos fuiſſe metiri annum.

At Romani vario modo conſtituerunt annum. nam cum primum rudes exiſterent, Romulo ita præcipiente, annnm ordinarunt in decem menſium interualla. Singuliſque menſibus dedit dies 36. vt alii dicunt, vel 30. vel 31. vt quibuſdam viris doctiſſimis placuit, quod etiam multo antea ſcripſit Macrobius. Eratque annus ex hac computatione dierum trecentorũ, & quatuor. cur id factum à Romulo fuerit meum non eſt explicare. Admoneo tamen hunc neque ad Solis, neque ad Lunæ circuitum in hac ordinatione reſpexiſſe. Succeſſit Romulo Numa Pompilius Aſtronomus peritiſſimus. Hic enim ab Ægyptiis edoctus Lunæ motum, Solis, ac Syderum omnium, Hebræorum, & Grçcorum imitatione annum in duodecim menſes diſtribuit, non ſolares quidem, ſed lunares. licet poſtea totæ ſummæ reſultanti ex computatione duodecim menſium, addendum curauerit diem vnum, propter ſuſpicionem diei impuris, vt inquit Macrobius, atque ita ſecundum ſententiam Numæ Pompilij annus erat dierum trecentorum quinquagintaquinque. Verum, quia neque hic perfectus videbatur annus, vt qui alternis annis intercalabat dies plures, & quia ipſa intercalandi ratio cæpit paulatim propter ſuperſtitionem prætermitti, nonnunquam vero per gratiam ſacerdotum, qui cum publicanis proferri, vel imminui, conſulto anni dies volebant, hincque modo auctio, modo imminutio extra neceſſitatem vllam proueniebat, ac ſub ſpecie obſeruationis longe maior contingebat confuſionis occaſio. C. Iulius Cæſar hanc temporum inconſtantiam, vagam adhuc, incertam, & rudem in ordinem optimum pulcherrimumq;

redegit, admittenti ſibi. M. Flauio ſcriba, qui ſingulos dies deſcriptos ita ad dictatorem detulit, vt & ordo eorum inueniri facillime poſſit, & eo inuento certus illorum ſtatus perſeueraret. Ergo Cæſar exordium nouæ ordinationis initurus, teſte Macrobio, dies omnes, qui facere adhuc poſſent confuſionem, conſumpſit, ideoque annus confuſionis vltimus in dies CCCLXVI. fuit prorogatus. Poſt hac vnum ſupereſſe diem, ſi non totum, ſaltem maiorem partem cognoſcens, Ægyptiorum, & Hebræorum imitatione, cum ſolem ſuum peragere circuitum diebus CCCLXV. & horis ſex, videret, annum ſuum, quem nos Iulianum appellamus hodie, conſtituit. At quoniam adhuc ſex horæ aderant numerandæ, quæ multiplicatæ quater faciunt horas 24. hæ vero diem naturalem efficiunt: idcirco ſingulis quatuor annis intercalationem fecit menſe Februario addendo illi diem vnum naturalem: atque hic annus nuncupatur biſſextilis. Porro hæc anni ordinatio ea eſt, quam hucuſque omnes obſeruant. Cæterum in hac de partu hominis lucubratione, neceſſarium eſt, nos audire annum vtroque nomine: tum ex motu ſolis dierum, vt dixi, 365. & horis ſex: ſumendo menſium ſpurium pro triginta diebus. tum etiam ex motu & circuitu Lunæ, ex diebus 354. conſtantem, & menſem ipſum pro ſpatio dierum 29. & horis ſex accipientes. cur vero hoc modo audire oporteat, declarabimus loco ſuo diligentius.

CAP. IIII.

Quid intercalatio, quot annis fiebat, & quæ neceſſitas intercalandi fuerit.

QVia intercalationis mentionem fecimus, ac etiam conueniet meminiſſe poſtea, dilucidioris doctrinæ gratia doceamus, quid intercalatio ſit, quot annorum ſpatio fiebat, & quæ fuerit intercalandi neceſſitas. Intercalationem igitur nihil aliud fuiſſe arbitramur, quam additionem, ſiue interpoſitionẽ quorundam dierum, aut menſium pro totius anni aut Solaris, aut magni complemento. Qui interponebantur dies intercalares vocabantur: qui id facere iubebat, vel ordinabat intercalator, Græci vocant eos παρεμβεβλημένας, & ἐμβολίμους. Quod nomen Andreæ Alciato deductum videtur ἀπὸ τοῦ καλεῖν, id eſt voco, cum enim menſis diuidatur in Calendas, Nonas, & Idus, primus dies Calendis tribuitur: atque tunc Pontifex calato, id eſt, vocato populo pronuntiabat, quot dies à Calendis ad Nonas ſupereſſent. Confluere autem Nonarum die populares in vrbem oportebat, vt addiſcerent, quid eo nomine in humanis, diuiniſque rebus faciendum eſſet, quod audiebant illi à Pontifice Maximo, ad quem id muneris pertinebat. Ego vero non id facile recipio. quia, quod Romanis aſſuetum erat, id non erat apud alias gentes, quæ intercalationem faciebant. Eſt enim receptiſſimum, Hebræos, Aegytios, Arabes Lacedæmones, Græcos, ac in vniuerſum omnes populos intercalationem adhibuiſſe: quæ non habebant Pontificem, cui demandatum fuiſſet munus vocandi populum. Idcirco putauerim nomen ab ipſius rei natura deriuatum: nempe ab ipſa dierum, aut menſium interpoſitione: proprie enim ſignificat id nomen interſerere, & interponere; quod eo magis admitto, quia intercalatio fuit multo anteaquam Roma conderetur ab Hebræis, Ægyptiiſque inſtituta: propterea diximus, eſſe interpoſitionem quandam: additimus dierum, aut menſiũ; quia aliquando vnus dies fuit intercalatus, aliquando plures, & nonnunquam Menſes tres: quæ autẽ tantæ varietatis extiterit cauſa, nunc breuiter doceo. Quando primum intercalatum ſit, varie refertur. Macer quidem Licinius eius rei originem Romulo aſſignat. Antias libr. 2. Numam Pompilium ſacrorum cauſa intercalationem inueniſſe commemorat. à quo Rege, nundinas etiã fuiſſe inſtitutas Varro docet. Tuditanus libr. 3. Magiſtratuum, inquit, decem viris qui decem tabulis duas addiderunt, de intercalando populum rogaſſe. Flauius in Martium conſulem redigit, anno ab vrbe condita 562. inito mox bello Aetolio, cuius tamen opinionem arguit M. Varro, vt Macrobius teſtatur. Etenim antiquiſſimam legem fuiſſe inciſam in columna ærea à L. Pinario, & Furio Coſſ. in qua mentio intercalationis fit, ſcriptum reliquit. Ego vero

putaue-

putauerim, vt ſupra dixi, primos omnium Hebræos docuiſſe intercalandi rationem, vt qui antiquitate, & doctrina gentes alias longe ſuperarunt: ab iiſque deriuatam fuiſſe in Ægyptios, & poſt eorum ex Ægypto fugam, Græcis & Romanis communicatam.

Cum igitur Græci animaduerterent, temere ſeſe trecennis quinquaginta quatuor diebus ordinaſſe annum, neceſſitate ducti intercalabāt vel octauo anno addendo tres menſes; vel alternis addendo dies 22. qui mos etiam apud Romanos olim fuit. Poſterior facta fuit verior intercalatio, quarto quoque anno ſolari conſtante ex diebus. 365. à Caio Cæſare, quæ ratio intercalationis durat etiam hodiernis temporibus.

Iam dixi, quemlibet annum ex octennio cōſtare diebus. 354. ideo fit, Lunarem hunc annum Solari breuiorem eſſe dierum vndecim. Octies vndecim multiplicatum parit dies octoginta & octo: quibus ſi duos addideris biſſextiles, qui ſingulo quoque quaternio increſcunt, habebis dies 90. qui per tria diuiſi 30. dant dies. Hinc menſes intercalares erant tres ſinguli reſultantes ex diebus triginta, atque ij menſes addebantur in fine cuiuſcunque octennii Lunaris. Porro Græci maluerunt magis poſt exactum octennium facere intercalationem, quam antea, quoniam operoſum, ac difficile videbatur omni anno vndecim dies, & quadrantem intercalaſſe, qui intercedebant ſupra 354. vſq; ad 365. putatione facta ex motu Solis: ideo multiplicato hoc numero octo vicibus, & additis duobus diebus ex horis 48. reſultantibus ſupra 365. maluerunt tres conſtituere intercalares menſes.

Qui vero primi annum ex eiuſdem Lunæ circuitu metientes à Romuli conſtitutione deſciuerunt, annis alternis intercalabant. conſtante enim anno 354. diebus, addentes vnum, fecerunt ipſum conſtare diebus 355. propter eam ſuperſtitionem, quo impar numerus plenus, & magis fauſtus iudicabatur, aut etiam, vt inquit Macrobius, per imprudentiam. quia vero ad adæquationē cum anno Solari dies ſupererāt decem & horæ ſex, intercalabāt alternis annis, menſem addentes vnum nunc dierum 22. nunc 23. idque faciebant menſe Februario inter Fœminalia, & Regifugium, quæ intercalatio perdurans annis octo exæquare videbatur numerum dierum, quos Græci ſingulo quoque octennio intercalabant, nempe dierum 90. Fuit hæc intercalatio admodum antiqua à Numa Pompilio Romæ inſtituta, vel vt alii dicunt à Tarquinio: durauitque vſque ad tempora C. Cæſaris. Qui cum eſſet Pontifex Maximus anno tertio ſui conſulatus, & M. Æmilij Lepidi, hunc emendauit intercalationem plurimum diminutis diebus intercalaribus, ſingulis annis quatuor intercalando. Anno enim exiſtente dierum 365. & horis ſex, ex motu Solis computatione facta, vniq; horæ ſex in quatuor annorum ſpatiis conſtituunt horas 24. quæ faciūt diem vnum naturalem. Hinc quarto quoque anno vnum Februarium biſſextilem fecerunt: addituſque dies 28. perinde atque prior ſexto Calendas Martias nuncupabatur. de quo Celſus I. C. D. de verb. ſignificationibus dicebat, id biduum haberi pro vno die. Quod, an vniuerſaliter ſit verum, declarabimus loco ſuo. Cęterum neceſſitas intercalationis fuit, quod dies 354. Solis motum in Zodiaco non explebant. nam deficiebant pro ſingulo anno dies vndecim, & horæ ſex, cum aliquibus minutis. Deinde annus Solaris non ſolum conſtabat diebus. 365. ſed aderant etiam horæ ſex, & minutæ quædam partes. ideoque fuit neceſſaria intercalatio. Hæc de anno, quantum ad meum munus pertinere videbatur, dixiſſe volui, ſi plura deſideras, conſulito Aſtrologos.

CAP. V.

Quid Menſis, quotuplex Menſis, de quo Menſe inſtituta ſit tractatio.

NON poſſunt admodum variæ ſententiæ de Partu hominis recte intelligi, niſi menſium diſtinctionem afferamus: alij enim intelligunt menſem ſo-

larem, alij Lunarem, atque nonnulli menſem peragrationis, alij conſecutionis, alij vero illuminationis. cum agunt de computatione menſium in vtero gerentibus, propterea de menſibus agendum, ſic enim fiet, vt omnem prorſus è medio difficultatem tollamus. Exordior autem à menſium diuiſione. Menſis itaque duplex eſt, Lunaris vnus, Solaris alter. Menſem Lunarem vocari ſpatium, quod ab vno Lunæ coitu cum ſole vſque ad alterum intercedit, nemo eſt qui neſciat, vt inquit Galenus in commentario libri de ſeptimeſtri partu, & tertio prognoſtic. commentario 4. idcirco nomen menſis ſecũdum propriam appellationem tribuitur circuitui huic Lunæ ab vno coitu ad alium, non Galeni modo, vt dixi teſtimonio, ſed etiam Macrobij. nam Luna dicitur μήνη: idcirco Lunæ ipſius curſus appellatur menſis, de quo Virgilius in Bucolicis ait:

Et totum ex ordine Menſem
Paſcitur.

Quamuis Cicero libro de natura Deorum deducat huius nominis, etymologiam multo aliter cum dicit: Qui, quia menſa ſpatia conficiunt, menſes nominantur: quibus verbis videtur dicere, menſem eſſe rem quandam numero dierum menſam. Sed quicquid ſit de ratione nominis huius, conſtat ex communi omnium conſenſu lunarem menſem eſſe triplicem: vnus dicitur menſis peragrationis, alius conſecutionis, tertius vero illuminationis. Menſis peragrationis eſt tempus, in quo Luna integram vnam circuitionem complet ab aliquo puncto, donec reuertatur ad idem punctum. Hic quidem Lunæ motus eſt ab occidente orientem verſus in ſuo eccentrico deferente planetam ſuper polos Zodiaci. vt verbi gratia à primo puncto arietis (in quo eam fuiſſe ponito, cum in coitu eſſet cum Sole) ad eundem ipſum primum arietis punctum: & vero tempus eſt dierum 27. horarum octo, in tertiæ partis hora.

Secundus menſis Lunarius coniunctionis, ſiue conſecutionis appellatus, tantum temporis complectitur, quantum Luna oberrando ab vna coniunctione ad aliam inſumit, id eſt, quando L una cum ſole coiens luſtrato ſuo curſu, ſolem iterum conſequitur. Excedit autem hic Menſis præcedentem vnius fere ſigni ſpatio, id eſt biduo, & horis quatuor cum aliquot minutis. Nam cum Luna Solem in eo loco in quo nouiſſima coniunctione reliquerat, id eſt V. G. in primo puncto arietis, non reperiat: ſed ſit vltra progreſſus, & ſignum fere integrum emenſus, ita, vt primum punctum Tauri attingat, ea biduum & horas 4. cum aliquot minutis in conſequendo Sole impendit, quo fit, vt hic menſis ſit dierum 29. & horarum 12. cum minutis 44. & aliquot ſecundis. de hoc menſe Gal. ita loquutus eſt lib. 3 de dieb decretoriis cap. 4.

Quod autem menſtruum tempus non omnino 30. dierum conſtet, ſed in his minus vnius diei dimidio, integro libro Hipparchus demonſtrauit. Quin & vulgus prope vniuerſum nouit, menſium alium eſſe, quem κοῖλον, id eſt, cauum, nominant nouem & viginti diebus conſtantem, alium vero plenum diebus triginta integratum. Oportet autem amborum menſium totos dies ad nouem & quinquaginta aſſurgere, ſiquidem alteruter in totũ triginta dierum eſt, dempta tamen dimidia diei parte.

Sequitur menſis tertius, quem apparitionis, ſeu illuminationis vocant, id tempus complectens, quo Luna lumen in terras demittens, nobis eſt conſpicua, nec dum, vt dicitur, combuſta, ſeu ſplendore ſolis opacata: quod tempus dierum 26. & horis ſex eſſe dictitant, poſito quod Luna radiis ſolaribus immerſa toto triduo delitеſcat. Solet hic menſis ad portionem temporis occultationis aut minui, aut augeri, eoque non ſemper ſibi æqualis eſt, ipſum tamen vulgo dierum 26 & horarum 12. faciunt. Secundum quam rationem breuior eſſet menſe peragrationis horis 20. quod conſtabit, ſi tot horas 20. dico ad 26. dies & horas 12. addideris, ſummam enim conſtare comperies dies 27. & horas 8. Toties autem numerus dierum circuitus τῆς πρὸς ἡμᾶς φάσεως ἤτοι τῆς εἰς ἡμᾶς ἐνεργείας, id eſt, apparitionis, ſeu illuminationis congruit cum numero dierum menſis ſeu circuitus, τῆς ἰδίας περιόδου, id eſt peragrationis, quoties Luna in coitu biduo & horis 4. de-

deficit:

quoties Luna in coitu biduo & horis 4. deliteſcit: quoties autem menſis illuminationis dierum eſt 26. & horarum 12. toties Luna & totum triduum deliteſcit, & quoties biduum latet, toties menſis ille apparitionis dierum eſt 27. & horarum 12. quoties item vnum diem latet, toties ille 28. dierum & horarum 12. eſt. In ſumma quo diutius latet Luna, eo breuior menſis apparitionis eſt, contra quanto minori tempore latet, ſeu ſi vis, quo citius emergit, eo menſis ille maiori dierum numero abundat.

His menſibus ex Galeni ſententia Petrus Apponenſis ac recentiores alii, quartum addunt, quem illi medicinalem dicunt, vt oſtenderent diem 20. magis decretorium eſſe 21. contra opinionem Archigenis, & Dioclis, cuius menſis inſtitutio in hunc modum habuit. Galenus cauſam dierum decretoriorum retulit ad ſuperiorum corporum motum, præſertim vero Lunæ, nam toto menſe præintellecto, & in hebdomadas diuiſo xx. dies tres hebdomadas continere, quatuor totius mẽſis hebdomadas quatuor finiri terminis iudicatoriis tradidit. primam ſeptimo, ſecundam 14. tertiã 20. quartam 27. quam rem probare non poterant diuiſo menſe in 30. dies. impoſſibile enim eſſet hoc modo imaginari, qua ratione 20. tertiam complecteretur hebdomadam. Eiuſcemodi per hebdomadas computatio in menſe peragrationis fieri non poteſt: quia hic menſis eſt proprij motus, & dies iudicatorii non inſequuntur duntaxat motum Lunæ, ſed etiam impreſſionem cõmunem, quam facit in his inferioribus. quemadmodum ergo ex propria humorum impreſſione in corpus humanum, & ex communi, quæ fit à luna, adueniunt iudicationes in his, aut illis diebus: ita ex menſe communis impreſſionis Lunæ, & menſe propriæ actionis, licebit componere medicinalem, vt vocant menſem; veluti medium duorum menſium, nempe peragrationis, qui amplectitur dies 27. & horas 8. & menſe illuminationis, qui habet dies 26. & horas 12. hic autem habebit 26. & horas 22. totum enim conſtitutum eſt ſpatium dierum 53. & horarũ 20. cuius medietas eſt dies 26. & horas 22. & huius ipſius medietas eſt dies 13. & horæ 11. Quatuor igitur menſes iam conſtitutos habent terminos. Peragrationis dies 27. horas 8. Conſecutionis dies 29. horas 12. minutis 44. & aliquot ſecundis. illuminationis 26. & horas 6. aut 12. Medicinalis 26. horas 22. Menſis autem Solaris eſt quem Galenus plenum vocat, conſtatque ex diebus triginta pro quolibet menſe, vt ſupra ex Galeno demonſtrauimus: de quo menſe agendum, infra docebimus. Eſt autem animaduertendum ex hiſce quatuor lunaribus menſibus, neminem eſſe, qui non admittat priores tres. At quartum negant plures, inter quos eſt Auicenna, qui contra Galenum acerrime diſputat libro quarto fen. ſecunda tract. 2. cap. 2. quo cum ſentiunt multi non infimæ noīæ medici. Quid in hac controuerſia ſentiendum ſit, explicare nõ eſt huius loci, neque temporis: hoc duntaxat dico, hunc menſem nullam afferre poſſe noſtræ tractationi vtilitatem. vt cum de computatione tractabimus, manifeſtum fiet.

Cap. VI.

Quid dies ſecundum Medicos.

SEquitur modo, vt de diebus tranſigamus, de quibus agam breuibus, quia nullam habet tractatio difficultatem. Dico itaque Galenum de diebus fuiſſe tripliciter locutum. vno modo quatenus à nocte ſecluditur: alio, quatenus diem & noctem complectitur. nempe pro ſpatio horarum æquinoctialium 24. poſtremo pro die medicinali. De ipſo die, vt ſimul etiam noctem habet, loquitur lib. nono Methodi c. 1. cũ ſcribit: Dictum enim ſupra eſt, vigintiquatuor horas eſſe ſic appellatæ diei ſpatium, vtique cum nomine diei, nox quoque vna comprehendatur, quod cum decimo methodi medendi cap. 2. libro de ſeptimeſtri partu, & ſexcentis fere locis confirmat. Porro diem, vt à nocte diſtinguitur, declarauit his verbis: Quædam duabus, tribuſue, aut quatuor horis tempus habent, nonnullæ diem totum, vel etiam poſt eum, noctem, vel maius dein ſpatium requirunt. Diem autem quatenus ſimul etiam cõplectitur noctem à Galeno non

ſimpliciter ſumi obſeruatum mihi fuit. Nam in Commentario primo libri de ſeptimeſtri partu,& libro 6. de morbis vulgaribus intelligit diem pro ſpatio, horarum 24. æquinoctialium, at vbi agit de diebus decretoriis, alio modo accepit diem, nempe pro ſpatio horarum 23. & decimam quartam partem vnius horæ: tios, qua ſignificatione vſuri ſimus, infra explicabimus.

Cap. VII.

De ratione computandi in vtero gerentibus.

DOcere, qua ratione fieri debeat computatio in vtero gerentibus, maximam tum difficultatem, tum vtilitatem habet. Difficultatis certe cauſſa eſt varia computandi ratio à recentioribus & antiquioribus medicis adhibita; nam recentiorum quidam Lunares, quidam vero Solares intelligūt menſes: rurſus quidam annum CCCLIIII. dierum, & quidam CCCLXV. & horis ſex. Auget difficultatem, quod ex antiquis auctoribus magnus Hippocrates in eadem exiſtere ambiguitate videatur: nam libro de carnibus, & de natura pueri vnam, libro autem de ſeptimeſtri partu aliam putandi rationem ſequitur. Porro tantæ vtilitatis eſt hæc tractatio, vt putem, aliunde quidem non poſſe certitudinem haberi aliquam de hominis partu, quam ab ipſa ſupputatione. De hac igitur, quoad eius fieri poteſt, diligentiſſime pertractemus.

Primum omnium authorum, Hippocratem partum ſeptimeſtrem, cognouiſſe vitalem conſtat, atque ſimul docuiſſe rationem computandi eo libro, cui titulus eſt περὶ ἑπταμήνου, id eſt, de ſeptimeſtri partu. Expedit eius verba recenſere, quandoquidem ſummam totius dilucidationis continent. In hunc autem modum habet ſtatim in principio eius libelli ſenis venerandi oratio.

Enimuero ſeptimeſtres diebus centum octoginta duobus, & quota diei parte eduntur in lucem. Nam, ſi de primo menſe dies quidecim, de quinque vero menſibus centum quadraginta ſeptem, cum dimidiato die computaueris. (duo ſiquidem menſes diebus propemodum vnde ſexaginta conſtant) comperies ad ſeptimum menſem (anni dico dimidium diei etiam particula quota particulæ quotæ accedente) amplius quam viginti dies deſiderati. hæc ille.

Propono mihi hunc ſolum contextum, quia ex omnium authorum conſenſu, hęc ſententia tanquam Hippocrate digna recipitur: atque licet multa ſeſe offerant explananda, prætermiſſis reliquis in commodiorem locum, duo potiſſimum inſtituto meo conuenientia docere aggredior. Vnum, quam anni medietatem Hippocrates intelligat, cum ait: Anni dico dimidium: & cur de anni medietate mentionem fecerit. Secundo, cum agat de quinque menſibus intermediis de primo & ſeptimo inchoato, de quibus menſibus agat, an lunaribus, an ſolaribus, & an computatio hæc plenis, integriſque menſibus fieri debeat, an partim plenis, partim vero inchoatis, & imperfectis. In his quidem conſiſtit ſumma computationis efficiendæ.

Accedens ad primum dico, nullam habere difficultatem, hic intelligi debere annum pro ſpatio dierum trecentorū ſexagintaquinque, & horis ſex: propterea annus erit Solaris: huius anni medietas complectitur dies centum octogintaduos & horas quindecim: quod ex eo conſtat, ſi hunc numerum duplicaueris reſultabit ſumma totius anni dierum trecentorū ſexaginta quinque, & horis ſex. Hic igitur non eſt admittenda horum opinio, qui annum Lunarem intelligunt: nam Hippocratis verba adeo aperte horum opinionem arguūt, vt meo iudicio, nihil apertius inueniri poſſe arbitrer. namque anni medietas Hippocrati eſt dierū CLXXXII. & horis 15. at Lunaris anni medietas cōtinet dies CLXXVII. deſunt itaque ad eam medietatem, quam Hippocrates proponit, dies quinque & horæ quindecim. totus Lunaris annus eſt dierum 354. quibus pro integritate anni Solaris deſunt dies vndecim horæ ſex: vt ſupra declarauimus. Colligo ex dictis, Caium Cæſarem, non fuiſſe primum inuentorem anni Solaris, vt grauiſſimi quidam ſcriptores dicunt. Hippocrates enim multo ante Cæſarem viguit, mo niſi decipior, ante vrbem conditam. Anni tamen Solaris in hoc ipſo meminit con-

nit contextu: Cæſar primus fuit fortaſſis apud Romanos, qui annum ordinauit, eo modo, quem nunc paſſim obſeruamus. At non fuiſſe abſolute inuentorem, videtur meo iudicio adeo certum, quam quod certiſſimum. Sed cur Hippocrates acturus de ſeptimeſtri partu medietatis anni Solaris voluit meminiſſe? certe hoc videtur mihi difficile, & nemo adhuc explanare aggreſſus eſt: Quaſi quod vel ante dimidietatem anni, vel poſt medietatem, vel prope finem ſeptimi Lunaris, vel in principio eiuſdem non contingat ſeptimeſtrem edi partum. Dico, quod ſentio, breuiter. Antiqua opinio fuit partum ſeptimeſtrem naſci, cum exacti ſunt & pleni menſes ſeptem Solares, qui complectuntur dies 210. de qua ita ſcribit author libri de Principiis, ſiue de Carnibus.

Puer ſeptimeſtri partu natus pro ratione natus eſt, & viuit, ac rationem talis habet, ac numerum ad hebdomadas, ac ſeptenarium exactum.

Parum poſtea declarans, quomodo habeat rationem ad hebdomadas, & ſeptenatium exactum, ſic ait:

Habet autem & ſeptimeſtris partus tres denarios, ſiue decades hebdomadum, & in vna quaque decade ſeptuaginta dies. Tres vero hebdomadum decades ex toto ſunt dies ducenti, & decem.

Ex quibus conſtat ſeptimeſtrem partum ſecundum hanc opinionem, Solares complecti Menſes, & exactos ſeptem, conſtantes, vt ſupra dixi, ex triginta diebus pro ſingulo menſe. Hippocrates autem libro de ſeptimeſtri partu experientia noſcens in eiuſcemodi partu non eſſe neceſſariam computationem ex menſibus ſolaribus, neque etiam ad vitalem partum concurrere debere plenos menſes: vt declararet vtrunque, ſtatim dixit, Vitalem eſſe partum ſeptimeſtrem natum 182. die, & horis 15. quibus verbis excludit plenos menſes, exactoſque, atque ipſam faciens computationem, excludit Solares: apertiſſimam docens putandi rationem ex menſibus Lunaribus. Neque ita anni medietatis meminit, vt velit omnem ſeptimeſtrem præciſe eum attingere numerum, ſed, quia medietas anni principium eſt ſeptimi menſis, ſiue Solaris, ſiue Lunaris, vt oſtenderet non ſolum in fine menſis ſeptimi, ſed etiam in principio naſci vitalem ſeptimeſtrem: qui ſane, vt in vltimo die menſis, & in proximis naſci poteſt: ſic in medietate anni, & parum antea vitæ ſuperſtes orietur. Plura dicemus de hoc argumento ſequenti libro. ſit hoc loco ſatis, me ſummum Diuini Hippocratis docuiſſe artificium.

Nunc ad ſecundi capitis explanationem aggredior. Certiſſimum eſſe puto, ſi vera ſunt Hippocratis verba, de menſibus duntaxat Lunaribus, nec exactis, & plenis omnibus computationem illam intelligi debere. id nunc in recentiorum medicorum gratiam expono. Inquit Hippocrates: Quinque menſes integri dies continent centum quadraginta ſeptem cum dimidio. Si hæc ſententia de Solaribus auditur menſibus, falſa eſt. Quia pleni quinque menſes Solares dies habent centum quinquaginta. De Lunaribus vero menſibus veriſſima eſt. Etenim dies viginti nouem, & horæ 12. quinquies multiplicatæ conſtituunt dies 147. & horas 12. Sic præterea faciendam computationem non ſolum docet ſumma quinque menſium, ſed etiam verba, quæ addit pro declaratione huius putationis: ſunt autem hæc.

Duo ſiquidem menſes diebus propemodum vnde ſexaginta conſtant.

Quæ dubio omni procul non poſſunt intelligi de ſolaribus menſibus: quia duo menſes eiuſcemodi habent dies ſexaginta cum quibuſdam minutis partibus. at Lunares, dies habent 59. cum quibuſdam minutis: eſt igitur certo certius Lunares menſes recipiendos omnino, minime vero Solares.

Amplius idem ex Galeno manifeſtum facio, qui ſane in commentatio libri huius menſem interpretatur pro ſpatio dierũ 29. & horis 12. vt parum poſtea explanabo. Verum quia menſis Lunaris eſt multiplex, recte hic quiſpiam quæſierit, de quo menſe intelligenda ſit computatio Hippocratica. Reſpondeo, ſolum de menſe conſecutionis, ſeu coitus, non autem de aliis, quam rem ſic oſtendo. Quinque menſes intermedij habent dies 147. & horas 12. At quinque

menſes peragrationis habent dies 136. & horas 16. Quinque menſes illuminationis pleni habent dies 132. & horas 12. non igitur Hippocratica computatio attingitur, niſi intelligamus mēſem cōſecutionis, ſiue coitus. Hęc videntur mihi manifeſtam fidem facere, non ſolum de lunari menſe verba Hippocratis audiri debere, ſed etiam de ſolo menſe conſecutionis, ſiue coitus: vt Galenus etiam in præfatione libri de ſeptimeſtri partu docuit. Colligo ex his præterea duo, horum alterum eſt, non eſſe neceſſarium naſci puerum exactis menſibus ac plenis, quandoquidem computatio hæc dies quinque menſium integrorum enumerat: duos autem facit dimidiatos, primum, & ſeptimum. Immo auſim hoc dicere, maiorem partem omnium partuum fieri menſibus refractis, vix quidem inueniemus natum plenis menſibus, aut ſeptimo, aut nono, aut decimo, aut octauo, aut vndecimo, ſatis enim eſt, ſi aliquam partem fœtus ipſe attingat de menſe, de qua ex Hippocrate, & experientia dicam quædam in ſequenti libro. Alterum vero, abſurdam eſſe illorum ſententiam, qui dixerunt, ex quolibet die, vnam diminuendam eſſe horam: quemadmodum etiam accidere dicunt in diebus criticis: hoc enim refragatur toti computationi: nam ex 29. diebus & horis 12. ſi demendæ ſint horæ 29. cum dimidia, vtique non continebit menſis dies 29. & horas duodecim. Sed 27. aut 28. dies, at vult Hippocrates complecti dies 29. & duodecim horas. Deinde Galeni in præfatione Commentarij libri de ſeptimeſtri partu, verba eandem opinionem aperte reprobant, docens nomine diei horas 24. intelligendas.

Cap. VIII.

Dubitationum quarundam explicatio.

SEd ne quid relinquatur in hac materia, q facere difficultatē poſſit, quædam ſunt dilucidanda maximi momēti: Atq; illud in primis, quomodo idē author Hippocrates de vna, eademque materia tractans diuerſam computandi rationem afferat. Nam libro de ſeptimeſtri partu menſes exactos, ac plenos in computatione non adhibet: at libro de carnibus, vt iam docuimus, deſiderat. Vrget magis difficultas, quod ſi dies ducenti ac decem ſeptimeſtrem conſtituunt partum, omnis ſeptimeſtris erit neceſſario octimeſtris: hunc autem non eſſe vitalem vult, & libro de partu octimeſtri, & libro de carnibus, rem ſic habere ipſa docebit computatio: finis enim ſeptimi menſis ex noſtra computatione habetur die 206. & horis duodecim. Pone igitur puerum natum die 210. hic ingreſſus erit octauum menſem ſpatio trium dierum, & horarum duodecim. Atque hæc prima, ac præcipua eſt in hac materia dubitatio. Alia vero eſt, quod ſecundum Galeni, & Auicennæ placita non viderur omnino verum, computationem fieri debere menſibus Lunaribus. Nam Galenus ſic ait primo de morbis vulgaribus ſectione prima, & commentario primo. Cæterum non ſunt pro Lunæ ratione menſes ſubducendi, quod multis iam Græciæ ciuitatibus eſt ſolenne: ſed pro ratione Solis apud omnes vrbes antiquiores, & nationes complures numerantur. Idem dicit apertiſſime Hippocrates lib. de morbis popularibus ſecundo, ſec. 3. cap. 31. cum inquit:

Aut à menſtruis numerandi ſunt nouem menſes, aut à conceptione, & in ducentos ſeptuaginta dies Græci menſes fiunt, & ſi quid inſuper aut maribus, aut fœminis hæc fiunt, aut contraria. Quibus verbis nemo non videt 270. dies exactum eſſe terminum nouem menſium ſolarium putatione adhibita dierum 30. pro quolibet menſe, incipientes computare, aut à conceptione ipſa, aut à menſtruis, quo ſcilicet tempore debebant erumpere, non fluentibus. Auicenna vero hanc ſequitur computandi rationem, cum libr. 3. fen. 21. tract. 1. cap. 2. inquit: Etiam dicitur, quod tempus æquale medium ad formationem eius eſt dierum 35. quare mouetur in ſeptuaginta diebus, & naſcitur ducentis & decem diebus, & illud eſt ſeptem menſes, & parum infra. & naſcitur (ait) in 270. & iſtud eſt nouem menſes. vides igitur hic adeſſe inter Hippocratem, Galenum, & Auicennam conſenſum. Porro neque deſunt inter medicos recentiores,

qui huic

qui huic opinioni fauent. Nicolaus Florentinus magni nominis medicus ex Solaribus menſibus computat. Hunc imitatus eſt Matthæus Curtius Medicus celeberrimus, & noſtris temporibus Franciſcus Vallefiola, qui præterea in huius opinionis confirmationem alium citat locum Hippocratis libro de alimento, in quo inquit: Cumque & triginta Soles fœtum formant, ſeptuaginta mouent, decem, & ducenti perficiunt, ex hoc loquendi modo aperte videtur ſignificare, fœtus ex ſolaribus menſibus abſolutionem eſſe metiendã. Addit ijs Curtius alia, quæ non affero, quia cum eius de partu ſextimeſtri opinionem examinabo, illorum facere mentionem oportebit. Hæc potiſſima meo iudicio ſunt, quæ in hac materia difficultatem faciunt: quorum dilucidationem à priore exordientes, afferamus.

Ferdinandus Mena commentariis ſane doctiſſimis in librum de ſeptimeſtri partu, vidit in ipſo Hippocrate repugnantiam; atque dilucidare illam hoc modo conatus eſt. Putat ſeptimeſtrem partum ex Galeni ſententia centum octoginta duobus diebus, quod minimũ eſt, terminari, ac perfici, quod vero maximum eſt, nunquam vltra ducentos quatuorque dies prorogari. In medio temporis ſpatio celerius, ac tardius maxima pars ſeptimeſtrium (inquit) editur, prout à calida conſtitutione temporis, vteri calido temperamento, & victus ratione calida citius matureſcit, aut contrariis de cauſſis ſuam maturitatem adipiſcitur. Rurſus tres decades ſeptimanarum ducentos decemque dies habent: in eiſque quatenus ſexti quadragenarij minimum capit, abſolui poterit ſeptimeſtris partus, quare ducentos & quatuor dies attingere circiter, quod experimenta Galenica teſtantur, nihil amplius, aut rariſſime. Quintus præterea quadragenarius dies ducentos complectitur, ac plures quam ab Hippocrate proponuntur. Nihilominus ea aſſertione haudquaquam confecit amplius, ac ſi ſpatioſam partus ſeptimeſtris latitudinem inſinuaret, duobus terminis concluſam, intra quos ſerius, ac citius liceat ſeptimeſtri fœtui vitali prodire, hactenus Mena. Cuius opinionem licet maiori ex parte admittam, adſunt tamen nonnulla, quæ mihi diſplicent. Quorum vnum eſt, ac etiam potiſſimum, quod nondum videtur mihi explicata dubitatio. Equidem hoc tanquam veriſſimum admitto, de quo tamen plenius ediſſeram ſecundo libro, partum ſeptimeſtrem duos habere terminos, primum eſſe ſeptimi menſis Lunaris, ſiue ſolaris principium. Alium vero ſeptimi Lunaris finem; qui aduenit die ſexto, & horis duodecim, ſupra ducentos. at quomodo dies 210. ſeptimeſtrem partum abſoluunt? ex computatione quidem menſium ſolarium, id vtique verum fuerit, ſed iam explanauimus. Hippocratem Lunares intelligere: quod, ſi verum eſt, ſequitur dies 210. complecti octauum menſem, & in hoc ipſo vitales naſci ex veteris illius authoris decreto. Etenim dies, vt diximus, de menſe octauo tres cum dimidio in tota ſumma continentur. Neque difficultatem ſoluunt, quæ ille dicit. Quatenus ſexti quadragenarii minimum capiunt partus ſeptimeſtres abſolui poſſe. quia, in virtute quadragenariorum parum omnino fidendum eſt, vt manifeſtum facit nobis eius principium & finis: nam principium, vitalem fœtũ complectitur, nempe à 200. vſque ad 206. & horis decem. finis complectitur etiam nonum menſem, vt à 235. vſque ad 240. propterea dixit Hippocrates libro de alimento agens de hoc termino dierum 240, eſt & non eſt. Quia in hoc ſpatio vitalis, & non vitalis ex illius opinione partus eſſe poteſt. Quadragenaria igitur illa eſt, & non eſt vitalis. Vitalis eſt, vt complectitur ſeptimum exactum; nonum inchoatum non vitalis, vt menſem octauum habet. Sed prætermiſſa ratione quadragenariorum 51. 210. dies, principium continent octaui menſis, & hoc ipſum ſtatutum iam fuit ibidem, non eſſe vitalem, modus, meo iudicio non inuenitur, quo explicari poſſit eiuſcemodi difficultas: maxime, quod principium menſis ex illius ſententia pro toto menſe ſumitur.

Ego vero ita ſentio. Primum, librum de carnibus non eſſe inter legitimos Hippocratis libros numerandum, inter quos dubio procul recipitur hic de ſeptimeſtri partu. Cur ita credam, moueor non ſolum verbis Galeni cum librum

non recipientis; ſed etiam multis coniecturis: non grauabor hic afferre vnam, aut alteram, vt oſtēdam eum librum omnino Hippocrate, niſi fallor, indignum. De formatiōne fœtus habet hæc verba.

Porro vita hominis ſeptem dierum eſt. Primum etenim poſtquam genitura in vteros peruenit, in ſeptem diebus habet, quæcunque corpus babere debet. Mirari autem quis poſſet, quomodo id ſciam. Verum multa ego vidi hoc modo, Meretrices publicæ, quæ ſæpius de ſeipſis periculum fecerunt, vbi cum viris rem habuerint, ſciunt, quando in ventre concipiant, & poſtea conceptum intra ſe perdunt. Poſtquam autem iam perditus eſt, elabitur velut caruncula: hanc carunculam in aquam coniectam, ſi conſpicatus conſideraueris, omnia membra habere reperies, & oculorum regiones, & aures, & manus, & manuum digitos, & crura, & pedes, & pedum digitos, & pudendum, & reliquum totum corpus manifeſtum, hæc Author illius libri. Quæ falſa ſunt, vt oſtendit experientia, & iis contraria, quæ ſcribuntur libro de natura pūeri, & ab Ariſtotele, & à Galeno libris de vſu partium. Vidi ego hactenus quater udituram infra diem vigeſimum: vnam decimo octauo, decimo quinto aliam: decimotertio, & vndecimo alias: At articulationem, & formationem certe non vidi. Imo nec in decimo-octauo die obſeruare potuimus cum expertis obſtetricib. diſtinctionem ſexus. Atque ſi aliquid poteſt fides in hac re obſtetricum, affirmare oportebit, omnino ſeptem dierum ſpatio ſolum quædam trium principiorum apparere rudimenta, qualia declarauimus ex Galeno libris de hominis generatione. Affero etiam alium ſenſatam experientiam. Pullus in ouo perfecte abſolutus eſt die 22. ab ipſa incubatione. At nihil quicquam die ſeptimo præter caput, & inteſtinorum inuolucra effictum, & efformatum eſſe à natura, cernet vnuſquiſque, qui voluerit experiri. manifeſtum argumentum in homine id contingere non poſſe, cuius abſolutio in vtero fit ſeptimo menſe, quod breuiſſimum ſtatuitur tempus. Præterea ſcribitur libro de natura pueri articulationem, & formationem membrorum diſtinctam, qualem proponit author libri de carnibus, in maſculis die 30. in fœminis die 42. cognoſci; vt plurimum enim hoc tempore aut paulo breuiore, aut paulo longiore articulatio ipſis contingit: igitur fieri non poteſt ſeptimo die fœtum ſiue udituram habere actu omnes partes diſtinctas, ac manifeſtas, vt ille dicit. Amplius Hiſtoria cantatricis illius magnæ exiſtimationis, falſitatem oſtendit loci huius: refero verba Hippocratis; quæ ſic habent.

Audierat autē cantatrix ipſa, qualia mulieres inter ſe dicunt, quod quando mulier conceptura eſt in ventre, genitura non egreditur, ſed intus manet. auditis autem his atque intellectis hoc ſemper obſeruauit, & cum aliquando ſentiret udituram non exeuntem dominæ expoſuit, & ſermo ſtatim ad me peruenit. Ego vero cum audiſſem, iuſſi ipſam ad terrā ſaltare, & poſtquam ſepties iam exiliiſſet, udituram in terram profluxit, & ſtrepitus factus eſt, atque illa conſpecta admirata eſt. Qualis autem erat, ego referam. Velut ſi quis ouo crudo externam teſtam circum circa adimat, in interna vero pellicula liquor pelluceſcat. Modus quidem talis erat, & vt abunde dicat, ruber erat liquor & rotundus, in pellicula vero fibræ quædam albæ, ac craſſæ ineſſe videbantur, cum cruore craſſo, & rubro obuolutæ, circum autem pelliculam foris cruenta veſtigia inſtar ſuggillarorum; iuxta medium vero tenue quid eminebat, quod mihi vmbilicus eſſe videbatur, & per illum ſane ſpirationem intus & extra primū facere apparebat; quia & pellicula udituram ambiens, & complectens tota ex illo tendebatur. Talem ſane ego udituram ſex dierum exiſtentem vidi. Hactenus ille. Quę ſi vera ſunt, aperte indicant ſeptimo die udituram diſtinctam & manifeſtam articulationem non habere: vnius enim diei ſpatium, quod intereſt, ex ea maſſa carnoſa, & vt ita dicam, rudi efficere articulationem non potuit. Ad hæc refragatur huic opinioni Ariſtoteles, qui in ſeptimo, de animal. Hiſtoria libro capite tertio, agens de abortu facto in die quadrageſimo, ita ſcribit: Et quidem plurimi fœtus intra tot numero dies deprauantur. Mas, qui quadrageſimo die exierit, ſi in quoduis aliud mittatur, diffunditur, atq; abolетur, ſed ſi in aquam frigidam co-

gitur,

gitur, conſiſtitque velut in membranula: qua rupta fœtus ipſe apparet magnitudine formicæ maiuſculæ, & membra iam inde diſcreta, tum cætera omnia, tum genitalia conſtant, & oculi quemadmodum in cæteris animalibus, prægrandes. Hæc verba formationem die 40. factam indicant, non ſeptima.

Adde ex hac opinione falſam reddi de proportione formationis, ad motum, & de motu ad partum, regulam, nam omnis principium hoc ponet, fœtum eſſe formatum, aut 30. aut 35. aut 40. aut 45. tandem 50. ſic autem ſcripſiſſe Hippocratem conſtat ex ſexto epidem. & libro de Alimento, id etiam admiſiſſe Auicennam certiſſimum eſt: cum igitur hæc ſic habeant, quis admitteret fœtum die ſeptima formatum eſſe? certe neque ſi eſſet formica, quod gigneretur, tam breui ſpatio ſuam conſequeretur perfectionem; tanto minus homo. Poſtremo abſurdum eſt, putare ſeptimo die diſtinctionem apparere ſexus: nam pudenda non eluceſcere, niſi longiori tempore Galeni verba manifeſtũ faciunt lib. 14. de vſu partium, quæ habent hoc modo:

Neque enim ſtatim, vt ſemen in vterum coniectum eſt, neque diutiſſime poſt (quod ex anatomicis didiceris) alterutrum adhuc pudendum formatur. Ignorabiſque ſit ne mas, aut fœmina, quod conceptum eſt, poſtea vero tandem deprehenditur, fitque manifeſtum. Vt merito dicere debeamus, multo tardius, quam ſpatio dierum ſeptem pudenda formata conſpici. Hæc ſatis aperte conficiunt librum de carnibus ab Hippocrate non fuiſſe conſcriptum. Alium etiam affero locum non minoris momenti: Eſt autem, quod ſcribat decadem hebdomadum complecti dies ſeptuaginta, at hoc indignum eſt Hippocrate, quia dies vigeſimus, finis eſt tertiæ hebdomadæ, & principiũ quartę, vt Galenus libro tertio, de diebus decretoriis contra Archigenem, & Dioclem pro Hippocrate, diſputans ſcriptum reliquit. Ideoq; terminus vniuſculuſque decadis hebdomadum eſt dies ſexageſimus ſeptimus, non ſeptuageſimus, vt inquit author libri de carnibus.

Scio, quid dicere nonnulli ſoleant, pro diſſoluendo eiuſcemodi nodo, nempe computationem dierum decretoriorũ alio modo fieri debere, in morbis acutis, quam in vtero gerẽtibus: nam in illis computatio non fit integris diebus, ſed refractis; ideoque vigeſimus erit decretorius & acutis, at vero 21. erit tertiæ ſeptimanæ finis in vtero gerentibus, & ſic deinceps ſingulæ hebdomadæ integris diebus computandæ. Sane quemadmodum hanc differentiam computationis facile admiſerim, ſic etiam iudico ex opinione authoris libri de carnibus, id dici aliqua ratione non poſſe; quia eandem proportionem in vtero gerentibus, & morbo acuto oppreſſis concedit. Quod ita ſeſe habere verba demonſtrant eiuſdem, quæ immediate ſequuntur, nam inquit:

Quin & morbi acutiſſimi ſic hominibus fiunt præteritis diebus hebdomadis dimidiæ, aut vnius, in quibus iudicantur, aut moriuntur, aut ſane euadunt, & tertii generis in vndecim diebus, hoc eſt vna & dimidia hebdomade, & quarti in duabus hebdomadis, & quinti in duode viginti diebus, hoc eſt, duabus & dimidia hebdomadis. Colligo ex hoc ipſo contextu Hippocratem, ſiue, vt rectius loquar, authorem huius libri, computationem in acutiſſimis morbis efficere diebus & ſeptimanis integris: nam 18. diem vocat dimidium hebdomadæ tertiæ; vt ſecundum Hippocratem eſt 17. dimidium hebdomadæ. alios poſſem afferre locos, ſed hi duo ſatisfaciunt cum hoc ipſo, quem tractamus, ediſſeram fortaſſe alias de hac re, interim hæc ſufficiãt pro priori explanatione huius controuerſiæ.

Deinde vero duobus modis hunc interpretari locum poſſumus. Siquidem vbi admiſerimus librum Germanum Hippocratis: duplex enim hic ſeſe offert interpretatio, vna quidem, vt ſtatuamus Hippocratem in libro de ſeptimeſtri partu retractaſſe, quæ libro dixerat de carnibus: nec id mirum iudicari debet, quia in iis, quæ obſeruatione cognoſcuntur, frequenter accidit, ſeniores multo exactiorem habere notitiam: immo frequenter etiam accidit, in dies certiorem acquiri ſcientiam. Putauerim in iis, quæ ad partum pertinent (de hoc

enim propoſito loquamur) certiorem habuiſſe Polypum diſcipulum Hippocratis notitiam ſcribens ſeptimeſtrem partum eſſe vitalem die 180. cum ille voluerit ſolum id contingere die 182. & horis duodecim. Rurſus Ariſtoteli magis, quam Hippocrati credendum, vt qui multa incognita Hippocrati, de hominis partu nouerit: Hoc modo fieri per additamentum artes, ſcriptum fuit primo libro metaphyſicorum. Secunda interpretatio eſt, vt dicamus hæc verba interpretari poſſe duobus modis. Et rationem talis habet, & numerum ad hebdomadas, ac ſeptenarium exactum: nam per exactum ſeptenarium intelligimus, vel ſeptenarium ita præciſe exactum, vt nihil omnino deſit: vel vt tam in proximo ſit & in vicinia, vt ſit exactum omnino. Priori ſenſu non eſt intelligenda ſententia: quia admodum raro contingit naturã in partu aſſequi eum finem, deinde vero impoſſibilis eſſet caſus, quia determinata non eſt hora partus, ita vt in alia fieri non poſſit in latitudine partus vitalis: ſic profecto alios partus excluderemus. Poſterior autem ſenſus perpetuo veritatem habet: quia partus accedunt ad terminum exactũ, plus, aut minus, vt declarabimus loco ſuo diligentius. Septimo igitur menſe natus rationem habet, & numerum ad hebdomadas, quia naſcitur in tertia decade hebdomadum, vel dimidiata, vt ſi oriatur die 182. & horis 12. vel exacta omnino putatione facta ex menſe Lunari, quod erit die 206. horis 12. vel fere exacta & plena ex computatione menſium ſolarium. Hæcque licet omnino exacta non ſit, tamen pro exacta & plena habetur. Locus hic ita interpretatus nullam difficultatem habet. Niſi fortaſſe quiſpiam dixerit, refragari huic explanationi, quæ poſtea addit hiſce verbis: Habet autem ſeptimeſtris partus tres denarios ſiue decades hebdomadum, & vnaquæque decas ſeptuaginta dies. Tres vero hebdomadum decades ex toto ſunt dies ducẽti & decem. videntur hæc includere plenam exactamque tertiam hebdomadarum decadem Solarem. Reſpondeo, neque vrgere, ſi quiſpiam hæc recte interpretetur. Dicamus itaque, ſeptimeſtrem partum habere tres decades hebdomadum, vel exactas & plenas Lunares, conſtantes diebus 2.5. horis 12. vel duas omnino exactas, & vnam dimidiatam parum plus, aut minus: vt ſi naſcatur à 180. vſque ad 184. aut quintum. Duæ decades dies habent 140. Dimidiata decas facit dies 175. huic ſi vnam addideris hebdomadam conſtitues dies 182. Atque ita ſeptimeſtris partus dicetur habere tres decades. Quæ vltimo adduntur verba pertinent ad computationem: quia ſi decas hebdomadum continet dies 70. tres decades ex toto, id eſt, plenæ habebunt dies 210. Quibus ille noluit ſignificare ſeptimeſtrem ex neceſſitate habere tres decades hebdomadũ plenas. foret enim ſibiipſi, & experientiæ contrarius. licet alij hoc ipſum tribuant authori illius libri. Sed voluit ſignificare tertiam decadem ſeptimanarum exactam complecti dies 210. ſatisfaciant hæc de loco libri de carnibus dixiſſe.

Erat alius locus difficilis ex Galeno ſumptus, primo de morbis vulgaribus: qui non eogit. nam de anno, & menſibus vario modo loqui poſſumus pro varietate ſubiecti, quod tractamus. Sed de partu ſeptimeſtri agendum eſt, ſemper computatio fieri debet menſibus Lunaribus, vt ex Hippocrate, & Galeno declarauimus, ſi vero agendum eſt de conſtitutionibus anni, vt doceamus, qui morbi vigeant in omnib. conſtitutionibus non Lunarem, ſed Solarem intelligere oportebit annum, & menſem; & hoc poſteriori modo locutum fuiſſe Galenum in eo commentario conſtat. Authoritatem Hippocratis libro ſecundo, de morbis vulgaribus admitto: & omnino ſum mihi certiſſimus in partu nouimeſtri quomodocunque computes recte ſuccedere, etenim nouimeſtris exactis & plenis menſibus Solaribus genitus, decimeſtris eſt ex Lunę motu: atq; decimeſtris plenus Solaris, vndecimeſtris vocabitur Lunaris incipiens. Vitalis eſt nouimeſtris, decimeſtris, & vndecimeſtris: ergo vtraque computatio recipienda in huiuſcemodi partu. Quod ſi quis eum librum non reciperet inter Hippocraticos, non aberraret. quia Galenus librum 6. epidemiorum ab Hippocrate fuiſſe ſcriptum teſtatur, non autem ſecundum. Porro Auicenna diligentiſſime locutus eſt de hac materia: in iis enim verbis locutus eſt de pro-

portione generationis, ſiue articulatæ formationis ad motum, & à motu ad partum, quæ proportio ab Hippocrate fuit inuenta, & ab omnibus medicis approbata, ideoque ille ſic ait: Et iam dicitur, id eſt, communis ſententia eſt, vel iam dicitur ab Hippocrate, formatum puerum die 35. moueri 70. naſci autem duplicato hoc toto tempore, diebus 210. ſic formatus 30. die mouebitur 60. naſcetur 180. atque ita de reliquis in eiuſcemodi proportione connumerandi ſunt dies ac menſes vti currunt: nam parum refert quales ſint. Hic autem notandum eſt, aliud eſſe naſci, aliud viuere: poteſt naſci fœtus quocunque die cuiuſuis menſis: at vitalis edi non poteſt quocunque tempore, natus in 210. die, ſi credimus Hippocrati vitalis exiſtere non poteſt, quia octauo menſe inchoato natus eſt; quod multo certius apparet in iis, qui naſcuntur in quinto, ac ſexto menſibus.

Opinionem Nicolai Florentini non recipio. De Matthæi Curtii ſententia loquemur in tractatione de partu ſextimeſtri. In eodem errore conſiſtit Valleriola, cum Hippocrates dicit, triginta Soles, hoc nomine intelligit dies: nam Sol ibi, diem ſignificat.

Cap. IX.

Non ſemper exactos, ac plenos menſes requiri ad naturalem partum.

CIrca hominis partum extremæ opiniones duæ adſunt: vna putat oportere ſemper plenos menſes requiri. alia vero, ſufficere duntaxat menſes inchoatos eſſe. ac certe vtramque opinionem falſam eſſe demonſtrãt Hippocratis verba, experientia, & ratio. Hippocrates quidem in computatione, quam facit in ſeptimeſtri partu prioris opinionis falſitatem oſtendit. nam intermedios quinque menſes Lunares integros facit, numerans 147. dies & horas 12. duos refractos primum ac vltimum, ex quib. reſultare dicit numerum dierum 182. & horarum 12. quo ſane calculo apparet ſeptimũ eſſe inchoatũ; ſi Solarem intelligis, dies adſunt duo, & horæ 12. ſi Lunares, quinque. atque hic vides portionem, & partem menſis admodum exiguam pro toto menſe ſumi ab Hippocrate; vt idem etiam apertiſſime teſtatur. Galenus etiam ait, ſeptimeſtrem vidiſſe natum 184. idem Auicenna ſcribit: & in ſumma communis eſt omnium authorum opinio. Arguit præterea ſecundam opinionem Galenus, cum dicat terminum eſſe vltimum, quem tamen ille viderit & obſeruauerit 204. diem. Hippocrates libro de carnibus videtur admittere 210. diem pro pleno & exacto termino, vt dicebamus. eiuſdem ſententiam imitatur Paulus iuriſconſultus, vt docebimus infra. his Auicennam, & alios authores non infimæ notæ aſtipulari, quæ ſuperiori capite diximus manifeſtum faciunt. Ergo naſcitur non modo ſeptimeſtris, ſed etiam octimeſtris, nouimeſtris, ac alij omnes, menſibus aliquando plenis, & aliquando inchoatis, & aliquando dimidiatis: neque poteſt afferri certa coniectura, aut ratio, quę perſuadeat ortum pueri ſemper inchoatis, aut ſemper plenis fieri menſibus. Huic ſententiæ experientia quotidiana fidem facit: neminem enim eſſe putauerim, qui non viderit aliquando puerum naſci in principio menſis ſeptimi, vel octaui, vel noni; & aliquando in medio ſpacio, & nonnunquam in fine menſis. Cæterum ſi aliqua ratione id confirmari, & euidenter demonſtrari debeat, (haud enim, vt diximus in principio tractationis huius, rationes inueſtigandæ ſunt demonſtratiuæ in materia, quæ illas recipere non poteſt) hanc eſſe vnam putauerim, illo tempore præciſe naſci debet fœtus, quo tempore ſuã perfectionem, ac maturitatem adeptus eſt. Verum hanc ipſam adipiſcitur in vago tempore: id eſt, in quo certa dies, & hora aſſignari non poteſt abſolutionis. eſt autem eiuſcemodi tempus, vt explanabo poſthac, quando fœtus ita adauctus eſt, vt amplius in vtero contineri non poſſit, illique accommodatum & ſufficiens ex matre nutrimentum deficiat.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

CAP. X.

Quid partus, & quæ de partu generatim dicenda ſunt.

HActenus dilucidaſſe videor, tum quæ ad annum, menſes, ac dies, tum quæ ad computandi rationem pertinent. nunc cominus ad noſtram tractationem accedamus. Partus nomen haud ſemper eadem ſignificatione ſumitur: Nam Plinius partum vocauit fœtum in vtero exiſtentem, cùm inquit libro ſeptimo naturalis Hiſtoriæ: Cæteris animantibus ſtatutum, & pariendi, & partus gerendi tempus eſt. ac rurſus: Ergo (inquit) cum grauidis fluxit, inualidi, & non vitales partus eduntur. Hunc imitatus videtur mihi Theodorus Gaza, dum Ariſtotelem de animalium natura differentem in latinum vertit, cap. 4. libri ſeptimi, in quo ita ſcribit: ſed cum cætera animalia omnia ſingulari, ac ſimplici modo partum ſuum perficiant. Verum licet eiuſcemodi ſignificatio noſtro propoſito non multum conuenire videatur: quæ enim ad partum hoc modo conſideratum pertinent, maiori ex parte explanata ſunt à nobis libro de Generatione hominis. tamen quia tractationes hæ maxime ſunt connexæ inuicem, cogimur hanc vſurpare, vt cum quæremus, an partus ſextimeſtris, vel alius ſit vitalis. Hic certe maxime proprie ſumo partum pro editione fœtus ex vtero cum ſuam maturitatem adeptus eſt. Cum enim excidit genitura anteaquam formatum ſit animal, non appellatur Ariſtoteli partus, ſed effuſio, ſiue abortus: neque eo nomine dignum eſt appellare cum formatum animal educitur, ſed nondum magnitudine perfectum eſt; vt cum tertio, quarto, quinto menſe educitur, nam cõſueuerunt omnes vocare abortum omnem editionem fœtus ante ſeptimum. Ex veterum ſcriptorum conſuetudine partus incipit à 7. menſe, vſque ad 11. vocari: num vero ſexto menſe aliquiſpiam vitalis exiſtat partus (licet omnino antiquiores negauerint) explicabitur infra. Cæterum non eſt loci huius docere cauſas abortus; quoniam de partu in genere inſtituta tractatio eſt, idcirco prætermiſſo abortu, de ipſo partu docebimus primum, quæ cauſæ ſint naturalis partus: Deinde, qui partus dicatur vitalis. Tertio loco agemus de tempore, in quo naſci hominem contingit.

CAP. XI.

Quæ cauſa ſint partus.

PArtus eſt quoddam opus ipſius naturæ maxime admirandum, vt cum Galeno loquar: quo illa os vteri ita gliſceſcens, conſtrictum & agglutinatum, vt neque ſpecilli cuſpidem admittere poſſe videatur, vt Herophilo olim placuit, adueniente parturitionis tempore ita adaperiat, vt fœtus cõmode in lucem prodeat. Sed certe rem in hunc modum habere ignorat nemo: quo autem pacto id accidat, mirari quidem poſſumus, intelligere non poſſumus, vt Galenus inquit. Auicenna exiſtimat pubis oſſa tum neceſſario ſe iungi, horumque commiſſuram, quaſi diſſolutionem parere: quod tamen an aliqua fieri naturali ratione poſſit, ambigo, ſed ſi ſit, opus certe admiratione dignum eſt, vt alia pleraque naturæ opera. Quandoquidem ipſa prouidit, quo pacto fœtus, qua conueniebat figura, ad collum matricis perueniret: ac etiam quomodo ipſum peruaderet citra labem ſubiectarum partium: nam cum pueri caput oſtio matricis indidiſſet, id alijs muniuit viam. Atqui ſi fœtus obliquus, aut tranſuerſus paret egredi, aut, ſi ſecundum longitudinem quidem, ſed non vt nunc, hoc eſt caput non infereret collo vteri, quod nonnunquam etiam, ſed raro accidit, vel crus ante caput, vel manus exerens, difficilem aliis membris exitum efficeret. Ac ſi ter, & quater non concinne excidens, non ſuffocaretur, eo certe modo accideret ex 40. verbi gratia fœtibus centum impediri: ſed cum in pluribus millibus ſemel accidiſſe id cernatur, in mentẽ nobis inde venire debet, quę bona is artifex, qui nos conformauit, ſit largitus, tum etiã cognoſcere plane debemus, non eius modo ſapientiã, verum etiam potentiã. Quis enim Phydias, aut Polycletus bonus adeo eſt artifex, vt in multis operũ factu difficiliũ millibus, ne ſemel quidem hallucine-

hallucinetur? Num igitur iis duntaxat nominibus naturam iure laudabimus, an quod omnium eſt maxime admirabile, nondum à nobis eſt comprehenſum? Quod ſcilicet animal partium omnium actiones ſtatim editum, docuerit. Sed de iis alibi loquar diligentius. Hæc ſane, quæ videntur fortaſſis extra rem dicta, eo pertinent, vt in ipſo partu hominis, maximam artificis potentiam, ſapientiamque admiremur, vtque diuinum hunc opificem præcipuam cauſſam efficientem eſſe ſtatuamus; cui poſtea accedit corporis particularis natura ſuis facultatibus prædita, maxime quidem expultrice, quæ tunc plurimum viget. Refertur etiã inter cauſſas effectrices puer validis viribus præditus, dum locum quærens magis commodum manibus, & pedibus calcitrando, pelliculaſq; rumpendo vias parat ſibi: concauſa eſt grauitas eiuſdem præſertim capitis, ſic enim ſtimulatur natura, vt validius expellat. Porro cauſa formalis partus eſt pueri exitus ex vtero, motus inquam ille, quem facit puer ex vtero extra vterum per collum matricis. Materia præcipua eſt puer in vtero iam formatus, & adauctus cum ſuis membranis, ac reliquis, de quibus ſuperioribus libris ſatis ſuperq; diximus. Finis proprius eſt conſeruatio ſpeciei, cum enim in indiuiduo conſeruari non poſſet, natura ſucceſſione id efficere voluit.

CAP. XII.

Qui partus dicatur, perfectus, & vitalis.

CÆterum partus tunc potiſſimum emittitur, vt dicebamus, cum ſuam perfectionem, & maturitatẽ adeptus eſt. Perfectio vero, ac maturitas fœtus tunc potiſſimum adeſt, cum has ipſas conditiones habuerit: Harum prima eſt iuſta magnitudo.

Appello iuſtam magnitudinem, quando totam impleuerit capacitatem vteri ſecundum naturam habentis: tunc enim cum maiorem acquirere in vtero magnitudinem non poſſit, neceſſario abrumpũtur vincula, & membranæ ipſum ambientes: quæ res dupliciter accidit, tum ab ipſa diſtenſione plurimum aucta, tum à fœtu calcitrante, ac mouente violenter manus ac pedes, vt ab Hippocrate ſcriptum eſt lib. de ſeptimeſtri partu, & nos lib. ſequenti, oratione proſequemur. Hanc intelligere conditionem debemus in iis, quæ non ſint ſteriles, licet vtero gerant. Eſt enim genus quoddam ſterilitatis, vt idem Hippo. lib. de ſterilibus docuit, quæ concipere quidem poſſunt, at retinere ad tempus conſtitutum non valent, propter craſſitiem, aut humiditatem, aut ob exiguitatem vteri, quod omnino pro magnitudine fœtus dilatari non poſſit. Talibus quidem accidit abortus aliquando ſtatutis temporibus, vt 3. aut 4. menſe; aliquando autem incertis: ſed in iis quidpiam adeſt mulieribus præter naturam impediens conuenientem dilatationem vteri. Sunt, qui dicunt iuſtã tunc habere fœtũ magnitudinẽ, cum omnes & ſimilares, & organicæ partes fuerint optime cõſtitutę numero, & figura & quantitate. ideoq; ſi deſit aliquid, vel ſi additum fuerit, non bene formatũ eſſe fœtum dicunt, ac eius partũ præter naturam appellitãt. Sed certe aliud eſt, puerum pręter naturã affectum dici, aliud vero partũ. Fateor, vbi deſit aliquid affatu dignum, naturaliter ſeſe non habere puerũ, vt etiam ſi addita aliqua fuerit pars: at dum hic in lucẽ editur, vtiq; ratio parturitionis, niſi quid ipſam perturbat, naturalis eſt, ſic mulier monſtrũ, & hominẽ parturire poteſt. Nos, vt ſupra diximus, de partu in vniuerſum agimus: Infra vero in particulari, & ſigillatim proſequemur omnia ad eiuſcemodi partus pertinentia. Prima hæc in duas diuidẽda conditiones: vna eſt, ſummũ incrementũ fętus in relationes ad capacitatẽ vteri. Alia vero continentis vteri diſtenſio adeo magna, vt maior nõ poſſit conſiſtere. Ex iis aliã conditionem deduco, nempe alimenti conuenientis diminutionẽ. Eſt equidem neceſſariũ alimentum, quod à matre illi ſuggeritur fœtu iam grandiori facto, diminui: quia illa eandem gignit quantitatem ſanguinis, quam generabat antea, at certe multo maiorẽ copiam abſumit puer grandior, quam paruus: cogitur igitur puer, vt vberius alimentum inueniat, pelliculas rumpere: de qua re ſic loquitur Hippocrates libro de pueri natura. ſic etiam vbi auctus fuerit puer,

mater non amplius illi ſufficiens alimentum præbere poteſt: vberius nanque præſens alimentum puer quærens calcitrando pelliculas diſrumpit, & à vinculo exolutus ſimul foras prodit. & parum ſupra dixerat, ſi puer plenus, ac maturus exiſtat copioſius alimentum deſiderans, calcitrat, & pelliculas rumpēs initium partus matri inducit: & hoc patiuntur magis mulieres primiparæ: Deficit enim pueris alimentum, vt ad decimum vſque menſem ſufficere non poſſit. Velim hic notari, quod ille dicit. Patiuntur autem magis mulieres primiparæ, quandoquidem in his ipſis neque poteſt vterus ad tantam capacitatem attolli, ad quantam in aliis diſtenditur, quæ multos peperere filios: neque alimentum abundate poteſt, ob ſenellam ætatem, cum indigeant alimento primum, vt viuant, ſecundo, vt augeantur, tertio, vt fœtum alant, augeantque. at ſane non poteſt tantis ſeruire neceſſitatibus, ſanguis puellæ annos natæ quatuordecim, aut etiam decem & octo: nam, vt plurimum huius ſunt ætatis primiparæ. Vt haſce conditiones facilius aſſequaris, velim animo concipias, pulli generationem ex ouo, quæ tibi oſtendet, quale ſit, quód diximus de alimenti defectu, & de capacitate vteri. Habet autem ex Hippocrate in hunc modum. Incumbente Gallina ouum incaleſcit, & quod in ouo ineſt, à matre mouetur. Incaleſcens autem id, quod in ouo eſt, ſpiritum habet, & alterum frigidum ab aere per ouum attrahit. ouum enim adeo rarum eſt, vt ſpiritum, qui attrahitur, ſufficientem ei, quod intus eſt, tranſmittat; & augeſcit volucris in ouo, & coarticulatur modo eodem, & conſimili, veluti puer in vtero, naſcitur autem ex Luteo oui volucris: alimentum vero, & augmentum habet ex albo: atque hoc iam omnibus manifeſtum factum eſt, qui animum aduertant: vbi autem deficit alimentum pullo ex ouo, non habens id ſufficiens vnde viuat, fortiter mouetur in ouo vberius alimentum quærens, & pelliculæ circum dirumpūtur, & vbi mater ſentit pullum vehementer motum, putamen exculpans ipſum excludit: atque hæc fieri ſolent in viginti diebus, & manifeſtum eſt (inquit Hippocrates) quod ita ſe habēt: vbi enim excuſſa eſt volucris, nullus humor in oui teſtis ineſt, qui ſane memorabilis exiſtat, expēſus eſt enim in pullum. hæc ille.

Aliam maturitatis & perfectionis conditionem Galenus addit libro decimoquinto de vſu part. cap. 7. cum ait: Partus autem fit, cum fætus ita iam eſt perfectus, vt per os nutriri poſſit. ſupponit Galenus fœtum in vtero per vmbilicum nutriri, & recte quidem: an vero ita per vmbilicum fiat huius nutritio, vt nunquam nutrimentum capiat per os, diſputatum mihi fuit libro quarto de generatione hominis. Non eſt autē hoc loco prętermittendum, ſtatim animali genito per ſe alimentum ſuſcipere modo prorſus admirando, cum nunquam antea didicerit. Verum quod ad alia omnia animalia pertinet, alibi explicabitur; Homini quidem natura ſtatim genito parauit alimentum ex eadem matre. Papilla enim mammæ ori infantis indita confeſtim quidem eam ſuis labiis conſtringit, & protinus buccis dilatatis ſuccum attrahet: poſt autem curuata lingua in fauces propellet, perinde atque ſi multo ante tempore didiciſſet. Inde autem ſtomachus in ventriculum deducit, & ipſe veluti edoctus: deinde ventriculus vbi eo eſt vſus, mittit inteſtinis, quod ſibi eſt ſuperfluum. Hæc autem ſibi deinceps mutuo diſpertiunt, vſque ad poſtremum. ſunt hæ potiſſimæ conditiones partus naturalis: nam quæ alij comminiſcuntur de pueri in caput deſcenſu, non pertinent ad partum in genere; ſed potius ad naturalem modum parturiendi, de quo, vt de aliis omnibus loquemur infra diligentius. Cæterum quæri ſolet hoc loco, qui dicatur partus vitalis: quæſtionis ratio eſt, quod nonnulli putant, partum aliquempiam eſſe naturalem, vti eſt octimeſtris, at non eſſe vitalē. Alij contendunt octimeſtrem non dici partum naturalem, ſed abortiuum. Ego autem naturalem partum hiſce cōditionibus, quas diximus, Inſignitum, protinus vitalem exiſtere reputauerim. Quia partus non vitales ſunt: non quicunq; à natiuitatis principio ſtatim moriūtur (multi enim alioquin ſua natura vitę participes ſtatim moriuntur, aut ſuperueniente morbo, aut ex errore) ſed qui propter imbecillitatem in vtero contracta viuere non poſſunt. Huiuſmodi cenſentur, qui educuntur in

lucem

lucem anteaquam maturi ſunt, vel qui in vtero ſuo tempore conſiſtentes ægrotarunt, ac nondum ſanati foras prodierunt. Non maturi eduntur cum ſit abortus, cuius cauſſa eſt ſanguinis miſſio, ac omnis alimenti ſubtractio, vt eunque contingens fœtus corruptio à veneno, à medicamento purgante, & educere menſes, vehemens animi motus, ac id genus alia. Morboſus redditur in vtero fœtus, vel ob malam diſpoſitionem ſeminis, vel ob malum victum vtero gerentis, vel ob particularem diſpoſitionem fœtus. Redditur imbecillior ob vacuationem ſanguinis ex vtero, vt Hippocrates in Aphoriſmis præcipit. Vbi ergo nihil horum contingat, fœtus vitalis eſt: de qua re ita loquitur Hippocrates. 2. epidem. ſect. 3. aph. 25.

Ὅσοισι μὲν οὐδὲν ἔσω τοῦ τεταγμένου χρόνου ἑκάστοισι τὰ τικτόμενα ἄρτια γίνεται quod eſt:

Quibus nihil intra conſtitutum tempus accidit: iis ſingulis, quæ pariunt, vitalia ſunt. quod etiam repetit 6. epidem ſec. 8. aph. 6. concludens igitur meam in hac re ſententiam dico, partum omnem maturum quantum ſit merito ſui, vitalem exiſtere. Non maturum verò, morboſum imbecillum non eſſe vitalem. ſed ſatis hæc.

C a p. XIII.

Quod Homini certum non ſit naſcendi tempus.

NVnc diligenter agamus de tempore. Putat Ioannes Lalamantius in ſuis ad ſecundum de diebus decretoriis Galeni librum commentariis partum naturalem eſſe duntaxat nono menſe editum, alios verò, qui ante fiunt, abortiuos, & qui poſtea, monſtroſos appellat. Ego verò ſum poſt hac oſtenſurus, hunc tota, quod dici ſolet prouerbio, aberraſſe via: cum de partubus poſt nonum menſem tractabo. Hic docebo non eſſe abortiuos ante nonum, imo neque ante ſeptimum genitos. Sed prius exponamus, quid generatim de hac materia ſcribat Ariſtoteles. Eius verba ſic habent, libro ſeptimo de Hiſtoria animalium, capite 4.

Sed cum cætera animalia omnia ſingulari, ac ſimplici modo partum ſuum perficiant (vnum enim pariendi tempus ſtatutum omnibus eſt,) Homini vni multiplex datum eſt. nam & ſeptimo menſe, & octauo & nono parere poteſt, & quod plurimum decimo, nonnullæ etiam vndecimum rangunt. Fœtus, qui maturius, quàm ſeptimo menſe prodeat, nullo pacto vitalis eſt: qui ſeptimo, vitalis quidem hic primus exit: ſed magna ex parte infirmior. hæc Ariſtoteles. Exponemus priorem partem huius dictionis hoc ipſo capite, aliam verò in tractatu de partu ſextimeſtri, & ſeptimeſtri.

Animalia bruta pariendi tempus habent certum: ſolus homo incertum habet. Capra enim, & ouis quinto menſe fœtus edūt. Sus, quarto, Aſina, & equa vndecimo parit, vigeſimaſecunda die vt plurimum, aut vigeſima quod minimum, pullus ex ouo exit, computatione facta à primo die incubationis Gallinę. Canis ſemper quarto menſe. Felis menſe tertio. Elephas anno ſecundo partum edit. Vacca vno anno getit vtetum: atque ſic de reliquis animalibus dicendum eſt. Homo naſcitur aliquando quinto, & ſexto menſe, vt docebimus infra tum Hiſpanorum medicorum authoritate, tum etiam ex propria ſententia. Interdum ſeptimo, & octauo, nonnunquam nono, decimo, aliiſq; deinceps menſibus. Cur verò ſtatutum non ſit pariendi tempus homini, licet ab aliis nondum planè explicatum ſciam, conabor tamen rationem afferre, ſatis, niſi fallor, probabilem. putauerim igitur id contingere triplici de cauſſa, vna ſumitur à fœtu, alia à nutrimento, tertia ab vtero. Fœtus enim generatio cum ſit à ſemine, pro huius ipſius conditione varia, redditur fœtus nunc quidem validior, nunc autem imbecillior ex calidiori, & magis vegeto ſemine, robuſtior ſit puer, ex frigidiori languidior. Porrò quanto vires habuerit validiores fœtus, tanto citius formatur, & perficitur, & in lucem editur: & contra, quanto fuerint vires illius imbecilliores, & diuturniorem moram in vtero habet: hinc poſtquā forma-

tus eſt puer, & adauctus ad eam magnitudinem, quam indiuidua illius poſtulat natura, aliquando citiſſimè prodit in lucem, aliquando tardiſſimè, & aliquando mediocri quodā modo ſeſe habet. Iā verò nutrimentū conſiderantes cognoſcemus hoc etiam ad huius varietatem conſtituendam plurimum poſſe. Quæ enim mulieres euſarchæ ſunt, & plurimo ſanguine abundant, poſſunt longiori tempore fœtum nutrire in vtero: quæ minus habent ſanguinis, breuiori: cuius argumentum eſt, quod abortus facilè contingit ab inedia. in ſumma puer non habens in vtero vnde nutriatur, foras prodire coactus eſt, vt vberius nutrimentum inueniat. Cæterùm vterus, qui iam aſſuetus eſt portando oneri, vt accidit mulieribus, quæ plures partus ediderunt, ac etiam, quæ ex natura vteri capacitatem maiorem habent, longiori tempore geſtant vtero: quæ anguſtum habent locum, non poſſunt, niſi breuiter ab eo pondere ſeſe expedire. fœtus quidem habens ſpacium, capacitatemque idoneam, in quo maneat, non deficiente illi nutrimento, tamdiu ibi manet, quamdiu poteſt, ac tandiu poteſt, quamdiu tota impleatur vteri cauitas, vt ſupra dicebamus: vbi adauctus ita eſt puer, vt amplius nequeat contineri, tunc calcitrando cogitur mutare locum. Omnes haſce cauſſas videtur mihi author libri de natura pueri proſecutus cum ait: Et hoc patiuntur magis mulieres primiparæ: deficit enim pueris alimentum, vt ad decimum vſque menſem ſufficere non poſſit. Deficit autem per hūc modum. Sunt quædam mulieres, quibus ſufficientes menſes purgantur: quædam quibus pauciores: Hoc ipſum, ſi ſemper fiat in natura & genere, maternū ipſis exiſtit. quæ verò menſes paucos demittunt, hæ etiam pueris poſtremo tempore, vbi iam maturi fuerint, alimentum nimis exhibentes ipſos calcitrare faciunt, vt & ante decimum prodire feſtinent. Modicus enim ſanguis à iuuenculis, ac nouellis matribus procedit: vt plurimum verò contingit tales mulieres etiam ſine lacte eſſe, quæ paucos menſes demittunt, ſicciores.n.ſunt, & denſiorem vterum habent. hæc ille. Ex quibus facilè colligere vnuſquiſque poteſt, certum non eſſe homini pariendi tempus, & quam ob cauſſam contingat.

CAP. XIIII.

An puer ſexto menſe natus ſit vitalis.

HAEC generatim de partu. Nunc de ſingulis partubus acturo exordiri placet à ſextimeſtri duplici de cauſſā. Primum, quia Matthæus Curtius Medicus certè clariſſimus, aliiq; recentiores de hoc argumento tractarunt. Deinde quia olim quæſitum de me fuit, an puer natus die centeſimo, & ſexageſimo octauo, vel ex aliorum computatione centeſimo, & ſeptuageſimo quatto, fuerit vitalis, recordorq; me illuſtriſſimis, & Reuerendiſſimis Bozzuto, & Roſario S. R. E. Cardinalibus Ampliſſimis reſpondiſſe, vitalem exiſtere. Hoc loco plenius, ac diligentius exponendum, cur ita iudicauerimus. cæterum dilucidioris doctrinæ gratia expedit prius recenſere, quid alii ſentiant, horum enim reprobatis opinionibus facilius conſtabit, quid pro veritate in materia tum difficili, tum maxime explicatu neceſſaria, ſit affirmandum. Nouerint omnes caſum mihi propoſitum eundem eſſe, cum caſu, de quo ſcribit Curtius: nam licet ille de puella quærat nata die centeſimo, & ſeptuageſimo primo, ego verò de Puero nato centeſimo, & ſexageſimo octauo, vel ſeptuageſimo quarto, idem tamen caſus eſt: cum puellus à puella, quo ad hoc attinet, nihil omnino, aut certè parum differat. Mox vero conſtat ex probatiſſimorum authorum conſenſu diem 171. & 168. & 174. contineri in latitudine ſexti menſis: de qua re plura ſupra diximus, ex Hippocrate rationem ſupputationis docentes in vtero gerentibus: atque licet Medicorum quidam aliud ſentiant, tamen eorum opinionem falſam eſſe parum poſtea ſumus demōſtraturi. Quæſtionem igitur ſic proponamus, an Puer natus 174. vel 168. die ſit vitalis.

CAP.

Cap. XV.

Matthæi Curtii opinio.

MATTHAEVS igitur Curtius huic quæſtioni reſpondens duo proponit capita. Primum: Puellam natam die 171. poſt conceptionem non eſſe vitalem. Secundum: non potuiſſe aliquo tempore ſuperuiuere. Probatque ille vtrunque rationibus quibusdam, ac primum eius dictum hoc modo.

Hippocrates libro de ſeptimeſtri partu agens, dè primo partu vitali cum ſeptimeſtrē ſtatuit, qui ſcilicet natus ſit die centeſimo, & octuageſimo ſecundò cum horis duodecim, & quarta diei parte: qui dierum numerus conſtituit anni ſolaris medietatem, toto ſcilicet anno conſtante ex diebus trecentis ſexagintaquinque, & horis ſex. Cum itaque hic primus vitalis ſit partus, ſatis, inquit ille, conſtare poterit vnicuique rem diligentius contemplanti, puellam 171. natam non eſſe vitalem: cum hic dies diſtet à primo vitali ſpatio dierum vndecim, aut duodecim. alioquin ſextimeſtris primus foret vitalis. Quod nullibi dictum ab Hippocrate fuit. Ex hoc eodem contextu colligit computationem fieri debere menſibus ſolaribus; quod Hippocrates ſcripſerit, medietatem anni ſolaris pertingere eiuſcemodi partum. Huic ego addo auctoritatē Ariſtotelis libro ſeptimo de Hiſtoria animal. cap. quarto vbi dicit: ante ſeptimum menſem nullum partum fieri vitalem. at hic eſt ante ſeptimum, de quo agimus, partus, non igitur fuerit vitalis.

Secundo idem oſtendere conatur ex Hippocratis libro de alimento. & ſecundo de morb. vulg. ſect. ſecunda, & alibi paſſim; quibus in locis vult tria tempora conſiderari in vtero gerentibus, primum formationis, ſecundum motus, tertium verò partus. a formatione ad motum duplum ſpatium adeſt, ad partum autem, triplum. vt formatus in 30. naſcitur in 180. mouetur in ſexageſimo. Patet autem hoc modo conſiſtere computationem, ex ſuperioribus diſcurſibus. Sumamus modo tempora formationis ab illo propoſita. Sunt tria 35. 40. 45. Hinc motus fiet. Die 70. 80. 90. Partus 210. 240. 270. à quibus parturiendi terminis, quam diſtet partus dierum 170. omnibus conſpicuum eſt. Ergo ſiue formata ſit puella hæc in vtero die 30. ſiue 35. ſiue 40. aut 45. aut etiam, ſi ita contingat, 50. dubio procul hic partus nec naturalis, nec vitalis eſſe poterit.

Tertio ad id confirmandum facit, quod fœminæ ex communi omnium medicorum conſenſu, vt etiam Hippocrates ait, multo tardius formantur, quàm maſculi. Horum formatio eſt die, 30. vel quod plurimum 35. fœminarum, 40. vel etiam 45. ideoque neceſſarium fuiſſet extendi partum multo ſupra 171. diem, vt ſtatuamus hunc vitalem reddi potuiſſe fœtum. Porro quod viuere ad aliquod temporis ſpatium non potuerit, hoc modo conatur perſuadere. Fœtus, qui ſecundum naturam editur in lucem, vitalis eſt. Qui præter naturam abortiuus. Neque enim abortus nuncupatur ſimpliciter partus, ſed cum additione abortiuus, vt homo pictus, aut mortuus homo abſolutè non eſt, nec dicitur: at abortus vitæ particeps eſſe nequit: quia fœtus ante ſuam maturitatem ex vtero proſiliens non poteſt ob imbecillitatem nutriri, quod non nutritur, non viuit. At natus die 171. abortiuus eſt, quia ante 182. diem in lucem prodiit. ergo viuere aliquo ſpatio temporis non potuit. Sed poſito puellam vixiſſe, vt dicunt, neceſſarium eſt ſtatuere, multò citius fuiſſe formatam: matremque impudicitiæ culpandam. Tantam, inquit, certitudinem habemus, natum ante ſeptimum viuere non poſſe, quantam habemus, magnetem trahere ferrū reubarbarum purgare bilem, & ignem eſſe calidum. hæc ſummatim Curtius.

C 2

Cap. XVI.

Impugnatio opinionis Curtii.

HAEC opinio maximè ſuſpecta videtur mihi duplici de cauſſa: primum, quia ſeptimeſtrem partum admittens, non putat ipſum ante centeſimum octogeſimum ſecundum diem vitalem fieri: nos verò ſequenti libro demonſtrabimus, fœtum 178. 179. & 180. dierum natum, & ſeptimeſtrem, & vitalem exiſtere. Secundò, quia cum non vult admittere partum ſextimeſtrem inter vitales partus, in multos meo iudicio incidit errores.

Duas in primis contra ipſum dubitationes affero: vna eſt, ſermones medicinales veros eſſe, vt in pluribus, non autem ſemper, quamuis abſolutè id eſt citra diſtinctionem aliquam proponantur, vt Galenus ait admodum frequenter, præſertim verò libro 3. de diebus decretoriis, & ſexto Aphoriſmorum. Sententia igitur Hippocratis libro de ſeptimeſtri partu, qua contendit, ſeptimeſtrem habere 182. dies, non ita accipi debet, vt intelligatur ſemper habere veritatem, ita vt fœtus poſt 182. diem natus vitalis non ſit: aut ante eum diem putet nunquam viuere poſſe. ergo vt plurimum ſeptimeſtris partus initiũ ſic habet: ſed non ſemper.

Secunda dubitatio verſatur circa partum ſextimeſtrem. Sumo mihi, primum nec Hippocratem, nec alium quempiam ex antiquis, aut etiam recentioribus rationem aliquam demonſtratiuam attuliſſe in medium, qua perſuadeat, natum ſexto menſe viuere non poſſe. Secundo Hippocratem prius, quæ ad partum pertinent, dilucidaſſe, cum ante ipſum nihil exactè ſcriptum extitiſſet. Sed ita tamen dilucidauit, vt fecerit ſemina, ac fundamenta, eaque duntaxat ſcriptis mandauerit, quæ duce experientia ipſe prius nouerat, & ab obſtetricibus didicerat. Tertiò Ariſtotelem in hac materia fuiſſe diligentiorem Hippocrate. nam hic ſeptimeſtrem partum eſſe vitalem nouit, & obſeruauit primus octimeſtrem nullum vitalem eſſe voluit. Ille autem nouit in octimeſtrem vitalem in Græcia, in Aegypto, ac in aliis regionibus, in quibus fœcundæ ſunt mulieres. Alii mouerunt Romæ, & in Hiſpania viuere. Alii in aliis prouinciis. Tandem ſuppono artes ipſas (quod omnium conſenſu veriſſimum eſt) fieri per additamentum, vt in procemio metaphyſicæ ſcribit Ariſtoteles: atque in iis, quæ ſolo euentu cognoſcuntur, nullam dari certiorem notitiam, quàm quæ ab ipſa ducitur obſeruatione. imò prorſus non dari aliam cognoſcendi viam. His in hunc modum ſeſe habentibus ita videtur argumentari Curtius: Hippocrates nunquam vidit natum ante ſeptimum menſem viuere. Ergo ſextimeſtris partus nunquam eſt vitalis Hæc inquam argumentandi ratio captioſa, & fallax eſt. Quia ſi non vidit Hippocrates, viderunt alii. Nec vnus potuit omnium ſingularium habuiſſe notitiam. ſcripſit, quorum habuit certitudinem, vel ex ſe ipſo, vel ex relatione obſtetricum. Sic alii ſcribunt, quæ viderunt ipſi, & à fide dignis mulieribus, matronis probatis, optimiſque obſtetricibus didicerunt Artis munus eſt (inquit alicubi magnus Hippocrates) ea inuenire poſſe, quæ hactenus inuenta non ſunt. In hunc modum Polybius diſcipulus Hippocratis referente Plutarcho libro de Philoſophorum placitis, ſeptimeſtrem nouit naſci diebus 180. & 181. quod etiam Accurſius Iuris Conſultus ſignificauit. & ego vitalem obſeruaui diebus 178. natum. Videat igitur Curtius, quantas difficultates patiatur eiuſcemodi argumentatio. in ſumma conſimilis eſt ratio illius huic. Galenus nunquam vidit hominem lue venerea obſeſſum, aut peſtilenti febre ſudorifica, aut alio eiuſmodi morbo incognito antiquis: ergo eiuſcemodi morbus in rerum natura admittendus non eſt.

Vidit

Vidit Matthæus Curtius inextricabiles hoſce nodos, ac diſſoluere conatus eſt: propterea ille primæ difficultati hoc modo reſpondet. Sermones aut ſunt aphoriſtici, aut non ſunt aphoriſtici. Illi quidem, non ſunt ſemper veri, ſed pro maiore parte: at verò idem fieri de aliis iudicium non debet, qui non ſunt aphoriſticè ſcripti ab Hippocrate, ſed longiori quodam ſermone, atque, vt Galenus aliquando ſcripſit Dioxedicè. Porrò diuerſus hic ſcribendi modus rem ipſam non variat: non enim res vera, aut falſa eſt, quod hoc aut illo modo ſcribatur, ſed contrario modo res habet. Vera enim, & falſa oratio eſt, ex eo quod res eſt, aut non eſt, inquit Ariſtoteles. Quod, vt plurimum, aut ſemper verum exiſtit, ſemper tale fuerit quomodocunque ſcribatur. Accedo ad ſermones medicinales. Hi ſunt vt plurimum veri, ſiue in ſcribendi genere aphoriſtico, & laconico: ſiue fuſo, & attico. ideoque libro de diebus decretoriis, in methodo medendi, libris de locis affectis; ac etiam alibi Galenus idem ſcripſit, in quibus certo certius eſt, aphoriſticè non ſcripſiſſe. Ad rhombum. ait Hippocrates, ſeptimeſtrem partum habere 182. dies, & horas quindecim, ideſt medietatem anni ſolaris. non propterea negauit ante id ſpatium poſſe viuere ſeptimeſtrem: aut etiam ſexto menſe natum. Cæterum hic addit Curtius. Subiunxit Hippocrates, quod licet nati menſe ſeptimo viuere poſſint, vt plurimum tamen moriuntur, idem dicere debuiſſet de natis ante ſeptimum menſem: ſi aliqui naticitius ſeptimo mẽſe viuere poſſent. Hæc ille. quæ nihil perſuadent cõtra noſtram ſententiam. Concedo Hippocratem ſolum meminiſſe dierum, 182. & horarum 15. prætermiſiſſe partus priores: non tanquam impoſſibiles; ſed tanquam incognitos illi. Sum tamen oſtenſurus & fortaſſis demonſtraturus (quantum ſubiecta patitur materia) ex iis ſeminibus, quæ de partu poſuit Hippocrates, ſextimeſtrem omnino admittendum.

Pro euitanda ſecunda difficultate reſpondet Curtius: In Philoſophia, & medicina eſſe multa quæ ſolo experimento ſciri poſſunt, nec ratione demonſtratiua probari valent: vt quod omne reubarbarum bilem attrahat: magnes ferrum; quodque ignis calidus exiſtat. Hæc. n. ſcita ſunt. Sed non alia via, quàm quod ſemper ita vidimus, & experti ſumus. Nemo enim aliquando vidit ignem frigidum: nec reubarbarum non habere vim attrahendi bilem: nec magnetem, qui non attrahat ferrum. Non enim ratione probare valemus hæc ipſa, ſed ſolo ſenſu, & experimento concludimus ita ſeſe habere. Quod de morbo Gallico dicitur nihil ad rem facit, quia in iis, quæ accidentaliter fiunt, vt morbi, & ab arte apertè concludimus aliquid de nouo fieri poſſe, & videri, quod nunquam factum ſit, & nunquam viſum. Quis enim dubitat monſtrum fieri poſſe, quod nunquam fuit? Et medicinam aliquam compoſitam ex variis ſimplicibus fieri, quæ nunquam fuit. Quoniam tales compoſitiones infinitis modis variari poſſunt. ſecus autem dicendum in rebus, quæ fiunt à natura. Si vnquam dari poſſet ignis non calidus, aliquando talis viſus eſſet: & ſi dari poſſet magnes ſine virtute attractiua ferri, aliquando id experientia deprehendere licuiſſet. Pari modo ſi fieri poſſet naturaliter, vt natus citius ſeptimo menſe viueret: iam quandoque iſtud experientia cognitum fuiſſet. Propoſitio namque vniuerſalis inductiuè in omnibus ſingularibus, cuius oppoſitum non valet intellectus ratione concludere, pro principio certiſſimo tenenda eſt. hæc ille in tractatione de partu. Quæ ſi benè conſidero, nondum videntur mihi ſatisfacere difficultati propoſitæ. Quæſtio enim inſtituta eſt, non quidem an Hippocrates, vel alius quiſpiam ſextimeſtrem aliquando vitalem nouerit. Sed an repugnet naturæ partum huius eſſe vitalem. Hæc longè differunt inter ſe, non tamen ita, vt oppoſita ſint: nam inuicem poſſunt conſiſtere. Quandoquidem vitalis partus eſſe poteſt, Hippocrati, aut aliis incognitus. Non enim, vt patum ſupra dicebam, ex eo, quod aut cognitum, aut incognitum ſit aliquid, res vera, aut falſa eſt: ſed contra ex eo, quod res eſt, vel non eſt, oratio dicitur vera aut falſa. Accedamus ad rem. ſi partus, inquit,

ſextimeſtris vitalis eſſet, cognitum aliquando fuiſſet. atqui nunquam fuit. In hoc poſtremo deceptio eſt. poteſt incognitum longiſſimo tempore aliquidpiam manere, quod aliquando tamen diligentiori adhibita conſideratione poterit innoteſcere. Fuit certè incognitum Hippocrati, fuit Galeno, fuit Ariſtoteli. at quid tum poſtea? non potuit ab aliis cognoſci vitalis? metæ ſunt nugæ. Argumentum de lue uenerea maximè vrget. Sic. n. dico. Socrates, aut alius medicus haud nouit luem veneream. ex hoc perperam concluditur: non eſt igitur lues venerea. ita res habet in propoſito caſu. Partus ſextimeſtris ſemper fuit aliquando vitalis. at non ſemper cognitus vitalis. antiqui primum vitalem conſtituerunt ſeptimeſtrem. Recentiores illis diligentiores conſtituunt ſextimeſtrem. Cum igitur Curtius dicit: Si partus citius ſeptimo menſe viueret, iam quandoque illud experientia cognitum fuiſſet. Dico hoc non eſſe neceſſarium. quia ad hanc vſque diem, quædam permanent incognita, quæ poſtea cognoſcentur. Sed concedamus hoc illi. Quid tum ſequetur? incognitum fuit antiquis, incognitum fuit ipſi Curtio, an propterea incognitum erit recentioribus, ac poſteris? an quod ignorauit Curtius, ignorabunt alii? Ego certè admitto, atque profiteor, mihi fuiſſe experientia cognitum, puerum ſexto menſe natum vitæ ſuperſtitem poſſe euadere. Interim explicet mihi Curtius, cur ſit impoſſibile, natum 170. die fore vitalem: ſit vero poſſibile, natum 178. ac aliis deinceps vſque ad 182. quam ille de hoc poſtremo partu rationem afferet, eandem ego partui ſextimeſtri accommodabo. Si enim cum Hippocrate ſtatuat, partum ſeptimeſtrem ideo eſſe vitalem, quod fœtus adauctus in vtero amplius ob eius paruitatem diſtendi non poſſit, aut quod deficiat illi nutrimentum, cur idem contingere non poſſit nato in fine ſexti menſis non video. Postremo confirmant opinionem meam, quæ ſcribit Hippocrates de octimeſtri partu. ſic enim ait: octimeſtris partus nullus unquam vixit. quæ ſententia intelligenda eſt, non quidem abſolute, ſed quatenus ipſe obſeruauit, & nouerit ob ſterilem relatione. Ariſtoteles autem lib. 7. de animal. Hiſtoria, cap. 4. maiorem de hominis partu habuit experientiam, propterea addit viuere octimeſtres in Ægypto, ac in aliis regionibus, in quibus mulieres fœcundæ ſunt. idem etiam Ariſtotele poſteriores obſeruarunt, vt in tractatione de octimeſtri partu planum fiet. Ergo ſi antiquiores dixerunt, non viuere puerum natum ante ſeptimum menſem, intelligi debet, quantum illi cognouerunt. quia eiuſcemodi notitia, vt recte Curtius inquit, ex ſolo pendet experimento, non ex ratione.

Nunc verò reprobata illius concluſione perpendamus media, quibus concluſionem nititur confirmare. Primæ rationi ſumptæ ex contextu Hippocratis libro de ſeptimeſtri partu, reſpondent quidam natum 171. die ſeptimeſtrem eſſe. principium verò ſeptimi menſis eſſe diem 162. at 171. vix primam eius menſis excedere ſeptimanam. Terminum verò dici ab Hippocrate 182. ſed quam falſam eſſe hanc opinionem demonſtrabimus paulum poſtea: noſtra ue diſputatio non controuertitur circa ſeptimeſtrem partum, ſed ſextimeſtrem, aliomodo reſpondendum eſt, ſupponendo partum 168. aut 171. aut 174. contineri in latitudine ſexti menſis lunaris: huncque finiri die 178. Dico itaque ex hoc contextu nihil aliud deduci, quàm quod ſeptimeſtris viuere poſſit natus die 182. quodque Hippocrates nullam habuerit experientiam natum ſexto menſe puerum viuere poſſe. Hæc ego admitto libenter, quæ tamen non cogunt, vt à numero vitalium fœtuum ſextimeſtrem debeamus remouere. Neque hic admittenda eſt Curtii ſententia, qui putat, computationem fieri debere menſibus ſolaribus, quod Hippocrates dimidietatis annui ſolaris meminerit. quandoquidem computatio Hippocratica eſt menſium lunarium, quemadmodum ex ipſius verbis, ſupra explanatis, manifeſtiſſimum eſt. Neque Hippocrates dicit medietatem anni in cauſſa eſſe, vt ſeptimeſtris viuat: experientia enim demonſtrat viuere ante medietatem, vt 180. die viuere poſt medi-

etatem, vt 184. 190. & 204. & 205. die, [illegible] que fiet à Galeno partim explanatum, partim ab aliis experientia cognitum ſed ſolum ait: natum 182. die & horis 15. medietatem anni ſolaris complecti. Porro ſeptimeſtris primus vitalis eſt ſecundum Hippocratem, non autem primus ſecundum rei naturam, & veritatem. imo ex eius ſententia primus terminus eſt dies 182. at ſecundum Polybium eius diſcipulum primus eſt dies 180. Noſcat ex his Curtius, quam fidendum huic loco ſit.

Quod attinet ad ſecundam eius rationem ſumptam à proportione, eam ego libentiſſimè recipio, vt puta qui ex hac ipſa loco ſuo ſum illi oſtenſurus, natum ſexto menſe aliquando vitalem fore. ad autoritatem Hippocratis libro de alimento, qui primum terminum formationis efficere videtur diem 35. facilis reſponſio eſt. ibi enim Hippocrates ex aliorum opinione loquitur, vt eius indicant verba. ait enim: Alii 35. alii 40. alii 55. alii 50. quæ verba manifeſtiſſimè indicant de proportione loqui ſecundum aliorum ſententiam: colligitur prætererea ex libro de natura pueri, in quo de formatione agens citra proportionem dixit triginta diebus formatum eſſe maſculum, hocque vt plurimum: fœminam quadraginta. Quod etiam Auicenna confirmauit de quo loquemur infra. Admitto igitur terminos formationis libro de alimento propoſitos, & proportionem. at illis terminis addo 30. diem, & nonnunquam 27. 28. 29. & poſt trigeſimum intermedios omnes: in quibus, ſi quiſpiam diceret non eſſe formatum fœtum aliquando, toto cœlo aberraret.

Tertia ratio longè maiorem euidentiam habet, quia vt libris de generatione hominis demonſtratum eſt mihi, ex Hippocratis, Galeni, aliorumque medicorum opinione, fœmina tardius formatur maſculo. Sed tamen hoc non eſt audiendum, vt ſemper, ſed, vt plurimum. ex mulieribus quædam citius formantur quibuſdam maſculis, vt quæ ſolo ſexu differunt ab illis, in reliquis non maſculorum actiones habent: hæ vocantur antiquis viragines quas nihil omnino prohibet fuiſſe formatas 28. die, vt proximè dicebamus. Certè in caſu mihi propoſito huius mulieris non vrget ratio, quia maſcula fuit proles: quam ſi formatam concedemus die 28. conficiemus naſci poſſe ſexto menſe iam exacto, vt docebimus in propria de ſeptimeſtri partu tractatione.

Cæterum maximè admirandum eſt, quod partum ſextimeſtrem dicat Curtius nullo tempore viuere poſſe: nam, vt octimeſtris puer viuit aliquo tempore, quemadmodum docet experientia, cur aliquo tempore non poterit viuere ſextimeſtris? Partus abortiuus non viuit, inquiet Curtius, id fateor. At vero abortiuum non ſemper appello partum ſextimeſtrem. Qui decimo, aut nono menſe ſuam adipiſci debet perfectionem, ſi naſcatur ſexto, erit vtique abortiuus: at ſi perfectus erit in fine ſexti, eo ipſo natus menſe nunquam profectò vocabitur partus abortiuus. Hæc contra Curtium.

Cap. XVII.

Moderni cuiuſdam opinio de Partu dierum 163. vſque ad 182. diem.

AGGREDIOR nunc ad explanandam, ac reprobandam opinionem Neoterici cuiuſdam, qui libro contradicentium Medicorum hoc argumentum pertractans, poſtquam varia propoſuit principia, putauit partum 171. editum ſeptenarium eſſe: vult enim principium ſeptimi menſis incipere die 163. ab hoc vſque ad 182. naſci ſeptimeſtrem partum: hunc perfectiſſimum exiſtere ex ſeptimeſtribus, eius præſertim, qui in primis quindecim diebus ſuæ generationis coniunctionem Lunæ, & oppoſitionem habuit. Anteaquam opinionis huius ab-

ſurditatem demonſtrem, afferre in medium volo eius verba: quæ habent in hunc modum. His cognitis (inquit) ſeptimeſtres vitales ſunt ratione menſium à 163. die ſupra patet. quia ſex excgerunt Lunares menſes, & ſeptimum ſunt ingreſſi. quod ſi voluiſſet tantum natos 182. eſſe ſeptimeſtres, & vitales: debuerat computare ſex menſes Lunares completos, qui ſunt 177. dies ſolum. & ſic ad dimidium anni ſupererant etiam dies quinque. & ideo natus in dimidio anni dicetur ſeptimeſtris, tam hoc modo, quam primo. vult igitur clare quod natus 163. die ſit ſeptimeſtris. Nec poteſt dicere, quid velit, vt expleuerit dimidium anni, & ſex menſes. nam ſic poterat computare menſes integros: nam vt dictum eſt, vtroque modo æqualiter natus in dimidio anni ſeptimeſtris eſt. Nec potes dicere, quod ex hac computatione prima dando dimidium primi menſis pro menſe, in viginti diebus reliquis, qui ſuperſunt ad anni dimidium neceſſario cadat coniunctio, vel oppoſitio alia Solis, & lunæ. vt ſic ſint ſeptem menſes completi: qui non eſſent completi ex ſecunda computatione dando ſex menſibus dies 177. nam poſſet accidere, quod in quinque ſuccedentibus diebus nulla fieret coniunctio, vel oppſitio Solis, ac Lunæ: & ſic non compleretur, vel ſaltem non adderetur dimidium ſeptimi menſis, quod neceſſario euenit in prima ſupputatione dierum 162. Nam ſi propter hoc dixiſſet, erat initium perfectionis 178. dies, non 182. quia quando 162. diebus ſex oppoſitiones & totidem coniunctiones, in ſedecim diebus ſequentibus quomodocunque acceptis neceſſario eſt vna coniunctio, vel oppoſitio: igitur in 178. erit abſolutus ſeptimus menſis, non in 182. ſolum. feciſſet etiam Hippocrates mentionem perfectionis ſeptimi menſis, cuius non meminit: imò videtur vti menſibus incompletis, & quod plus eſt, non adducit aliquid coniectari illum conſideraſſe, quod dies viginti, qui ſuperſunt ex ſeptimo, ſint plus dimidio menſis lunaris. hæc ibi. ac parum poſtea dubitans, inquit: Quod ſi dicas, cur igitur ſi dies 183. vitalis eſt, quia ſeptimi menſis initium, qui meminit dimidii anni? At hoc reſpondeo. Quod vt 163. dies eſt primus vitalis in ſeptimeſtri, ſic 182. eſt perfectiſſimi ſpatii ſeptimeſtris terminus, illius nato, qui in primis quindecim diebus ſuæ generationis coniúctionem luminarium, & oppoſitionem habuit. Ex hoc patet, quod verba Plinii corrupta ſunt, & ſic debent legi. Ante ſeptimum menſem haud vnquam vitalis eſt: in dimidio autem anni non niſi pridie poſtero in plenilunii die, aut interlunii concepti naſcuntur. Quis non videt hanc eſſe exquiſitam Hippocratis ſententiam? Ex his verbis colligere vnuſquiſque poteſt, quid ille ſentiret de partu dierum 168. vel 174. nam ſi ex illius opinione finis ſexti menſis eſt dies 162. principium ſeptimi erit dies 163. & 182. prope finem exiſtens menſis complectitur ſummam perfectionem partus ſeptimeſtris. natus igitur in 168. vſque ad 174. erit ſeptimeſtris. Quia verò noſcebat legem Vlpiani ſuam opinionem reprobare: hiſce verbis eam interpretatur.

Lex autem 182. diem pro initio termini vitalium ſumpſit eorum, quos Plinius ſequutus eſt in interpretatione decepta. Vel dic. quod verius, legem ſemper eſſe de iis, quæ frequentius accidunt. at eorum qui ante diem 182. & poſt 163. naſcuntur, etſi vitales exiſtant, maior tamen pars moritur: ea cauſſa, quod vix vllis accidat illorum, vt plenilunio, vel interlunio concepti ſint. Quare cum in quindecim diebus quatuor tantum ſint vitales, & qui perfectionem ſeptimi mēſis præſtare poſſint: vndecim autem non vitales, & in quibus non contigit ſextum menſem totum expleri ob id lex ſic ſanxit. Vt enim recte Tacitus ſub Caſſii perſona dicit. In omni lege neceſſarium eſt, vt aliquibus iniuria fiat, & inſontes pro ſontibus habeantur: Sed lege ipſi ſufficit, vt multitudini ipſi benè conſulatur. Si quis tamen natus intra 182. diem ſex plenilunia, & totidem nouilunia obtinuerit, quod in 163. die etiam accidere poteſt: hic ſeptimeſtris eſt, & vitam licet non facile aſſequi poterit Hæc ille. qui etiam plura addit contradictione octaua libri primi contradicentium tractatu quarto: quæ à me conſulto prætermit-

termittuntur, quia non pertinent ad inſtitutam de ſextimeſtri partu diſputationem, & quia ſumma opinionis hominis huius in ſuperioribus comprehenſa eſt.

Cap. XVIII.

Impugnatio opinionis eiuſdem.

HIc ego circa veritatem opinionis huius dubitabo, atque niſi meum me fallit iudicium, non multo negotio ſum oſtenſurus, neque Hippocratis, neq; Galeni, neque recentiorum, aut antiquorum doctrinis eſſe conſonam. ac primum exordior ab Hippocrate, qui libro de ſeptimeſtri partu apertiſſimè hanc ſententiam refellit.

Hic igitur ſeptimeſtrem partum anni medietatem continere ſtatuit: petierim de qua medietate intelligat, an ſcilicet anni ſolaris, an lunaris. Si ſolaris dixerit, hæc medietas habet dies 182. & horas quindecim: at verò à 163. die uſque ad eum terminum, partus continere non poteſt anni medietatem diſtans plus minus ſpatio dierum viginti. Si lunarem annum intelligit, hic ex menſibus conſecutionis ſuam medietatem habet die 177. nam annus conſtituitur ex diebus 354. ex vtraque igitur computatione falſum eſt, partum dierum 163. eſſe ſeptimeſtrem. At dicet, ſeſe intelligere menſem lunarem peragrationis conſtantem ex diebus 27. ſic enim ſpatium ſex menſium conſtituit dies 162. Verùm hoc non conuenit, quandoquidem apud Galenum, Hippocratem, ac alios, mẽſis pro ſpatio ſumitur dierum 29. & horis 12. in parturitione partus, vt parum poſtea demonſtrabimus ex eiuſdem auctoris ſententia, licet in priori parte huius tractationis de iis ipſis abundè egerimus.

Secundò ex opinione hac ſequitur, Hippocratem non cognouiſſe hunc partum ſeptimeſtrem, quem exordiri vult a die 163. Sed omnium conſenſu conſtat, illum primum extitiſſe, qui partum ſeptimeſtrem admiſerit. Duæ enim inueniuntur computandi rationes Hippocrati attributæ, vna, quæ ſit ex menſibus ſolaribus, & exactis vulgi conſuetudine, ſecundum quam putationem ſeptimeſtris partus complectetur dies 210. Alia verò fit menſibus lunaribus græcorum conſuetudine, conſtantibus, vt iam docui ex diebus 29. & horis duodecim. Hanc libro de ſeptimeſtri partu Hippocratem fuiſſe ſequutum, declaratum ſupra fuit. Vtramque ſi recipere voluerit ipſe computandi rationem, nunquam conficiet partum dierum 163. dici debere ſeptimeſtrem. Nam à priori deſunt dies 57. a poſteriori 54. parum plus aut minus. Si nõ plenos audiat menſes, principium ſeptimi menſis ex vna putatione eſt dies 181. ex altera verò dies 177. Neque inuenire aliquod ſubterfugium poteſt: quia de ratione computãdi menſes ex conſuetudine Hippocratis ita ad verbum ſcribit.

Hoc genere vſus eſt, quicunque dixit, ſeptem menſes dies continere 210. vulgi conſuetudini potius, quam exactæ ſupputationi ſubſcribentes: cum, vt dictum eſt, ſeptem menſes ſint dies 206. cum dimidio: non 210. nam in fœtuum geſtatione nunquam menſibus ſolaribus vſus eſt Hippocrates.

Et parum ſupra agens de menſibus dixerat.

Menſis eſt paulò maior diebus 29. cum dimidio. Hoc genere menſis vtitur Hippocrates libro de partu ſeptimeſtri.

Statuamus itaque cum eo, Hippocratem computationem facere menſium lunarium, & græcorum more conſtantium diebus 29. & horis 12. Certiſſimum quidem hinc fiet, ſeptimeſtrem partum nunquam fere nuncupandum ante diem 177.

Neque valet, quod ſibi confingit ex verbis Hippocratis cum dicat, ſi quindecim primi menſis diebus concipiat mulier: iiſque addantur poſtea dies 147. ex toto reſultabunt dies 162. quaſi quod hic ſit terminus ſexti menſis, & principium ſeptimi: quia ex eiuſdem ſententia ſexti menſis finis eſt dies 176. & principium ſeptimi dies 177. & ſemper Hippocrates vſus eſt hac putandi

ratione, & hiſce menſibus. Deinde Hippoctates ea verba addit, vt ſuam hanc Theſim probaret ex computatione.

Qui ſeptimeſtres naſcuntur centum octuaginta duobus diebus accedente particula id ſubſtinent.

In verbis proximè ſequentibus vult docere, quomodo id contingat: ſumma verò demõſtrationis conſiſtit. ſi mulier 15. primis diebus concipiat, mox non intercedant 149. dies, vtique deſunt ad ſummam 182. dies 20. ex quo ſit, partum ſeptimeſtrem inchoatum habere primum menſem, & vltimum: nam de primo quindecim, de vltimo 20. capit dies. hæc certè ex communi omnium explanatorum ſententia, eſt demõſtratio Hippocratica, non quam bonus hic vir ſibi confingit. Si quæſierit quiſpiam, cur menſibus plenis exactiſque non computauerit: dicerem id factum, vt etiam ſupra dictum fuit, quia volebat oſtendere falſam eſſe opinionem vulgarium contendentium, tum menſes ſolares accipiendos, tum plenos, ac exactos in geſtatione fœtus: ille autem hac putatione neutrum eſſe neceſſarium docet: non primum, quia menſes quinq; aſſerit complecti dies 147. ac rurſus: duos menſes habere dies 59. Non ſecundum: quia primi menſis quindecim ſumit dies, vltimi autem viginti. Sed hæc ſequenti libro longè diligentius explicabuntur.

Tertio in eo etiam eſt error: quod putet partum dierum 182. continere vltimam, ſummamque perfectionem. id enim ex Hippocrate concedi non poteſt: vtique eſt veriſſimum diem 182. eſſe principium ſeptimeſtris, vt Hippocrates opinatur, ſed contra falſiſſimum eſt, eſſe vltimum ac perfectiſſimum diem. Vltimus enim terminus diem complectitur 206. Galenuſque commemorat ſeſe vidiſſe partum ſeptimeſtrem dierum 204. atque ita ſtatuendum ſecundum Hippocratis decreta certò certius eſt. Porrò ex eiuſdem auctoris ſententia ſumentis menſes dierum 27. ſeptimi finis erit dies centum & nonaginta: in quo ratio ipſa perſuadet fœtum exiſtere in ea ſpecie perfectiorem: quo enim diutius puer bene ſeſe habens in vtero moratur, eo magis perficitur: atqui editus die 190. magis moratus eſt in vtero, quam editus die 163. vel 182. longè igitur perfectior eſt.

Quartò Hippocratis verba manifeſtè admodum redarguunt hunc vnum. Nam ſtatim, atque computationem poſuit, de qua ſupra diximus, hæc ſubdit: Cum enim ad hoc perfectionis principium partus peruenerit, matureſcenti fœtu & robore multum augeſcenti, perfectius, quam in aliis temporibus, pelliculæ, in quibus à principio ſunt connutriti, a fortiſſimis, & maximis embryonibus violantur, atque corrumpuntur, partusque edere coguntur. hæc ille. ex quibus colligendum eſt, diem 183. non eſſe vltimum diem ſeptimeſtris partus, ſed duntaxat principium perfectionis ipſius.

Quintò idem colligendum eſt ex eodem Hippocrate, qui ſeptimo menſe natũ eſſe dicit in quinta quadragenaria: eſt autem quadragenaria hæc à 160. die vſq; ad ducenteſimum. Porrò nemo ambigit, quin quadragenariæ huius tota latitudo contineatur in partu ſeptimeſtri: ſed ſolum a 183. die vſque ad 300. vt ex Galeni commentario conſtat: ea verò pars, quæ antecedit 183. diem vſque ad 160. ex eiuſdem decreto ſeptimeſtrem non reſpicit partum, ſed magis ſextimeſtrem.

Sexto. Pars menſis in computando non eſt ſumenda pro toto menſe, niſi in vltimo, in quo abſoluto iam fœtu, & omnibus partibus perfecto, quacunque die menſis prodierit in lucem, in eo menſe natus dicetur. At in primo menſe res non habet hoc modo. nam pars menſis non ſumitur pro toto menſe, ſed pro ea portione, quæ poſt conceptionem reſtat: ſi enim conceptio facta fuerit vigeſima menſis, in computatione ſumi debent dies decem, non plures. ſic de aliis dicendum diebus: atque hoc modo tota fieri debet cõputatio dierum.

Hippo-

Hippocratis exemplum manifeſtiſſimum eſt: quandoquidem ſumit ille in putatione dies menſis quindecim, non triginta: ac iis addens 147. dies pro ſpatio integro & pleno menſium quinque, concludit poſtea fœtum abſolutum eſſe poſt 40. diem integrantem ſcilicet totam ſummam dierum 183. ac licet fœtus de ſeptimo menſe non cœperit, niſi dies quinque & horas quindecim, tamen pro toto ſumitur ſeptimo: cum ſit vitalis perinde, atque ſi decem, aut quindecim, aut viginti, aut etiam totum menſem ſumpſerit. quæ res quotidiana experientia manifeſtom facit, quia in ſingulis partibus accidit, naſci poſſe puerum in principio, & in medio, & in fine menſis ſeptimi, noni, decimi. Ex his colligo, fieri computationem debere à conceptionis die, quacunque contigerit, vſque ad vltimum computando dies 49. & horas 13. pro quolibet menſe. Sed quia ſatis videor demoſtraſſe hanc opinionem non eſſe conformem Hippocratis doctrinæ, nunc doceo breuiter contrariari eandem doctrinæ Galeni.

Hic igitur in fragmento commentarii libri de ſeptimeſtri partu, hæc habet verba: Pleraſque igitur intra medium terminum centum nonaginta, & ducentorum dierum geſtaſſe fœtum deprehendi, celerius, aut tardius paucas. ante centeſimum, & octuageſimum ſecundum diem, & quindecim horas, vel poſt quartum ſupra ducenteſimum nullas, vt ſeptimeſtris partus editionis primus terminus eſſe dimidii anni tempus reperiatur. quippe cum nulla citra hoc omnes vltra parere conſpiciantur. Quod ſanè tempus centeſimo & octogeſimo ſecundo poſt conceptum die & quindecim horis expletur. Vnam ſolam mulierem noui, quæ centeſimo octogeſimo quarto exacto, atque expleto partum edidit. hæc ibi. Quæ ita ſunt doctrinæ huius oppoſita, vt nihil magis. Nam Galenus pleraſque obſeruauit geſtaſſe fœtum inter nonageſimum, & ducenteſimum. Hic autem vir vult 182. diem vltimum eſſe & perfectiſſimum terminum ſeptimeſtris partus. Galenus ante centeſimum octogeſimum ſecundum diem, & horas quindecim, nullas edidiſſe fœtum nouit. Hic verò 163. naſci vitalem ſeptimeſtrem voluit, Galen. partum dimidio anno ſolari factum vult primum eſſe terminum ſeptimeſtris. Hic verò vltimum. Nunc perluſtremus alia Galeni verba: ac primum, quæ docent rationem computandi. Ea ſic habent.

Atque idcirco quinque integros eſſe menſes, qui inter primum & ſeptimum medii intercedunt: deficientes autem duos primum, ac ſeptimum, qui tamen non ita deficiant, vt amplior eis, quàm dimidia pars deſit. conferamus hæc inuicem, cum iis quæ ille ſcribit. Primus terminus ſeptimeſtris eſt dies 163. at ſi ita res habet, non ſunt duo menſes imperfecti, vt eſſe debere illos ex Hippocratica ſupputatione, Galenus docet: Quia de menſe ſeptimo vnus duntaxat ſumitur dies, dando ſcilicet, vt declarauimus, ſingulis menſibus dies 27. vt Galenus dicit. Qui tamen non ita deficiant, vt amplior eis, quàm dimidia pars deſit. Rurſus, quæ ſequuntur verba, eius viri dogma ſubuertit. Atque ita omnium dierum numerus 182. dierum, & dimidii, & partis inſuper cuiuſdam diei vnius erit. ſicut igitur, neque citius præſcripto hoc termino: ſic neneque tardius 204. diebus, naſci, qui ita conceptus fœtus eſt, poteſt. ergo non naſcitur citius diebus 182. ſeptimeſtris nullus erit editus à 162. vſque ad 182. præterea ſi ſeptimeſtris eſt natus die quarto ſupra ducenteſimum, certè non erit ſeptimeſtris natus die 163. nam finis ſeptimi eſt dies 190. vel etiam 189. diſtat igitur 204. natus à ſeptimeſtri Cardani ſpatio dierum quindecim.

Poſtremò his addo rationem Galeni, qua explanat ſententiam Hippocratis de anni medietate. Voluit partum ſeptimeſtrem complecti medietatem anni. Galenus inquit intelligendum eſſe annum ſolarem, conſtantem diebus 365. huius enim medietatem eſſe dies 182. & horas quindecim, ſi namque medietatem anni ex græcorum conſuetudine fuerimus dimetiti, ante id ſpatium

ab Hippocrate propoſitum naſcetur partus ſeptimeſtris. Conſuetudo græcorum fuit, vt demoſtratum mihi fuit in principio tractationis huius, ſumere menſes pro ſpatio dierum 29. & horarum 12. ſex igitur menſes hoc modo computati dies conſtituunt 177. ſicque vitalis poterit eſſe fœtus continens menſes ſex exactos & plenos lunares, quod ille probat hac ratione.

Conceptio facta ſit die decimaſexta primi menſis, addamus his dies 147. cum dimidio, quinque menſium intermediorum: mox vero ait: adiiciantur iis alii ſedecim dies vltimi menſis, reſultabit ſumma dierum 179. & horæ 12. quod ſpatium anticipat anni medietatem ſolaris, & non adæquat anni lunaris medietatem. Nos verò vt anni lunaris conſuetudine græcorum medietatem adæquet, ita ſtatuamus. Fiat conceptio decimanona primi menſis: atque ita in ſupputationem trahantur dies vndecim. Addantur poſtea pleni menſes quinque, nempe dies 147. & horæ 12. ad medietatem anni lunaris non ſuperſunt amplius, quam dies 18. horæ 12. ex iis reſultant dies 177. qui complent anni medietatem, eſt enim totus hic annus dierum, 354. Hanc tamen computandi rationē dicit Galenus non fuiſſe ab Hippocrate propoſitam: quia neque minori tempore, quàm dimidio anno ſolari fieri ſeptimeſtrem partum fœcūdum vult. Neque in minori, quàm dimidio menſis ſpatio, vel primi, vel ſeptimi geſtare vterum mulierem cenſet, ſi perfectus oriturus infans ſit. præſtat hic afferre Galeni verba, ne aliqua contingat dubitatio. & in hunc modum habent:

Nam quantum etiam ad græcanicos menſes attinet, in minori tempore, quàm dimidio anno oriri ſeptimeſtris infans poſſet. Hoc enim oſtendam, cum ante dimidiū anni, hoc eſt ante 182. dies & quindecim horas, vel circiter naſci fœcundus partus vllo modo nequeat: in græcanicis menſibus ante dimidium anni poſſet. Animum enim aduerte. ſi ſexdecim diebus primi menſis fœtum geſtauerit mulier, & poſt quinque menſes medios, ſexdecim aliis peperit, vniverſum tempus 179. dierum & dimidii erit. Sed, ſicut dixi, neque in minori tempore, quam dimidio anno ſeptimeſtrem partum fieri fœcundum vult: neque in minori, quam dimidii menſis ſpatio vel primi, vel ſeptimi geſtare vterum mulierem cenſet, ſi perfectus oriturus infans ſit. hæc Galenus. quæ quantum diſtent à ſententia hominis huius, adeo manifeſtum eſt, vt nulla indigeat explanatione.

Cæterùm opinionem eiuſdem circa interpretationes legis ab ipſo Vlpiano I. C. latæ, non benè conſiſtere, & non recipi à Iuris conſultis, eſt, meo meo iudicio, apertiſſimum. Pluribus non eſt agendum, vt hanc opinionem arguam: rationes enim, quibus ille vtitur, in ſuperioribus ſatis diligenter diſſolutæ ſunt.

Cap. XIX.

Iuriſconſulti cuiuſdam Maceratenſis opinio de partu dierum 171.

DE partu cuiuſdam mulieris poſtremis hiſce diebus ſcripſit iuriſconſultus quidam Maceratenſis libro cui titulum fecit: Reſponſum ad defenſam humani partus dierum 171. Hoc loco, huius opinio non fuit prætermittenda, tum quia ille mihi ſæpè dixit, tum eius nomine amici ſignificarunt communes, me rem gratiſſimam facturum, ſi quid de eiuſcemodi reſponſo ſentirem, liberè, pro mea alioquin cōſuetudine, explicarem. Satisfacturus igitur vtriſque prius ſummam opinionis illius afferam, mox dicam, quæ mea ſententia ſit.

Hic igitur opinionem, quam ſuperiori capite reprobauimus imitatus, arbitratur computationem in vtero gerentibus fieri debere ex lunaribus menſibus, conſtantibus vigintinouē diebus cum dimidio: & hanc cōputandi rationem Hippoaratem fuiſſe inſequutum libro de ſeptimeſtri partu, non ſolum ex communi Medicorum conſenſu, ſed etiam accommodatis rationibus oſtendit. Primùm, quia conſuetudo erat apud græcos, menſem, & annum lunarem intelli-

gero

gere, neque debebat græcus author ab hac opinione diſcedere. Deinde ex iis temporibus, quibus vixit Hippocrates idem confirmat. fuit enim in humanis octogeſimo Olympiadis anno primo, ideoque non potuit anni putationem à C. Cæſare inſtitutam ſequi. Poſtremò verba ipſius ſtatim in principio libri de ſeptimeſtri partu id apertiſſimum faciunt: nam quinque menſes ait continere dies 147. cum dimidio, & duos menſes habere dies 59. hæc quidem ille optima ratione eum Medicis affert. Quæ verò addit, poſtea ſunt ab illorum decretis, & à ratione, aliena.

Addit enim diem 163. primum eſſe menſis ſeptimi: idque declarat eadem probatione, qua vſi ſunt alii, ex verbis Hippocratis: Si namque 15. diebus primi menſis addiderimus dies 147. quinque ſubſequentes, reſultabit ſumma dierum 162. qui dies vltimus eſt ſexti: ideoque ſeptimi primus meritò exiſtimabitur dies 163. Eſtque in eadem cum illis hæreſi, quando dicit diem 182. vltimum eſſe terminum, & perfectiſſimum ſeptimeſtris partus. Sic ille interrogat. Si ſex menſes lunares pleni requiruntur ad ſeptimeſtrem, finis menſis ſexti eſt dies 177. erit igitur vitalis natus 178. cur Hippocrates hunc prætermiſit? Amplius docuit dupliciter ex operatione luminarium ſecundum Hippocratem ſex terminari poſſe menſes: aut diebus 162. eum dimidio: aut 167. cum dimidio. Quia, ſi in dictis primis quindecim diebus eueniat, vt fiat coniunctio ſolis, ac lunæ, & oppoſitio, quæ fieri poteſt dicto ſpatio, terminus erit 162. dies. Sed ſi non in primis quindecim diebus dicti effectus luminarium eueniant, ſed in vltimis viginti diebus primi menſis: quod tunc accipiantur pro primo mēſe integro dicti viginti dies, & iungantur diebus 147. cum dimidio, fiet numerus dierũ 167. & horis 12. eritq́; terminus ſexti menſis. Quoniã verò dixerat Hippocrates: His igitur ſic ſeſe habētibus ad ſeptimũ mēſem ſubſunt non plures, quã viginti dies, ex quibus fortè videbitur pro ſeptimo menſe currere viginti dies. Reſpondet rē in alium habere modum. quod ſequeretur in Hippocrate maxima abſurditas, & contradictio. Nam fruſtra Hippocrates modum dediſſet, vt pro primo menſe viginti dies accipi poſſent: imo id fuiſſet ridiculum docere, quoniam ſi eſſent neceſſarii pro ſeptimo menſe dies viginti, qui complent numerum dierum 182. & horarum 12. cum aliqua parte: nunquam daretur caſus, vt primus menſis nō eſſet integer dierum 29. & horarum 12. ſicut alii quinque medii: imò fieret numerus integer ex menſibus ſolaribus: nam dies triginta multiplicati per ſex prodeunt in dies 180. qui ſunt ſex menſes: & ſemper remanerent duo dies pro ſeptimo: ad quid ergo Hippocrates docuiſſet pręfatos quindecim dies numerari poſſe pro integro menſe primo?

Reſpondet præterea authoritati Hippocratis alio modo, putans per errorem tranſlationis (ita enim ille loquitur) numeraſſe dies 182. quia cum prius locutus fuiſſet de menſibus lunaribus, ne ſequatur error, aut cōtradictio, aut mutatio voluntatis, de eiſdem loqui debet, non de ſolaribus, vt facere videtur, cum 182. pro partu ſeptimeſtri recenſer. Imò neque hac ſatis contentus explanatione Hippocratem reprehendit, præponens illi hac in materia recentiores (putauerim ego ſuum intelligere Cardanum) nam ait, quod iuniores ſunt longè perſpicaciores ſenioribus, quodque quandoque bonus dormitat Homerus, ſuam opinionem illuſtrat exemplis, de quibus mentionem faciam loco ſuo, ac tandem concludens ſuam tractationem profitetur partum dierum 171 vitalem eſſe, atque in partus ſeptimeſtres numerandum: quod ille tribus rationibus potiſſimum demonſtrare conatur. Harum prima ſumitur à menſibus. Nam cum ex omnium Medicorum conſenſu menſes ſint tres vnus conſecutionis, qui amplectitur vnam coniunctionem lunæ cum ſole, completurque ſpatio dierum 29. & horarum 12. Alter eſt menſis peragrationis factus ſpatio dierum 27. & horarum octo. & hunc ille propriè appellat menſem naturalem. Tertius eſt menſis apparitionis minor quarundam horarum ſpatio. Hoc ſtante, ſumendus eſt menſis in vtero gerentibus peragrationis: ex diebus 27. & horis 8. hinc menſes exacti ſex continent dies 164. & vſque ad diem 171. dies ſuperſunt

ſeptem: qui de menſe ſeptimo ſumuntur. ideoq; puer illius mulieris natus diebus 171. ſeptimeſtris nuncupandus eſt.

Secunda ratio ſumitur à nouiluniis: tunc enim dici debet fœtus vitalis, cum ſeptem nouilunia pertranſierint. nam cũ fuerit inter ſponſos matrimonium, vt dici ſolet, conſummatum die quinta Iunii: & coniunctio ſolis, & lunæ fuerit vndecima eiuſdem, ergo conceptio potuit fieri per ſex dies nouilunii menſis Maii antecedentis, quæ durabat vſque ad dictum vndecimum diem. poſtea ſubſecuta ſunt nouilunia ſex, & totidem plenilunia ſub die 11. & vigeſima ſexta Iunii. 9. vigeſima quinta Iulii 8. vigeſima tertia Auguſti 7. vigeſimaprima Septembris 6. & vigeſima Octobris 5. & decimanona Nouembris. Partuſque ſucceſſit die 22. Nouembris: & ſic ſunt dicta ſex plenilunia. In partu vero ſufficere ſeptem nouilunia ſcribit Cicero libro ſecundo de natura Deorum in hęc verba: De Luna dicta Lucina, eo quod partus in Lucem prodeat, loquens iuxta illud Terentii in Andriam. Iuno Lucina fer opem. Adhibetur autem ad partus quod ii matureſcunt, aut ſeptem nonnunquam, aut plerunque nouem Lunæ curſibus, qui, quia menſa ſpatia conficiunt, menſes nominantur. Hæc Cicero. Tertia ratio. Partus vitalis eſt cum à ſole ſeptem Zodiaci ſigna decurſa ſunt, vt Cardanus inquit primo contradicentium tract. 3 contrad. 8. Erat enim ſol cum facta conceptio fuit die ſcilicet quinta Iunii in 25. gradu geminorum. & poſtea diſcurſu facto de Cancro, Leone, Virgine, Libra, Scorpione, rurſus ad ſignum Sagittarii peruenit, quod eſt ſeptimum à ſigno Geminorum. Erat enim in die natiuitatis in vndecimo gradu Sagittarii. & licet primum, & vltimum ſigna non integraliter ſint diſcurſa, id parum refert: quoniam ſol habens orbem ſuum latiſſimum 15. graduum ante, & 15. poſtea, erat facta applicatio orbis ſolaris ad gradum 25. Sagittarii per aſpectum coniunctionis incepiæ, & de oppoſito per diametralem irradiationem ad gradus 25. Geminorum. & videmus per experientiam, quod quando Luna incipit percuti a radiis ſolis, fiunt mutationes in iſtis inferioribus: quæ applicatio fit, & per coniunctionem prædictam, & per quemcunque aſpectum, vt teſtatur Ioannes Haumettus Aſtron. libro ſecundo differ. ſecunda in libro nuncupato amicus Medicorum. Addit poſtremò quædam ad confirmandum partus ſeptimeſtres vitales exiſtere: & ad docendam cauſſam propter quam cõtingat viuere ſeptimeſtres: octimeſtres autem minimè: quæ omnia ex Aſtrologis petita ſunt. Verùm quoniam cum de partu illorum menſium pertractabimus, refellemus opiniones Aſtrologorum. hic prætermittamus. Hactenus de I. Conſulti huius opinione.

Cap. XX.

Impugnatio opinionis ſuprad Cti.

VT igitur amico ſatisfaciam, breuiter dicam, quæ mihi non placent: non enim in inueſtiganda veritate amicitiæ ratio haberi debet. Primum, in hoc certè maximè diſplicet, quod ex Hippocratis ſententia contendat diem 162. exactos, plenosque complecti ſex menſes: in qua re dupliciter aberrat, tum quia ſibi non benè conuenit, tum quia ſi conuenit, non benè concludit. Etenim ſi computatio Hippocratica conſtat ex lunaribus menſibus, & ſingulis habentibus dies viginti nouem, & horas duodecim iam quidem ſex menſes pleni habebunt dies 177. & horas 12. vt computanti patet: quod cum ille antea admiſerit, poſtea verò dixerit 162. dies ſex habere menſes exactos ex Hippocrate, ſic quidem hunc ad pauca reſpicientem propriam ignoraſſe vocem. Mox verò, demus hoc illi, nunquam demonſtrabit, diem 163. eſſe primum ſeptimeſtrem ex Hippocrate, aut etiam Galeno, aut Auicenna, aut, vt verbo dicam, ex alio Medico, vno duntaxat excepto auctore, quem ille ad vnguem ſequitur, cuius in hac materia nullam haberi debere conſiderationem, eſt, me iudicio longè certius, quam quod debeat explicari. Secundo aberrat ex mala verborum Hippocratis intelligentia, quia hæc verba: Nam ſi de

primo

primo menſe dies quindecim, de quinq; verò centum quadraginta ſeptem cum dimidiato die computaueris. &c. non ſignificant ſeptimeſtrem incipere poſt cẽteſimum, & ſexageſimum ſecundum. Sed amplius deſiderari dies viginti, iuxta experientiam Hippocratis, vt puer ad principium ſeptimi menſis perueniat: vt, quæ ſequuntur verba apertiſſimum faciunt. Comperies ad ſeptimum menſem amplius quàm viginti dies deſiderari, non igitur ſuperiora de ſeptimo mẽſe audiri debent. Tertio vrget, quod 162. dies non eſt principium ſeptimi: ſed finis ſexti pleni ex ſententia ſui ducis, ac præceptoris: neque Hippocrates vel per ſomnium poteſt interpretari, ex eorum dierum computatione, ſeptimeſtrem incipere poſt 162. diem. Quartò manifeſtam proſpicio contradictionem. Nam ſi menſis computationis vtero gerentium debet complecti dies 27. & horas octo: Menſes pleni ſex habebunt dies 164. quod ille etiam infra admittit in prima ratione pro defenſione illius partus. at computatio ſui magiſtri non excedit diem 162. Hippocratica verò eſt dierum 182. Quinto cum dicit aliquando principium eſſe duplex ex Hippocrate ſeptimi, vel 163. diem, vel 167. cum dimidiato. turpiſſimo errore detinetur. quia ex illius calculo principium eſſe nequit, niſi dies 165. atque ſi vera eſt altera computatio, ſubſtituendo pro diebus quindecim, dies viginti, oportebit principium ſeptimi eſſe diem 169. fiat enim ſic putatio. Menſis conſtet diebus 27. & horis octo. ſex pleni habebunt dies 164. ſume quindecim dies primi menſis. adde his 147. & horas 12. iam habebis dies 162. & horas 12. Adde his poſtea pro ſingulo menſe horas octo: euadent dies 164 addito poſtea dies quinque, vt ex quindecim diebus perueniatur ad ſummam dierum viginti, reſultabunt dies 169. ergo primus ex ſeptimo non erit 167. ſed 170. dies. Quam verò hoc abhorreat à putatione Hippocratis, ridiculus eſſem, ſi conarer demonſtrare. Amplius abſurdiſſima eſt explanatio, quam illa facit, dum 147. diebus cum dimidio, nõ quindecim, ſed viginti dies addendo, ſuum explere vult calculum: nam, vt prætermittam obſcuriſſimum loquendi modum, cum ait, in vltimis viginti diebus primi menſis, quæ verba Oedipo indigent, certè Hippocrates, viginti ipſos dies non in primo menſe collocat, ſed in ſeptimo: & in ſua putatione, in menſe primo vult quindecim adeſſe dies, in ſeptimo viginti: quinque verò intermedios menſes exactos, complecti vult dies 147. & horas 12. nunquam. n. ſomniauit Hippocrates pro primo menſe viginti dies accipi poſſe, vt illi imponit. Præterea non aſſequitur cauſſam, cur quindecim dies primi menſis accipiat: ea enim eſt vt ſæpe iam dixi, & nunc ob hominis importunitatem repeto. Quia volebat oſtendere non eſſe neceſſarium in putatione vtero gerentium oportere omnes exactos, & plenos eſſe menſes, vt vulgo arbitrabantur, & ſcribit author libro de natura pueri: ſed, nonnunquam naſcitur puer plenis menſibus: vt plurimum tamen inchoatis duntaxat: quæ res locum aliquando in primo menſe, vt plurimum autem in vltimo, vel ſeptimo, vel nono, vel decimo, vt quotidiana demõſtrat experientia. Item, quis admitteret Hippocratem aberraſſe, dum ait, partum ſeptimeſtrem dies continere 182. Hactenus omnium conſenſu id receptũ eſt adeò, vt maximè admirandum ſit, hunc ipſum duntaxat, diuinum hominẽ erroris inſimulaſſe. neque fuit temere id faciendum, præſertim ab illo, qui non profitetur medicinam. Sed eſto arguat, vt voluerit, certè ſimul arguet iuriſconſultos omnes, Vlpianum comprimis, mox reliquos, Verũ nos eius iudicium, aut de corrupto contextu, aut de errore Hippocratis nihil faciemus.

Examinemus nunc rationes ipſas. ſed in primis ſciendum eſt, in concluſione me partim conſentire, & partim diſſentire ab hoc viro. Conſentio quidem, partũ illius mulieris dierum, vt dixi, 168. vel 171. vel 174. vitalem eſſe. diſſentio autem: eſſe ſeptimeſtrem ob eas rationes, quas explicabo ſequenti capite. In prima igitur ratione poſita varietate menſium non admittimus computationem fieri debere ex menſibus illuminationis, aut peragrationis, ſed ſolùm ex menſibus coniunctionis, ſiue coitus, quemadmodum demonſtratum fuit ex communi omnium medicorum conſenſu, nec ipſo etiam reclamante eius præceptore.

Ad ſecundam rationem dicimus, cauſſam ob quam vitalis ſit fœtus, non eſſe, quod tot interueniant nouilunia: ſed quod fœtus ſuam perfectionem adeptus, amplius ob magnitudinem in vtero contineri non poterat, deſiderans tum maius alimentum, quàm à matre poſſit ſuppeditari, tum aeris refrigerationem: Verùm quia hæc fiunt in tempore, in quo menſurantur omnia, & in quo Luna, ac Sol ſuos perficiunt circuitus: hinc fit, quod ſtatuamus tot interfuiſſe nouilunia. Luna certè, & Sol concurrunt tanquam cauſſæ vniuerſales, non proximæ, & adæquatæ: quicquid dicant in hac materia Aſtrologi, quorum opinionem ſequenti libro fortaſſis reprobabimus. Dico itaq; ſeptimeſtrem partum & octo & nouem lunia ingredi poſſe: neque admittendum eſt, ſeptem nouilunia ſeptimeſtrem partum abſoluere: licet vulgo ita credant. Autoritas Ciceronis nihil ad rem facit. Nam per ſeptem Lunæ curſus intelligit ille menſes Lunares ex coniunctione, ſiue coitu Lunæ cum Sole: Vel, ſi intelligit alios mẽſes, eius autoritas non eſt recipienda. Porrò quod attinet ad tertiam rationem, non eſt difficilis reſponſio; quandoquidem ſecundum ſententiam Hippocratis vitalis partus primus eſt, qui medietatem anni ſolaris attingit, ante hanc medietatem, ideſt ſpatium dierum 182. non cognouit iſte vitalem eſſe partum. poſt medietatem verò vſque ad 204. nouit Galenus: ac in ſpatio intermedio nouerunt ferè omnes. Ergo ſi volumus de propoſito partu diſſerere ſecundum ea principia, quæ experientia propria ſciuit ſenex venerãdus, hic dubio procul nõ eſt inter vitales numerandus, cum ab anni medietate diſtet ſpatio dierum vndecim & horarum duodecim, vel etiam dierum quatuordecim parum plus, vel minus. An autem ſecundum rei naturam ita ſtatuere debeamus, ita vt ex medicorum principiis partus ante medietatem anni vitalis eſſe aliqua ratione non poſſit, vniuerſalior quæſtio eſt, non particularis pertinens ad notitiam, quam de partu habuit Hippocrates, de qua nos ſequendi capite diſſeremus. Plura contra hanc opinionem dici poſſent: quæ quoniam virtute in ſuperioribus comprehenſa ſunt, ratus hæc de aliorum opinionibus ſufficere, relinquitur, vt noſtram opinionem afferamus.

Cap. XXI.

Partum ſextimeſtrem eſſe aliquando vitalem.

EGo autem de partu ſextimeſtri hæc dico. Primùm aliquando vitalem eſſe puerum ſexto menſe natum. Viuere autem poſſe eiuſcemodi partum, ita intelligendum eſt: vt quemadmodum effectus quidam naturales rarò aduenientes, ſuo tempore neceſſariam habent generationis cauſſam: ſic puer ſexto menſe in lucem prodiens, licet rarò viuat, neceſſarias tamen vitæ cauſſas obtinet. Rarum eſſe dicimus hunc partum, quia pro maiori parte eduntur vitales decimeſtres, nonimeſtres, ſeptimeſtresque: atque certè vt hi poſtremi ſunt non modo rariores in relatione ad alios, ſed etiam rarò viuunt, vt loco ſuo ex Hippocrate docebimus. ſic ſextimeſtres partus non ita frequentes vt nonimeſtres, ac decimeſtres, raroque viuunt. Hi aliquando abortiui ſunt, vt cum edendi in lucem nono vel ſeptimu menſe, imperfecti adhuc exiſtentes ob aliquempiam caſum naſci feſtinant. At ſi ſummam perfectionem nacti ſunt ſexto menſe, nihil impedimenti eſſe video quin ſint vitales. Porrò ſextus menſis latitudinem habet triplici potiſſimum differentia explicatam, principio, medio, ac fine: habebunt ſingulæ dies decem. in vltimis decẽ diebus ſexti menſis naſci vitalẽ noui, & quater obſeruaui adhuc in fine medietatis duos: in principio ſexti nũquã. An autẽ id ſit impoſſibile, diſquirendũ hoc loco non eſt; quẽadmodum etiã an quinto pleno naſci poſſit infans. Nihil enim ſcribere hic volo, quod mihi incognitum ſit. licet ſciam Hiſpanos medicos præſtantiſſimos, Ferdinandum Menam & Franciſcũ Valeſium vitales etiam quinquemeſtres admittere, de quibus quędam ſcribemus parũ infra. Nunc rationibus autoritatib. & exẽplis explicãda tractatio eſt tum neceſſaria, tum certè maximè difficilis. A rationibus exordior.

Prima

Prima ratio Puer, qui poſt conformationem, duplo tempore ſenſibili mouetur motu, ac triplo in lucem editur, iuſto tempore natus dicitur. At, qui ſexto menſe fere exacto naſcitur, duplo poſt formationem tempore moueri, & triplo in lucem edi poteſt. Ergo ſexto menſe natus, iuſto tempore natus dicitur.

Maior propoſitio probatur Autoritate Hippocratis, Auicennæ, Galeni & ex communi omnium medicorum conſenſu. Hippocrates quidem ita ſcribit libro περὶ τροφῆς

Ad figurationem, ſoles triginta quinque. Ad motum ſeptuaginta, ad perfectionem, ducenti, & decem. Alii tradunt ad formam quadragintaquinque, ad motum ſeptuaginta ſex, ad exitum ducenti & decem. Alii ſic. Ad diſcriminationem quadraginta, ad tranſitum octuaginta, ad elapſum ducenti quadraginta. Alii. ad formam quinquaginta, ad primum ſaltum centum, ad perfectionem trecenti. Hæc Hippocrates. Eſt autem hoc loco animaduertendum in hac dictione Hippocratis errorem adeſſe ex corrupto codice: quandoquidem in ſecunda ſectione, vbi legitur, ad motum, ſeptuaginta ſex, ad exitum, ducenti & decem. meo iudicio legi debet. ad motum, nonaginta, ad exitum autem ducenti ſeptuaginta. moueor, vt ita credam coniecturis multis. vna, quod non obſeruatur regula, quam omnes medici admittunt, ex formatione ad motum, ex motu ad partum: quam regulam optimè obſeruat idem author in tertia, & quarta ſectione. Deinde non eſt probabile eodem tempore naſci formatum die quadrageſimo quinto, quo naſcitur formatus die trigeſimo quinto: at verò vtriuſque idem natiuitatis terminus eſt ab authore propoſitus nempe dierum ducentorum ac decem. Præterea, quod citius in vtero formatur, citius etiam pro formationis proportione mouetur: ac differentia formationis eſt dierum decem, cur igitur differentia motus eſt inter vtrunque partum tam exigua? non videtur certè rationi conſonum inter vnam, ac aliam dies duntaxat quinque intercedere. ideirco die nonageſimo motus apparere debet ſenſibilis: natiuitas verò fieri die 270. quem terminum eſſe noni menſis in 3. epid. conſtat ſect. 3. tex. 31. de qua re quædam etiam diximus in tractatione de computationibus. Porrò in confirmationem huius regulæ ita ſcribit Auicenna. Et apud quoſdam cum ſuperuenerit formationi Embryonis duplum temporis eius, in quo formatur, mouetur. & cum ſuperuenit motui duplum eius, in quo mouetur, ita, vt ſit à prima inceptione conceptionis, vſque ad motum eius triplum temporis, tunc naſcitur. Præterea author libro de Anatomia viuorum idem confirmans inquit: Tempus autem motus eſt illud, in quo apparet, vel ſentitur motus, voluntarius ex anima ſenſibili duplum eſt ad tempus formationis: tempus autem partus triplum ad tempus motus. Eandem regulam omnes recipiunt Medici vnanimi conſenſu.

Hic notandum eſt, aliam ex dictis deduci poſſe regulam, qua conceptionis ferè primum inuenire ſatis probabili coniectura, diem valeamus: quæ maximam pro dirimendis controuerſiis ſolitis in foro agitari inter coniuges, vtilitatem affert. Conſtet exempli gratia virum habuiſſe congreſſum a decimaquinta Ianuarii, uſque ad 25. parturiat mulier à decimo vſque ad decimumquintum Septembris. eius fortaſſe vir partum arbitrabitur octimeſtrem, proptereaque breui moriturum. At ſi viuet, ſuſpicatus nouimeſtrem, ſuum non eſſe dicet. Iudicioſus Medicus pro eiuſcemodi controuerſia dirimenda, talē calculū adhibebit a 15. Ianuarii vſque ad 15. Septembris, dies adſunt 242. Diuidantur in partes tres, ſingulæ habebunt dies 80. & horas ſexdecim. Horum prior pars formationi, & motui ſenſibili tribuitur, aliæ duæ referuntur ad exitum. Mouebitur quidem hic puer die quinta (ſi bene computetur) aut parum ſupra aut infra menſis Aprilis, & horis 16. nam vſque ad eam, prima ſectio octoginta, & horarum ſexdecim, extenditur diem. Medietas horum erit dies 40. & horæ octo: hæc incidet in 24. Februarii: in qua formatus erit fœtus: alia medietas principiū ſumet 16. Ianuarii, aut 15. atque terminabitur die quinta Aprilis, in qua ſenſibilis apparebit pueri motus, ſicque decimam ſextam, vel decimam

quintam diem Ianuarii ſtatuemus extitiſſe primam conceptionis, erit igitur hic partus legitimus, vt qui ex nono mēſe lunari accipiat dies ſex. nam finis octimeſtris eſt dies 236. ſic qui videtur octimeſtris partus exactus ex menſibus a C. Cæſare inſtitutis, nouimeſtris erit, ac perfectus. Idem faciet iudicium, ſi naſcetur puer decimo Septembris, aut vndecimo, aut etiam aliis vſque ad decimumquintum eiuſdem menſis. Sed hæc [illegible] dicta ſint. Minor propoſitio nullam habet difficultatem videtur mihi, ſi vera ſunt, quæ ſupra poſuimus principia de abſolutione, & maturitate fœtus. quia, ſi ea non debet menſium numero ſtabiliri, ſed optima omnium partium conformatione, & ex eo, quod ob magnitudinem totam impleat cauitatem vteri, alimentumque vberius poſtulet, & frigidi aeris inſpirationem, poſſunt hæc certiſſime contingere non ſolum 182. die, ſed aliis etiam diebus paulo ſuperioribus, vt puta à 168. vſque ad 177. qui ſextum menſem terminat. Neque enim aliqua inueniri ratio poteſt contrarium perſuadens. Verum ſi quiſpiam voluerit hanc demonſtrari, affero ego rationem in hoc genere, niſi meum me fallit iudicium, efficaciſſimam qualis ea ſit, audi.

Sumo igitur mihi maris formationem, vt plurimum abſolui citius, quam fœminæ, vt plurimum quidem dixi, quia me non fugit aliquando virag nes fœmellas citius efformari effœminatis pueris. Terminus maſculi eſt longiſſimus dies trigeſimus: fœminæ quadrageſimus ſecundus. De qua re ita loquitur author libri de pueri natura. Et factus iam eſt puer. & ad hoc peruenit fœmella quidem in quadraginta, & duobus diebus, vt longiſſimè primam coagmentationem, & coarticulationem accipiens. Maſculus verò, vt longiſſimè in triginta diebus: vt plurimum enim hoc tempore, aut paulo breuiore, aut paulo longiore articulatio ipſis contingit. & parum poſtea declarat id ipſum à purgatione, quæ poſt partum ſtatim accidit puerperis. nam quæ fœmellas pepererunt, purgantur ex vtero diebus quadraginta duobus, vt plurimum, & aliquando ſatisfaciunt 25. ex maſculo autem puerperio purgatio fit 30. diebus, & aliquando citra periculum purgatur mulier 20. diebus.

Galenus, Auicenna, & omnes Medici de eiuſcemodi formatione idem ſtatuerunt: declarãteſq; quot dierũ ſpatio eiuſcemodi fieri poſſit anticipatio, dixere per diem vnum, aut plures. Verba Galeni ſic habent.

Atque ſic completur formatio vniuerſalis fœtus in diebus triginta in quibuſdam: in aliis in diebus triginta quinque: ac in nonnullis tempus formationis extenditur vſque ad quadraginta: tamen in quibuſdam iſta tempora anticipant, & in quibuſdam poſtponuntur partitiones totalis temporis formationis, tùm per vnum diem, tum per plures. hæc ille.

Statuamus modo anticipationem fieri per tres dies, vel duos, vel vnum: tunc neceſſario reſultabit partus ſex menſium. formatus enim 27. die, motu ſenſibili mouebitur die, 54. naſcetur poſtea die 162. rurſus, formatio ſuccedat die 56. naſcetur die 168.

Deinde contingat computatio diebus 28. horis 20. motus fiet diebus 57. horis 16. naſcetur diebus 173. conceptus & formatus 29. motum habebit die 58. natiuitas continget 174. Vides igitur ſecundum hanc regulam neceſſarium eſſe aliquando partum ſextimeſtrem, & hunc exiſtere vitalem. Dicit forraſſe quiſpiam admittendos non eſſe eiuſcemodi partus ob raritatem: ſed ſi citra diſtinctionem loquamur, dubio procul aberrabimus. Quod raro fit, id quidem duplex eſt: quoddam ſui euẽtus neceſſarias habet cauſſas: quoddam habet fortuitas. Illud fieri poteſt, hoc minime: ita ſentiendum ex omnium Philoſophorũ cõſenſu. Partus igitur ſextimeſtris licet rarò viuat, quia natura, vt plurimum reſeruat illud ad ſeptimum, vel nonum, vel decimum menſem ideoque vt plurimum lethalis eſt. Aliquando tamen ſexto menſe ferè pleno abſolutus, neceſſarias habens cauſſas tum perfectionis ſuæ, tum exitus, vitalis eſt atque dicitur.

Secunda ratio. Facultas concipiendi in vtero, & generandi aliquandi duobus,

bus, aut tribus anticipat annis. Ergo eadem facultas aliquando ſuas operationes diebus quindecim anticipare poteſt. Conſequentia nõ videtur habere aliquam difficultatem. Nunc antecedens declaro. Mulieres conceptioni non ſtatuuntur idoneæ, niſi poſt annum duodecimum: Viri non habent ſemen fœcundum, niſi poſt annum decimum quartum, vel quod aliis placere ſcio, poſt vigeſimum primum. ita ex communi conſenſu philoſophi, & Medici decreuerunt. Hanc tamen regulam aliquando fefelliſſe conſtat. Nam puellam octauo anno concepiſſe, & nono peperiſſe ſcribit inter Medicos Ioannes Matthæus de Gradi. inter Theologos. D D. Gregorius, & Hieronymus. Puerum nouem annorum ſuam nutricem compreſſiſſe ille memorat, Hic vero idem contigiſſe puero annorum decem Epiſtola ad Vitalem ſcribit. Ex eodem præterea authore conſtat, Salomonem anno ſuæ ætatis decimo, aut vndecimo genuiſſe Roboam. Et Achaz eiuſdem ætatis Ezechiam. Hæc contigiſſe dubitat nemo. Cur igitur non poterit puer ex fœcundo, & calido ſemine procreatus, in primipara adoleſcentula, ferè pleno ſexto menſe naſci vitalis? hic non adeſt mõnſtroſa (vt ita dicam) raritas, qualem fortaſſis in ſuperioribus caſibus inueniri quiſpiam ſuſpicabitur: Sed breuis quædam anticipatio dierum, quod ſummum eſt quindecim à partu medietatem anni attingente, vel decem, vel etiam pauciorum: cuius anticipationis cauſſæ adſunt neceſſariæ: vna ſeminum robur; alia vteri paruitas; tertia quod vterus nondum aſſueuit geſtare pueros. Quarta alimenti defectus: qui in adoleſcentulis, ac ferè pueris neceſſario deeſt, cum non poſſint longiori tempore ſufficere: Siquidem alimento indigent, primum vt nutriantur: Secundo vt augeantur: tertiò, vt fœtui ſubueniant, hoc autem grandiori exiſtente, ac totam implente cauitatem vteri, fieri non poteſt, fœtui ſuppeditari ſufficiens alimentum.

Haud abſimilis ratio eſt ſumpta à ſenibus. ſtatutum eſt lege Papia à Tiberio Cæſare edita, ne ſexagenarii vxorem ducerent, quod ad filiorum procreationem idonei minimè cenſerentur. Ariſtoteles in Politicis, conuenientem in vxore ducenda ætatem definiuit annorum triginta parum plus, aut minus, atque ſenes ipſos ineptos huic muneri iudicari, ſcribit. quoniam certe

Nam dulces natos, veneris nec præmia norunt.

Hacque ratione rectiſſime Plautus in Mercatore.

Annos natus ſexaginta qui erit, ſi quem ſciuimus ſeu maritum, ſeu Hercle adeo cœlibem, ſcortarier, cum eo nos hac lege agamus.

Relatum tamen eſt. Plinio, Solino, Valerio Maximo, Numidiæ Regem Maſſiniſſam poſt annum ſuæ ætatis octuageſimum ſextum, filium nomine Mathimatum procreaſſe. Catonem Cenſorinum octuageſimo exacto è filia Salonii clientis ſui: qua de cauſſa aliorum etiam liberorum propago, Liciniani erant cognominati: Hi Saloniani, ex quibus Vticenſis fuit. Nuper etiam Lucio Moluſſio Saturnino in vrbis prætura extincto notum eſt, Cornelia Scipionum Gentis Voluſium Saturninum, qui fuit Conſul poſt annum ſexageſimum ſecundum fuiſſe genitum. Et vſque ad octuageſimum quintum apud ignobiles vulgaris repetitur generatio. Scriptum præterea reliquit Æneas Pius Pontifex Maximus, Vladiſlaum Lituanum Regem Poloniæ anno nonageſimo gemellos procreaſſe, quorum alter patris nomine Vladiſlaus, alter verò Caſſimirus fuit appellatus. Fuerunt ambo Reges, vnus Poloniæ, alter Vngariæ. Noui ego virum illuſtriſſimum anno natum 78. quatuor genuiſſe filios, & vnam filiam natorum poſtremam. Si ergo ſenex frigido alioquin temperamento, & ſemine in relatione ad ſe ipſum iuuenem præditus, nonageſimo anno maſculam procreabit prolem, quæ tum ſeptimo, tum nono menſe in lucem prodire poterit. cur idem iuuenis longè validior, fœcunda iunctus muliere, non poterit habere filium pleno duntaxar ſexto lunari menſe: Quomodo quæſo videri poteſt hoc impoſſibile, ſi poſſibile iudicatur ſeptimeſtrem naſci poſſe ex nonagenario? Exempli gratia naſcatur ex ſene puer die 182. & horis 15. Ex iuuene cur naſci non poterit die 168. vel aliis deinceps vſque ad 182. anticipatione facta dierum 14.

aut 10, à termino, quem ponit diuinus Hippocrates. Sanè, hic ego nihil rationi aut ſenſui repugnans inuenio.

Amplius facultas generatiua, quam ius fœtu in vtero exiſtente maximè negotietur: nihilominus ipſo iam egreſſo adhuc permanet in infantis corpore vſque ad aliquot menſes. Nam procreans dentes vſque ad annum vnum cum dimidio parum plus, aut minus [illegible] ratur, ſiuntque dentes ex quibuſdam excrementis glutinoſis a capitis oſſibus, & maxillarum dermatis, vt ex ſententia authoris libro de Carnibus dictum mihi fuit libro de Generatione hominis. Mox autem eadem facultas otioſa manet in corpore vſque ad annum ſeptimũ, vt idem author ſcribit hiſce verbis: Excidit autem vbi ad annos primi alimenti peruenerint, quibuſdam etiam prius, ſi a morbido alimento nati fuerint. Plurimis autem cum ſeptem annos impleuerint. & in eodem opere. Pueri (inquit) ſeptem annis præteritis dentes explent. Porrò hæc facultas eadem eſt, quæ à principio generauit in vtero fœtum, effinxit, formauit, diſpoſuit, auxit, ad ſummamque ducens perfectionem oriri fecit. Adeo tamen potens eſt aliquando, vt multis menſibus ſuam actionem anticipet: vt cum ſtatim atque nati ſunt pueri, dentire illos facile quemadmodum contigiſſe legimus illi, qui menſibus quatuordecim vtero geſtatus, cum dentibus natus eſt. Hanc ſi quiſpiam negauerit Hiſtoriam, vt puta quæ longè à vulgari opinione diſſentire videatur hic ſciat oportere hunc negare. quæ tanquam certiſſima recipiuntur ab omnibus. Nempe obſeruatum fuiſſe non ſemel puerum cum dentibus natum, ſcribit de hac re Solinus, Plutarchus, Auicenna, & alii authores grauiſſimi. Refero h[illegible] Plinio libro 7. capite 16. quæ in hunc modum habent: Cæterum editis primores ſeptimo menſe gigni dentes, priuſquam in ſupera eius parte, haud dubium eſt. Septimo eoſdem decidere anno, aliosque ſuffici. Quoſdam & cum dentibus naſci: ſicuti Marcum Curium, qui ob id dentatus cognominatus eſt. Et C. Papirium Carbonem præclaros viros Ego hactenus vidi quatuor cum dentibus natos. Vnus fuit in Caſtro Greſpetii ditionis Camarinenſis, qui præterea habebat membrum virile ſatis magnum, cum pilorum nigrorum multitudine, videbatur ſtatura gigas. Alterum vidi medicinam faciens apud ſeptempedanos: & duos in Cingulanis montibus. Si hæc vera ſunt, cur hæc eadem facultas non poterit ita eſſe valida, vt breui tempore efformato corpore cogat illum foras prodire ex vtero, quinque, ſex, aut decem, duodecimque diebus ante communiter ſtatutum pariendi tempus? Quod quæſo in natura magis mirandum, an quod in partu fiat duodecim dierum anticipatio, an facultatem generatiuam ſuo munere perfungi ſeptem menſibus ante ſtatutum tempus? hoc certè videtur mihi magis rarum & admirandum.

Adhæc non minor videtur ratio de octauo menſe natis, quam de iis, qui ſexto. At verò, ſi credimus Hippocrati, ſi Polybo eius diſcipulo, ſi Galeno, & Sabino enarratoribus, nullus vnquam octauo menſe natus vixit. Sed tamen docebimus ſequenti libro viuere illos aliquando in Aegypto, in Græcia, in Hiſpania, in Italia, aliiſque regionibus. Hac de cauſſa factum fuit, quod hoc menſe natus, viuens ſi omnibus ad vitam neceſſariis partibus præditus fuerit, admittatur ad hæreditatem, ac teſtamentum irritum faciat, vt memini me legiſſe apud Alexandrum Imolenſem in ſecunda Codicis, de poſthumis hæredibus inſtituendis vel exhæredandis. §. quod certarum, numero tertio. & Baldum ſubtiliſſimum. I. C. conſilio C XII. h tertii libri, & conſilio 4 7. In fine ſecundi libri. Hac igitur eadem ductus ratione dico nullam eſſe in ipſa natura repugnantiam, ſexto menſe natum viuere.

Confirmatur hæc ratio, quia ſi de quo minus videtur ineſſe, & ineſt: ergò id inerit, de quo magis videtur, per regulam topicam a minori ad maius, ſed minus certè probabile videtur quinquemeſtres partus editos aliquando fuiſſe vitales, & tamen id apud quoſdam Hiſpaniæ populos contigiſſe clariſſimorum conſtat virorum teſtimonio. Erunt igitur etiam aliquando

ſexti-

ſextimeſtres vitæ ſuperſtites. Quod dixi de partu quinquemeſtri Ferdinandus Mena Catholici, & Potentiſſimi Philippi Hiſpaniarum Regis medicus libro de Partu ſeptimeſtri hiſce verbis confirmat. Hinc quoque haud abſurdum videri debet, ſi quinquemeſtris partus editus ſit vitalis apud Valentinos feruentem ſanè plagam, ſicut & apud Matrid. incolas nonnullos obſeruatum ſentio ex pudica matre, honeſtiſſimamque viuendi rationem nacta natum eſſe quinquemeſtrem vitalem. Nulla itaque ratione ſuadebor vnquam ad aliquem temporis numerum amplectendum actionis naturalis dimenſorem, niſi quatenus in illo contigerit operationem eſſe abſolutam, per ipſamque explicari deinceps, quantum temporis duratura ſit plus & minus. hæc Ferdinandus. Cui aſſentit Franciſcus Valeſius eiuſdem diſcipulus, ſed præceptore, vt ego ſentio, longè doctior, in commentariis epidemiorum, affirmans partum quinquemeſtrem aliquando vitalem naſci, recte concludens naturam in ſuis actionibus non determinari ex neceſſitate numeris quibusdam determinatis, Hęc ſi vera ſunt, nemo inficiari poterit partum ſexti menſis pleni, aut ferè pleni, vitalem exiſtere, quod in præſentiarum perſuademus. Hæ ſunt rationes, ſatis, niſi fallor, probabiles: quæ contra opinionem aliorum efficiunt partum ſextimeſtrem aliquando fore pro vitali admittendum: atque licet demonſtratiuæ non ſint (neque enim ſubiecta materia eas recipit) pro natura tamen ſubiecti validæ cenſentur.

Porrò neque deſunt authores præſtantiſſimi, quorum fide propoſita opinio confirmari poſſit. Auicenna libro tertio ſuæ mediciuæ tract. 2. fen. 21. cap. primo in hunc modum ſcribit, agens de partu ſeptimeſtri. Vt plurimum quidem moritur natus ante hoc ſpatium, additque cauſſam his verbis. Quoniam tolerat motus vehementes in debilitate creationis huiuſmodi natus; namque licet in radice ſit fortis: tamen eſt proximi ſpatii cum creatione. Notent hæc verba, vt plurimum, cuius oppoſitum eſt; vt raro, ſenſus igitur eſt: Nati ante ſeptimum menſem, ideſt, in fine ſexti menſis, maiori ex parte moriuntur. ergo minori ex parte viuunt, per regulam à ſenſu contrario. Hanc extitiſſe mentem Auicennæ. Alter eius locus confirmat in libro nono de animalibus, quo in loco dicit audiuiſſe ex fide digno, quendam natum menſe decimo quarto, & vidiſſe alterum natum ſexto. Sunt qui dicunt, Auicennam his verbis locutum fuiſſe de Partu ſeptimeſtri: nam cum dicit, Sexto menſe natum, vult dicere, præterito ſexto menſe, ſed proculdubio hoc non eſt interpretari contextus: ſed corrumpere. multa enim abſurdior excogitari poteſt explanatio, ſi diceremus partum ſeptimi mēſis, eſſe octimeſtrem: hanc nouimeſtrem, & ſic de reliquis. Abſurditatem præterea huius explanationis hinc animaduertas, quod ibi loquitur de partu rariſſimè contingente, ideoque ait, audiuiſſe quendam fuiſſe 15. menſe natum. Huic ipſi tanquam rarum opponit natum ſexto mēſe, & non dicit ſeſe ab aliis audiuiſſe, ſed vidiſſe, vt maiorem fidem faceret. Notabis me in priori Auicennæ contextu fuiſſe imitatum lectionem antiquam. Hanc enim ſequitur Nicolaus Florentinus, Iacobus de Partibus, Gentilis Fulginas, ac alii ſapientiſſimi explanatores, præſertim Andreas Selunenſis Arabicæ linguæ diſertiſſimus.

Affero hic teſtimonium Nicolai grauiſſimi ſcriptoris, qui ita ſcribit: Et fortaſſe conſiderata benè varietate formationis fœtus, & ipſius motionis poſſibile eſt videre, quod non ſolum in vndecimo menſe poſſibile eſt fœtum gigni, ſed duodecimo, decimo tertio, & decimo quarto, vt ſcilicet dixit Auicenna: imò & in octauo menſe, & quod adhuc plus eſt, in ſexto menſe. hæc ille.

Amplius demonſtrare volo ex Autore libri de natura pueri, omnino ſeptimeſtres partus inter naturales communesque partus admitti debere. animum aduerte. Negat hic author ſextimeſtrem partum, quia ſeptimeſtris duntaxat meminit: interim verò dicit, Maſculum formatum eſſe, vt plurimum die trigeſima; tunc aſſumo mihi regulam à generatione ad motum, à motu ad partum: nempe naſci puerum duplo tempore poſt motum: Præterea & hebdomadum decades, & mēſes exactos cōcurrere ad huiuſmodi opus, ex his cōficio

rationem ad hominem, meo iudicio, validiſſimam: ſit puer formatus 30, mouebitur ſexageſimo. Ergo naſcetur 180. qui terminus ſexti pleni ex conſuetudine antiqua Græcorum computandi triginta dies pro menſe, & ſic quidem ſexto menſe pleno erit vitalis. ſcio non valere rationem, ſi menſes lunares dierum 29. & horarum 12. accipiamus: de qua putandi ratione ſatis multa in ſuperioribus. At ad hominem argumentum videtur mihi irrefragabile: cum ille author ſeptimeſtrem admittat, computationemque fieri debere menſibus ſolaribus, ex actisq; profiteatur.

Cæterùm variis obſeruationibus id veriſſimum eſſe demonſtrare poſſumus. Vxor Andreæ Scarpelli de villa Auenalis Cingulanæ diœceſis peperit filium die 169. qui adhuc viuit agens annos 18. gracilis tamen habitus, & non multum coloratus, ſatisque imbecillus. Audiui etiam à Bernardino Aloyſo ſeptempedano medico inſigni, & multæ obſeruationis ſeſe vidiſſe in Caſtro Sãcti Angeli mulierem peperiſſe filium die 175. hunc viuere, ſed impotentem ad coitum: aſſeruit enim, illi tum admodum paruum eſſe genitale membrum habẽti annos 24. & teſtes adeo paruos, & imbecillos, vt emittere ſemen, imò generare non poſſit. Eufraſia Virgo Deo dicata in æde Beatæ Rodogundæ, cum mater eius abortiiſſet puerum quinta nonas Iulii, profecta verò ad coniugem decimo Kalendas Auguſti ipſam Eufraſiam peperit ſeptimo idus Ianuarii ſequentis anni: quare 170. die nata eſt: morbo perpetuo iacturam natalium atteſtante, ne quis ad ſuperfœtationem confugiat, In monte Sancto agri Piceni mea patria duos noui pueros: quorum alter natus fuit die 177. alius verò 174. ſed quid proſequor ſingula? Hoc vnum profiteor ſi quis diligenter animaduertat conſimiles partus vbique inuenturum. Verùm quia de partu ſextimeſtri in genere diſputauimus, poſſeque hunc aliquando vitalem eſſe demonſtrauimus, tum rationibus, tum autoritatibus, tum exemplis: reliquum eſt, vt de eodem in ſpecie pertractemus, quantum ſcilicet ad partum mulieris nobis propoſitum pertinet, omneſq; difficultates, ſi quæ ſunt, dilucidemus.

CAP. XXI.

Quid ſentiendum de Partu dierum 168. vel 174. nobis propoſito.

HAEC, quæ generatim dicta ſunt, manifeſtum faciunt, partum nobis ab illuſtriſſimis viris propoſitum dierum 168. vel 174. tunc ſextimeſtrem eſſe, tum eum quidem legitimum, ac vitalem. Nam licet aliqua diſcordia ſit de primo conceptionis tempore (ponamus autem illud fuiſſe, cum primum fuit inter ſponſos, conſumatum, vt aiunt, matrimonium) à partu ſeptimeſtri ſecundũ computationem Hippocraticam, dierum ſcilicet 282. diſtat ſpatio dierum duntaxat duodecim, vel vndecim, & horarum quatuor, ad iuxta putationem noſtram diſtat ſolum diebus nouem, putamus enim ſeptimeſtris principium eſſe die 178. cum 177. ſit finis ſexti menſis; de qua re plenius diſputabimus in tractatione de partu ſeptimeſtri. ita ſentiendum eſt de eiuſcemodi calculo, ſi admittatur mariti ſententia. Sed ſi ſponſę teſtimonio ſit ſtandum, partum edidit illa die 174. poſt congreſſum cum ſponſo, ego ſanè hoc perlibenter recipiens, vt qui ſciam vix contineri poſſe ſponſum, quin ſtatim data occaſione rem habeat, à partu ſeptimeſtri ex Hippocratis putatione diſtat diebus octo, vel fortaſſis ſeptem, & horis duodecim: ex noſtra verò diebus quatuor, & fortaſſis tribus, & horis duodecim. Quis igitur monſtroſum hunc audebit appellare partum? Quis arbitrabitur naturam in ſuorum operum abſolutione anticipare non poſſe diebus duodecim, vel decem, vel octo, vel quatuor, vel tribus? tandem quis natura hanc impoſuit legem, vt nec citius, nec tardius poſſit diebus 182. & horis 15. fœtum vitalem emittere?

Hæc manifeſtam fidem faciunt recipiendum eſſe hunc partum. Quod ſi aliæ poſtea adduntur coniecturæ, reddetur adeo certum hoc ipſum nego-

tium

dum, vt nullus amplius dubitandi locus inueniri poſſit. Coniecturæ autem huiuſcemodi ſunt:

Prima. Natam fuiſſe hanc adoleſcentulam ex optimis, honeſtiſſimiſque parentibus. cum enim ſit natura comparatum, vt corpus, & anima congruant portione quadam harmonica, motuſque corporis aliquando in animam, & anima in corpus magna facilitate, & ſimul vehementia penetrent.. & quamuis animæ filiorum non deducantur è corpore, aut anima parentum, ſed à Deo O. M. ex nihilo creatæ in hoc terreno corpore infundantur, in quo etiam vt in ergaſtulo continentur, tamen naſcitur corpus filiorum cum hac illauc procliuitate: qua parentum corpora eſſe diſpoſita contigerat, huic ſimilitudo motum. nam

Similis eſſe patri ſæpe ſolet filius.

& quidem recte, vt inquit Lyricus Poeta.

Fortes creantur fortibus, & bonis;
Eſt in iuuencis, eſt in equis patrum
Virtus: neque imbellem feroces
Progenerant aquilæ columbam.

Referre poſſumus ho loco, quæ ſcribit Euripides apud Stobæum capite 88.

φεῦ φεῦ παλαιὸς αἶνος ὡς καλῶς, ἔχει
Οὐκ ἂν γένοιτο χρηστὸς ἐκ κακοῦ πατρός.

Atque rurſus.

Τοῦδε δὲ παῖδα σωφρονοῦντα ἐπίσταμαι,
χρηστοῖς θ᾽ ὁμιλοῦντ᾽ εὐσεβεῖν ἠσκηκότα:
πῶς οὖν ἂν ἐκ τοιοῦδε σώματος κακὸς
γένοιτ᾽ ἄν: οὐδεὶς τοῦτό μ᾽ ἂν πείσειέ ποτε.

Quod eſt.

Heu heu, vt illi dictitant recte, probum
Patre ab improbo non poſſe naſci filium.

Rurſus.

Hunc ego puerum tanta modeſtia præditum noui,
Et cum bonis conſeruando, pietatem coluiſſe.
Quo pacto igitur ex tali homine malus
Naſcetur? nullus hoc mihi perſuadebit vnquam.

Verùm quamuis a patre degenerare filios aliquando videamus, tamen videtur ferè veriſſimum, filias plerunque mores matrum repræſentare. Neque n. veriſimile eſt, vt filia ſtatim ab ineunte ætate honeſtiſſimis matris moribus imbuta honeſtatem in grandiori ætate non inſequatur. & è contra ex inhoneſta matre naſci filias honeſtas rariſſimè videmus: atque hæc ſecunda coniectura eſt huiuſce partus. Accepimus enim matrem ſponſæ adeo honeſtam, religioſam, ac piam, vt incredibile videatur filiam degeneraſſe. Dicebat enim Horatius:

Neque ſic fidelem,
Sic lucro aduerſam potuiſſe naſci
Matre pudenda.

Et Theognis apud Antonium Monachum Melliſſæ tomo 2. cap. 29.

Οὔτε γὰρ ἐκ σκίλλης ῥόδα φύεται, οὐδ᾽ ὑάκινθος,
Οὐδέ ποτ᾽ ἐκ δούλης τέκνον ἐλευθέριον.

Quod eſt.

Non. n. è ſquilla roſa naſcitur, aut hyacinthus,
Sed neque ab ancilla filius ingenuus.

Iuuenalis id explicans ſatyra ſexta inquit.

Scilicet expectas, vt tradat mater honeſtos,
Aut alios mores, quam non habet.

& ſequitur.

Filiolam turpi vetula producere turpem.

Vtile porro.

& ſatyra 14. ait.

Sic natura iubet. Velocius, & citius nos
Corrumpunt vitiorum exempla domeſtica, magnis
Cum ſubeant animum authoribus.

Hinc qui præcepta vxoris ducendæ tradunt, in primis admonent ex bonis parentibus natam, eligendam eſſe cõiugem, de qua re pulchra ſcribit Iolaus in Heraclidis, cum inquit:

Οὐκ ἔςι τοῦδε παισὶ κάλλιον γέρας
Πατρὸς ἐσθλοῦ κ' ἀγαθοῦ πεφυκέναι.
Γαμεῖν δ' ἀπ' ἐσθλῶν, ὃς δὲ νικηθεὶς πόθῳ
Κακοῖς ἐκοινώνησεν, οὐκ ἐπαινέσω
Τέκνοις ὄνειδος οὕνεχ' ἡδονῆς λιπεῖν.

Quod eſt.

Non eſt hoc liberis pulchrior honor,
Quam patre bonos, & honeſtos natos
Vxores ducere à bonis. Qui verò victus deſiderio
Malis communicat, non laudabo.
Liberis dedecus cauſſa voluptatis ſuperari.

De qua re conqueritur Theognis Poeta inter Græcos facundiſſimus, ita ſcribens;

Κύνας μὲν καὶ ὄνους διζήμεθα, κύρν' ἵππους
Εὐγενέας, καί τις βούλεται ἐξ ἀγαθῶν.
Κτήσασθ. γῆμαι δὲ κακὴν κακοῦ οὐ μελεδαίνει
Ἐσθλὸς ἀνὴρ ἤν τις χρήματα πολλὰ φέρῃ.
Οὐδὲ γυνὴ κακοῦ ἀνδρὸς ἀναίνεται εἶναι ἄκοιτις
πλουσίου ἀλλ' ἀφνειὸν βούλεται ἀντ' ἀγαθοῦ.
Χρήματα γὰρ τιμῶσι καὶ ἐκ κακοῦ ἐσθλὸς ἔγημε
Καὶ κακὸς ἐξ ἀγαθοῦ πλοῦτος ἔμιξε γένος. Ideſt

Canes quidem, & aſinos, quærimus ò Cyrne & equos
Generoſos; & hac quiſque vult ex bona progenie
Separare. Vxorem autem ducere malam ex malo genere non curat
Vir bonus, modo ſibi pecunias multas afferat.
Neque mulier mali viri renuit eſſe vxor
Diuitis, ſed locupletem præfert bono.
Pecunia enim coluntur, exq́; malo genere bonus vxorem ducit.
Et malum bonus ſibi genus aſciſcit.

In ſumma meminit vir ſapiens, atq; prudens ſpreta vulgi conſuetudine, quod

Dos eſt magna,
Parentum virtus.

Tertia coniectura eſt, quod toto ſuæ virginitatis tempore morata eſt in monaſterio Diuæ, ſi bene recordor, Claræ, in quo moniales multæ degunt vitam religioſam habentes, ex quarum conſuetudine non potuit illa, niſi mores conſequi admodum probos, & viuendi rationem honeſtiſſimam. Nam vt Euripides in Andromache:

Κακῶν γυναικῶν εἴσοδοί μ' ἀπώλεσαν,
Αἵ μοι λέγουσαι τούσδ' ἐχαύνωσαν λόγους.

Quod eſt:

Malarum fœminarum introitus me perdiderunt,
Quæ mihi loquentes hos blandè perſuaſerunt ſermones.

Quoniam certè, vt refert Plutarchus libro de educatione liberorum. Ἂν χωλῷ παροικήσῃς, ὑποσκάζειν μαθήσῃ Si iuxta claudum habitaueris, diſces & tu ſubclaudicare. Audi Menandri Comici præcipui verſiculos.

Σοφοῖς ὁμιλῶν καὶ αὐτὸς ἐκβήσῃ σοφός,
Κακοῖς, ὁμιλῶν καὶ αὐτὸς ἐκβήσῃ κακός.

Ideſt.

Cum ſapientibus conuerſans, & ipſe euades ſapiens.
Cum malis conuerſans, & ipſe euades malus.

Quia igitur hæc mulier, anteaquam nuptui traderetur, ſemper cum bonis mulieribus, & moratæ vitæ conuerſabatur, fruſtra, meo iudicio, ſuſpicionem de impudicitia eius vir habet.

Adde quod ſtatim monaſterium egreſſa tradita fuit viro, nec in domo patris manſit, niſi diebus octo. Hæc fidem faciunt manifeſtiſſimam, perperam de honeſtate huius mulieris dubitari, quod partum ſextimeſtrem edideterit.

CAP. XXIII.

Dubitationes, quæ his dictis accidunt.

CÆterum quia multa ſunt, quæ in propoſita materia difficultatem faciunt: ea breuiter proponamus, dilucidemuſque. Audiamus itaque in primis Galenum in fragmento Commentarij ad librum Hippocratis de ſeptimeſtri partu ſic loquentem: Ante centeſimum octogeſimum ſecũdum diem & quindecim horas: vel poſt quartum ſupra ducenteſimum, nullas, & parum infra ait: Quippe cum nulla citra hoc. rurſus ſic igitur neq; citius præſcriptum hoc termino, ſic neque tardius 204. diebus naſci, qui ita concep[illegible]tus eſt, poteſt. ac parum poſtea ſubdit: ſed ſicuti dixi, neque in minori temp[illegible], quam dimidio anno fieri ſeptimeſtrem partum fœcundum vult. hæc Galenus. Ex quibus certo certius eſt, partum ex eius doctrina ante 182. diem no eſſe vitæ ſuperſtitem.

Accedit ijs Ariſtotelis iudicium, qui libris de animalium hiſtoria negat partum ſextimeſtrem, affero eius verba libro ſeptimo c. 4. quæ ſic habent:

Fœtus, qui maturius, quam ſeptimo menſe prodeat, nullo pacto vitalis eſt. Qui ſeptimo, vitalis quidem hic primum exit.

Notanda ſunt hæc verba. Nullo pacto vitalis eſt: atque hæc, Primum vitalis eſt: quæ noſtram funditus euertere opinionem videntur.

Præterea faciunt difficultatem Auicennæ verba de hac materia dilucidiſſime differentis. Nam lib. 3. fen. 21. tract. 2. c. 1. inquit:

Et ſcias inde, quod menſis ſeptimus eſt primus menſis, in quo parit ipſam, ergo, ſi ſeptimus primus eſt menſis vitalis, nullus omnino viuet ſexto menſe natus.

Item noſtra opinio refragatur Aſtrologis, qui recipere nolũt partum ſextimeſtrem; rationemque in planetas referunt.

Poſtremo quod attinet ad partum nobis propoſitum, videtur ſuſpicionem facere non contemnendam, (vt quidam Iuriſconſultus arbitratur) quod non conueniant inuicem de primo die concubitus ipſi ſponſi. alium enim alius dicit. Hæ ſunt in hac materia dubitationes.

CAP. XXIIII.

Explicatio propoſitarum dubitationum:

HArum dubitationum explicatio ex iis, quæ hactenus diximus, facile deprehendi poteſt. Nam, ſi hoc verum eſt, quod omni alioquin difficultate caret, artes ipſas fieri per additamentum, non eſt profecto mirum, ſi Hippocrates, & Galenus, aliique plures, horum authoritate ducti, putauerint vitalem non eſſe partum ante centeſimum, & octogeſimum ſecũdum diem, id enim ſcripſerunt illi, vel quod longa experientia nouerũt, vel quod ab obſtetricibus, quas fide arbitrabantur dignas, audietunr. Non propterea tantam his tribuere debemus, quin alio modo res habere poſſit; ſic experientia meliori in dies indicante. Videtur mihi nullam certe controuerſiam habere, potuiſſe quoſdam cognoſcere alios etiam eſſe terminos partus ſeptimeſtris. Nam quemadmodum non vertitur vitio Hippocrati, qui primus nouit partum dierum 182. aliis incognitum, cur vitio verti debebit Curtio. I. C. qui vitalem partum nouit dierum 181. cur Ægidio Medico, vitalem profitenti natum diebus 180? cur aliis tandem princi-

pium ſeptimeſtris eſſe diem 178. experientia nouerunt, ratione ipſa minime reluctante?

Rurſus Hippocrates nunquam nouit octimeſtrem partum vitalem: at nouit Ariſtoteles, ſcriptiſque mandauit: & ego noui pariter, vt ſequenti libro demonſtrabo. An propterea aberrauit Hippocrates? non quidem, quia ſcripſit, quod ab obſtetricibus ſui temporis audierat, & ipſe perſpexerat. Nec errauit Ariſtoteles contra Hippocratem ſcribens, quia, vt ſæpe dixi, meliorem de partu hominis habuit notitiam. Galeni igitur verba intelligenda ſunt hoc modo. Nullæ mulieres partum emittunt vitalem ante 182. diem, quantum Hippocrates nouit: non itaque abſolute intelligi debet hæc ſententia, ſed vt dixi, ad hominem. Si quiſpiam vero diceret, noſtram opinionem eſſe contra Hippocratis ſententiam: Dicerem ideo id contingere, quia ille minime nouit partum ſextimeſtrem vitalem: non autem, quia repugnet eſſe vitalem principijs ab Hippocrate traditis, de quibus hactenus egimus. Sic itaque ſatisfacimus Hippocrati, Galeno, Ariſtoteli, ac alijs non admittentibus partum ſextimeſtrem.

Quod verò ad Aſtrologos pertinet, quanti hac in re faciamus illorum iudicium, ſequenti libro declarauimus. Cæterum quod ſponſi non conueniant de primo die conſummati matrimonij, nihil ad rem facit: quia ſiue concedamus diem ſponſæ, ſiue ſponſi, partus ſextimeſtris eſt, ac vitalis, vt dictum fuit in principio capitis vigeſimi primi. Atque hic primi libri finis eſto.

HORATII AVGENII, DE HOMINIS PARTV LIBER SECVNDVS.

CAPVT I.

Quid actum ſuperiori libro, quid poſt hac agendum, & qui ſeptimeſtres dicuntur partus.

DEmoſtratum ſuperiore libro fuit, ſexto menſe natos fore aliquando vitæ ſuperſtites: nunc de alijs partubus agendum, principio facto à ſeptimeſtribus, qui quoniam magnas in ſe difficultates habent, diligenter tractandi ſunt. Partus igitur ſeptimeſtres vocantur, qui dimidiũ anni Solaris attingunt, & aliquando ad primos ſextæ quadragenariæ dies perueniunt. Principium enim perfectionis medietas anni eſt, antequam nullum vitalem extitiſſe partum pleriq; commemorant. Summus perfectionis huiuſce terminus eſt, ſextus cum dimidio quadragenariæ ſextæ dies: vltra quem octimeſtris partus continetur: magna vero eſt mediorum latitudo. Si dierum numero explicanda eſt natura partus huius, dicendum, die centeſimo octuageſimo ſecundo, & horis quindecim primum terminum exiſtere: poſtremum ducenteſimum ſextum: a 182. & horis quindecim, ad 206. intermedij dies partum etiam ſeptimeſtrem continent. Annus quippe ſolaris, vt ſuperiori libro declarauimus, complectitur dies trecentos ſexaginta quinque, & diei quadrantem: his centum, & octuaginta duæ horæ quindecim eum efficere numerum comperies: ergo dies 182. & horæ quindecim medietatem anni terminant, atque aliam medietatem inchoãt. Sex quidem Solares, & Lunares pleni, & exacti ſunt menſes, attingente partu, principio ſeptimi, ſiue Lunaris, ſiue Solaris menſis: nempe dies duos cum horis quindecim in Solari, at dies quinque, & horas quindecim in Lunari. & licet dies paucos ſumant ſeptimi menſis, denominationem

nationem tamen facimus à parte totius, quia ita obſeruatum eſt vitalem tunc primum ſeptimeſtrem eſſe: & quo vlterius progreditur, eo magis vitalis fœtus eſt. ita vt qui proxime accedat ad ducenteſimum ſextum cum horis duodecim, hic cenſeatur inter ſeptimeſtres abſolutiſſimus, vtputa, qui complectatur exactos menſes ſeptem Lunares conſtantes ex diebus vigintinouem, & dimidio. Nam ſepties vigintinouem, ducentos tres: ſeptem dimidiati dies, tres dies integros, & dimidiatum efficiunt. In menſibus vero ſolaribus dies 206. cum dimidiato, habent dies duntaxat 26. ſeptimi: quod ſane comperies hinc veriſſimum eſſe, ſi diebus 182. & horis quindecim, addideris dies viginti tres, & horas duodecim, erunt in totum dies ſupputati 206. cum aliqua horarum parte: qui ab exacto, & pleno Solari ſeptimo deficiunt diebus tribus, horis 21. nam dies 210. complent exactum Solarem. Incipiunt igitur ſeptimeſtres partus eſſe vitales à 182. & horis quindecim, terminantur ad ducentos ſex, & horis duodecim. Intermedij dies omnes vitales magis ac minus, prout magis ac minus acceſſerint ad ducentos ſex, vel receſſerint. Quod de quadragenariis dicebamus, ita accipiendum eſt, quod quinta quadragenaria ex veterum monumentis partim vitalis eſt, partim non eſt vitalis, nam priores viginti, dies non perhibentur intra ſeptimum vitalem, imo nec ſi addas vnum, aut alium diem, licet dies quinque & horæ quindecim, de ſeptimo Lunari ſumantur menſe: at qui ſequuntur poſtea vſque ad ducentos, inter vitales numerantur. Ego vero cenſeo poſt 177. perfectionem habere ſeptimeſtrem: id hactenus ter obſeruaui: nec rationem contrarium perſuadentem inuenio. Neque tota ſexta quadragenaria lethalis ſtatuenda eſt, quia ſex primi dies cum dimidio ſeptimũ ingrediuntur Lunarem. De his quædam ſcribemus parum infra. De hoc partu, ſic ſcribit Hippocrates libro huic tractationi dicato: Enimuero ſeptimeſtres, diebus centũ octuaginta duobus, & quota diei parte vtuntur in lucem. hæc ille. Nos per quotam diei partem intelligimus, horas quindecim, vt in ſuperiori manifeſtum fecimus computatione. Plutarchus libro de Placitis Philoſophorum quinto, capit. 18. idem aſſeruit ex Authoritate Polybi, cum ait: Polybus, centum, & octuaginta duos dies dimidiatumque natales efficere: quod ſemeſtre tempus eſſe, quanto tempore Sol ab vno ſolſtitio ad alterum peruenit. ſeptimeſtres vero ideo dici, quandoquidem ſexti menſis dies in ſeptimo implent. Enimuero Mathematici octo omnis genituræ menſes diſſociabiles eſſe aiunt, ſeptem vero fœderabiles. Hæc Plutarchus: Quæ eo potiſſimum conſilio in medium afferre volui, vt ſtudioſi lectores iudicarent, an liber de Partu ſeptimeſtri Hippocrati aſcriptus, magis debeat ad Polybum eius diſcipulum referri. Sed quædam de hoc argumento dicemus poſtea.

Cap. II.

Hippocratis difficilium verborum explanatio.

SEd quo dilucidor noſtra hæc reddatur tractatio per obſcuram enarremus dictionem Hippocratis, qua ille computandi rationem habet. Verba ſic legenda ſunt ex Theodor. Zuinzeri viri doctiſſimi traductione. Nam, ſi de primo menſe dies quindecim, de quinque vero menſibus dies centum quadraginta ſeptem cum dimidiato die, computaueris (duo ſiquidem menſes diebus propemodum vnde ſexaginta conſtant) comperies ad ſeptimam menſem (anni dico dimidium, diei etiam particula quota particulę quotę accedente) amplius quam viginti dies deſiderari. Hæc ille. Quod ſupra dixerat de primo perfectionis ſeptimeſtris partus termino, id nunc demonſtrare conatur, ſupputatione quadam ſatis mehercule difficili: quia ſolet Hippocrates in rebus exercere hominum ingenia difficilibus: vel etiam quia ab harum rerum contemplatione, tanquam à ſacris quibuſdam myſteriis alios arcere volebat. Summa explanationis in hũc modum habet. Statuamus decimaquinta Aprilis mulierem concepiſſe, quindecim dies, de toto menſe, conceptus adſunt, qui pro vno menſe in computa-

tione ſufficient. Quinque menſes continui ſubſequentes complectuntur dies centum, & quadraginta ſeptem cum dimidio, ſicque ex hac computatione reſultant dies centum ſexaginta duo & horæ quindecim, ſi debet fœtus edi in lucem maturus, ſeptimeſtriſque amplius, deſiderantur dies viginti, tunc enim habebimus medietatem anni, id eſt, ſpatium dierum centum octuaginta duorum, & horarũ quindecim, quod ſufficere pro termino primo ſupra dixerat. Ex quo diſcurſu colligendum eſt ad conſtitutionem ſeptimeſtris partus non oportere omnes menſes integros exiſtere: ſed plerunque aut duos, aut vnum deficere; quod fere mihi in aliis etiam partubus contingere videtur. Quoniam principium computationis fieri debet à primo conceptionis die; hic autem accidit, aut menſibus nondum apparere incipientibus, quod admodum rarum eſt, aut poſtquam mulier à purgatione liberata eſt menſtruali: quæ res aduenire poteſt in principio, in medio, in fine menſis. Rurſus vero dies partus aliquando vno, & aliquando alio contingit pro varietate maturationis, hinc, vt plurimum mulieres parturiunt in aliqua parte menſis, aut ſeptimi, aut noni, aut alterius: quemadmodum etiam concipiunt aliquando vno, & aliquãdo alio die. Quamobrem intermedij menſes integri ſunt, in partu quidem ſeptimeſtri quinque menſes ex neceſſitate exacti, plenique ſunt: in nouimeſtri autem menſes ſeptem exacti, alij duo mutili. Hoc volebat ille innuere, quando dicit: Nam, ſi de primo menſe dies quindecim ſumamus, id eſt, de primo ipſius cõceptionis principio. Poſtea vero, menſes exactos addit, quinque, quorum computatio continet dies 147. horas duodecim in vltima porro parte, ſcribit terminum partus in menſe non exacto, de quo ſcilicet capiat fœtus duntaxat dies 20. & horas tres. ſic, vt vides in computatione primus & vltimus menſis exactus non eſt. Poſſet autem contingere in principio conceptus, adeſſe principium menſis, atque tunc in fine ſolum adeſſet menſis non exactus: in hunc modum ſex ſtatuentur integri, vnus deficiens: vel etiam omnes integri eſſe poſſent, quod quoniam rariſſimum eſt, & quod ego ſciam, à nemine hactenus obſeruatum, propterea huius noluit Hippocrates hoc loci meminiſſe: qua ille vniuerſalem regulam docet, quæ vt in plurimis contingit, ea vero eſt primum, & vltimũ omnium menſium non eſſe exactos, ac plenos. Porro proportio, quam hic docet, data eſt ratione exempli, quia, quod dicit in vltimo menſe dies viginti ſumi, & in primo quindecim poteſt contingere modo contrario: nempe, vt primi menſis à conceptu dies ſint viginti, vltimi vero menſis, quindecim: aut etiam tuo confingas ingenio, proportionem, eadem ſeruabitur lex emittendi fœtum in partu legitimo. vt e. g. ſi ſtatuas primi menſis dies decem, vltimi menſis dies viginti quinque, & horas quindecim, aut è contra, primi dies viginti quinque, poſtremi dies 10. & horas quindecim. Quod autem adſcribat ille dies 147. cum dimidio, quinque menſibus, eo pertinet, vt oſtendat, computationem fieri debere menſibus lunaribus, aut etiam, vt quidam dixerunt, Græcorum conſuetudine, & fortaſſis etiam Hebræorum: hinc ille dicit 147. & horas duodecim, cõplecti quinque menſes. dies enim viginti nouem, dimidiati, & quinquies multiplicati, eum efficiunt numerum. propterea addit, duos menſes habere dies 59. ſed habet dubitationem, cur ille locutus abſolute non fuerit, ſed dixerit, fere ſiue quodammodo, habere dies 59. nam Græce legitur [illegible]. An quia neque ſinguli menſes vigintinouem dimidiatum; neque duo menſes vnde ſexaginta dies pleno calculo, & integra ſumma capiant. Luna quippe, non ita præciſe curriculum ſuum complet, vt tot diebus nulla aut excurrente, aut deficiente: quamlibet exigua ſumma, Solem conſequatur, ſed ea ſumma adeo exigua eſt, vt hic venire in conſiderationem non debeat. Hanc ſi volueris cognoſcere, ad calculum confugito. ſinguli menſes conſtant diebus 29. horis duodecim, minutis primis 44. ſecundis vero 4. ſecundum quam calculationem duo menſes continent dies 59. horam vnam, minutis primis 28. ſecundis autem 8. vnde annus Lunaris aſſurget dierum 354. horarum 8. minutis fere 49. Decet medicum hæc nouiſſe: quia naturæ operationes omnes determinatis fiunt periodis, ac numeris: non quidem

dem quod numerus, vt talis eſt, aliquam habeat agendi poteſtatem, (hac enim caret, vt infra docebo, pro natura quantitatis) vt quia ratio agendi naturæ, aut celerius, aut tardius pro varia diſpoſitione paſſi certis numeris conſtare ſolet. Cæterum in quibuſdã Græcis codicibus legitur ὅταν ἐν τίνι ἰχῶσιν, id eſt, cum hæc igitur ita ſe habeant, quæ ſuperabundare videntur mihi, præſertim, quia in quibuſdam codicibus deſunt. Hæc verba: Anni dico dimidium, diei etiam particula quota, particulæ quotæ accedente perinde ſignificant, atque ſi dixiſſent: Diei etiam particula quota ad partem diei dimidiam adiuncta, quandoquidem ad dimidium anni conſtituendum opus eſt non ſolum, ſupra dies centum octuaginta duos, addere dimidiatum diem, ſed etiam præterea octauam partem diei, quæ horas tres continet: ita vt ſint horæ quindecim, ſupra centeſimum octuageſimũ ſecundũ diem. Propter hanc cauſſam recte concludit textus amplius, quam 20. dies deſiderari: quia horæ quindecim addendæ ſunt. Cornarius negatiue legere videtur, quam lectionem in Codice Iſigtinij obſeruaui. περιγίνονται ἡμέραι οὐ πλέον ἢ εἴκοσι. Galenus etiam eandem habet in fragmento. ſuperſunt dies non plures quam viginti, vtraque admittenda eſt lectio, quia dies non ſuperſunt aliqui ſupra vigeſimum, licet horæ ſuperſint quindecim. Hactenus circa obſcuram dictionem Hippocratis verſati ſumus.

CAP. III.

Septimeſtres partus quamob cauſſam cenſeantur vitales.

NVnc, quæ ab eodem authore dicuntur, quæue pro abſolutione tractationis inſtitutæ neceſſaria ſunt, proſequamur: ac primo docendum loco ſeſe nobis offert, quam ob cauſſam ſeptimeſtres partus vitales cenſeantur. Putauerim exiſtere vitales, quia vt partus alij, ſic ſeptimeſtres naturaliter naſcuntur. Naturalem vero partum diximus libro ſuperiore tunc potiſſimum fieri, cum fœtui ex natura alimentum deficit: & cum propter magnitudinem contineri amplius in vtero non poteſt. Quia vero contingunt ſeptimeſtribus vtraque, tum naturalem, tum etiam vitalem eſſe ſtatuamus. Idem accidit fœtui, quod pullo in ouo exiſtenti. Huic enim vbi deficit alimentum ex ouo, non habens ſufficiens id, vnde viuat, fortiter mouetur in ouo, vberius alimentum quærens, & pelliculæ ipſum ambientes rumpuntur, ac vbi mater ſenſit pullum vehementer motum, putamen ſcalpens, ipſum excludit, quod viginti dierum ſpatio fieri ſolet: ſic itaque vbi auctus fuerit puer, mater haud amplius ſufficiens alimentum illi poteſt exhibere, vberius igitur quærens calcitando pelliculas rumpit, quibus tegebatur, & à vinculis exolutus ſimul foras prodit: hæc antea docuit Hippocrates libro de natura pueri, omnes poſtea medici confirmarunt, præſertim Auicenna libro tertio ſectione vigeſima prima, capite ſecundo. Aliam vero cauſſam, ac fortaſſis magis neceſſariam videtur mihi explanaſſe diligenter author libri de ſuperfœtatione dum agens de cauſſis abortus, ita ſcribit: Mulier, quæ concipit quidem, perdit autem fœtus bimeſtres, exacte in eodem tempore, & neque prius, neq; poſterius, atq; hoc iterum, atq; iterum perpeſſa fuerit, immo etiam ſi trimeſtres, aut quadrimeſtres, aut vetuſtiores perdiderit iuxta eundem modum: huic vteri (puro augeſcente & bimeſtre, aut trimeſtre, aut quantumcunque tempus tranſgrediente, ſi quando etiam alias augeſcit) in maiorem amplitudinem non porriguntur, ita vt non amplius ſufficiant capiendo fœtui, ſed propterea perditur eodem tempore: hæc ille, quod ad partum naturalẽ etiam referri debere, nemo eſt, qui neſciat. Poſſumus exemplis accommodatis in iuniorem gratiam confirmare, quæ ex eodem Hippocrate ſumpta ſunt. Planta ſi in anguſto quodam ſinu radices egerit, augeſcens in dies magis, cum nequeat ob anguſtiam ibi contineri, terram fundit, propriumque frangit receptaculum. Audi rurſus Hippocratem. ſpicarum velamina laxantur, priuſquam fructus perfecte maturescat, cum propter magnitudinem intus contineri triticum non valeat. Idem

quotidie obſeruamus in amygdalis, caſtaneis, malis punicis, ac id genus aliis. Humani fœtus (immo vniuſcuiuſque) eadem prorſus eſt ratio: nam vbi in anguſto vtero ad ſuam magnitudinem perueniens adaugetur, cumque amplius ob anguſtiam in eo contineri non poſſit, rumpit membranas & receptacula, quibus continebatur.

Expedit hic dictionem Hippocratis aperire, & ſi quid obſcurum adſit, interpretari. Cum ergo (inquit) grandiuſculus, & robore multum inaugeſcens, ad hanc perfectionis initiationem pertingit: hoc vero perfectionis ſtatu potius quam aliis temporibus membranæ, in quibus iam inde ab initio educatus eſt, remittunt ſeſe, & laxantur, haud aliter quam ſpicarum folliculi vi aliqua externa prius nonnunquam fatiſcunt, & hiant, quam fructus perfectam maturitatem ſit adeptus) validiſſimi inquam tum, robuſtiſſimiq́; fœtus vim adferentes membranis: imo vero eas dirumpentes, neceſſario partum accelerant. Hippocratis in hunc modũ ſermo habet. Putant nonnulli ſpicarum exemplo hic ſolum poſterioris cauſſæ meminiſſe. Ego vtranque arbitror explicuiſſe: cum enim ait: ἁδρυνόμενα robuſtiſſimos, & vegeto calore præditos pueros intellexit, qui alimentum ea de cauſſa deuorantes, illius penuria ruptis membranulis, ex ergaſtulo exire coguntur. Hac dictione: Ἁδρύνεται craſſiſſimos audiuit, & mole maiori augeſcentes, quam vteri capacitas ferre poſſit.

Porro, quomodo membranæ rumpantur declaratũ à nobis fuit in libro de iis, quæ parturientibus accidunt, qui liber hunc immediate ſequitur. nunc etiam pro dilucidando contextu quædam addam. Quando mulieri partus appropinquat, tunc puero ſeſe mouenti, ac manibus, pedibuſque calcitranti, pelliculam quandam internã rumpi contingit: vna rupta, aliæ redduntur imbecilliores ac rumpuntur: primum quidem illi vicinæ, coadhærenteſque: poſtea vero, quæ omnium poſtrema eſt: cum hæ ruptæ fuerint, fœtus à vinculis exoluitur, ac agitatus foras procedit: neque enim amplius robur habet pelliculis amiſſis, neque amplius vteri puerum continere poſſunt. Rumpitur igitur primum omnium ea membrana, quæ fœtui contigua ipſum ambiens vocatur ἄμνιον, aut propter magnam tenuitatem, aut ἀπὸ τῆς μαλακότητος, id eſt mollitie ſic dicta, quod quibuſdam videtur magis veroſimile. Rumpitur ſecundo loco ἀλλαντοειδής, id eſt, farciminalis. Poſtremo χορίον, quam ſecundinam vocant. Sic ſeptimeſtris partus naſcitur ſecundum naturam, ac propterea viuit. hæc verba. Sunt tamen ex ſeptimeſtribus nonnulli qui ſuperſtites manent: tum quod tempus, quo in vtero educati ſunt, iuſtum ac legitimum ſit: tum quod ſubſit etiam ratio, vt ipſi (de iis ſeptimeſtribus hic mihi potiſſimum ſermo eſt, qui ſuperſtites manent) omnium quorum perfectiſſimi participes ſunt, participes & ipſi quoque ſint. & quæ ſequuntur. Difficilia videntur, propterea breuiter explananda. Difficultas in eo potiſſimum conſiſtit, quæ nam ſit ratio, & tempus in quibus ſeptimo menſe nati conueniant cum perfectiſſimis, & quorum ratione dicantur vitales. Sunt qui dicunt, hiſce verbis velle Hippocratem innuere rationem ac tempus à formatione ad motum, a motu ad partum, cuius meminimus libro ſuperiori, & Hippocrates multis in locis cecinit, & libro ſexto Epidemiorum clariſſime, dum ait: ὀδύναι ἐν περιόδοις ὅτι ἐν ἑβδομήκοντα κινεῖται, ἐν τριπλασίοισι τελειοῦται, καὶ ἐν ἐνενήκοντα κινεῖται, ἐν τριπλασίοισι τελειοῦται. Quod eſt, in circuitibus dolores fiunt ob id, quod qui in ſeptuaginta diebus mouentur, imo ter tanto tempore perficiuntur, & qui in nonaginta mouentur in triplo temporis ſpatio perfectionem conſequuntur, ita vt velint in hac proportione temporis conuenire ſeptimeſtres cum aliis. Verum implicita multis difficultatibus explanatio videtur mihi. Primum, quia hæc ratio computandi nõ eſt vndique certa, ideo libro de alimento dicitur. Eſt, & non eſt. Adde oportere ducentis ac decem diebus ſeptimeſtres partus perfectos eſſe, non autem aliquando 182. die cum dimidio. nam ſeptuaginta dies ter multiplicati efficiunt dies ducentos ac decem. Rurſus vero, ſi idipſum quiſpiam admittere voluerit, quemadmodum author libri de Carnibus ſcribit, neceſſario ſequitur, omnem ſeptimeſtrem eſſe octimeſtrem: quia a ducenteſimo ſexto die

cum

cum horis duodecim, incipit octauus menſis, vt conſtat facta ipſorum menſium computatione. Alia etiam ſe offert loci explanatio, nempe vt dicamus Hippocratem per rationem ac tempus intellexi[illegible]c rationem, & numerum integrum ad hebdomadas. de qua alibi ſcripſit hiſce verbis. τὸ παιδίον ἑπτὰ μηνῶν γενόμενον λόγῳ γίνεται, καὶ ζῇ, καὶ λόγον ἔχει τοιοῦτον, καὶ ἀριθμὸν ἀτρεκέα ἐς τὰς ἑβδομάδας· ὀκταμηνον δὲ γενόμενον οὐδὲν βιῶσιν. Quod eſt. Puer ſeptimo menſe natus ratione fit, & viuit. Rationemque habet & numerum integrum ad hebdomadas. octimeſtris vero generatus nulla ratione viuit. Dicunt idcirco nonnulli ſeptimeſtrem partum viuere, quia naſcitur ſeptem mẽſibus exactis, hocque ſignificaſſe Hippocratem per rationem, & numerum integrum: ſed ego alio modo ſum alibi hanc ſententiam interpretatus: nunc ſit ſatis docuiſſe computationes eiuſmodi non debere fieri ex motu Solis, ſed Lunæ ſumendo viginti nouem dies, & horas duodecim, pro menſe, non autem dies triginta, de qua re primo libro diximus: hinc factum eſt vitalem cenſeri partum editum 182. die, & horis quindecim: quod tempus exactum integrumque non eſt menſium ſeptem, ſiue Lunarium, ſiue Solarium, vt ſupra demonſtratum fuit. Prætermittamus aliorum opiniones, qui nodum, vt dici ſolet Prouerbio, in ſcirpo quærunt: doceamuſque veritatem. Septimeſtres partus viuunt, quia omnia pro vita obtinent neceſſaria, quæ habere conſpiciuntur perfectiſſimi: Quæ ſunt hæc, inquies? duo ſcilicet illa in principio capitis explanata, corporis magnitudinem, quam amplius vterus continere non poſſit, & accommodati nutrimenti defectus, cuius cauſſa cogitur extra prodire ad vberioris alimenti conquiſitionem. Ergo ſeptimo menſe nati habent rationem naturalem naſcendi, habentque tempus naturale: quia tunc naſci debet puer, cum amplius in vtero contineri nequit: eſtque hoc proprium in omnibus tempus. Equidem in omnibus dixi, quia nulla ratio eſt particularis ſeptimi, aut noni, aut alterius menſis, ſed quod vni conuenit ſecundum naturam, id ipſum conuenit alijs. Propterea recte concludit ſenex venerandus. vt ipſi omnium, quorum perfectiſſimi participes ſunt, participes quoque ſint. Quod ſi quiſpiam aliquid ineſſe proprij voluerit in ſeptimeſtri partu, hic ad naturæ opus confugiat oportet, quæ ſolet certis diebus, ordinatoque tempore perfungi ſuis muneribus: hocque fortaſſis putauit auctor huius libri, eodem ſcilicet modo habere in partu hominis, atque in iudicio naturæ (quamuis certe par ratio non ſit omnino in criſi, & partu.) Iudicat illa morbos ſeptimo, non octauo, non alijs diebus, qui criſimi non ſint. Magna dubio procul vis eſt ſeptimi diei, menſis, ac anni. Septimo, vt dixi die, iudicium illa facit, & per ſepteuarios mouet. Septimus menſis primus cenſetur antiquis vitalium in pueri partu. ætatum magna fit mutatio ſeptimo quoque anno. de qua libro de carnibus ita locutus eſt Hippocrates. At vero hominis ætas ſeptenario dierum numero conſiſtit. plura de hac materia alibi diximus. Admoneo tamen vim non eſſe magnam in ipſo numero, vt numerus eſt, ſed in natura, quæ moueat eo numero.

CAP. IIII.

Septimeſtres partus raro vitales naſci, & quam ob cauſſam id contingat.

ERgo, ſi quæ ſuperiore capite diximus, vera ſunt, non ſolum conſpicua videtur cauſſa, ob quam viuat puer ſeptimo menſe natus, ſed enarratio lucidiſſima euadit verborum Hippoc. Nam obtinuerunt illi quidem iuſtũ, & legitimum tempus in vtero, anni ſcil. medietatem, ac eo editi ſunt in lucẽ tempore, quo natura bene operans mouere ſolet. Deinde tum ſufficientẽ nacti ſunt magnitudinem, qua nequit maior cõtineri in vtero, tum etiam q̃ alimentũ deſit idoneum. Aliam etiam cauſſam afferre vitæ in his verbis apparet. Adde q̃ de matris vtero ocius, ægrotaturi alioquin 8. menſe eruperint. Quorũ verborum hic ſenſus eſt. Puer octauo menſe in vtero cõtentus multos labores patitur, ex natura quadam concomitante octauum menſem, experientia magis quam ratione cognita:

quorum laborum cauſſa editus aut ægrotat, aut moritur: qui vero naſcitur ſeptimo menſe, eiuſcemodi labores aufugit, quæ ratio quanti facienda ſit, examinabitur in tractatione de octimeſtri partu. Interim vero ſciendum eſt ſeptimo menſe natos raros admodum vitales naſci: quia maiorem illorum partem mori oſtendit experientia, & ipſius Hippocratis dictio, libello de ſeptimeſtri partu, ſic habens: ſeptimeſtris raro ſunt vitales. Et ſane horum fœtuum plurimi pereunt, quod cum parui ſint, maiore, quam alij, tranſmutatione vtuntur: eoque ex vtero egreſſi dies quadraginta neceſſario laborant grauiſſime; qua etiam ratione permultos quoque decimeſtres perire contingit. hæc ille, quibus verbis eiuſcemodi rationē proponere videtur mihi. Repentinę omnes mutationes in omnib. corporibus deteſtandæ ſunt, at vero in debilibus maximum afferre ſolent periculum. At repentina mutatio fit in fœtu, dum ſcilicet in lucem prodit, ergo difficilis eſt, aut periculoſa. Maior propoſitio ipſa conſtat experientia: ſi quiſpiam enim a frigida & ſicca regione, in qua diu laborauerit, ſeſe conferat in calidam humidamque ſine medio, aut morietur ſtatim, aut certe non mediocriter ægrotabit: de hac mutatione locutus eſt Hippocrates in Aphoriſmo, dum ait: Semel multum & repente, vel vacuare, vel replere, vel calefacere, vel refrigerare, vel alio quouis modo corpus mouere, periculoſum: omne ſiquidem nimium naturæ inimicum. Paulatim vero quod fit tutum, cum alias, tum maxime vbi ad aliud facienda eſt mutatio, ſic etiam Lucretius libro ſexto, dum peſtilentiam paſſim in Græcia vagantem deſcribit, eleganter confirmat, dicens:

Nonne vides igitur cæli nouitate, & aquarum,
Tentari procul à patria, quicunque domoque
Aduentunt? ideo quia longe diſcrepat Aer.
Nam quid Britannis cælum differre putamus.
Eo, quod in Ægypto eſt, qua mundi claudicat axis?
Quidue quod in ponto eſt differre à gadibus, atque
Vſque ad nigra virum percoctaque ſæda calore?

Statuamus itaque omnes repentinas mutationes morbos parere. at, ſi corpora fuerint imbecilla, non modo morbida fient, ſed etiam morientur. moriuntur enim ex morbis illi, quorum vires fuerint imbecillæ, vt in prognoſtico dicebat Hippocrates. Minor propoſitio priori non minus conſtat. Nam fœtus ſeptem menſium, aut plurimum aſſuetus morari in viſceribus matris benigniſſimo tempore gaudens, in lucem emiſſus protinus contrarium aeris ſtatum experitur: hinc fit omnes pueros in eo tranſitu plus, aut minus ægrotare, prout fuerit corporis habitudo aut mala, aut bona. Conſideremus modo puerum ſeptimo natum, & conferamus cum nouimeſtri; dubio procul imbecillior ſtatuendus eſt ille. nam corpulentiam minorem habet, membraque nonnulla, vt aures, nō bene formata; aut nouimeſtris grandior eſt, propterea que validior cenſeri debet; ægrotabit vterque in tranſitu: Sed ſeptimeſtris multo magis decimeſtri: hinc ille, vt plurimum morietur, decimeſtris, vt plurimum viuet. Aliam etiam affert rationem in vltima parte contextus, quæ eandem cum ſuperiori vim habet. eſt autem huiuſcemodi. Aduerſentibus grauiſſimis morbis, qui vires habent imbecilliores magis periclitantur, quam qui validiores habent; hæc enim dignitas quædam eſt, de cuius veritate neminem arbitror ambigere. At puero in lucem edito quadraginta dierum ſpatio neceſſario (inquit Hippocrates) grauiſſime laborat. ergo ſi liberari debet, vires validas eſſe oportet. At nouimeſtres, decimeſtreſque validiores habent, ſeptimo menſe nati imbecilliores, ergo ab hiſce incommodis euadent magis illi, quam ſeptimeſtres. Aliam cauſſam interitus proponit idem author his verbis: Porro autem quam plurimi fœtus, hac ipſa, ſeptimeſtri dico ætate, cum membranæ ſeſe remittunt ac laxantur, ſuccedunt in id, quod cedit, & locū dat, ac ibi ſumunt alimentum, ægrotantes quadraginta primos dies, alij magis, alij minus. Dolores autem ſufferunt, tum propter migrationem, quam fecerunt ex iis locis in quibus alti educatique fuerunt, tum propterea, quod migrando, ſecedendoque vmbili-

vmbilicum vulſere, & adhæc eriam propter matris interuentum. Nam & membranæ quæ diſtentæ fuerunt, & qui vulſus eſt vmbilicus, matri dolores cauſſantur, & fœtus priori amictu ſolutus grauior redditur. Hæc autem cum fiunt, mulierum pleræque febre corripiuntur, nonnullæ vna cum fœtibus pereunt. Vniuerſæ vero paucos dies eam febrem perferunt. Hæc ille. Quæ verba admodum difficilia vario modo ſolent interptetari. non afferam hic aliorum enarrationes, ſolum dicam, quid ſentiendum putem. Tertiam hic (vt dixi) affert rationem, ob quam ſeptimeſtris partus moriatur, quæ ratio fundatur in quodam caſu contingente ipſis ſeptimeſtribus, ex quo poſtea neceſſario ſequitur mors, aut certe cum magna difficultate euadere illam poſſunt. caſus eſt, quod vbi fœtus ſeptimum attigerit menſem, iam principium (vt diximus) ſuæ perfectionis obtinens manibus pedibuſque calcitrans, rumpit duas priores membranas, tertiam vero duriorem, denſioremque rumpere non poteſt: hinc manet in vtero eadem clauſus membrana, donec vel moriatur, vel tranſactis quadraginta diebus in lucem proferatur. At hoc nequit, vt demonſtrabo contingere. ergo neceſſe eſt fœtum interire. Oſtendamus diligenter ſingula. Rupto amnio, & allanthoide tunicis, de quibus ille dicit, cum membranæ ſeſe remittunt & laxantur. ſecedunr illi quidem in membrana chorio nuncupata: quæ reliquas ambiens & complectens prolabentem fœtum, quaſi gremio excipit: eiq; quaſi lectulum ſternens, locum dat, & benigne, vt ita dicam, amplectitur. Hanc autem validam, craſſam, duplicem, ac propterea fortiſſimam, pueri priori motu defatigati, neque ſatis validi cum effringere non poſſint, vt in lucem venirent, fit, vt cogantur ibi permanere vſque ad aliud tempus partus. Contingunt ob hunc caſum multa. Vnum, defatigatio pueri in rumpendis membranis. Aliud, in locum minus commodum tranſmigratio. Tertio, vmbilici ex eo motu conuulſio. Quartum dolores in vtero. Quintum febris inſequens, vt plurimum, inflammanonem: hæc ſigillatim ab Hippocrate in ipſo contextu proponuntur, quæ ſi vera ſunt, nunquam poterit ſeptimeſtris naſci vitalis. Defatigari puerum in vtero in ruptione membranarum ſatis conſtat: ex ea defatigatione redditum fuiſſe imbecillum argumento eſt, quod fortiorem Chorion rumpere non potuerit. Recepti in hac membrana ægrotant pueri mulris de cauſſis: vna eſt locorum commutatio: quia ex amnio tunica molli, ac tenui, in qua à conceptus principio vſque ad ſeptimum menſem concluſus ſuauiter fouebatur, & nutriebatur, excidit in Chorion omnium extimam, reliquis capaciorem, laxioremque tunicam, non adeo illi amica; immo fortaſſis etiam inimica, cum recipiat vrinam, & ſudorem, quorum illa ex alanthoide, hic ex amnio ruptis excidit, effluxitque. At certum eſt hæc fœtui ingrata eſſe, atque moleſta. Alia eſt ægritudinis cauſſa, vmbilici affectus. Nam per eiuſcemodi caſum vmbilicus vtrinque vellitur, ac trahitur, inſtarque chordæ arcus tenſus adeo manet, vt periclitetur rumpi. Dixi vtrinque conuelli vmbilicum, nempe ratione principii à quo proficiſcitur, & termini, in quem deſinit. qua enim parte inſertus deſinit à propendente appenſoque fœtu, qui grauitate ſecum trahit vmbilicum vnde medius pendet, & per quem etiam ſumit alimentum: Ex alia parte renititur Chorion, vnde oritur pondus, conaturque ipſum retinere, ac ſurſum attollere. Siquidem vmbilicus à Chorio ſumit originem, & alanthoidem, & amnion tunicas peruadens, medium tandem infantem tranſuerberat. Eſt autem vmbilicus ſimplex, & veluti vnicus caudex ex chorij vaſis quatuor, duabus inquam venis, & duabus arteriis conſtans, in medio ſui habens vragum. illa in ipſo ſtatim chorij exitu in vnum truncum ita coaluerunt. legito quæ ſcribit Aetius ſermone quarto, tetrab. quarto capit. primo. Neceſſaria igitur ægritudinis cauſſa eſt vmbilici tenſio, & conuulſio. Addito his poſtremo affectus matris. Hæc quidem ægrotat, primum quia dolorem patitur ex vtero male affecto: deinde quia ruptæ ſunr membranæ, ac fœtus ſua grauitate oneri eſt, cum in loco naturali non continetur. porro ægrotante matre fœtus non poteſt non ægrotare. Vt enim ex ipſa terra quæ ex terra gignuntur, ſic fœtus bona,

è mala adipiſcuntur ex matris diſpoſitione, vt memini legiſſe me apud Ariſtotelem libro ſeptimo Politicorum, capit. 16. immo pereunt fere ex matris morbo pueri, præſertim, ſi morbus fuerit acutus, & fœtus grandior. Quandoquidem nequeunt fieri accommodata remedia ſine illius detrimento. ſi inediam præcipias, nutrimentum tollis: multoque id facies certius, ſi vacuationes adhibeas, aut per venæ ſectionem, aut medicamento purgante, quorum tamen neutrum conuenit: non hoc, quia à quarto vſque ad ſeptimum, ſi materia turget, purgandæ ſunt vtero gerentes: non illa, quia à phlebotomia abſtinere omnino debemus, vbi fœtus multo indigeat alimento. Quid de caliditate febrili dicam? quæ admodum acris exiſtens à puero, cuius vita humido conſiſtit, & calido contemperatis, ab igneo calore conſeruari non poteſt. Eſt autem neceſſarium ſubſequentem febrem continuam non modo eſſe, ſed etiam acutam: nequit enim aut ephemera, aut hectica nuncupari, vt conſtare omnibus arbitror. At, ſi continua eſt, protinus etiam acuta ob loci communicationem cum omnibus præcipuis viſceribus ob prægrandes inquam, vt cum Galeno loquar, venas & arterias: quarum cõſortio ſynochi quædam fiunt ex vtero, vt ille aliquando diligentiſſime declarauit. Hoc innuere Hippocrates videtur mihi cum ait: Nonnullæ vna cum febribus pereunt. Atque concludens propoſitum inquit: Vniuerſę autem paucos dies eam febrem perferunt. quia cum perurens, & acuta ſit febris, diu perdurare nequit, quin ſtatim ſoluatur aut ad bonum, aut ad malum. Sed nequit profecto ad ſalutem iudicari, cum remedia à morbo indicata executioni mandari non poſſint, atque fœtus ob cauſſas prægreſſas iam ſit imbecillus; quam enim ipſo in caſu habere ſpem ſalutis poſſumus? an fœtum prodire ex vtero dicemus ſaluum? Sed qui poteſt prodire, ſi validior exiſtens Chorion frangere non potuit; an poterit imbecillior exiſtens? an tantis poſtea malis ſuperuenientibus? Sed ponamus in lucem edi poſſe, quo ſigno ducti arbitrabimur fore vitæ ſuperſtitem? an addita quadragenaria adhuc erit in ſeptimo menſe? ſtatuamus eiuſcemodi conatum factum fuiſſe 188. aut 190. addas dies quadraginta afflictionis, reſultabunt dies ducenti & viginti, aut ducenti & triginta, in quo ſpatio octimeſtris continetur, in quo non vult ille vitalem eſſe fœtum: aut vltra progrediatur, vt in lucem nono menſe prodeat, qui viuet tandiu laborans, atque etiam ægrotaturus, poſtquam ex vtero egreſſus eſt? nam vt frequenter admonüit fœtu edito in lucem poſt 40. dies ægrotaturus eſt, quos ſi euadet, ſaluus erit. At, qui ſuſpicabimur euaſurum tot laboribus conflictatum? Hactenus videor docuiſſe cur ſeptimo menſe nati ſint vitales, ac etiam quam ob cauſſam maiori ex parte moriantur.

Cap. V.

De quadragenariis quædam huic propoſito conferentia.

QVia fecimus quadragenariorum crebram mentionem, hic pro dictorum dilucidatione dicemus quædam. reliqua vero tractationis huius alibi ſunt explananda. Tres in vniuerſum ſunt quadragenariæ, in quibus periclitari fœtum ſolere ſcriptum ab Hippocrate fuit, & à reliquis poſtea Medicis confirmatum. Harum prima eſt ſtatim ab ipſa fœtus conceptione incipiens vſque ad quadrageſimum diem. fœtus ſi hos pertranſierint, vt plurimum vſque ad maturitatem portari ſolent, plures certe primis menſibus, quam aliis adueniunt abortus: At tranſacto die quadrageſimo rariores. quia inquit, embriones fiunt robuſtiores, & corpus habent ſuis particulis optime diſtinctum, quæ res in maſculis manifeſtiſſime apparent, fœminarum vero per id temporis carnes videntur ſolum habere proceſſus quoſdam non ita diſtinctos, vt in maribus contingere diximus. Hæc quadragenaria tempus vocatur formationis, de quo author libri de natura pueri ſic loquitur. Atque hæc mihi de hoc dicta ſint, & factus iam eſt puer: & ad hoc peruenit fæmella quidem in quadraginta duobus diebus, vt longiſſime primam coagmentationem, & articulationem accipiens, maſculus vero, vt longiſſime in triginta diebus, vt plurimum autem hoc tempore, aut

paulo

paulo breuiori, aut paulo longiore articulatio ipſis contingit. hæc de prima quadragenaria. Altera huic ſuccedit, in qua fœtus in vtero exiſtens circa octauum menſem ægrotat. ita quidem ſcribit Hippocrates, quàm vero contingat ob cauſſam non explicat. Ego autem non video aliquam neceſſariam huiuſce rei cauſſam, licet Aſtrologi multa comminiſcantur. Tertia quadragenaria quæ à nobis conſiderari debet, eſt poſt natiuitatem pueri: nam quadraginta dierum ſpatio afflictionem certe patiuntur illi, quos vbi effugerint, fiunt, multo robuſtiores, & ſapientes, (vt loquar cum Hippocrate) conſpiciuntur. Si quidem manifeſtius fulgores aſpiciunt, ſomnum, quem minime antea exaudierunt, audiunt, tanquam hoc tempore incrementum habeant, & in aliis, & in prudentia, quæ in corpore procedit. Sane ſi quid natiui genuinique in corpore ineſt, id vel à primo die eluceſcit. Siquidem ſimul acediti ſunt in lucem pueri, vel ridere in ſomnis, vel plorare deprehenduntur. Quin ſponte etiam ſua excitati, vel ante dies quadraginta, & rident, & plorant, ij contra qui hebetiores ſunt, quibuſque nihil genuini ineſt, ne titillati quidem, aut prouocati vident ante illud tempus. Virtus enim, & facultas conſopitur, & muco veluti obruta languet, rum mors fato contingit. Ex quib. colligat ſtudioſus lector, quadragenarias habere vim quandam in hominis partu decretoriam, & quemadmodum dies ſeſe habent in morbis acutis, ſic in partu fere habere quadragenariæ videntur. Licet non obſeruetur omnino eadem proportio. Prima quadragenaria, in qua fœtus naſcitur vitalis, eſt quinta. hæc complectitur dies 200. incipitque à die 160. & extenditur in 200. Sexta quadragenaria ſexto die ſimilis videtur: nam vt hic tyranni naturam æmulatur, ſic illa raro bene cedit, extenditurque vſque ad 240. At ſeptima completur in diebus 280. Si hæc vera ſunt, quæ putantur ab omnibus veriſſima, quadragenaria quinta ſexti menſis finem, & ſeptimum fere exactum complectitur. Sexta habet dies tres, & horas duodecim, de ſeptimo menſe, & dies quatuor de nono menſe, & totum integrum octauum. Septima vero complectitur nonum, ac decimum. Sed quorſum hæc inquies? vt meum confirmem de ſextimeſtri partu decretum, quem viralem eſſe nonnunquam ſuperiori libro demonſtraui. His videor omnia complexus, quæ de ſeptimeſtri partu ab Hippocrate ſcribuntur: difficileſque illius dictiones explanaſſe: nunc, quia difficultates quædam proponi ſolent, dilucidandæ ſunt.

CAP. VI.

Dubitationes contra ſuperiorem ſententiam.

EST primo loco ſatis controuerſum, quod de primo termino perfectionis ſeptimeſtrium dicebamus: nempe de 182. die, horis duodecim, & aliquota diei particula: nam author libri de Carnibus alium aſſignat terminum, cum ita ſcribit: Porro vero ſeptimeſtris partus tres hebdomadarum decades conſecutus eſt. Singulæ autem (inquam) decades hebdomadarum dies capiunt ſeptuaginta. Quo fit, vt tres hebdomadarum decades in ſumma conſurgant ad dies ducentos, & decem. at vero ducenti & decem dies menſem ſeptimum Lunarem progreſſi ſunt, vt ſuperiore calculo manifeſtum fecimus. Secundo ſextam quadragenariam reprobauit Hippocrates: at qui eius principium continet finem ſeptimi Lunaris, qui menſis extenditur vſque ad 206. & horas 12. Tertio in commentario libri de ſeptimeſtri partu Galeno attributo, adſunt etiam quædam difficultates: & harum prima in hiſce verbis conſiſtit. Pleraſque igitur (inquit) inter medium terminum centum, & nonaginta, & ducentorum dierum geſtaſſe fœtum deprehendi: celerius, aut tardius paucas: ante centeſimum & octuageſimum ſecundum diem, & quindecim horas, vel poſt quartum ſupra ducenteſimum, nullas, & parum poſtea. Vnam (ait) ſolam mulierem noui, quæ centeſimo octuageſimo quarto die exacto partum edidit, & infra. Sicut igitur neque citius præſcripto hoc termino: ſic neque tardius ducentis, & quatuor diebus naſci, qui ita conceptus fœtus eſt, poteſt. hæc ille. In his verbis duo videntur difficilia: primum quod Hippocrates pro termino ſtatuit 210,

diem,hic autem 204. Aliud ſi exacti menſes intelligendi ſunt dierum 29. horarum 12. computatio complectetur dies 206.& horas 12. at Galeno non eſt vitalis, qui naſcitur poſt quartum, & ducenteſimum. Audiamus eius verba.faciamus autem dies 29. primi menſis eſſe ex quo conceptus fœtus eſt. Quinque vero menſium ſubſequentium dies 147. & dimidium, ſeptimi 29. & vtrique non integri menſes,quam longiſſimum terminum habeant,ſi omnes coniungantur vniuerſum tempus 205.dierum,& dimidii erit. Fœtum hunc non eſſe vitalem vult. Dubitationes in hunc modum habent.

Cap. VII.

Poſitarum dubitationum explicatio.

HArum vero explicatio ſic habere videtur mihi:ſunt qui dicũt, duplicem eſſe terminum partus ſeptimeſtris: vnum in quo iam primũ ſuam perfectionem adeptus eſt,quod contingere ſignificauit Hippocrates die 182. horis duodecim,& aliquota diei parte. Alterum in quo perfectionẽ habet exactiſſimam, quæ finitur,vt illi dicunt,210. die.Illius meminiſſe in libro de ſeptimeſtri partu ſtatim in principio : Huius autem meminiſſe libro de Carnibus. Addunt computationem aliquando plenis exactiſque fieri menſibus, & aliquando inchoatis:de plena computatione locutum fuiſſe libro de carnibus,de alia vero libr.de ſeptimeſtri partu.Ego admitto perlibenter vtrunq;, tum quod dicunt de primo, ac vltimo perfectionis termino,tum etiã quod pertinet ad duplicem illã computationem. Ad certe admittere non poſſum ex eiuſcemodi ratione diſtinguendi quæſtionem fuiſſe dilucidatam.Nam ſi vera eſt computandi ratio,quam 1.libro docuimus in vtero gerentibus exerceri debere,adhuc res ipſa manet ambigua. Lunares menſes in computatione, id eſt, dies vigintinouẽ complectentes cum dimidio, non Solares ſumi debere docuimus conſtantes ex diebus triginta: ideoque ſeptem exacti menſes Lunares continent dies 206. & horas 12. minime vero dies ducentos ac decem, quos pro termino partus ſeptimeſtris attulit author libri de carnibus. Putauerim ego eundem non fuiſſe libri de ſeptimeſtri partu authorem, qui fuit libri de carnibus, quod etiam ſcio recentioribus quibuſdam placuiſſe.Et vere multis argumentis ducor,vt ita credam,ſed vt prætermittam alia, hoc potiſſimum noſtro propoſito conducens fidem facit manifeſtiſſimam: quia ſtatim in principio libri de ſeptimeſtri partu computationem efficit menſibus Lunaribus,vt iam docuimus:at vero libro de carnibus Solarem intelligere menſem certiſſimum eſt . ideo hac in re huius authoris opinionem non admittimus,receptiſſimam Hippocratis, & de qua nemo hactenus dubitauit libro de ſeptimeſtri partu,ſumentes.Multis quidem non indiget vt hanc receptiſſimam eſſe opinionem ſtatuam, quia non Medici modo , ſed etiam iuriſperiti ex Hippocratis teſtimonio libentiſſime receperunt.

Certe ſi velit Author libri de carnibus naſci puerum ſemper exactis menſibus , vt eius per integras hebdomadas computatio indicat, præter quam quod Hippocrati,experientiæ etiam manifeſte contradicit. Quotidie enim videmus in lucem prodire fœtum in primis diebus, in mediis, & vltimis menſis ſeptimi noni,decimi; immo aut nunquam, aut per quam raro fuit obſeruatum in ipſo exacti menſis die natum fuiſſe purum. Quod pertinet ad ipſas quadragenarias, nihil illę ſecundum ſe totę pronunciare certi poſſunt,quoniam quinta incipiens die ſexageſimo ſupra centeſimum, atque finiens ducenteſimo, vitalem fœtum ante 182.& horas 15.ex veterum obſeruatione nunquam ſignificauit, neque etiam poſt 206.& horas 12. In hunc modum neque ſexta prorſus damnanda eſt, primum quia,vt explanabitur in tractationibus de octimeſtri partu, hic non eſt omnino lethalis. Deinde, quia ſex dies cũ dimidio principij ſextæ,& quatuor ſiue tres cum horis 12. tum ſeptimum finiunt, tum nouum exordiuntur menſem, Laudauit Hippocrates quintam,damnaſſe videtur ſextam , pro maiori parte ſumens quadragenarias,non pro tota latitudine. Cæterum, quæ a Galeno dicuntur,per-

tur, perinde accipienda non ſunt, vt partus ſeptimeſtris terminum definitum tradat, ſed fuit ſcopus docere, quid ille nouerit, atque obſeruauerit. Impoſſibile quidem eſt, maximam varietatẽ partus vnum hominem noniſſe. Nouit ille ſolam mulierem 182. die exacto edidiſſe fœtum. Noui ego duas, quæ 190. die parturiunt.

Aliam Auximi quæſt. 203. idcirco recte dicit nullas deprehendiſſe, quæ citius 182. ac tardius 204. pepererint. quibus fidem non abrogat experientiis aliorum, qui ſcilicet aliquando nouerint naſci vitalem fœtum 172. atque 178. vt etiam 205. & 206. die.

CAP. VIII.

Quid Ariſtoteles, Empedocles, Polybus, Plinius, Aulus Gellius de ſeptimeſtri partu ſcribant.

HActenus de Hippocratis, & Galeni ſententia. Nunc quid alij de eiuſcemodi partu ſcripſerint, perſcrutemur, ab Ariſtotele exorſi, qui in hunc modum locutus eſt. Sed cum cætera animalia omnia ſingulari, ac ſimplici modo partum ſuum perficiant (vnum enim pariendi tempus ſtatutum omnibus eſt) homini vni multiplex datus eſt. Nam & ſeptimo menſe, & octauo, & nono parere poteſt. & quod plurimum decimo, nonnullæ etiam vndecimum tangunt. Fœtus, qui maturius, quam ſeptimo menſe prodeat, nullo pacto vitalis eſt, qui ſeptimo, vitalis quidem hic primum exit, ſed magna ex parte infirmior: quamobrem cunabilis ex lana eum inuolunt, & faſciis alligant: Meatus autem nonnulli infixi vt aurium, aut narium ſæpenumero generantur, ſed acceſcenti articulantur infanti, & demum ſuam formam recipiunt: & plerique de his ſeptimo quoque natis viuere, atque adoleſcere poſſunt. Hæc ille: In quibus colligimus ab Hippocrate partim diſſentire, partim conuenire: colligimus etiam hunc authorem non habuiſſe plenam notitiam eorum, quæ recenter natis contingunt. Diſſentit quidem, quod Hippocrates dicat ex ſeptimeſtribus plurimos mori, Ariſtoteles vero, pleroſque viuere, & adoleſcere ſcribat. Deinde Hippocrates profitetur ſeptimeſtres habere omnia, quæ habent perfectiſſimi, Ariſtoteles putat naſci illos mãcos, & mutilos in quibuſdam meatibus, qui genito iam puero poſtea generantur, atque perficiuntur. in eo autem inuicẽ conueniunt, quod non modo ſeptimeſtrem admittant partum, ſed etiam quod vitalem ſtatuant. Admiror autem plurimum, cur dixerit Philoſophus, ipſos ſeptimeſtres, cum ſint imbecilliores, cunabulis ex lana imponi, & faſciis alligari, quoniam omnes pueruli recenter editi in ipſis cunabulis ex lana collocantur, faſciiſque muniuntur. Neque alium obſeruauimus modum ab antiquis vſurpatum pro conſeruatione fœtus. in hoc etiam poſtremo conueniunt ambo, quod docti experientia nouerunt ſeptimo menſe natos eſſe vitæ ſuperſtites. Sed Ariſtoteles non docet modum inuentionis huius. Hippocrates vero profitetur didiciſſe ab obſtetricibus à matronis, & à parturientibus. Placet hic verba illius in medium afferre. Cæterum inexpertus quiſpiam (inquit) mirari poterit, quod ſeptimeſtris puer naſcatur, ſi quis autem hoc deprehendere vult, facile eſt obſtetrices adire, quæ parientibus adſunt, & ex ipſis percontari, hæc ille. qui ſtatim ad experientiã in hac materia confugiendum eſſe docuit, cum ait: cæterum inexpertus quiſpiam. Quod vero hic de obſtetricibus dicit, non eſt de omnibus intelligendum, ſed de illis, quæ medicæ erant, doctæque, vt docui libro de virginitate. Quoniam igitur parturientibus aſſiſtunt, cognitionemque habent neceſſariarum rerum, iudicium ferre poſſunt. Poſſunt etiam eædem parturientes nouiſſe, de quibus libro de ſeptimeſtri partu ita ſcribit: Porro mulieribus de partubus fidem non adhibere piaculum eſt. Quicquid enim dicunt, & ſemper dicunt, & dicturę ſunt ſemper, non quidem re vlla, aut ratione perſuaſæ, ſed quod in ſuis ipſorum corporibus fieri deprehenderunt, id dicunt, ſi quę vero aliud quid velint dicere, per me licet. Verum cenſores matronæ penes quas huius rei cenſura eſt, quæq; in-

tegre hac de re, & ſincere iudicant, ſemper teſtabuntur ac dicent, ſeptimeſtres ſeſe, octimeſtres, nonimeſtres, decimeſtres, ac deniq; etiam vndecimeſtres parere. Sed ex his octimeſtres haud ſuperſtites manere. Quin aſſerunt etiam illæ plurimos abortus prima quadragenaria fieri. Itemque alia, quæ cõtingere commemorata ſunt in ſingulis cum quadragenariis, tum menſibus. hæc Hippocrates. ſatis de Ariſtotelis opinione diximus.

Plutarchus libro quinto de Placitis Philoſophorum capite decimooctauo Empedoclis, atque Polybi opinionem refert hiſce verbis. Empedocles cum primum genus hominum è terra natum eſt, tantum longitudine temporis diem fuiſſe propter ſolis ſegnitiem, quanta nunc fit decem menſium dies: procedente deinde tempore tantam fuiſſe, quanta nunc ſeptem menſium, propterea ſeptimeſtres, decimeſtreſque natales. Quæ ſententia nihil habet, aut probabilis, aut certi propterea relinquenda citra examen. Mox vero Polybi opinionem recenſens ait: Polybus, 180. dies dimidiatum natales facere: quod ſemeſtre tempus eſſe, quanto tempore ſol ab vno ſolſtitio ad alterum perueniat. ſeptimeſtres autem ideo dici, quandoquidem ſexti menſis dies in ſeptimo implent. Duo ſunt circa opinionem Polybi adnotanda: Alterum ipſum ab Hippocrate ſuo alioquin præceptore in numero dierum deſciſcere: nam ille ſeptimeſtri terminum conſtituit dierum 180. Hippocrates vero 182. & horas quindecim varietatis cauſa eſſe potuit, quod Polybus nouerit experiẽtia, mulieres aliquas in lucem dediſſe puerum die 180. Alterum vero notatione dignum eſt, quod circa tempus ſemeſtre non bene conueniant: nam Hippocrates, vt prædiximus, conſtituit 182. & horas quindecim, hic vero duntaxat octuaginta dies. Plinius libro ſeptimo, capit. quinto, ex Ariſtotele omnia fere mutuatus inquit: Cæteris animantibus ſtatum, & pariendi, & partus gerendi tempus eſt, homo toto anno, & incerto gignitur ſpatio. Alius ſeptimo menſe: alius octauo, & vſque ad initia decimi, vndecimique ante ſeptimum menſem haud vnquam vitalis eſt. Septimo non niſi pridie, poſteroue plenilunij die, aut interlunio concepti naſcuntur. Poſtremo hæc Plinij verba limitationem merentur, quia obſeruatum eſt naſci ſeptimeſtrem, & concipi in omni ſtatu Lunæ dum ſeptimum attigerit menſem: neque enim agunt vniuerſales cauſſæ, niſi in agente bene diſpoſito, vt poſthac diſputabimus aduerſum Aſtrologos.

Non eſt prætermittendus poſtremo loco Aulus Gellius, qui ita ſcribit: Multorũ opinio eſt, eaque pro vero iam recepta eſt, poſtquam mulieris vterus iam conceperit ſemen, gigni hominem ſeptimo rarentur, nunquam octauo, ſæpe nono, ſæpenumero decimo menſe. Hic omnia, vt ex ſupradictis conſtat ab Hippocrate libro de ſeptimeſtri partu mutuatus eſt. Velim notari hæc verba: Septimo rarentur. quibus ſeptimeſtres maiori ex parte lethales eſſe ſignificauit, vt ſupra ex Hippocratis doctrina demonſtratum à nobis fuit.

CAP. IX.

Iuriſperitorum ſententia circa partum ſeptimeſtrem.

SCripſerunt etiam Iuriſconſulti de ſeptimeſtri partu. Paulus hiſce verbis:

Septimo Menſe naſci perfectum partum iam receptum eſt, propter authoritatem doctiſſimi viri Hippocratis. Et ideo credendum eſt, eum, qui ex iuſtis nuptiis ſeptimo menſe natus eſt, iuſtum filium eſſe. Accurſius Gloſſematarius legem interpretatur his verbis: Septimo ſcilicet incepto, etiam non completo. Ergo in ſex menſibus, & vno die poteſt naſci, vt in ff. de ſuis, & legitimis hæredibus, l. inteſtato. §. finali, & vſque ad decimum menſem finitum, & non vltra, vt in Authent. de reſtitut. & ea quæ pa. §. ſecundum vero. ver. mulier. cól. 4. & d. l. inteſtato.

Vlpianus I.C. de ſuis, & legitimis hæredibus multo diſtinctius de partu ſeptimeſtri pertractat his verbis.

Poſt decem menſes mortis natus non admittitur ad legitimam hæreditatem.

tem. De eo vero qui octuageſimo ſecundo, & centeſimo die natus eſt, Hippocrates ſcripſit. Et Diuus Pius Pōtificibus reſcripſit, iuſto tempore videri natum, nec videri in ſeruitute conceptum, cum mater ipſius ante centeſimum, & octuageſimum ſecundum diem eſſet manumiſſa. Gloſſa interpretatur hæc verba, octuageſimoſecundo die, dicitque ſexto menſe exacto, & ſeptimum menſem ingreſſo ſpatio dierum duorum. Animaduertendum eſt hoc loco recte dixiſſe Accurſiū, fœtum ſi de ſeptimo menſe vnicum duntaxat attigerit diem, vitalem naſci, quod etiam Ægidium Medicum ſcripſiſſe certiſſimum eſt. Immo communis eſt omnium obſtetricum opinio, viuere puerum, ſi horas quaſdam de ſeptimo menſe fuerit ingreſſus. Multoque diſtinctius ex ſententia Hippocratis locutus eſt Vlpianus, vt qui meminerit dierum 182. Hæc obſeruatio Galeni experientiam refellit, qui dixit, nullas partum edere, ante 182. diem. Accurſius vnum detrahit diem. Vlpianus horas detrahit quindecim. Quid miturn? Scientiæ fiunt per additamentum, quod vnus non obſeruauit, alter nouit. Hippocrates fidem accepit huiuſce rei à mulieribus medicis, ab ipſiſque parturientibus, vultque illis derogandam non eſſe fidem: quas tamen in geſtationis tempore fuiſſe aliquando deceptas tum idem teſtatus eſt Hippocrates, tum nos ipſi patum poſtea docebimus. Colligo ex dictis 182. diem non eſſe ſic præfinite intelligendum, vt non liceat etiam vitalem poſiciſci partum diebus aliquot anticipatis.

Quod ſcribit Accurſius ſex menſibus & vnico die naſci vitalem poſſe, dubitationem habet. quia ſi menſes intelligit ex Lunæ coitu, qualem intellexiſſe Hippocratem in ſuperioribus dem[illegible]ſtratum eſt à nobis, vtique dies 181. continet plures vno, ſupra ſextum: quia [illegible]nis ſexti menſis eſt dies centeſimus ſeptuageſimus ſeptimus: adſunt igitur vſque ad octuageſimum ſecundum, dies quinque, non vnus. ſi vero Solares intelligat menſes, qui natus eſt 180. die, nulla ratione dicetur ingreſſus ſeptimum. Sed in ſexto menſe contentus, vtriuſque legis ſententiam apertiſſime ſubuertit, vt puta quæ de partu loquatur ſeptimeſtri, non ſextimeſtri. Adde his falſo videri mihi citaſſe Vlpiani legem: quoniam in illa nō dicitur, vitalem eſſe fœtum, ſi vnum diem de ſeptimo ſumpſerit, ſolum enim dierum 182. meminit: qui dies quinque habent ex ſeptimo ſecundum computationem veriorem: aut dies duos ex computatione menſium ſolarium. Poſtremum, quod intelligat menſem inceptum, & non exactum, habere duplicem ſenſum poteſt: vnus, quod non ſit vitalis natus exacto ſeptimo, vel prope exactum menſem: hocq; ſatis conſtat, falſum eſſe ex iis, quæ ſupra diximus, in quibus cōmonefecimus tum experientia, tum verbis authoris libri de natura pueri, vitæ ſuperſtitem eſſe eiuſcemodi partum. Docuimuſque idem contingere, ſi medio ſpatio menſis puer naſcatur in primo capite libri huius: immo Galenus in commentario id aperte admodum ſignificauit. Alter ſenſus eſt, legem loqui de principio menſis, atque de primo termino perfectionis, quam explanationem perlibenter admittimus, vt puta congruam menti Hippocratis. Ergo naſcuntur ſeptimeſtres in principio ſeptimi menſis, vt diebus 178. vſque ad 182. in medietate, vt dieb. 192. aut 194. & in fine menſis, vt 204. diebus, vel quod ſummum eſt 206. & horis duodecim.

Iacobus Cuiatius I. C. hac ætate præſtantiſſimus, de hoc argumento ita ſcribit lib. 4. receptarum ſententiarum Iulij Pauli. tit. 9.

Sed vt ad ἑπτάμηνον redeamus, quem maturum partum eſſe diximus, cum tamen ὀκτάμηνος ſit immaturus, ſi quæratur differentiæ ratio, tribuendum id erit occultæ rationi, & virtuti ſeptenarij numeri. Ac videnda hic omnino erit Epiſtola 39. Ambroſij ad Hontianum. Ad hæc ſi quæratur, an is ſit maturus, qui ad initia ſeptimi menſis natus eſt, dicam eſſe maturum ex leg. 3. §. vltimo. D. de ſuis & leg. hæred. vt puta ſi natus ſit CLXXXII. die, & ſi enim exactius dinumeratis omnibus menſium diebus 182. dies accidere poſſit, vt ſextum menſem non impleant, verbi gratia à Kal. Mart. vſque ad diem pridie Kalend. Auguſt. dinumeratione facta: tamen in hoc propoſito ex ſententia Græcorum Iuris Conſulto-

rum, ita ſineunda eſt computatio, vt ſingulis diebus triginta, duntaxat dies tribuantur. Qua ratione 182. dies ſeptimum menſem attingunt. & ita Hippoc. quoque lib. 2. Epide. 3. ſect. 270. dies pro nouem menſibus putat: noſque hanc putandi rationem ſemper ſequimur. At videtur huic noſtræ ſententiæ aduerſari Paulus dum ait: Septimo pleno. pleno autem id eſt 210. diebus: qui numerus continet τρεῖς δεκάδας ἑβδομάδων, vt & Hippocrates libr. περὶ σαρκῶν oſtendit. Non tamen ideo ſtatim conſequitur non naſci partum legitimum circa initia ſeptimi menſis. Nam & 182. partum naſci Hippocrates ſcripſit περὶ ἑπταμήνου. qui numerus dierum efficit dimidiam anni partem rotundato numero. Hæc verba ſunt Iacobi Cuiacij.

Multa vero hic ſunt, quæ non vndique probantur mihi. ac illud in primis, quod cauſam quærens ob quam ſeptimeſtris maturus, octimeſtris vero immaturus cenſeatur, id contingere putat ex occulta virtute numeri ſeptenarij. Videtur enim in his ipſis ad numerum referre, quod ad aliquampiam agentem naturam, vt ad propriam cauſſam, pertinet. ſcio Philonem Hebræum libro de mundi opificio ſcripſiſſe, tantam ſeptenario innatam eſſe numero diuinitatem, vt hic præter omnes, qui intra denarium ſunt, eximiam quandam prærogatiuam habeat. ac eodem libro, ſeptenarium, quaſi σεβασμὸν & σέμνον, id eſt, ſacrum, & venerandum appellat, ab eo ſcilicet, quæ ipſi ineſt cum ſanctimonia, & religione tum maieſtate, tum diuinitate, fuiſſe appellatum. Nec me fugit, vt prætereeam, quod ſeptimo die benedixit Deus, & alia multa, quæ ibi, & libro de vita Moyſi, idem ſcribit, quod Heſiodus libro cui titulus eſt opera, & dies ita ſcribit:

Αἱ δὲ ἡμέραι εἰσὶ Διὸς παρὰ μητιόεντος
Πρῶτον ἕνη τετράς τε, καὶ ἑβδόμη ἱερὸν ἦμαρ.

Id eſt;

Ante dies alias conſultus Iuppiter afflat.
Primum trigenam, tum quartam, has ſeptima ſacra concomitatur.

Et Orpheus antiquiſſimus Poeta.

Ἑβδομάτῃ φίλην ἑκαεργὸς Ἀπόλλων.

Id eſt:

Ecce ſagittifero pergrata eſt ſeptima Phœbo.

Hæc & alia plura, quæ de numeri huius præſtantia dici poſſent, nunquam perſuadebunt vim habere ipſum agentem. Aut ſi perſuadebunt Cuiacio, etiam conficient ſeptimeſtres partus præſtantiores, & frequentiores nouimeſtribus, & decimeſtribus exiſtere, quod non modo falſum eſt, ſed etiam abſurdum. Qua parte, dicit conſulendam Ambroſij Epiſtolam; ego maiorem diligentiam deſideraſſem. in ea enim nihil adeſt, quod ſuo faueat propoſito.

Porro enumeratis omnium menſium diebus 182. dies accidere poſſe, vt ſextum menſem, non impleant. verbi gratia à Kalend. Martias ad diem vſque pridie Kalend. Auguſti. non facit ad rem: quia anni medietas eſt Hippocrati dies 182. horæ duodecim, cum aliqua parte diei. non autem computatio omnium dierum, quæ in ſex vulgaribus menſibus continetur. Opus enim eſt, quinque ad minus eſſe integros: poſſunt alij duo eſſe fracti: poſſunt etiam eſſe pleni, vt explanauimus. Quod Græci Iuriſconſulti dies triginta ſingulis menſibus tribuerint non admitto: quia putationem ſequuti ſunt Hippocratis nō correctam, non emendatam, qualem ſexto epidemiorum, libro de carnibus, & de nat. pueri, vt hæc non recipitur ab illo in libro de ſeptimeſtri partu: qui ſi Hippocratis liber eſt, dicendum eſt, antiquam putationē emendaſſe. Si alterius, hunc voluiſſe corrigere Hippocratem. Idcirco quando dicit: Noſque hanc putandi rationem ſemper ſequimur. aberrat: quia bona non eſt putatio, niſi quæ fit ex diebus viginti nouem, horiſque duodecim, pro menſe. Aberrauitque Paulus Iuriſconſultus, cum ait, 210. diem cōtinere plenos ſeptem menſes. Nam ex Galeno poſt diem 204. nunquam vitalis fœtus; ex noſtra ſententia, poſt diem 206. & horas 12. computante ſecundū Hippocratem non eſſe vitalē. nam ingreſſus eſt octauum,

uum, fuit autem cauſſa erroris antiqua putatio, & non emendata: de qua re primo libro multa. Ideoque licet author libri de carnibus dixerit, partum ſeptimeſtrem complecti τρεῖς δεκάδας ἑβδομάδων. non eſt recipiẽdum de tertia decade hebdomadum exacta, ſi velimus illius veriorem ſententiam admittere, quæ in ſupputatione conſiſtit menſium ex diebus 29. & horis 12. Atque hæc circa Iuriſconſultorum ſententias, & de partu ſeptimeſtri dicta ſint.

CAP. X.

Quis ſit octimeſtris partus, & cur non ſit vitalis ex Aſtrologorum ſententia.

PArtum octimeſtrem dico, qui in lucem editur poſt 206. diem, horas duodecim, extenditurque vſque ad 236. Nam à centeſimo ſeptuageſimo ſeptimo horiſque duodecim, vſque ad 206. ſeptimus menſis extenditur. Quod autem pertinet ad quadragenarias, certiſſimum eſt, hũc fieri in ſexta, quemadmodum ſupra declaratum fuit: ſed non tota, quia principium illius vſq; ad ſextum diem, & horis duodecim: & eiuſdem finis à ducenteſimo trigeſimo ſexto die, non includuntur in octauo menſe. idcirco principium ſub ſeptimo, finis ſub nono eſt. Igitur ſexta quadragenaria ſecundum ſe tota mala non eſt. Conſtans eſt fere omnium opinio natos octauo menſe vitales non eſſe. Ab his ego diſſentio: an bene, aliorum ſit iudicium. Fundamentum vero tractationis huius potiſſimum eſt perpendere, an validæ ſint rationes contendentium octimeſtrem viuere non poſſe. Opiniones examinandæ ſeſe offerunt tres. Prima Aſtronomorum. Secunda Mathematicorum. Tertia vero Hippocratis, & Medicorum, qui illius hactenus ſunt doctrinam imitati. de ſingulis agamus principio facto ab Aſtrologis. Putant ij referri debere hoc ipſum ad dominium Planetarum ſeptem: quorum ſingulos, ſingulis, quibus vterus geritur menſibus ordine quoſque ſuo preeſſe, & præfici volunt. Deducunt illi hanc aſſertionem, ex quadam Hipotheſi Ariſtotelica in primo Meteorologicorum ſcripta, qua aſſerit, oportuiſſe Mundum hunc inferiorem contiguum fuiſſe ſuperioribus lationibus, vt inde vim acciperet, gubernareturque. Quia igitur cum ſint Planetæ ſeptem, illico à conceptu, toto primo vteri geſtati menſe, Saturnus dominium habet omninm ſupra fœtum, qui frigidus, & ſiccus exiſtens vitæ ſolet eſſe inimicus, propterea primus menſis geſtationis periculum non mediocre inferre ſolet. Huic ſuccedit ſecundo loco Iuppiter, tertio Mars, quarto Sol, mox Venus, & Mercurius, poſtremo Luna ſeptimo menſe dominatur infima planetarum omnium. Dicunt Aſtronomi tunc temporis vitalem eſſe puerũ, quod omnium ſeptem planetarum beneficium ſit aſſecutus: inter quos licet Saturnus maleficus cenſeatur, tamen quia humiditatem contemperat magnam fœtus præpotenti ſiccitate, quam infert, propterea primo menſe aliquã vtilitatem afferre. At vero tranſacto ſeptimo menſe, ruſus Planetæ reuertuntur ad ſuum dominium. Saturnus octauo menſe ſuperior eſt ita, vt ſua frigiditate, & ſiccitate, ſegnitie, malo influxu, principijs vitæ ſemper inimicus exiſtens, puerum natum vel occidit, vel ſaltem ita male afficit, vt diu prorogare vitam ſit impoſſibile. Hæc in ſumma de octimeſtri partu dicere videntur.

CAP. XI.

Impugnatio opinionis Aſtrologorum circa partum octimeſtrem.

EXpendamus diligenter, an horum conſiſtere valeat opinio. Atque poſito in primis illorum fundamento, Saturnum octauo menſe dominari, interrogemus illos, an partus fieri poteſt omni die, menſe, & hora: an autem certis duntaxat diebus, horis, menſibuſque naſcatur. Admittunt quidem nullum tempus eſſe in quo generatio, & partus fieri nõ poſſint, nam experientia conſtat omni hora, die, & menſe puerum aliquando concipi, & naſci. Naſcatur igitur ſeptimo (quod exempli gratia dictum ſit) Octobris puer octimeſtris: hunc dicent non viuere ob Theſim illorum, quod ſcilicet menſe octauo dominetur Saturnus,

Naſcatur alter octimeſtris Nouembri,& hunc dicent non viuere, idem de reliquis menſibus ſtatuatur;hinc ſequitur Saturnum dominari ſingulo quoq; menſe: immo ſingulis hebdomadis,diebus,horis atque momentis. Adde quod vna, & eadem horula naſcetur quiſpiam octimeſtris,& nouimeſtris,vnus viuet,alter morietur,quod mihi ſatis abſurdum videtur, neq; video aliquam adeſſe probabilem cauſam,ob quam id ipſum contingat.

Secundo ſequetur,nullum fœtum poſſe ad maturitatem peruenire:ſi enim Saturnus dominatur ſupra fœtum primo menſe, eo morerentur omnes, quia ſemper Saturnus frigidus,& ſiccus eſt, vitæ noſtræ inimicus,malamque,& perniciosam influentiam inſpirat. Cur igitur fiet primo menſe generatio? atque ſi fit, cur non moritur puer? cur idem Planeta ſinit puerum tranſire incolumem ſtatim à conceptionis principio,non ſinet eundem viuere factum iam grandiorem,atque robuſtiorem? reſiſtere non poteſt robuſtus, & magnus, reſiſtet tantillus puer,& imbecillus? ſane videtur rationi conſonũ octimeſtrem poſſe multo magis reſiſtere influentiæ Saturni, (& tamen volunt nunquam reſiſtere) quam iam iam efformatum, & conceptum: quem omnes admittunt ipſo in vtero augeri vſque ad ſeptimum, & quotidie robuſtiorem fieri. quæ res videtur mihi maxime controuerſa. nec eorum ſubterfugium aliquid valet, cum dicunt frigiditate,& ſiccitate contemperare humiditatẽ, & caliditatem. quia illæ qualitates ſatis bene contemperatæ ſunt in ſemine, & ſanguine, & quo maior illorum eſt abundantia, eo magis abundabit puer vitalibus principiis, vt docuimus libro de calido innato,& multo antea Philoſophus libro de longitudine,& breuitate vitæ. Nunc vniuerſalius agamus contra hanc opinionem, oſtendamuſq; mortis cauſſam in octimeſtri partu non eſſe ſolam influentiam Saturni, vt illi dicunt.

Illud ad cuius effectum cauſſę concurrunt plures, ab vna duntaxat cauſſa dependere non poteſt: ſed opus eſt, vt ab omnibus pro effectionis illarum ratione,originem ducat. Sed omnis fœtus ad hoc quod vitam habeat longam, aut breuem; tandem vt generetur,concipiaturque,à pluribus cauſſis neceſſariis fit: itaque minime dependet in vtero ab vna duntaxat cauſſa. Maior huius diſcurſus nullam difficultatem habet,ex communi, vt ego ſentio, omnium authorum conſenſu: Nam certe eorum, quorum plures ſunt cauſſæ, principia, atque elementa.cognoſci non poſſunt,niſi cognoſcantur principia, cauſſæ, & elementa; quemadmodum ſcribit Philoſophus libro primo de Phyſico auditu. Minorem propoſitionem omnibus notiſſimam eſſe arbitror. Homo enim non modo gignitur à cœlo,Planetiſque,ſed etiam à particularibus,& proximis cauſſis: nempe ab vtroque ſemine tum maris, tum fœminæ: concurrit vterus, vt recipiens inſtrumentum,ſanguis menſtruus, vt materia,& alimentum. Ergo ſi fœtus ſine horum concurſu generari non poteſt, neque poterit etiam conſeruari, niſi omnes cauſſæ ſimul concurrant. Viuet fœtus,ſi concurrant;non viuet, ſi nõ concurrant. Quomodo igitur,ſi vera ſunt hæc, neceſſaria vitæ cauſſa ſolum in cœlum, ac Planetas referri poterit?

Amplius in gratiam Aſtrologorum ſtatuamus naſci aliquẽ, cui longæuam vitam polliceantur Aſtra. ex hoc non poterit neceſſario cognoſci natum ſub rali aſpectu longæuam habiturum eſſe vitam:quia cum aliæ cauſſæ vitam efficere poſſint diuturnam, opus eſt ex illatione omnium cauſſarum inferre effectum. Sit exempli gratia aſpectus cœli bonus. teneatur mater aliquopiam pernicioſo morbo,aut eius pater,aut vterque, vt ſi lue Venerea affecti fuerint, vel elephantiaſi,calculo,podagra,aut alio eiuſdem generis contagioſo, hæreditarioq; morbo. Erit dubio procul horum ſemen mala qualitate præditum, ex quo naſcetur puer morboſus,vitæque breuiſſimum terminum habebit: vt quotidie videmus contingere. hincque nihil certi ex cauſſa vniuerſali quod pertineat ad effectum particularem conſequemur. Alioquin quorſum oporteret concurrere ad effectum producendum cauſſas particulares, immediataſque? ſolum cœlum, magnum puerum,paruum,deformem pulchrum,ſanum, morboſum; imo faceret

marem,

matem, ac fœminam, aliaque id genus fere ſexcenta inſequerentur, quæ omnem ſuperant abſurditatem. Ad rerum inferiorum productionem concurrit cœlum, cum ſuis Planetis: Sed vniuerſali non particulari modo, motu ſcilicet ac lumine, ac fortaſſis etiam influentiis, quas tamen non admittere Peripateticos conſtans videtur multorum opinio. At facultatem particularium cauſſarum ſecundarumque, minime quidem tollunt vniuerſales cauſſæ: quarum pollicitationes efficere poſſunt fallaces quotidie, maximeque variabiles. An dicent illi diſponere ad hunc aut illum effectum cœleſtia, at non inferre neceſſitatem aliquam? id vltro concedam, ſi tamen mihi concedant vice verſa, ad producendos eiuſcemodi effectus plus poſſe immediatas cauſſas, quam remotas: ac ſub eodem aſpectu cœli, ac planetarū generari homines morboſos ac ſanos: ex eodem grano fieri triticum, ac lolium, aliaſque res diuerſas: quæ ſi vera ſunt, concludere debemus ex vnico aſpectu Saturni, aut aliorum ſyderum non eſſe metiendam hominum vitam.

Ex opinione præterea Aſtrologorum deſtruerentur Ariſtotelis libri, quibus ille docet ad vitam, & mortem, atque ad longitudinem, & breuitatem vitæ pertinentia: nam ſi aſpectus duntaxat cœli ſatisfacit, quorſus alias debemus inueſtigare cauſſas?

Ad hæc, ſi à cœli aſpectu vitam neceſſario habemus, ſimul etiam habebimus actiones alias, quæ vel ad ipſam conſequuntur vitam, vel in vita fiunt. id verum eſſe patet, quia quod dat formam, dat etiam conſequentia formam. Hoc autem affirmare non licet, quia ſic funditus moralis rueret philoſophia, docens hominum mores quoad virtutes & vitia, publicam, priuatamque adminiſtrationem rerumpublicarum, & propriæ domus. Rurſus boni & mali homines fierent non diſciplinis, non voluntate illorum concurrente, ſed neceſſitate quadam coacti; hincq; manifeſte, & impie tolleretur è medio libertas noſtræ volūtatis. Rerum nulla adeſſet contingentia, artes omnes, atque ſcientiæ peſſum irent, fruſtra quæreremus vxores nobis ex optima ſobole genitas, vt boni naſcerentur filij, ſi id non ſequitur, niſi neceſſitate cœli, & horum aſpectuum cauſſa. Amplius vane admodum conditæ eſſent leges, quibus mali plectuntur homines, ſi ad maleficia illos cogat neceſſitas à cœli influentijs communicata. Hęc ſane abſurdiſſima ſequuntur Aſtrologorum ſententiam, qui futurarum rerum ſeſe diuinatores profitentur, atque tribuunt cœlo abſolutam, & ſufficientem omnium effectuum cauſſam citra particularium concurſum. Hæc non accidunt aliis, qui non tribuunt cœlo omnem vim; ſed ſuam exhibent cœlo ſuā cauſſis inferioribus, at ij certe nō poſſunt ex vnius planetæ aſpectu, vt Saturni, certo ſcire octimeſtrem partum vitæ ſuperſtitem non eſſe. Quia eiuſcemodi influxus (vt ita dicam) poteſt euinci, aut mitigari à cauſſis ſecundis.

Poſtremo effectus, qui à plurib. cauſſis neceſſario fit, ab vna duntaxat cauſſa fieri nō poteſt: ſed opus eſt omnes concurrere, vt prædiximus. ſtatuamus modo cauſſarum facultatem diuerſam eſſe, atque in productione vnius effectus non conſpirare; vtque dilucidior ſit ſermo, ponamus hominis vitam pro effectu. Saturni aſpectus minetur puero mortem: ſeminum vtriuſque parentis optimam diſpoſitionem vitam promittere cum reliquis circumſtantijs pertinentibus ad cœli ſtatum, ad anni tempus, ad optimam rationem victus, ad matris conditionem, aliaque eiuſdem generis ſexcenta, conferamus inuicem actionem cœli, cum actione inferiorum cauſſarum, fiat collatio inter illas, vtra cauſſarum magis poſſit, an prima vniuerſaliſque, an ſecundæ, & particulares. Si prima quidem, pronunciabitur mortalis; ſi præualuerint immediatæ cauſſæ, ſalubris fœtus debebit prænunciari: ſi æqualis fuerit vis, anceps fieri debebit iudicium. Hic etiam addamus, quod non ſolum cœleſtia corpora neceſſitatē rebus ipſis non imponunt, ſed neque etiam inclinationem: quia, quod quis hanc, aut illam habeat inclinationem: naſcitur à cœlo, vt à cauſſa communi, & à cauſſis ſecundis, vt à proximis immediatiſque. Sic ratiocinemur: Quod habet inclinationem à pluribus cauſſis neceſſariis, cognoſci non poteſt, ſine cognitione

omnium cauſſarum. Fœtus octimeſtris habet inclinationem ad mortem à pluribus cauſſis: plures igitur cauſſæ cognoſcendæ ſunt. Quis igitur ad ſolum cœlum confugiat? ſed de Aſtrologorum opinione ſatis.

Cap. XII.

Mathematicorum opinio de partu octimeſtri.

MAthematici dixerunt octauo menſe natum non eſſe vitalem, quoniam octo menſes geniturę ſociabiles non ſunt, quemadmodum ſunt ſeptimeſtres. Quoniam vero multi horum opinionem explicarunt, ſed nemo diligentius Plutarcho, illius affero hic verba libro quinto, de Placitis Philoſophorum, cap. 18. quæ ſic habent: Mathematici vero octo menſes omnis ferunt eſſe genituræ diſſociabiles: ſociabiles ſeptem. Diſſociabilia ſigna ſunt, ſi ſtellas, quas œcodeſpotas, id eſt, domicilij dominia vocant, nacta ſunt maleficas. Nam ſi quis harum vitam, & viuendi inſtitutum ſortitus ſit, infortunatos eos, temporarioſque portendunt. ſigna diſſociabilia vocantur octo: Veluti Aries cum Scorpione eſt diſiunctus, Taurus cum Sagittario diſiunctus, Gemini cum Capticorno, Cancer cum Aquario, Leo cum Piſcibus, cum Ariete Virgo. Hinc ſeptimeſtres, & decimeſtres eſſe vitales: octimeſtres propter mundi diſſidentiam enecari. hæc ille. Horum præterea nonnulli dicunt fœtum vitalem eſſe ſeptimo, & mortalem octauo menſe natum. quia ſecreta quædam ad mortem, ac vitam adeſt ſympathia cum ſeptimo, & antipathia cum octauo: ij ergo omnem vim remittunt in facultatem numerorum ſecretam, quorum opinionem recipit Iacobus Cuiacius magnus Iuris Conſultus in interpretationibus receptarum ſenten. Iul. Pauli libro quarto titulo nono ad S.C. Tertullianum. De quo ſupra nonnulla agentes de ſeptimeſtri partu diximus.

Cap. XIII.

Impugnatio opinionis Mathematicorum.

IN primis quidem Mathematicorum opinio falſa deprehenditur perbreui hoc fundamento. Nempe quod numerus quantitatis eſt ſpecies, quodque nulla quantitas principium actiuum eſt, vt communis eſt omnium philoſophorum aſſertio. Si hoc fundamentum admittendum eſt, numerus aut par, aut impar agere nihil poterit in generando, ac multo minus in conſeruando fœtu. Nequit enim fieri à numero, quod hic viuat vel non viuat, ſed ab aliqua natura fit, intus deliteſcente, ac ſuã actionem obeunte determinato tempore. Eodem modo habet res ipſa in fœtu, atque in diebus decretorijs: in quibus profiteor maiorem vim habere ipſam experientiam, ratione. Quandoquidem illa vniuſcuiuſq; operationis tempus explicat, nempe ſeptimo die iudicari morbos peracutos, decimoquarto acutos, aut vigeſimo diuturnos iudicari per ſeptimanas. Quartam diem indicare ſeptimam. Vndecimam indicare decimam quartam: decimam ſeptimam indicem eſſe vigeſimę, & ſic de reliquis. at aliquam rationem, (quemadmodum ego ſentio) quæ ſaltem ſatisfaciat intellectui, minime in mediũ afferre poſſumus. In hunc modum in partu neglecta prorſus ratione, ſolaq; experientia contenti omnem prætermittemus Mathematicorum computationem. Cæterum fallacem eſſe eiuſcemodi computationem ſic oſtendo. Mathematici impares faciunt mares, ac proinde fœtundos: rurſus pares numero fœminas, ex quibus debito iure coniugatis prolem reddi perfectam aſſerunt, ex duob. imparibus, at ex duob. paribus ſterile coniugium proficiſcitur: vt ſi quis duos mares, vel duas fœminas inuicem coniungat. hac de cauſa laudãt numerũ quinarium, ſeptenariũ, & nonum: quod conſtare aſſeuerent illos ex numero impari, & pari. Par, vt puta duo, locum fœminæ continens, impar, tria, locum maſculi in quinario: ſic quatuor, & tria in ſeptenario. Quatuor, & quinque in nono. Vituperant ſenarium, quia conſtat ex omnibus paribus, vt ex duobus ter multiplicatis: vel ex omnibus imparibus, vt ex tribus bis multiplicatis: eodem modo numerum

tum duodenum reiiciunt, quia ex omnibus paribus, nempe ex ſenario, vel quaternario, vel denario, aut ex omnibus imparibus, vt ex nouem, & tribus, ex ſeptem & quinque. Hæc, ſi vera ſunt, in diebus criticis opus eſſet ipſos reprobare diem decimumquartum, & diem vigeſimum: atque inter partus, partum decimeſtrem; quem tamen illi admittunt, vt ſupra ex Plutarcho retulimus. Quod attinet ad dies, certum eſt 14. conſtare, aut ex ſolis paribus, vt 10. & quatuor. ſex & octo. & ex numero binario ſepties multiplicato. aut ex ſolis imparibus, vt ex ſeptenario bis multiplicato. Ex quinque & nouem. ex vndecim. ac tribus. Vigeſimus porro habet vel omnes impares, vel pares. Impares ſi calculus fiat ex quinario quater multiplicato, vel ex tribus, & decem & ſeptem, vel ex ſeptem & tredecim, vel ex nouem & vndecim. Pares vero conſtituunt vigeſimum: vt ex decem bis multiplicato vel ex duodecim & octo: vel ex decimoquarto, & ſexto. vel ex duobus & 18. vel 16. & 4. Iam vero ad partum ſermonem conuertamus. Decimeſtris partus omnium perfectiſſimus eſt, vt docebo loco ſuo: ac hic conſtat, vel ex ſolis paribus, vel ex ſolis imparibus: nequit autem conſtare ex pari, & impari. Duo quinquies multiplicati faciunt decē: ſex & quatuor faciunt decem. octo & duo faciunt decem. Ex imparibus conſtant, ſeptem & tria. quinque & quinque. Reddant rationem mihi, qui confidunt in numeris, cur partus decimeſtris abſolutiſſimus non modo nuncupetur ab Hippocrate, ſed etiam ipſa experientia eiuſcemodi eſſe deprehendatur, ſi oportet menſes conſtare ex impari, & pari numero. Satis hæc videntur mihi reprobare Mathematicorum ſententiam. Supereſt admonere, putare me Mathematicos aliud voluiſſe, cum dicebant ſeptimeſtrem vitalem, quia ex pari, & impari numero conſiſtebat, quam ipſorum verba ſignificare videantur. Niſi fallor myſticus quidam hic ſenſus adeſt. Declaraui libro tertio, de hominis generatione conceptionem fieri non poſſe, ſi ſemina frigidiora in frigidiore vtero, ſi ſicciora in ſicciori, & ſic de reliquis vniantur: ſed frigidius quidem ſemen indiget vtero tanto calidiore, quanto ipſum abeſt ab optima temperatione, humidius vero ſicciore, & ſic deinceps de aliis. Quia certe nunquam concipiet mulier frigido temperamento prædita, vterum habens frigidum, ex ſemine frigido. Concipiet quidem ex ſemine calido: vel, ſi ſemen fuerit frigidum, ſi in vtero calido temperamento prædito fuerit proiectum. Vides hic oportere contrarietatem adeſſe ad formationem fœtus: atque vbi contrarietas, ibi quidem omnia non ſunt paria: ſed conſtant ex pari & impari quæ contraria ſunt. At par, & par: aut impar, & impar ſimilia, non contraria cenſentur. Sed hoc aliquando ſubtilius explicabitur. De Mathematicorum opinione hæc ſatisfaciant. Nunc ad Hippocratem accedamus.

CAP. XIIII.

Octimeſtris partus cur non viuat ex ſententia Hippocratis

Librum ſcripſit Hippocrates cui titulum indidit de partu octimeſtri, In quo pauca admodum tradidit ad eum partem duntaxat pertinentia: nam alia ad decimeſtrem, alia ad vndecimeſtrem, quædam ad ſitum fœtus in vtero, quædam ad modum parturiendi, ac rurſus quædam ad alia eius generis, quæ non modo vnum, ſed etiam alium reſpiciunt partum. Solum agit de octimeſtri partu in principio tractationis, in quo docere cauſſam vult, cur octauo menſe natus non ſit vitæ ſuperſtes. eius verba in medium noſtra alioquin conſuetudine primum afferemus, mox vero difficilem ſententiam dilucidare conabimur: atque tertio loco examinabimus. ille igitur ita ſcribit:

De octimeſtri partu ſic ſentio. Impoſſibile eſt, vt duas conſequenter ſuccedentes afflictiones pueri ferre poſſint: & propterea octimeſtres non ſuperſtites manere. Contingit enim ipſos conſequenter affligi tum ea, quæ in vtero fit afflictione: tum ea, quæ in partu accidit, & ob id nullus octimeſtris vitalis eſt. hæc ibi. libro de ſeptimeſtri partu ita ſcribit. Porro mulieribus de partubus fidem derogare non oportet: dicunt enim omnia, & ſemper dicunt, &

ſemper proferunt: neque enim aut opere, aut ſermone perſuaſæ ſunt, ſed ex eo, quod cognouerunt in corporibus ſuis contigiſſe. licet autem & volentibus aliud dicere. Quæ vero iudicio præditæ ſunt, & victoriam de hac ſententia pronunciant, ſemper dicunt ac teſtantur naſci ſeptimeſtres, & octimeſtres, & nouimeſtres, & decimeſtres, & vndecimeſtres, & ex his octimeſtes non ſuperſtites manere. Hactenus Hippocrates.

Duobus modis conatur probare octimeſtrem partum non eſſe vitalem: vno modo ratione, alio experientia à mulierum relatione ſumpta. Ratio quidem habere ſic videtur mihi. Ille partus viuere non poteſt, qui duas ſucceſſiuas afflictiones patitur; octimeſtris partus duas patitur ſucceſſiuas afflictiones: ergò viuere non poteſt. Maiorem propoſitionem ſtatim affert in primis verbis cum ait: Impoſſibile eſſe, vt duas conſequenter ſuccedentes afflictiones ferre poſſint pueri. minorem quidem ſupponit: ſed illius probationem affert in medium cum dicit: Contingit enim ipſos conſequenter affligi, &c. propterea concludit poſtea. Et ob id nullus octimeſtris, vitalis eſt. Pro dilucidatione rationis huius ſciendum eſt, quoſdam fœtus ſuæ perfectionis principium, tum quo ad formationem omnium partium, tum quo ad magnitudinem, ac robur, fuiſſe conſecutos in principio ſeptimi menſis, vt ſuperiori tractatione demonſtratū mihi fuit; hi quidem cum in anguſto contineantur vtero, tunc ſuæ magnitudini non proportionato, poſtulentque magis nutrimentum, quam à matre poſſit illis impartiri, exitum quærunt, aut ſeptimo inchoato, aut dimidiato, aut finiente: ſique prodeant illi in lucem, viuere quidem illi quandoque poſſunt, licet pro maiori parte ſint mortales, vt docuimus. At vero ſi poſt eiuſcemodi conatum adhuc in vtero contineantur, quod ſcilicet rumpere pedibus manibuſque non potuerint membranas: tunc octauo menſe imbecilliores facti ex eo motu, ſed non ad extremum, ita vt amplius non conentur foras prodire, ſi forte fortuna nouum impetum efficiant, rumpantque calcitrando membranas, tunc quidem vbi nati ſunt, adeo redduntur debiles, vt omnino viuere non poſſint. Duæ igitur afflictiones, de quibus meminit Hippocrates, quæ contingunt octauo menſe natis hæ ſunt. Vna quidem in ſeptimo, quando fœtus iam maturus calcitrando, ac ſeſe violenter mouendo multum laborauit, ſed incaſſum, cum rumpere non valuerit membranas. Secunda, quando in octauo menſe rurſus eandem pugnam iniuit, de qua reportando victoriam foras prodiji ex vtero. hæque duæ afflictiones ſunt ſucceſſiuæ: non quod ſemper durante ſeptimo duret ipſa afflictio, ſed quia exiguum tempus inter vnam, & aliam intercedit, ſecundaque ſequitur, nondum fœtu à labore primæ afflictionis inſtaurato. ideo non poteſt illas ferre. De Hippocratica ratione, atque enarratione hactenus. Cæterum quod attinet ad aliud Hippocratis fundamentum, non agam pluribus, quia nulla indiget explanatione, ſolum poſtulat credulitatem: vt ſcilicet fidem adhibeamus mulieribus teſtantibus fœtus octimeſtres viuere non poſſe.

Cap. XV.

Dubitationes contra ſententiam Hippocratis.

SEd circa vtrunque Hippocratis fundamentum non contemnendæ ſeſe offerunt dubitationes, quas ſingulatim afferam. Prima quidem harum eſt, quod neceſſaria non videatur mihi ratio Hippocratis, quæ potiſſimum innititur in hoc fundamento: octimeſtrem ſucceſſiuas pati afflictiones duas, vnam in ſeptimo, aliam in octauo dum foras prodit. Neque enim aliqua harum adeſt afflictionum neceſſitas. Septimo menſe licet puer bene formatus exiſtat, non propterea affectat exitum, ſed ille duntaxat, qui ob paruitatem vteri, ſuique magnitudinem nequit amplius contineri in vtero: quiue maiori indiget nutrimento, quam poſſit à matre ſubminiſtrari, aut etiam maiori aeris refrigeratione. At neceſſe non eſt, ſeptimeſtrem puerum tunc in vtero contineri admodum anguſto, & illi deficere alimentum: idcirco non oportet admittere

ægrotare,

ægrotare, affligique puerum in ſeptimo menſe, vt foras prodeat. Vtique rationem Hippocratis admitterem, ſi in omni fœtu ſeptimo menſe, eiuſcemodi contingeret afflictatio, at quia hæc, vt manifeſtiſſimum eſt, non contingit, niſi in primiparis, & in ijs, quæ alia ratione habeant paruum vterum, fit, vt putem, non eſſe admittendam eiuſcemodi argumentationem: maxime quod certiſſimum eſt alimentum in ſeptimo menſe non deficere omnibus vtero gerentibus. Notandum eſt. Puerum in vtero perfectum dici duobus modis: vno quoad formationem omnium partium, & hæ quidem multo ante ſeptimum formatæ ſunt, vt ex Hippocrate docuimus libro de hominis generatione. & quotidiana experientia teſtatur, licet quædam particulæ minimæ poſſint deficere in ſeptimo, vt ex Ariſtotele conſtat. Alio modo dicimus puerum perfectum in vtero: quia iam maturus eſt, vt foras prodeat. Prior perfectio non ſignificat neceſſitatem partus: quam vtique ſignificat poſterior. in hoc autem conſiſtit, vt amplius in vtero contineri non poſſit, vel ob vteri paruitatem, & fœtus magnitudinem, vel ob nutrimenti defectum, neceſſitatemque reſpirationis frigidioris aeris, vel etiam ſimul ob vtranque cauſſam; vt ſpicarum exemplo manifeſtum fecit Hippocrates: ex hac maturitate deducitur neceſſaria ratio ad partũ, cum amplius nequeat in viſceribus contineri. Hæc ſi menſe contingant ſeptimo, fœlicibus auſpiciis exit puer: ſi octauo, in eodem editur in lucem: ſi in alijs deinceps menſibus, fit in illis partus.

Præterea facit difficultatem, quod dicat naſci octauo menſe poſt afflictionem ſucceſſiuam factam in ſeptimo: ſic enim inſto. Poſt primam afflictationem ſeptimo factam, aut fœtus imbecillitatem contraxit: aut non contraxit: Si debilis factus eſt, & ægrotauit, vt ex verbis Hippocratis omnes medici deducunt: fœtus non poterit in octauo in lucem prodire: quia, ſi validior exiſtens rumpere membranas non valuit: neque etiam valebit eaſdem rumpere imbecillior factus. Sed ſi non ægrotauit, neque fuit redditus imbecillus, quæ cauſſa mortis afferri potuit in partu octimeſtri? non morbus ſeptimo præcedẽs, non pueri mala formatio, non matris morbus, in ſumma nihil adeſt, quod perniciem afferat. Videtur mihi magis conſonum rationi, ſtatuere validiorem eſſe fœtum octauo menſe, quam ſeptimo: tum quia grandior ac robuſtior: tum quia rumpit eo tempore membranas, quas ſeptimo rumpere non potuit menſe. Nemo vnquam inficiabitur validiorem eſſe fœtum, qui rumpere poſſit, quam qui non poſſit.

Amplius, ſi verba Hippocratis conſideramus, coniecturam fortaſſis deducemus aliquam ſententiæ melioris. Non dicit ibi Hippocrates omnibus ſeptimeſtribus afflictationem contingere: ſed ait: Contingit enim ipſos conſequenter affligi: tum ea, quæ in vtero fit afflictione, tum ea, quæ in partu accedit. quæ verba non ſunt intelligenda, de omni puero ſeptimeſtri; ſed duntaxat de eo, qui abſolutus, & maturus ad partum incaſſum laborauit ſeptimo feſtinans exitum. Moueor vt ita credam, primum, quia multo frequentiores ſunt partus nonimeſtres, decimeſtreſque, quibus id in ſeptimo contingere mali non potuit: quum tunc ad partum non erant maturi: deinde vero, quia dicit ille, contingit, non autem, Neceſſe eſt. at quod contingit, abeſſe poteſt, atque ſi poteſt abeſſe, id non contingit omnibus. Quamobrem ſententia Hippocratis potiſſimum verificatur de iis, in quibus accidunt duæ ſucceſſiuæ afflictiones; vna, quæ toto fere ſeptimo acceſſerit inanis, altera quæ ſubſequuta fuerit menſe octauo in partu, vt ſi exempli gratia ſic diceret. Quidam fœtus ſeptimo menſe feſtinantes exitum manibus, pedibuſque calcitrando, & caput vndique mouendo, cum non poſſint exire, adhuc magis laborant, conanturque rumpere membranas, duratque eiuſcemodi conatus toto ſeptimo, & poſtea ſubſequitur in octauo, in quo tandem cum ingenti labore, ad defatigatione corporis, naſcuntur morboſi, atq; ob præcedentes labores ita imbecilli, vt ſuperueniente poſtea mutatione aeris, alimenti, & veſtimentorum, viuere non poſſint.

Bonam eſſe, atque doctrinæ Hippocrati conſonam enarrationem noſtram hinc etiam colligas licet, quod non eſt neceſſarium puerum octauo menſe

pto eſt, & in octauo gigni; iam quidem, & in Italia tales partus eſſe vitales: contra priſcorum opiniones variant hæc pluribus modis. hæc Plinius. Ex quo deducimus generatim in Italia vitales octimeſtres eſſe ſpeciatim verò Romæ. Cæcilius Poeta ita ſcribit.

Inſolet ne mulier decimo menſe parere?
Pol nono, etiam ſeptimo, atque octauo.

Eam rem Cæcilium non inconſideratè dixiſſe, neque temere à Meandro, atque à multorum opinione deſciuiſſe M. Varronis antiqui authoris decretum facit, huiuſcemodi partum libro decimò de rebus diuinis admittendis. Diocles, & Polybus Medici ex Empiricorum ſectà admodū clari cognouerūt genitalem eſſe octauum menſem: etſi fœtum fieri aliquando languidiorem, quoniam multi ex infirmitate perierint; ferè tamen octimeſtres non pauci in viros euaſerunt. Auicenna grauis author libro 9. de animalibus ſexto menſe, & octauo vitalem edi fœtum, ſcribit. Nicolaus Florentinus idem ſeſe obſeruaſſe teſtatiſſimum facit. legito etiam Braſauolum libro 4. aphor. com. primo. Antonium Fracantianum libro de Alimento idem confirmantem ex Peripateticorum ſententia iis ego manus adhibeo, vt puta qui hactenus diligenti facta computatione bis in hanc vſque diem partum octimeſtrem vitalem obſeruauerim. Certe magna poſteris fides adhibenda eſt. Poſtremo idem confirmare mihi placet auctoritate eiuſdem Hippocratis libro de alimento, in quo ita ſcribit, ἔστι γὰρ καὶ οὐκ ἔστιν ὀκτάμηνος γόνος quod eſt. Eſt autem, & non eſt octimeſtris partus. Quod eſt. Octimeſtrem partum eſſe quidem aliquando vitalem: at pro maiori parte non eſſe vitalem. Quamuis Sabinus Medicus, qui in libros Hippocratis cōmētatus eſt aliam explanationē affera, dū ait ἔστι μὲν φαινόμενα ὡς ζῶα μετὰ τὴν ἔκτρωσιν, οὐκ ἔστι γάρ· ὡς θνήσκει μετὰ ταῦτα, καὶ ἔστιν ἐν φαντασίᾳ μὲν τοσαυτάκις, οὐ τῇ δυνάμει γὰρ οὐκ ἔστι. id eſt. Apparent quidē veluti animalia poſt abortum: ſed nequaquam ſunt: quippe quæ ſtatim vita excedunt. itaque eſſe quidem tantiſper imaginantur, ſed potentia non ſunt. hæc Sabinus. Ego tamen priorem explanationem magis probo. Poſſunt præterea, quæ diximus confirmari ex eo, quod cerui naſcuntur octauo menſe teſte Plinio lib. 3. cap. 5. At verò ſunt omnium animalium viuaciſſimi. Adhæc ſi proportionem Hippocraticam conſideremus de formatione ad motū, & de ipſo motu ad partum, certiſſimè cognoſcemus partum octaui menſis vitalem aliquando exiſtere. Eſt autem proportio: ad formationem dies 35. ad motum 70. ad perfectionem 210. Ad formationem 50. ad primum ſaltum 100. ad perfectionem 300. Alii dicunt ad formam 45. ad motum 90. ad exitum 270. Alii ad diſcretionem 40. ad tranſitum 80. ad elapſum 240. Non eſt, & eſt. &c. eandem proportionem admiſcrunt Galenus, Auicenna, vt primo libro demonſtratum fuit

Formatio igitur fiat die 35.
Motus fit die 70.
Partus verò die 210.

En habemus partum octimeſtrem: nam 236. terminant ſeptimeſtrem, eſt enim principium illius dies 206. & horæ 12. ergo dies 210. quatuor dies habet, aut tres, & horas 12. de octauo menſe lunari facta computatione.

Rurſus:
Formatio fiat die 38.
Saltus ſiue motus erit die 76.
Partus erit die 228.
At hic partus octimeſtris eſt.
Ac tandem:
Fœtus ſit formatus diebus 39.
Erit eius motus ac ſaltus die 78.
Succedet partus die 234.

Atque hic etiam dies in partu includitur octimeſtri. Quamobrem ſi vera eſt eiuſdem authoris regula, ſtatuere oportet partum octimeſtrem naturalem eſſe, atque vitæ ſuperſtitem.

Alia etiam via id perſuadeo; ſcilicet iis, quæ idem author de quadragenariis dicit. Nam ille quidem quintam admittit quadragenariam: reprobare videtur ſextam. At qui in vtraque vitalis partus fit, in quinta vt diximus ingreditur ſextus menſis ac ſeptimus: in ſexta ſeptimus, octauus, nonus. Ergo ſi admiſerimus quintam, ſextimeſtrem vitalem exiſtere confitebimur. Si verò ſextam negabimus, ſeptimum, & nonum ſimul menſem ad vitalem partum idoneum non eſſe ſtatuemus. Quia à ducenteſimo vſque ad ſextum & horas 12. includitur ſeptimi finis. à 236. vſque ad 240. principium extat noni. Ergo ſi vitalis naſcitur puer in principio, & fine ſextæ quadragenariæ, cur non naſcetur in media? maior erit ratio extremorum, quàm medii? imò cur non maior ratio medii, quã extremorum?

Poſtremo ſi admittatur illorum opinio, qui menſibus ſolaribus computationes efficiunt ex plenis integriſque, atque propterea volunt ſeptimo menſe pleno natum vitalem eſſe, vt de Iu. Paulo Iuris Conſulto ſupra dicebamus, quis dubitabit octauo menſe natum eſſe vitæ ſuperſtitem? Pleni menſes ſeptem conſtituunt dies 210. in quibus adſunt dies tres, aut quatuor de octauo Lunari, vt computatione facta conſtat. Neque putandum eſt in eam opinionem temere antiquos illuſtreſque authores perueniſſe: ſed contra ideo ſcripſiſſe pleno mẽſe parere mulierem, quia aliquando ſic contigiſſe ab illis fuerit obſeruatum. Cum Ariſtotele igitur concludo, nullum certum, determinatumq́; homini ſolo datum eſſe pariendi tempus poſt abſolutam omnium partium conformationem: atque octimeſtrem aliquando vitalem naſci. Quia ſi ſpectemus fœtus formationem, melior eſt dubio procul ipſo ſeptimeſtri, euaſit enim maior, ac ideo etiam robuſtior. Si parentes ipſos, poteſt æque generari ex optimo ſemine parentum. Si fœcunditatem mulierum, ſunt vbique fœcundiſſimæ. Si aeris temperiem, habet Italia, Græcia, Hiſpania, Ægyptus, aliæque ſubinde regiones quàm plures aeris temperiem ad hunc effectum producendum idoneam. Si cęlum contempleris, hoc nihil poteſt imprimere in particulari ſine diſpoſitione parientis. Si obſeruationes clariſſimorum Authorum conſideres, iam quidem manifeſtum fecimus Ariſtotelem, Auicennam, Plinium, M. Varronem, Cæcilium, Dioclem, Polybum, Plutarchum, atque ex recentioribus Nicolaum Florentinum, Braſauolum, Ferdinandum Menam, Antonium Fracar zianum Vicentinum, Nicolaum Maſſam, Terellium, & alios plerosque docuiſſe octimeſtrem aliquando vitalem prodiiſſe. Atque ſi poſtremo rationis Hippocratis animaduertemus, illas non concludere cognoſcemus, ac ex eiuſdem doctrina longe potiores deduci poſſe rationes contrariam opinionem perſuadentes. Quæ cum ita ſint, fine impoſito huic tractationi, ad nouimeſtrem partum mea progreditur oratio.

Cap. XVII.

De Partu nouimeſtri.

NVllam aliquando difficultatem habuit, quin partus ſecundum inſtitutum naturæ nono menſe fiat. Tria tamen circa hunc partum explanemus. Primum quodnam ſtatuere noni menſis principium oporteat. Secundum an ſeptimeſtris ſit grandior robuſtiorque nouimeſtri. Tertium quid apud me de hoc partu experientia conſtet.

Principium nouimeſtris partus ab Auicenna hiſce verbis proponitur. Et quando eſt illud quod eſt plus, eſt quadraginta quinque dierum, & mouetur in nonaginta diebus, & naſcitur in ducentis ſeptuaginta: & illud eſt nouem mẽſes. Ex quibus colligo duo, principium quidem eſſe in diebus 270. Alterum verò videri mihi Auicennam computaſſe ſolares, non autem lunares menſes. Quod attinet ad primum ille computauit ex Hippocratica proportione, de qua proximè diximus, & copioſius libro primo, à formatione ad motum, à motu ad partum: nam ait. & quandoque illud quod eſt plus, eſt 45. dierum, quaſi dixerit formationis tempus eſt 45. dierum. Addit illud, Plus. quia formatur

30. 35. 40. 45. parum antea, & parum poſtea, lo[illegible]ior formatio fit die 45. Hinc po[illegible]tea mot[illegible] di[illegible]. At numerus hic ter multiplicatus facit 270. Noluit ille fœtum n[illegible]em formari antea non poſſe 45. die: ac propterea voluit naſci non poſſe ante 270. diem: ſed, vt dixi vltimum terminum expreſſit. nam pone formatum eſſe die 40. mouebitur octuageſimo. naſcetur diebus 240. Rurſus formatus ſit 42. mouebitur 84. naſcetur die 252. atque hi termini ſunt partus nouimeſtris, nempe. 240. & 252. ac alii deinceps vſque ad 26[illegible]. principiumque prim[illegible] perfecti[illegible]nis erit dies 237. finis verò dies 265. cum hor[illegible]s 12. Faci[illegible] autem dubit[illegible]tionem, quod computationem ex ſolaribus me[illegible]b[illegible] admittere videtur, nam triginta no[illegible]ies multiplicata faciunt numerum 270. ſunt qui dicunt Auicennam l[illegible]cutum fuiſſe in hac re ex ſententia Raſis: vel, iis verbis ex veriori computatione audiuiſſe fœtum decimeſtrem: qui ex ſ[illegible]laris menſis ratione noni[illegible]eſtr[illegible] eſt. Sed Auicen[illegible]a prætermiſſo, maius mihi facit negotium Hippocrates, q[illegible]git de partu decimeſtri [illegible]c ait: Qui e[illegible]im in ſeptem quadragenari[illegible]s naſcuntur decimeſtres appellati, ob id maximè educantur, quod fortiſſimi ſunt, & plurimum à vulgarium puerorum tempore abſunt: in quo affl[illegible]gu[illegible]tur quadraginta ægrotantes diebus circa octauum menſes. Ex hiſce verbis colligitur voluiſſe illum partum decimeſtrem ſeptem complecti quadragenarias: quę faciunt dies 280. vt in calce libri de octimeſtri partu declaratur hiſce verbis. Vt ducenti, & octuaginta dies ſæpè vndecimum menſem apprehendere videantur, tot enim dies ſeptem conſtituunt quadragenarias. referantur modo hæc ad nonum menſem. Huius principium eſt dies 237. finis vero 265. Ac rurſus i[illegible]itium decimi 266 fin[illegible]s 295. Ergo partus decimeſtris habebit dies 14 octauæ quad[illegible]enar[illegible]æ aut [illegible]5 ſed non eſt vitalis ex Hippocrate octaua quadrage[illegible]aria, cum adin[illegible]rat[illegible] [illegible]mum quintam, & ſeptimam. Igitur ſi decimeſtri[illegible]tus eſt[illegible]timaq[illegible]d[illegible]agenaria, ducenteſimus & octuageſimus dies conti[illegible]ebit finem [illegible] c[illegible]menſis, quis igitur erit finis noni menſi.? aut quod p[illegible]incip[illegible] finis [illegible]den[illegible] videbitur dies 251. principium erit dies 222. part[illegible]m plus aut mi[illegible]us in hunc modum ſtatuentes confundemus principia ſuperius p[illegible]ſita, in q[illegible]ibus iam conferimus ex veterum computatione principium noni menſis ex[illegible]ere diem 237. finem verò 265. horas 12. Qu[illegible] igitur in ancipi[illegible]te[illegible] non hæſitabit.

R[illegible]am [illegible]c p[illegible]m quid de hac controuerſia ad Paulum Tertium Pontificem Maximum alii ſcripſerint. atq; ne videar illis aliquid imponere, eorundẽ verba tranſcribere non grauabor.

His (nquiunt) præte[illegible]iſſis, & aliis menſium generibus, quæ huc adſcribi poſſent, dicimus menſes hoſce, qui de mora in v[illegible]ro con[illegible]derandi ſunt eſſe tempus mutationis ſignorum ex parte perfectionis alicuius ſigni, quos perfectionales ob id vocauerunt, & hi quidem vſquequaque ſunt inter ſe æquales: hoc autem eſt dierum 28. horarum duarum, & minutorum quindecim, & hæc eſt opinio Ptolomei in cẽtiloquio Aphoriſ[illegible]o 87. nec non in quadripartiti cap. 4. cuius etiam ſententiæ aſtipulari videtur Hippocrates in libro de ſeptimeſtri partu cum inquit: Nam qui ſeptem quadragenariis eduntur, qui decimeſtres nominantur, propterea potiſſimum coaleſcunt, quoniam validiſſimi ſunt, plurimumque abſunt, à vulgarium puerorum tempore. & quæ ſequuntur. Adduntque parũ poſtea. Quibus ignoratis vulg[illegible]s ſæpè fallitur, vt falſo exiſtimet partus quoſdã eſſe octimeſtres, qui nonimeſtres ſunt, quoſdam verò ſeptimeſtres, qui quidem octimeſtres ſunt, & ideo lethales & quãdoque etiam partum ſeptimeſtrem completum, & perfectum aut abortiuum, aut adulterinum eſſe diiud[illegible]cat. Si quis autem ſeptem ſuperius adducta quadragenaria decimeſtris partus cõnumerauerit, comperiet menſes ex his diebus confectos perfection[illegible]les eſſe, hoc eſt viginti & octo dierũ; nõ autẽ ſolares ex triginta, aut triginta & vno diebus. Hęc illi.

Multa porrò perſuadent me, vt omnino credam, atque profitear, hanc opinionem eſſe falſam. Nam primum Hippocrati contradicit libro de ſeptime[illegible]ri partu, qui docens rationem computationis aſſeruit menſes quinque dies conti-

nere ſeptem & horas quindecim ſupra centeſimum, & quadrageſimum, at verò ex horum hominum computatione menſes quinque cōplectuntur dies 141 cum quibusdam horulis, ac minutis parum plus, aut minus. Deinde in eodem contextu dicit, duos menſes habere dies quinquaginta nouem, at verò habet duntaxat dies quinquaginta ſex parum plus, addendo horas & minutas partes vt illi perperam dicunt, hoc videtur mihi manifeſtum opinionis huius argumētum falſitatis.

Accedit illos non benè feciſſe calculum, nam ſi menſis à Medicis conſideratus in partu eſt dierum 28. decimeſtris quidem non eſſet 280. dierum, vt voluit Hippocrates, ſed 282. dierum cum dimidio. neque contineretur decimeſtris partus in ſeptima quadragenaria, ſed octauam ingreſſus eſſet, nempe duos dies & horas 12. rem ſic habere patet ex calculo, nam ſupra 280 dies addere oportet horas 20. & minuta centum ſeptuaginta: quæ faciunt ſummam dierum duorum, & horarum (vt diximus) duodecim.

Amplius non eſt dubitandum Galenum fuiſſe Aſtrologiæ peritiſſimum, vt eius monumenta teſtantur, neque etiam dubitandum Hippocratis dictiones fuiſſe ... interpretatum, quam alii fecerint. propterea ſtandum illius opinioni ..., quæ dicitur ... circa mentem Hippocratis. Afferamus quid dicat ille hac de re. Annum eſſe dicit circuitum dierum 355. horarum 12. & quibuſdam minutis. Dies complecti horas æquinoctiales. 24. & menſem, dies 29. & horas 12. Videre non poſſum, quid in rem præſentem clarius dici potuerit: Quantum verem reliquum eſt, vt veram huius dictionis explanationem in medium afferam. Nouimeſtris partus principium exordium a die 2..., terminantur in diem 65. ſupra 2.. & horas 12. in hoc duæ ingredi ... quadragenariæ ſexta, ac ſeptima. ſexta fere dies complectitur quatuor ... ſeptima vero adſunt dies ferè 35. cum dimidio. S... etiam docuimus ſupra, ſeptimeſtris ... duatum quadragenariatum eſſe partum ...: habet ſextæ dies plus minus quinque, aut ſex & horas 12. quintæ autem dies 23. quia eius initium eſt dies centeſimus ſeptuageſimus ſeptimus. Hoc modo etiam dicimus partum decimeſtrem duplici participare quadragenaria. habet quidem ſeptimæ dies ferè 16. Habet octauæ dies ferè 14. quando pleno decimo mulier parturiat. Verùm quod dixerit in ſeptem quadragenariis contineri decimeſtrem, prætermiſſa interim octaua id factum fuiſſe profiteor, quia certe decimeſtres maiori ex parte medietatem non pertranſeunt menſis: qui verò ... ortum ſupra ducenteſimum, & octuageſimum; hi rari ſunt, ... pars etiam ad vndecimum menſem perueniunt. Iam ſupra dixi, & nunc ... ex quadragenariorum facultatibus nos nihil habere certi; ſed maximas habere vires experientiam. Hippocrates conſtituit terminum decimeſtris partus 280. diem, vt maiori ex parte aduenientem, non ſemper. Atque hæc de propoſita diſputatione ſufficiat dixiſſe.

CAP. XVIII.

An fœtus ſeptimeſtris ſit maior, validiorque nouimeſtri.

PErquiramus hoc loco, an fœtus ſeptimo menſe natus ſit validior fœtu nouimeſtri. Huic quæſtioni occaſionem dedit Hippocrates, qui libro de ſeptimeſtri partu, videtur ſtatuiſſe ſeptimeſtrem validiorem exiſtere. Eius verba in hunc modum habent.

Manifeſtam autem de morbis, & paſſionibus in octimeſtribus contingentibus, & nouimeſtres partus, qui graciles eduntur pro temporis multitudine corporis in magnitudinem educentes progreſſi quidem poſt affectionem mor biſicam neuriqua ... velut ſeptimeſtres carnoſi, ſimiliter & craſſitudinem probè altam ferentes, vti qui tempore geſtationis ſalubres vixerint ... hi ... illæ.

Quæ verba manifeſtiſſimum facere videntur, ſeptimeſtres naſci validiores nouimeſtribus: cuius demonſtratio ſic habet. Fœtus qui octauum menſem in vtero tranſegerunt, morboſi, quando naſcuntur, longe ſunt imbecilliores fœtubus, qui nō fuerūt morboſi circa octauū mēſē. At qui nouimeſtres trāſegerūt

octauum

octauum menſem morboſi. ſeptimeſtres minimè. Igitur ſeptimeſtres validiores. Aſſumptio videtur citra omnem difficultatem veriſſima: quia morboſus fœtus imbecillior eſt ſemper, non morboſa. minorem quidem ipſo in contextu affert; ſupponens octauo menſe perpetuo fœtum in vtero affligi, quod etiam alio contextu dixit hiſce verbis. Alter quadragenarius eſt in quo circa octauum menſem fœtus in vtero ægrotant, de quibus totus hic ſermo inſtitutus eſt. Ad ſeptimeſtris fœtus, cum non attigerit octauum menſem ſanus naſcitur, ideoque validior, & maiori etiam corpulentia præditus eſt, quia nullus præceſſit morbus colliquans carnem, qualis in nouimeſtri ex afflictione octaui menſis accidit, vt ſupra dicebamus.

Tria ſunt, quæ contra hanc ſententiam facere difficultatem videntur. Ratio. Ariſtotelis autoritas. Experimentum. Quod pertinet ad ipſam rationem, res cõtrouerſa non eſt, fętum tunc potiſſimum vires acquirere, ſibique comparare validiores, cum diu optimo fruitur alimento: etenim alimentum conſeruat, augetque vires. Iam verò non eſt probabile duorum menſium ſpatio, quo amplius excedit ſeptimeſtres, nouimeſtris puer, & bono fruitur alimento imbecilliorem naſci nouimeſtrem: imo contrarium perſuadet ratio validiorem, & maiorem in lucem prodiere puerum nono menſe natum. Occurri fortaſſis poſſet huic rationi, quod niſi quid impediat, nouimeſtris validior eſt ſeptimeſtri; vt impedimẽto ſemper eſt afflictio, quàm fœtus in vtero octauo menſe patitur, ex antipathia fortaſſis huius menſis ad fœtum. At hoc verè ſubterfugium eſſe dixerim: quia octauo menſe non ſemper ægrotant pueri in vtero, vt ſupra docuimus de octimeſtri partu tractantes. propterea, ſi quæ mulieres edunt fœtum mutilum nono menſe; dicunt, illum male habuiſſe in vtero, octauo: at ſi integer naſcitur, tũc non ægrotaſſe, aſſeuerant. Demonſtratum à nobis fuit octimeſtrem aliquando vitalem ex ſtere, atque non eſſe admittendam oculatam hanc contrarietatem, inter puerum, & octauum menſem. Naſcetur igitur vt maior corpore, ſic viribus validior nouimeſtris.

Ariſtoteles etiam huic opinioni contradicit, cum inquit: Fœtus qui ſeptimo vitalis quidem hic primus exit, ſed magna ex parte infirmior. Quamobrem cunabilis ex lana eum inuoluunt, & faſciis alligant: meatus etiam nonnulli inſciſſi, vt aurium, & narium ſæpè numero generantur, ſed accreſcenti etiam articulantur infanti, & demum ſuam formam recipiunt, & plerique de his quoque ſeptimo nati viuere, & adoleſcere poſſunt. hæc Ariſtoteles, qui manifeſte adinodum ſcribit ſeptimeſtres imbecilliores naſci magna ex parte, idque probat ex eo fundamento, quod meatus nonnullis horum inſciſſi ſunt: quæ res licet vera omnino non ſit in omni ſeptimeſtri, vt ſupra docuimus, aliquando tamen contingit, ac certe citra controuerſiam veriſſimum eſt naſci ſeptimeſtres maiori ex parte imbecilliores nouimeſtribus, & decimeſtribus.

Poſtremo idem experientia cõfirmat, id ego millies obſeruaui, obſtetricesq́; idem paſſim confitentur. Sit igitur hoc manifeſtum, partum nouimeſtrem validiorem edi partu ſeptimeſtri. Porrò quod attinet ad Hippocratis verba non eſt putandum ita ſentire illum, quemadmodum ſignificare videtur eius dictio: ea propter explanari à nobis debet, ne quid relinquatur controuerſum.

Multa quidem in eo loco Hippocrates declarat, quæ ſi diligenter conſiderantur, dubio procul omnem è medio dubitationem tollent: horum vnum eſt. Matronas teſtari, ſeſe aliquando octauum menſem difficilius tranſegiſſe, quam naſcuntur pueri aut claudi, aut cæci: at quando naſcuntur perfecti, tunc circa octauum menſem nihil fuiſſe perpeſſas mali aſſeuerant: verba illius ex Lilamantii traductione ſic habent. Cæterum quot quot Matronæ multos pueros, & inter eos aliquem etiam claudum, aut cœcum, aut aliquo alio damno affectum peperere: ne illæ aſſerent ſeſe in eiuſmodi mutilorum puerorum geſtatione octauum menſem tranſegiſſe difficilius, quàm in eorum geſtatione, quos nulla ſui parte imminutos, aut aliquo damno affectos edidere. ac poſtea addit, oportuiſſe pueros mutilos aliquo membro natos, octauo menſe in vte-

ro ægrotaſſe, cum dicit: Quinimo fœtum mutilum, & aliqua ſui parte imperfectum, adeo vehementer octauo menſe ægrotauiſſe eſt veroſimile, vt morbus haud aliter decubuerit in mutilam corporis partem, ac morbi grauiſſimi, & ſæuiſſimi in adultis decumbere, & abſceſſum facere ſolent. En igitur ſatis apertum, fœtum ipſum in octauo menſe nonnunquam morbo affici grauiſſimo: nonnunquam nihil affici, & nonnunquam pati quidem morbum, ſed non ita grauem contingit, atque tunc ſanus euadet, & incolumis, ſi tranſactis quadraginta diebus ab ingreſſu octaui, naſcatur: eo enim temporis ſpatio inſtauratur a morbo præterito: & quando magis prorogabitur partus ab octauo, eo quidem magis erit perfectior fœtus: ea propter inquit: Quotquot vero octimeſtres non ita vehementer ægrotarint, ſed affecti tamen pro more ſolito aliquo damno fuerint, illi tamen quadraginta dies vt plurimum in vtero propter vrgentes prædictas cauſſas in imbecillitate tranſigunt, ſani tamen poſtea fiunt. qui verò fœtus diebus illis quadraginta in lucem prodierit, ſuperſtes eſſe nullo modo poterit, quo ad dolores, quos paſſus eſt in vtero, tranſmutationes, & graues affectus, poſt partum ſuperueniunt. contra verò qui in vtero laborauerit, ac in nonum menſem delatus eo ipſo prodierit in lucem, ſuperſtes erit, ac viuet. Viuet inquam non minus quam is, qui ſeptimo menſe editus eſt. Hiſce verbis diſtinctionem hanc proponit Hippocrates.

Si octauo menſe fœtus multum ægrotauerit, naſcaturque nono menſe; hic fiet aut cæcus, aut claudus, aut aliqua parte mutilus. ſi ægrotauerit, ſed non ita intensè, tunc aut in lucem editur intra quadragenariam: aut poſt quadragenariam. Si primum accidat, morietur puer, quia naſcetur adhuc imbecillus ex præterito morbo, à quo nondum conualuit, fietque poſtea imbecillior multo propter labores, in ipſo partu contingentes, ob tranſmutationes, quæ fiunt ab vtero extra vterum & ob mutationem aeris, & alimentorum. At ſi naſcetur poſt quadragenariam, quia in nono menſe naſcetur, vtique tunc viuet, vt etiam viuunt ſeptimeſtres partus: hoc tamen ineſt diſcriminis, quod hic nonimeſtris erit imbecillus, & gracili corpore præditus ob præteritum morbum, à quo licet ſpatio 40. dierum conualuerit, tamen nondum priſtinas vires recuperauit. propterea ſubiungit Hippocrates. Horum tamen pauci admodum educantur, quod & eam corpulentiam, firmamque corporis compagem, quam qui perfecti ſunt, habent, non habeant. & quod labores non ita multo ante exantlati in vtero, & perpeſſi, ipſos etiam tum moleſtent, vnde & graciles, & macilenti euadunt. Verum quia fœtus cum naſcitur poteſt aut parum, aut multum de nono menſe ſumere; ideo pro varietate ipſius temporis contingit, fœtum aut magis, aut minus vitalem eſſe. propterea rectiſſimè concludit, ſalui potiſſimum euadũt ſi affecto nono menſe, & proximè fini deducto naſcuntur. Nam ſic validiores robuſtioresque, & adhuc plurimum diſtantes ab his morbis, quos octimeſtres pertulerunt, naſcuntur. Atque huius occaſione comparationem facit partuum nouimeſtris, ac decimeſtris, aſſerens partum decimeſtrem eſſe perfectiſſimum, & abſolutiſſimum omnium, quia longiſſimè diſtat ab afflictione, & morbis, quos perpeti aliquando ſolet octimeſtris. Atque poſito vtrunque partum octauo menſe morboſum fuiſſe, rectè dicit, validiorem & robuſtiorem eſſe natum ſeptima quadragenaria exacta, plenaque dies 280. complectente, quàm natum nono menſe: cuius rationem affert, quia longius diſtat à morbo octauo menſe perpeſſo: & longius datum fuit illi conualeſcentiæ tempus: at nono menſe natus non ita benè habet, quia proxime affectus fuit, ac licet conualuerit, adhuc tamen non egit firmas radices. De his quidem agit nouimeſtribus non de omnibus loco propoſito in principio capitis huius: quem nunc expono ex Ioannis Lilamantii traductione, quæ ſic habet: Porrò nouimeſtres graciles & macilenti editi, ſatis magnum indicium præbent morborum, & affectuum octimeſtribus contingentium. hæc verba intelliguntur in relatione ad decimeſtres, de quibus ſupra dixerat, & ad ſeptimeſtres, de quibus ait: Nam quamuis temporis intercapedini corporis magnitudo reſpondet: tamẽ cũ ex morborum

affictione emergunt, haud ita carnoſi tamen ac ſeptimeſtres educuntur: qui craſſitudinem habent ſucculentam, vt qui ſalubriter id temporis, quo vtero geſtabantur, tranſegerint. Hæc ſi vera ſunt, quis dubitat, quin hic loquatur Hippocrates de nnnimeſtri partu, qui octauo menſe in vtero male habuit? atque excipiendum ab hoc ſermone partum nono menſe factum, qui nihil affatu dignum octauo fuerit perpeſſum in vtero? illum admitto imbecilliorem ſeptimeſtri. Hunc verò validiorem facio, ac ſufficiant mihi hæc dixiſſe, circa explanationem huius ſententiæ maximè difficilis. Cæterum hoc vnum obſeruaui veriſſimum eſſe, quod ſecundum Medicorum, & Philoſophorum ſententiam, explanabo capite ſequenti, partum decimeſtrem eſſe abſolutiorem nouimeſtri, imò etiam frequentiorem: ex quinque maſculis, qui nati ſunt mihi Dei Maximi benignitate, noui duos Iulium, & Hilarium decimo menſe incipiente natos. Tres verò nono deſinente, ac ferè exacto: in aliis poſtea animaduerti nouimeſtrē, quo magis accedit ad finem, eo perfectiorem naſci: quo longius abeſt, imperfectiorem, & vt plurimum morboſum aut etiam aliqua ex parte mancum, vt ex Hippocrate ſupra commonefeci, & certe naſcuntur omnes aut mutili, aut morboſi, aut parum vitales, quibus contigerit matrem octauo menſe febre, aut alio morbo diutius detineri, ſi in principio noni menſis partus fiat. Sed ſi vſque ad finem prorogatur, vtique poterit tum mater, tum fœtus inſtaurari: atq; hæc ipſa obſeruatio veriſſima eſt, nunc quia de partu nouimeſtri ſatis multa dixi, accedo ad decimeſtrem.

CAP. XIX.

De Partu decimeſtri.

QVAMVIS hactenus multa videamur proſecuti, quæ ad partū decimeſtrem pertinent, addenda tamen hoc loco diximus quædam ad totius tractationis abſolutionem neceſſaria. Atque illud ſanè primo loco dicendum eſt, ex omnibus nullum edi partu decimeſtri perfectiorem: non ſecundum Medicos modo, ſed etiam alios authores. Virgilius enim ſic inquit:

Matri longa decem tulerint faſtidia menſes.

Et Plautus in Amphitrione in hunc modum ſcribit:

Hodie illa pariet filios geminos duos.
Alter Decumo poſt menſe naſcetur puer,
Quam ſeminatus. Alter menſe ſeptumo.

Et capite ſeptimo ſapientiæ Salomon ait: Decem menſium tempore coagulatus ſum in ſanguine, ex ſemine hominis, & delectamento ſomni conuenienti. hic enim cum longius abſit ab octauo menſe, & à vulgarium puerorum tempore ſucco alti in vtero matris optimo, grandiores, & validiores in publicum hoc vitæ noſtræ theatrum prodeunt, quemadmodum Hippocrates ait libro de ſeptimeſtri partu hiſce verbis.

Qui enim in ſeptem quadragenariis naſcuntur decimeſtres appellati, ob id maximè educantur, quod robuſtiſſimi ſunt, ac plurimum à vulgarium puerorū abſunt tempore, in quo quadraginta dies inſalubres perpeſſi ſunt circa menſem octauum. hæc Hippocrates:

Diximus ſeptem quadragenarias complecti dies ducentos & octuaginta: huncque terminum continere dies quatuordecim, horas duodecim ex menſe decimo: ac huius finem extendi vſque ad ducenteſimum nonageſimum tertiū: Atque hæc quidem latitudo eſt menſis decimi.

Si hæc vera ſunt, videre neſcio, quid conceperit animo Cardanus, cum enarrans propoſitum contextum profitetur ibi, non loqui Hippocratem de Partu verè decimeſtri: cū etiā verba illa poſſint interpretari de Partu vndecimeſtri. Verba Cardani ſic habēt: Dicit Hippocrates Decimeſtres appellari, cū decimeſtres nō ſint: innuēs quod parū referat, quod ſint decimeſ. in hoc caſu. & parū infra addit: Reſp. cum dixit. Et plurimū à vulgariū puerorum tempore abſunt. ideſt à ſex

ta quadragenaria, vel vt illam partem ſeptimi, vel noni menſis comprehendat: nam octauum menſem excedit. hæc ille.

Videtur mihi quidem toto cœlo aberrare. Nam loqui de Partu decimeſtri computario, quam idem Cardanus affert in principio commentarii manifeſtum facit: qui natus à die 266. vſque ad diem 280. non poteſt contineri in latitudine noni menſis. nam huius terminus eſt dies ſexageſimus quintus horæ duodecim ſupra ducentiſſimum. Neque etiam continetur in partu vndecimeſtri: quia huius initium eſt dies 295. finis autem 324. & horæ duodecim.

At maximam difficultatem faciunt contra noſtram ſententiam Hippocratis verba libro de octimeſtri partu, quæ ſic habent.

Cæterum decimeſtres, & vndecimeſtres partus ex ſeptem quadragenariis eodem modo fiunt, veluti ex dimidio anno ſeptimeſtres. & parum infra addit: Vt ducenti & octuaginta dies ſæpè vndecimum menſem apprehendere videantur: tot enim dies ſeptem quadragenarias conſtituunt. Videbitur fortaſſis difficultas hæc inextricabilis, quia ſeptimæ quadragenariæ principium eſt dies 240. finis eſt 280. in his quidem quomodocunque computes ingredi non poteſt mēſis vndecimus: vt qui contineat octauam quadragenariam: nam initium habet die 295. & nonæ quadragenariæ capiet dies quatuor: hæc adeo vera ſunt, & ſenſibus adeo conſpicua, vt videatur mihi ſuperuacaneum in hac demonſtratione amplius immorari. Quid igitur ad Hippocratem? An arbitrabimur hunc aberraſſe? præſertim in rebus manifeſtiſſimis? non ego quidem ita putauerim quamuis pro hominum conſuetudine potuerit aberrare: Sed ex illius verbis admodum accommodata elicienda ſententia eſt. Quid igitur animo concipiam, nunc expono.

Placet ſumere mihi dilucidioris doctrinæ gratia partus tres, ac in his iuniorū exercere ingenia. nempè ſeptimeſtrem, nouimeſtrem, ac decimeſtrem. Partus itaq; ſeptimeſtris eſt, non ſolum qui exactos habet menſes ſeptem lunares, ſed etiam is, qui ſeptimum ingreſſus duntaxat eſt, vt putà qui acceperit dies quinq; & horas duodecim, aut paulo plures. vt centeſimum octuageſimum ſecundum diem ingreſſus fuerit, & horas quindecim. tot quidem dies complectitur medietas anni ſolaris: ſunt hæc declarata in tractatione de Partu ſeptimeſtri: ergo quēadmodum ſeſe habent partus ſeptimeſtres, eodem modo ſeſe habebūt decimeſtres, & vndecimeſtres. finis ſexti mēſis eſt dies 177. Naſcitur vitalis die 182. horis 15. vocaturq; ſeptimeſtris facta denominatione totius à parte, ita vt menſis inceptus pro abſoluto, & integro habeatur: quod etiam non latuit Polybū, Galeno referente libro de Hiſtoria Philoſophica.

Hac eadem proportione ſeruata decimeſtres non ſolum dicuntur ii qui menſes lunares decem exactos, plenoſq;, vt loquitur Paulus. I. C. ſunt conſecuti, nempe dies 295. ſed etiam, qui ad nouem menſes, ex Hippocratis conſuetudine computatos, dies 265. continentes, quinque tantum dies de decimo cum horis aliquot ſunt conſecuti, ad proportionem ſeptimeſtris. Naſcatur puer die à conceptione 270. decimeſtris erit, licet ſolum quinque dies decimi attigerit. & hic primus exiſtit terminus perfectionis vltimus 295. medius, qui intercedunt dies vt in ſuperioribus fuit explanatum.

Vndecimeſtris erit, qui naſcetur die 324. & horis 12. erit quoque ex eodem genere ortus die cēteſimo primo, ac eadem ratione aliis deinceps. hoc igitur voluit Hippocrates in præſenti contextu cum dicit: Decimeſtres & vndecimeſtres fieri quemadmodum ſeptimeſtres ex anni dimidio: Dicit porrò ex ſeptem quadragenariis factos eſſe, quia decimeſtres participant ſeptima quadragenaria diebus ferè quindecim cum anticipant. nam illius quadragenariæ finis eſt dies 280. decimi verò menſis exacti dies 295. Principium dies 266. Vndecimeſtris autem, qui re uera terminatur die 324. & horis duodecim tranſcendit ſeptimam quadragenariam dierum quindecim interuallo (tot enim ſunt à 280. ad 295. diē) nec ita ſolent præciſe incidere partus in eā diē 280. vt non

etiam

etiam cum mulieribus aliquot poſtea, fit mulieres ipſas profiteri vndecim mēſes geſtaſſe vtero, & affirmentur, & iactitent partum vndecimeſtrem edidiſſe: id autem mulierum iudicio, non reipſa partus vndecimeſtris ſeptima factus videtur quadragenaria. Verum ne quiſpiam putet imaginariam explanationem eſſe, affero in confirmationem, quæ ille ſcribit in vltimis verbis libro de octimeſtri partu, quæ græce ſic habent.

Ἐκ τούτων οὖν ἁπάντων ἀναγκαῖόν ἐστι, τὰς πλείστας τῶν γυναικῶν περὶ διχόμηνον ἐν γαστρὶ λαβεῖν καὶ τὰς ἑπτὰ τεσσαρακοντάδας δοκεῖν ἐκπλεῖν ἐς τὸν ἑνδέκατον μῆνα τὰς ὀγδοήκοντα καὶ διακοσίας. Τὸν γὰρ ἐσιόντα κύοντες, οὐ γὰρ ἴσασιν ὅτι ἀπὸ ὁποίας συλλαμβάνει ἡ γυνή, ἐκ τῶν ἀναγκαίων ἐστὶ τοῦ ἑνδεκάτου μηνὸς ἐπιλαμβάνειν, ἵνα ἐς πλείονα χρόνον καταστῇ.

Quod eſt.

Ex quibus omnibus colligimus natura quadam neceſſitate fieri, vt pleræque mulieres circa pleniluniunı, aut etiam poſt vtero concipiant. Itaque perſæpè vndecimum menſem attingere, & dies ducentos octuaginta, hoc autem eſt dierū ſeptem quadragenarias vterum gerere ſibi videntur. Nam ſi mulier poſt medium menſem concipiat, partus in vndecimum menſem dum ſcilicet abſolutus ſit, & perfectus circuitus, neceſſitate quadam & lege naturæ differetur. Hæc Hippocrates, ex quibus apparet mulieres iudicare ſpatium ſeptem quadragenariarum vndecimum complecti menſes. atq; hæc mihi difficilis huius loci explanatio videtur.

Reuertor, vnde digreſſi non ſine vtilitate ſumus. Partus decimeſtres naſcuntur in ſeptima quadragenaria, ideſt vt plurimum ſpatio dierum ducētorū octuaginta: quod ſpatium habet, vt dicebamus, dies quindecim quadragenariæ huius a 265. vſque ad 280. non ita tamen intelligenda ſententia eſt, quin re ipſa perueniant ad octauam, quandoquidem vndecimeſtres omnes, de quibus ſequenti capite, octaua quadragenaria, & aliquando etiam nona participant. Non conturbent autem nos verba Hippocratis in libro de carnibus, qui terminum partui decimeſtri ſtatuere videtur ſpatium dierum decem poſt nonū ſic enim ait.

Nouem verò menſium, & decem dierū partus fit, & viuit, & habet ad hebdomadas numerum exactum. Nam author illius libri, vt alibi recordor explanaſſe, computationem in vtero gerentibus lunaribus non facit menſibus, ſed duntaxat ſolaribus, propterea decimeſtrem partum admittit dierum ducentorū octuaginta, vt etiam Hippocrates. Illi enim authori menſes nouem ſolares conſtituunt dies 270 quibus decem additis, fit numerus exactus 280. dierum. ſeptē quadragenarias continens. verum quia ſatis multa de hoc partu diximus, nihilq; ſupereſſe videtur mihi explanatione dignum, ad vndecimeſtrē partū aggredior.

Cap. XX.

Authores qui vndecimeſtrem partum admiſere.

MAGNAM habere difficultatem videtur, an partus admitti debeat vndecimeſtris: cum quidam affirment: quidam negent: nec certè deſunt pro vtraque parte fautores: Hic igitur prius aliorū opiniones recenſebimus; mox quid pro veritate ſentiendum ſit, docebimus. Principium vero ſumatur ab iis, qui vndecimeſtrem partum admiſere. Aulus Gellius libro tertio noctium Atticarum cap. 16. de hoc partu ex M. Varronis hominis doctiſſimi ſententia ita ſcribit.

Nam menſe nonnunquam octauo editum eſſe partum ex libro decimoquarto rerum diuinarum ſcriptum reliquit, quo in libro etiam vndecimo menſe aliquando naſci poſſe hominem dicit, eiuſque ſententiæ tam de octauo, quam vndecimo menſe Ariſtotelem laudat authorem. & parum poſtea hiſtoriam partus vndecimi ſcitu dignam afferens, ſic locutus eſt.

Præterea ego de partu humano, præterquam, quæ ſcripta legi in libris, hoc quoque veniſſe vſu Romæ comperi. Fœminam bonis, atque honeſtis moribus, non ambigua pudicitia in vndecimo menſe poſt mariti mortem peperiſſe. factumq; eſſe negotium propter rationem tēporis, quaſi marito mortuo poſtea cō-

cepiſſet: Quoniam Decemviri in decem menſibus gigni hominem, non in vndecimo ſcripſiſſent. Sed Diuum Adrianum cauſa cognita decreuiſſe in vndecimo quoque menſe partum edi poſſe: idque ipſum eius rei decretum nos legimus. in eo decreto Adrianus id ſtatuere ſe dicit, requiſitis veterum Medicorum & Philoſophorum ſententiis. Hodie quoque forte in Satyra Marci Varronis legimus, quæ inſcribitur teſtamentum, verba hæc.

Si quis mihi filius vnus, pluresue in decem menſibus gignuntur, ii, ſi erunt ὄνοι λύρας exhæredes ſunto. Quod, ſi quis vndecimo menſe κατὰ Ἀριστοτέλην natus eſto. Accio idem, quod Titio ius eſto apud me. Per hoc vetus Prouerbium Varro ſignificat, ſicuti vulgo dici ſolitum erat de rebus inter ſeſe nihil diſtantibus, idem Accii, quod Titii. ita pari eodẽque iure eſſe in decimis menſibus natos, & in vndecimum. Hæc Gellius.

Porrò ex Poetis Latinis duo meminerunt decimeſtris, vnus duntaxat quod ſciam vndecimeſtris. Menander opinionum humanarum, vel peritiſſimus decimeſtris partus in Comœdia Plotio verba facit hæc habens.

γυνὴ κυεῖ δεκάμηνος.

Quod eſt,

Mulier decimeſtris patit.

Cecilius verò, cuius etiam verſus ſupra ad aliud retulimus inquit:

Inſolet ne mulier decimo menſe parere.

Pol nono etiam ſeptimo, atque octauo.

Plautus verò in Ciſtellaria Comœdia vndecimeſtrẽ partũ ſignificauit his verbis.

Nam illa quam compreſſerat,

Decimo poſt menſe exacto, hic peperit filiam.

Volui ex induſtria hoſce tres Poetas conferre inter ſe, vt oſtenderem, non placere mihi opinionem Auli Gellii putantis de menſis decimi partu locutum fuiſſe Plautum in Ciſtellaria. Verba Gellii hæc ſunt. Eumque eſſe hominem gignẽdi ſummum finem decem menſes non inceptos, ſed exactos: idque Plautum veterem Poetam dicere videmus in Comœdia Ciſtellaria his verbis:

Decimo poſt menſe exacto, hic peperit filiam.

Poſteaq; confirmat ex Menandro, & Cæcilio.

Sed certè Plautus non intelligit partum decimeſtrem: ſed vndecimeſtrem. Quia dicit: peperiſſe illam poſt exactum decimum: at hic menſis vndecimus eſt. Si dixiſſet decimo pleno, aut exacto peperiſſe, rectè vtique arbitraretur: at addens aduerbium illud Pòſt, dicenſque, poſt exactum decimum, non poteſt intelligere niſi vndecimum. Sed ad grauiores accedamus authores. Plinius de hoc partu libro ſeptimo capite quinto hoc modo locutus eſt.

Cæteris animalibus ſtatum, & pariendi, & partus gerendi tempus eſt. Homo toto anno, & incerto gignitur ſpatio: alius ſeptimo menſe: alius octauo. & vſq; ad initia decimi, vndecimique. hæc ille, in omnibus Ariſtotelem imitatus, qui libro ſeptimo de Hiſtoria animal. cap. 4. ita ſcribit:

Sed cum cætera animalia omnia ſingulari ac ſimplici modo partũ ſuum perficiant (vnum. n pariendi tempus ſtatutum omnibus eſt) homini vni multiplex datum eſt: nam & ſeptimo menſe & octauo, & nono parere poteſt: & quod plurimum eſt decimo, nonnullæ etiam vndecimum tangunt.

At his longè vetuſtior Hippocrates libro de ſeptimeſtri, & octimeſtri partu, vndecimeſtrem manifeſtiſſimè videtur recepiſſe. afferamus hic eius verba.

Mulieribus (inquit) de partubus fidem derogare non oportet. Dicunt enim omnia, & ſemper dicunt, & ſemper proferunt: neque enim, aut opere, aut ſermone perſuaſæ ſunt: ſed ex eo quod cognouerunt in corporibus ſuis cõtigiſſe, licet autẽ & nolentibus aliquid dicere: quæ verò iudicio præditæ ſunt, & victoriam de hac ſententia pronunciãt, ſemper dicunt & teſtantur: ſeptimeſtres, & nonimeſtres, & decimeſtres, & vndecimeſtres, & ex his octimeſtres non manere ſuperſtites.

Rurſus libro de octimeſtri partu ait:

Ex

Ex ſeptem quadragenariis decimeſtres & vndecimeſtres partus fiunt eodem modo, veluti ex dimidio anno ſeptimeſtres.

Atque eiuſdem libri tractationem finiens, in vltimis verbis ita loquitur.

Nam, ſi mulier poſt medium menſem concipiet, partus in vndecimum mẽſem (dum ſcilicet abſolutus ſit, & perfectus circuitus) neceſſitate quadam, & naturæ lege deferretur. Hæc Hippocrates

CAP. XXI.

Qui fœtum vndecimeſtrem reprobare videntur.

PLVTARCHVS in vita Alcibiadis inquit hæc verba, quibus apertè admodum deteſtari partum videtur vndecimeſtrem.

Hæc cum multorum ſermonibus deferrentur ad Agidem, tradunt hominẽ non tam accuſatorum criminibus, qui ſuſpicionem de Alcibiade faciebant, quã tempore eſſe adductum, vt violatam vxoris pudicitiam crederet. Nam antea Rex ingenti terræmotu perculſus relicta in vrbe coniuge decem continuos abfuerat menſes, poſt hoc tempus natum Leontichidem, ſuum filium eſſe negauit. Ex quo aiunt illum, velut à regio ſanguine alienum ſucceſſione regni à poſterioribus fuiſſe excluſum.

Hippocrates libro de carnibus non recipit alium antiquiorem partum decimeſtri, cum ait:

Nouem menſium, & decem dierum partus fit & viuit, & habet ad hebdomadas numerum exactum.

At libro de natura pueri longè clarius.

Vberius itaque (ait) alimentum puer quærens calcitrando pelliculas diſrumpit, & à vinculo exolutus ſimul foras prodit: atque hæc, vt longiſſime in decem menſibus fiunt.

Ac rurſus eodem libro multò apertius partum ad vndecimum prorogari mẽſem non poſſe teſtatiſſimum facit. Verba illius hoc modo habent.

Quin etſi alimentum à matre prius puero defecerit, etiam ſic partus matri prius aduenit, & ante decimum menſem puer prodit. cæterum, quæ longius, quam decem menſium tempus, vterum geſtare ſibi viſæ ſunt (nam hoc iam ſæpè audiui) illæ ipſæ hoc modo, quem dicturus ſum, deceptæ ſunt. Quum vteri ſpiritum acceperint in ſe ipſos a ventre flatum exhibente, eleuantur, & intumeſcunt (contingit.n.hoc) videntur ſanè ſibi tunc mulieres concepiſſe. Preterea ſi menſes non procedentes congregati fuerint in vtero, & diutius manſerint, ſemper profluunt in vteros, aliquando vna cum flatu à ventre: aliquando etiam incaleſcentes: & ſanè tunc quoque habere in vterum mulieres ſibi videntur, nimirum menſibus non prodeuntibus, & vteris eleuatis. Deinde aliquando menſes ſua ſponte erumpunt, aut aliis ſuprauenientibus à corpore in vteros, & priores protrudentibus, & flatus egreditur, & multis iam ſtatim poſt menſium purgationẽ vteri hiant, & ad pudendum vertuntur, & tunc viris permiſtæ ad ſe genituram concipiunt eadem die, aut omnino in paucis. Exiſtimant autem expertæ earum rerum, ac rationum, etiam illo tempore ſeſe habuiſſe in vtero, quando menſes non prodibant ipſis, & vteri erant eleuati, & tumentes. quod autem non diutius quàm decem menſibus contingat vterum geſtare, ego demonſtrabo.

Porrò, quæ ſit eiuſcemodi neceſſitas, declarat ſequenti orationis fine.

Alimentum, & augmentum quod à matre deſcendit non amplius ſufficiens eſt puero, vbi decem menſes præterierint, & puer auctus fuerit. Trahit enim, quod dulciſſimum eſt in ſanguine, ſimulque etiam lacte modice fruitur, cum antè hæc ipſis rariora & pauciora ſint, & puer plenus ac maturus exiſtat, copioſius alimentum deſiderans, calcitrans, & pelliculas rumpens initium partus matri inducit, & hoc perpetiuntur magis mulieres primiparæ, deficit enim pueris alimentum, vt ad decimum vſque menſem ſufficere non poſſit.

Alia etiam ad hoc propoſita dicit, quæ non refero, quia ſumma rationis Hippocraticæ conſiſtit in alimenti defectu. Hæc explicant magnam adeſſe

contradictionem inter authorem libri de ſeptimeſtri, & octimeſtri partu, & authorem libri de carnibus, & de natura pueri; quę contradictio adeo magna eſt, vt non poſſit dari locus concordiæ, niſi decipior.

Vlpianus I. C. non vult ad hæreditatem admittendum natum poſt decimum menſem ab obitu patris: cuius legis ſupra meminimus in tractatione de partu ſeptimeſtri, & infra etiam, quod pertinet ad propoſitum, quædam dicemus plurimum vtilia.

Cap. XXII.

Partum vndecimeſtrem ſecundum Medicorum & Philoſophorum ſententiam fore admittendum.

Cvm igitur res ipſa plena diſſenſionis videatur, ne muneri meo deſim, declarare oportebit, vtra ſit ex cõtrariis opinionibus verior. Putauerim itaque partum vndecimeſtrem recipiendum. atque ne id gratis pronunciaſſe videar, duplex adhibere volo in hac inquiſitione inſtrumentum, rationem ſcilicet, atq; experientiam: quibus abditam veritatem inueniri poſſe certiſſimum eſt, mox autem clariſſimorum authorum ſententiis confirmabo. ſed in primis examinare mihi placet rationem auctoris libro de natura pueri vt noſcamus, quanti momenti ſit. Partus vndecimeſtris admittendus non eſt, quia fœtus in vtero nutriri non poteſt ſanguine ſuauiſſimo, niſi ſpatio decem menſium exactorum: deficiente alimento calcitrans, ruptisque membranis, & inuolucris, viam ſibi parat ad exitum. hæc ratio non eſt neceſſaria pro tempore determinato: licet abſolutè ſit neceſſaria: etenim duæ ſunt cauſæ partus naturalis; vna eſt, quod in vtero non habeat accommodatum alimentum: alia, quod grandior factus non poſſit contineri amplius ob anguſtiam loci in cauitate vteri. prior cauſſa non accidit determinato tempore, nempe ſeptimo duntaxat menſe, aut nono, aut decimo: ſed quemadmodum quidam fœtus nutriri in vtero non poſſunt vltra diem centeſimum, & octuageſimum ſecundum, ſic quidam ad nonum perueniunt, & quidam habent nutrimentum in decimo, cur non poterit prorogari partus vſque ad vndecimum? ſi euſarca ſit mulier, vterus aſſuetus ferre eiuſcemodi pondus, quam rationem imaginabimur, ob quam exactis & plenis decem mẽſibus nutriri valeat, ſtatim verò deficiat illi alimentũ in vltimo die mẽſis decimi, ita vt extendi non poſſit partum vſque ad medietatem, ſi ita e. g. contingat, vndecimi menſis? ſi ergò ex 182. die prorogatur ad ducenteſimum ſexageſimum quintum: ita etiam à decimo vſque ad vndecimum prorogari poterit. atque hic ego notari velim hanc cauſſam minus eſſe neceſſariam vteri anguſtia in ſanis mulieribus. Alimentum enim ſemper ſuppeditatur infanti ex puriſſimo ſanguine, dum illa bona ſanitate fruitur: quod nobis opus naturæ oſtendit poſt editum in lucem puerum, cum ex eodem ſanguine paret illi nutrimentum in mãmillis ſpatio duorum, ac etiam aliquando annorum trium. in morboſis mulieribus id vltrò concederem: nam cum iis ipſis deſit pro vita nutrimentum, multo magis infanti deeſſe oportet. Exemplum autem de ouo, quo vbi vtitur Hippocrates non perſuadet. Quia incluſus pullus, aliud non habens alimentum, quàm quod in ouo eſt ſub putamine, neceſſarium eſt rupto putamine aliud extra quærere. Haud ita babet in vtero: quia per vmbilicum ſemper affluit ſanguis ipſum nutriturus ex naturæ artificio, ac etiam ex attractione ipſius fœtus, ergo alimenti defectus minus neceſſaria cauſſa eſt, quàm anguſtia vteri. hæc enim omnino cogit puerum exitum parare ſibi, cum in eo amplius cõtineri nequeat domicilio. Exemplum in ſuperioribus ex Hippocrate dedimus, ſpicarum tritici, amygdalarum, malorum punicorum, & alborum in anguſta rupe natorum, Hanc maximè cogere anguſtiam vtero gerentes propè partus horam conſtitutas facilè demonſtrant, in quibus adeo magna in omnibus vaſis ad verum pertinentibus apparet diſtentio, vt vnuſquiſque facilè iudicet, amplius in eo contineri fœtum non poſſe. Eſtque hoc adeo notum experientia, vt nihil

noti-

notius meo iudicio poſſit inueniri. Des igitur mulierem ſanam, aderit in hac nutrimentum, ad longius tempus: ſit poſtea magnæ capacitatis vterus, qualis eſſe conſueuit in mulieribus, quæ multos peperere filios: in menſe decimo exacto non deficiet alimentum, nec omnino repleta erit cauitas vteri: atque hæc proculdubio ratio eſt, quæ cogit admittere vndecimeſtrem partũ. Huius demonſtrationis ſumma ſic inſtituatur. Ille partus ſecũdum naturam prorogari poteſt, cui non deeſt accommodatum alimentum & capacitas vteri nondum omnino plena eſt. Atqui exacto decimo menſe, adeſt alimentum accommodatum fœtui, & capacitas vteri nondum omnino plena eſſe poteſt. Ergo menſe decimo exacto partus prorogari ſecundum naturam poteſt. Huic prætetea addo experientiam: nam ſi derogare fidem in ijs, quę ad partum pertinent, mulieribus non debemus, cum illæ paſſim profiteantur vndecim menſibus portaſſe vterum, & obſtetrices in hoc opere exercitatæ idem fateantur, merito hunc recipere debemus. Accedit ijs ratio ſumpta a procreatione ad motum, & à motu ad partum, de qua ſuperiori libro multa diximus, quæ prorſus ceruicoſiſſimum etiam conuincere poſſet hominem. Sit enim formatio fœtus abſoluta die quinquageſimo: mouebitur fœtus die centeſimo: naſcetur trecenteſimo: at hoc ſpatio menſes complectitur vndecim, vt vnuſquiſque noſcere poteſt facta putatione menſium Græcanicorum, nempe conſtantium, vt ſępe dixi, ex diebus 29. & horis 12. Quod de procreatione diximus facta die 50. id quidem ipſum ab Hippocrate ſcriptum fuiſſe libro de alimento, eius dictio, quam ſuperiori libro citauimus, manifeſtum facit. Poſtremo apud me plurimum valet authoritas Ariſtotelis, plurimum authoris libri de ſeptimeſtri partu, ac inter alios ipſius etiam Auicennæ, qui non hunc modo partum, ſed annuum, & menſium etiam quatuordecim concedit.

Cap. XXIII.

Quomodo ſatiſfaciendum authoritatibus Hippocratis contrarium ſuadentibus; librum de ſextimeſtri partu fuiſſe à Polybo ſcriptum.

NVnc ſupereſt, vt interpretemur authoritates, quæ contrarium perſuadebant, facto principio ab Hippocrate. Itaque ſciendum hunc primum extitiſſe authorem admittendi partum ſeptimeſtrem, didiciſſeque vitalem eſſe ab obſtetricibus, vt ipſe inquit libro de carnibus his verbis:

Cęterum inexpertus quiſpiam mirari queat, quod ſeptimeſtris puer naſcatur: ego quidem igitur hoc ipſum vidi, & frequenter.

Parum poſtea docet modum, quo poſſit quiſpiam de hoc partu fieri certior, dum ait:

Si quis autem hoc deprehendere vult, facile eſt obſtetrices adire, quæ parientibus adſunt, & ex ipſis percontari.

Quibus verbis dicit, nõ adfuiſſe ante ſua tempora experientiam, quod viueret ſeptimo menſe natus. liceat mihi transferre, quæ dicit ad partum decimeſtrem. Hunc ſcilicet vltimum eſſe menſem geſtationis in vtero, ex ijs ſcilicet, quæ ipſe nouit, & obſtetricum relatione obſeruauit. At certe quidem impoſſibile fuit, hominẽ, quamuis exquiſiti iudicij, omnes adiiſſe totius Gręciæ obſtetrices, à quibus fieri potuiſſet certior, partum ad vndecimum etiam vſque menſem prorogari nonnunquam poſſe. Etenim fiunt partus vbique frequentiſſimi, nec omnes vnus obſeruare poteſt: idcirco inquit Poeta:

Quod neſcis tu fortaßis nouit ofellus.

Quodque latet iuuenem, certe non latebit hominem in ſenectute conſtitutum, in hunc modum artes fiunt per additamentum. Quæ res potiſſimum nunc demonſtrabitur in hac, de qua agimus, partus materia. Nouit Hippocrates partum dari ſeptimeſtrem, at non exacte nouit: vt qui putauerit naſci ſex menſibus ſeptem exactis & plenis ſolaribus putatione facta dierum triginta pro quolibet menſe; ſic dierum eſſe 210. aſſeruit. Indiguit hęc illius doctrina emen-

datione duplici. vna fuit in recta putatione menſium; altera, quod non ſemper plenis naſceretur. Vtranque ſtatim ſcribit autor libri de ſeptimeſtri partu in eius libelli ingreſſu cum dicit.

Οἱ δὲ ἑπτάμηνοι γίνονται ἐκ τῶν ἑκατὸν ὀγδοήκοντα καὶ δύο καὶ προσεόντος μορίου.

Quod eſt. Enimuero ſeptimeſtres diebus centum octuaginta duobus, & quota diei parte eduntur in lucem. Quæ verba indicant non oportere plenos eſſe menſes, ſed ſufficere inchoatos; nam 182. & horæ 12. duos ſolum dies habet Solaris menſis, & horas 12. Lunaris autem habet dies quinque & horas 12. hæc igitur emendatio eſt huius regulæ, ſeptimeſtres naſcuntur 210. diebus. Alteram emendationem de ſupputatione ſtatim proponit in eodem libro, dum poſt prædicta verba ait.

Ἢν γὰρ τοῦ πρώτου λογίσῃ μηνὸς πεντεκαίδεκα ἡμέρας, τῶν δὲ πέντε μηνῶν ρμζ´ καὶ ζ´ καὶ ἥμισυ ἡμέρας, ἐξήκοντα μῆνες δύο τῆς ἡμέρας ἐγγύτατα δύο μῆνες ἐκτελοῦνται, προσγίνονται ἡμέραι πλέον ἢ εἴκοσιν ἥμισυ τοῦ ἐνιαυτοῦ καὶ τῆς ἡμέρης τοῦ μέρους τοῦ μέρεσι προσγενομένου. quod eſt.

Nam ſi de primo menſe dies quindecim (de quinque vero menſibus dies centum quadraginta ſeptem cum dimidiato die computraueris, duo ſiquidem menſes diebus propemodum vnde ſex ſexaginta conſtat, comperies ad ſeptimum menſem anni dico dimidium diei etiam particula quota particulæ quotæ accedente, amplius quam viginti dies deſiderari. hæc verba docent erraſſe in computando authorem libri de carnibus, cum ſolares computat. nam debent eſſe Lunares dierū ſcilicet vigintinouem, & horis duodecim pro ſingulo menſe, vt primo huius tractationis libro manifeſtum fecimus. Author igitur libri de ſeptimeſtri partu emendat, quæ ſcribuntur libro de carnibus. Emendat etiam in ijs, quæ ad partum vndecimeſtrem pertinent. Nam cum neget partum hunc author libri de carnibus; voluit oſtendere, quicunque ſcripſit librum de ſeptimeſtri partu, eum omnino admittendum eiſdem rationibus vſus, quibus ille primus partum ſeptimeſtrem admittendum fore duxit. Scribuntur hæc in libro de ſept meſtri partu. Mulieribus in ijs quæ ad partum pertinent, fidem abrogare non oportet. ac parum poſtea. Quæ vero iudicio præditæ ſunt, ſemper dicunt, & teſtantur ſeptimeſtres, octimeſtres, & nou meſtres, & decimeſtres, & vndecimeſtres, & ex his octimeſtres non eſſe ſuperſtites. quaſi quod velit dicere: Quemadmodum tu omnium primus partum amiſiſti ſeptimeſtrem & ab obſtetricibus, & propria experientia edoctus, ſic ego partum admitto vndecimeſtrem, quod obſtetrices, & parientes illum recipiāt: mox quia ratio ipſa perſuadet, in ijs quæ conceperunt poſt medium menſem, vt in vltimis verbis libri de octimeſtri partu ſcriptum fuit. Quæri hoc loco ſolet, an idem ſit horum librorum author: atque ſi idem, quomodo diſcordes poſſint inuicem opiniones componi. ſunt, qui dicunt librum de ſeptimeſtri partu fuiſſe conſcriptum ab Euriphonte, aut Philiſtio, inter quos fortaſſis eſt Cardanus: cui ego an fidem adhibere debeam ignoro, cum nondum conſtet apud me, cur ita ſenſerit. Nonnulli putant non eſſe librum germanum Hippocratis, ſed a Polybo eius diſcipulo ſcriptum: vtrunque coniecturis probant ſatis euidentibus. Hippocratis, inquiunt, dictio breuis eſt, & ſimul dilucida. at licet ſit breuis eo in libro, non admodum tamen dilucida, ſed plerunque adeo obſcura, vt non poſſit fere aſſequi. Deinde addunt non idem hic ſentire, quod libro de pueri natura. Præterea extat Galeni, ſiue Plutarchi liber, cui titulus eſt de Hiſtoria Philoſophica, in quo dum Polybi, Magni Hippocratis diſcipuli, opinionem de partu ſeptimeſtri recenſet, eadem fere verba ſcribuntur, quæ in principio habentur libri de partu ſeptimeſtri. Poſtremo dicunt multos libros eius hominis fuiſſe olim Ptolomæo Philadelpho Ægypti regi ſub nomine Hippocratis venditos, vt Galenus etiam recenſet. Ego in hac re haud plane habeo, quod dicam. Nam hæ rationes aliquid perſuadere poſſe videntur. tamen receptiſſima eſt opinio, librum de octimeſtri, & ſeptimeſtri partu fuiſſe ab Hippocrate ſcriptū: Galenus etiam videtur ijs adhibere fidem, vt qui ſcripſerit commentarium in librum de ſeptimeſtri partu, cuius fragmentum adhuc extat. Hanc opinionem, ſi ſequamur, opus eſt,

ſuſpicari librum de carnibus & natura pueri non eſſe illius legitimum, ſed à Polybo, vt Galenus aliquando dubitauit, conſcriptum; in quo libro & diuerſam computandi rationem, & de Partu vndecimeſtri omnino cõtrariam habet. Sane putauerim alterum horum ſentiendum eſſe: vel quod quatuor hi libri fuerint ab Hippocrate ſcripti: ſed libros de partu ſeptimeſtri, & octimeſtri ſeniorem edidiſſe, & propterea in his duas illas opiniones retractaſſe, quas iunior, & nondum plane expertus alijs in voluminibus ſcripſerat. Vel librum de natura pueri & de carnibus germanos exiſtere Hippocratis libros, de ſeptimeſtri autem, & octimeſtri titulum, hoſque ipſos vel Polybum, vel alium quempiam ex diſcipulis Hippocratis ſcripſiſſe pro emendatione opinionis ſui præceptoris. Nam quemadmodum Ariſtoteles multa ſcribit contra Platonem, ſic mirum eſſe non debet, ſi Polybus contra Hippocratem ſcripſerit, certior redditus eorum, quorum præceptor habere exactam cognitionem non potuit. Veram autem huius viri opinionem extitiſſe colligent omnes, qui ab Ariſtotele confirmatam nouerint, ac ab aliis, qui poſtea de eodem argumento ſcripſerunt.

Quamobrem, ſiue hoc, ſiue illud admittamus, pro explorato habere oportet, tum partus vndecimeſtres omnino recipiendos, tum putationem menſium in vtero gerentibus audiendam ex diebus viginti nouem, & horis duodecim, vt priori libro docuimus. hæc, quod attinet ad horum librorum cenſuram, ſatis. Cæterum Hiſtoria à Plutarcho ſcripta in vita Alcibiadis non cogit, vt ſi iudices admittere noluerint vndecimeſtrem illum pro legitimo, debeant propterea reprobari omnes: quod optime demonſtrauit contra Decemuirorum ſententiam Decretum Adriani Imperatoris.

Cap. XXIIII.

Iuriſconſultorum opinio de Partu vndecimeſtri.

POrro quod attinet ad Iuriſconſultos, partum vndecimeſtrem non recipit Iuſtinianus in Authentica de reſtitutionibus, & ea quæ parit. c. 2. §. ſi. ſed ipſius opinionem nimis ſeueram eſſe, ac non recipiendam ſcripſit Andreas Alciatus, libro tertio paradoxorum capite ſeptimo: de qua deſcripſit etiam doctiſſime Menochius libro ſecundo de arbit. iudic. centuria prima caſu 69. nu. quinquageſimo. Hic obiter adnotare volo, male Alciatum arbitrari partum vndecimeſtrem primum omnium Ariſtotelem recepiſſe: nam, vt ſupra dictum à nobis fuit, longe ante Ariſtotelem Polybus, aut Hippocrates eum admiſerunt. Sed & Vlpianus poſt decem menſes mortis natum negat admitti ad legitimam hæreditatem, quem non in menſe putauerit quiſpiam aberraſſe, vt puta qui fortaſſis fuerit ſecutus opinionem authoris libri de carnibus, & de natura pueri: ſed an aliud mente conceperit prudentiſſimus Iuriſconſultus inquiramus.

Cap. XXV.

Cur Vlpianus vndecimeſtrem partum inter legitimos non receperit.

MIrum certe iudicari debet, cur Vlpianus partum vndecimeſtrem inter legitimos non receperit. Nam ſi vnius Hippocratis doctiſſimi viri, vt Iuriſconſultus ait, teſtimonio ſeptimo Menſe natus ad hæreditatem admittitur, cur etiam vndecimeſtris admittendus non eſt? cuius præſertim idem author meminit eo ipſo libro, de quo de ſeptimeſtri tractauit. Non enim in hac materia authorem libri de pueri natura, vel de carnibus imitatus eſt, quia ille non decernit putationem, niſi pleno menſe, eoque ſolari: at hic Iuriſconſultus hanc non recipit, cum ſtatim dicat ſeptimo menſe natum, vt centeſimo octuageſimo ſecundo die, pro legitimo haberi, quod tempus ſextum menſem Lunarem complectitur exactum, ſeptimique ſolum dies capit quinque. Et certe fuit in

hac ferenda lege Paulo Iuriſconſulto diligentior, qui cum recipiat ſeptimeſtrem partum ex Hippocrate, non tamen declarat, an pleno, an incipiente menſe ſit accipiendus: niſi fortaſſe dixeris ex Græcorum Iuriſconſultorum conſuetudine, vt Iacobus Cuiacius retulit, plenum ſeptimum intelligere, quod eſt dierum 210. ſed ſiue res hoc modo habeat, ſiue minus, Paulus Iuriſconſultus in ea lege non meminit huius termini: at Vlpianus longe diligentior ex Hippocratis verbis voluit agere de partu ſeptimeſtri, ac ſimul refellere eorum errorem, qui plenos intelligebant menſes. nam 210. dies ſunt intra limites octaui menſis: quem non vult diuinus Hippocrates fore ſuperſtitem. Cum igitur hic eodem libro de vtroque agat partu, vnum recipere, & alium reprobare non debebat. Non poſſum imaginari, non vidiſſe illum, quę ſcribuntur ibidem ab Hippocrate, & libro de octimeſtri, de eiuſcemodi partu: neque mihi illorum placet ſententia, qui dixerunt, ita ſcripſiſſe imitatione authoris libri de natura pueri: quando quidem computatio, vt prædixi, ſtatim oſtendit ab eo longiſſime diſtare. Putauerim itaque nouiſſe, hunc partum inter legitimos numerandum eſſe: ſed tamen recipere noluiſſe, ne mulieres ipſas nimis licentioſas efficeret, vtque hac ipſa cautione maximam, atque, vt verbo dicam, inſatiabilem ipſarum libidinem coerceret; de qua re ſic Ouidius:

Prima tuæ menti veniat fiducia cunctas
Poſſe capi: Capies, tu modo tende plagas.
Vere prius volucres taceant, æſtate cicadæ,
Mænalius lepori det ſua terga canis.
Fœmina, quam iuuenis blande tentata, repugnet,
Hæc quoque, quam poteris credere nolle, volet.

Et Propertius:

Hic genus infidum nuptarum, hic nulla puella eſt,
Nec fida Euadne, nec pia Penelope.

Ac rurſus eodem libro:

Obiicitur toties à te mihi noſtra libido,
Crede mihi vobis imperat iſta magis.
Vos vbi contempti rupiſtis frena pudoris,
Neſcitis captæ mentis habere modum.
Flamma per incenſas citius ſedetur ariſtas,
Fluminaque ad fontis ſint reditura caput.
Et placitum Syrtes portum, & bona littora nautis
Præbeat hoſpitio ſæua Malea ſuo.
Quam poſſit veſtros quiſquam deprehendere curſus,
Et rapidæ ſtimulos frangere nequitiæ.

Poſſent effrenatæ huiuſce libidinis, quæ mulierum propria eſt, exempla in medium afferri ſexcenta, ſed pro omnibus vna ſufficiat nobis Meſſalina Claudii Cæſaris vxor, Lyciſcæ proſtitutæ mulieris nomen mentita & titulum. Hæc ſæpe lupanar ſub noctem adiit, ſuam portentoſam libidinem ad ſatietatem expletura. Et quod omnium fœdiſſime fecit, cum famoſiſſimis Meretricii quæſtus ſcortis coitu certauit, & re fœdiſſima palmam ſibi quærens, quam cum pluries reportaſſet, tamen ſemel ex prouocatione nobiliſſimam è proſtitutis ancillam die ac nocte, quinto ac vigeſimo concubitu egregie ſuperauit, de qua ita canit Satyrographus:

Intrauit calidum veteri centone lupanar
Et cellam vacuam, atque ſuam: tunc nuda papillis
Conſtitit auratis titulum mentita Lyciſcæ,
Oſtenditque ſuum, Generoſe Britannice, ventrem,
Excepit blande intrantes, atque æra popoſcit,
Mox lenone ſuas iam dimittente puellas
Triſtis abit. ſed quod potuit tamen vltima cellam

Clauſit,

Clauſit, adhuc ardens rigidæ tentigine vuluæ,
Et laxata viris, nondum ſatiata receſſit.

Legem igitur eam tuliſſe Vlpianum cenſeo magis ad terrorem mulierum, quam quod in omnibus obſeruari debere voluerit. Atque hæc mea ſententia eſt circa hanc legem.

Cap. XXVI.

De Partu Annuo.

QVæ ſupra diximus vndecimeſtrem partum confirmant, at multo magis, quæ nunc ſum dicturus. Nam poſt vndecimeſtrē ordine ſequitur annuus partus: de quo licet ambigant multi, ſcriptores tamen probatiſſimi, ac in artis operibus exercitati, aliquando contigiſſe memoriæ prodiderunt. inter quos primo loco afferre placet Thimæum, quem Diuinus Plato maximi ſemper fecit. Hic Annuum partum adeo perfectum eſſe arbitratus eſt, vt omnes annuos eſſe dixerit, putare tamen mulieres & ſeptimeſtres & nouimeſtres edidiſſe fœtus, computatione menſium facta à ſuppreſſione menſium: quibuſdam enim non ſtatim, licet vtero gerant, ſupprimuntur, ſed fluunt vel vno, vel duobus, vel tribus etiam menſibus. Plutarchus, ſiue Galenus libro de Placitis philoſophorum quinto, de huiuſmodi opinione hoc modo ſcribit:

Thimæus duodecim menſibus partum geſtari credidit, nouem tamen eos interdum exiſtimari; interdum & ſeptem, quia non ſtatim ſemper à conceptione menſes ſupprimuntur.

Citamus etiam pro confirmatione Homeri teſtimonium, qui ἐν Ὀδ. λ. de Neptuno loquens, qui Tironem Salmonei filiam, & Crethei vxorem ad Enipei fluuij oſtia ſopitam, compreſſerat, ſic inquit:

Λῦσε δὲ παρθενίην ζώνην, κατὰ δ' ὕπνον ἔχευεν,
Αὐτὰρ ἐπεί ῥ' ἐτέλεσσε θεὸς φιλοτήσια ἔργα,
Ἔν τ' ἄρα οἱ φῦ χειρί, ἔπος τ' ἔφατ', ἔκ τ' ὀνόμαζε,
Χαῖρε γύναι φιλότητι, περιπλομένου δ' ἐνιαυτοῦ
Τέξεις ἀγλαὰ τέκνα· ἐπεὶ οὐκ ἀποφώλιοι εὐναὶ
Ἀθανάτων. Quod eſt:

Virgineum ſoluit ceſtum, placidumque petiuit
Coniugis infuſus gremio per membra ſoporem,
At poſtquam munus numen perfecit amoris,
Et dedit amplexus, atque oſcula dulcia fixit,
Hic prenſare manu, & dictis compellat amicis.
Gaude hoc complexu, nam cum ſe voluerit annus,
Illuſtres natos paries. Haud irrita Diuum
Connubia.

Præſtat hic recenſere, quæ in huius Homericæ ſententiæ confirmationem doctiſſime ſcripta legimus apud Aulum Gellium, libr. 3. noctium Atticarum. Eius verba ſic habent:

Id cum ego ad complures grammaticos attuliſſem, partim quoque diſputabant, Homeri quoque ſicut Romuli annum fuiſſe, non duodecim menſium, ſed decem. Alij conueniſſe Neptuno maieſtatique eius dicebant, vt longiori tempore fœtus ex eo grandeſceret. Alij alia quædam nugalia. Sed Phauorinus mihi ait: περιπλομένου ἐνιαυτοῦ. non confecto eſſe anno, ſed affecto. in qua re vſus eſt verbo non vulgaris ſignificationis. Affecta enim (ſicut Marcus Cicero, & veterum elegantiſſimi locuti ſunt) ea proprie dicebantur, quæ non ad finem ipſum, ſed proxime fini progreſſa, deductaue erant. hoc verbum ad hanc ſententiam in Ciceronis oratione fuit, quam dixit de prouinciis conſularibus. Hippocrates autem in eo libro, quibus conceptum in vtero coagulum cōformatum, & tempus ipſius parturitionis nono, aut decimo menſe definiiſſet: Neq; tamen id ſemper eadem eſſe fini dixiſſet, ſed aliàs ocius fieri, aliàs ſerius; hiſce ad poſtremum verbis vſus eſt:

Γίνεται ἐν τούτοις καὶ πλείω, καὶ ἐλάσσω, καὶ ὅλον κατὰ μέρος, καὶ οὐ πολλῷ καὶ τὸ πλείω πλείονα, καὶ ἐλάσσω ἐλάσσονα. Quod eſt:

In hiſce vero,& plura fiunt,& ex toto,& per partes,dicimus etiam,& plura pluribus,& pauciora paucioribus. Quibus verbis ſignificat, quod aliquando ocius fieret: non multo tamen fieri ocius,neque quod ſerius multo ſerius. Hæc Gellius.

Quæ de induſtria afferre volui: primum quidem, vt oſtenderem antiquitus fuiſſe quæſitum an partus admitti deberet annuus; & à Phauorino iam ſtabilitum anno affecto naſci poſſe puerum,id eſt,iam ad finem properante: Deinde,quia tacitam quandam rationem ex Hippocrate affert, qua id poſſit contingere.ratio in his verbis continetur,&

Plura pluribus & pauciora paucioribus.

Nam libro de alimento agens de computatione dierum à generatione ad motum: & à motu ad partum,ita ſcribit:

Non eſt,& eſt, quibus ille verbis notiſſimum fecit,non eſſe ita definitum tempus generationis quin poſſit anticipare & poſtponere, modo tamen non ſit affatu digna anticipatio, & poſtpoſitio,atque vt optime interpretatur Gellius, quod aliquando ocius fit, non multo ocius fiat, quod ſerius, non multo ſerius. Perpulchra extat hac de re ſententia illius libro de natura pueri, vbi habet:

Et factus eſt iam puer,& ad hoc peruenit fœmella in quadraginta & duobus diebus, vt longiſſime primam coagmẽtationem, & coarticulationem accipiat. Maſculus vero, vt longiſſime in 30. diebus: vt plurimum enim hoc tempore,aut paulo breuiore,aut paulo longiore articulatio ipſis contingit.

Hæc verba,ſi aliud non admittant formationis, ſeu generationis tempus, non bene conueniunt cum ijs quæ ſcribit Hippocrates libro de alimẽto, & cum experientia. terminus enim naturalis partus eſſet ſolus dies 180. parum plus aut minus: vel 232.parum plus,aut minus.atque ita partus intermedij nulli extarent contra experientiam,& quotidianum euentum: propterea longe rectior computatio Hippocratis libro de alimento, quam in confirmationem annui partus affert Gellius:& illi certe ſtandum iudico,non ijs,quæ libro de natura pueri ſcripta ſunt. Affert ibi Hippocrates quatuor formationum tempora.

Primum eſt dies	35.	Motus	70.	Partus	210.
Secundum eſt	45.	Motus	90.	Partus	270.
Tertium	50.	Motus	100.	Partus	300.
Quartum	40.	Motus	80.	Partus	240.

Quibus poſtea addens,eſt & non eſt,limitat regulam, docens variare poſſe illam in eo quod magis,ac minus:quę verba Gellius attulit. Sed quot ſum hęc, inquies? certe, vt oſtendam neceſſitatem aliquando ponendi partum annuum. ſumo mihi formationem factam die quinquageſima, erit partus die trecenteſima. ſtatuamus ipſam formationem tardare diebus aliquot, paucis tamen, vt puta quinque, tunc erit iuxta hanc regulam infallibilem.

Formatio 55. Motus 110. Partus 330. At dies 330. conſtituunt annuũ ſpatium anno ſcilicet affecto Lunari, vt docuimus.

Rurſus poſtponat dies quatuor,& horis decem erit.

Formatio 54. 10. motus 108. 20. Partus 324. 12.

Atque hic etiam dies in annuo includitur termino. Vides igitur, ſi Hippocratem cum ratione ipſa ſequi voluerimus ducem,poſſe interdum admitti partum annuum. Igitur non immerito Lucius Papyrius prætor, vt legitur apud Plinium lib.7. ca. 5. ſecundo hærede legem agente bonorum poſſeſſionem contra eam dixiſſe fertur,cum matrem partum tredecim menſium tuliſſe diceretur, de quo ſequenti capite. Volo hic afferre hiſtoriam in noſtra prouincia notiſſimam.

Lucretia Amici Scalini Camertis nepta apud Lautanæ Virginis ædem habitantis vix dum a terttiana notha, ac plurimum extenſa, conualeſcens, annum agens trigeſimum quartum,ac pituitoſo temperamento,prædita, quæ filios antea quam vir habuit, die octaua Ianuarij anno Domini 1554. rem cum Franciſco habuit marito: quo diſcedente, poſt menſem apparentibus ſignis in aliis geſtationibus vteri ab illa obſeruatis,patruo,ac matri dixit ſeſe vtero gerere. Nullum

lum illa motum percepit circa vterum, niſi ſexto menſe, perexiguum. de quare non parum, vt inaſſucta admirabatur. Ventteque ipſo indies magis, magiſque augeſcente longe maior admiratio mulierem cepit, quod ſimul pedes ædematoſi fiebant, cutis floridus, & viuidus euanuerat calor è facie; Hinc illa ſibi timens, multoque magis mater ſuſpicata, ne graue aliquod inuaderet malũ, Medicum vocarunt D. Æneam Credentiatum in artis operibus exercitatiſſimum, ac doctiſſimum: qui omnia pro ſuo munere conſiderans, in eam opinionem venit, vt non vtero gerere illam ſed malum habitum pati diceret: atque niſi manus porrigerentur adiutrices, breui laboraturam aqua inter cutem pronuntiabat. Volebat ille & corroborare, & prouocare menſes. At illa roborantia admittebat omnia, quæ vero ab vtero purgationes ducebant, omnino renuebat. Duos accerſiri poſtea iuſſit medicos, D. Propertium Surnanenſem, & Ioan. Baptiſtam è monte Vlmi, ambos ætate, experiẽtia, doctrina, & moribus clariſſimos. Habita fuit inter ipſos pro more conſultatio, in qua concluſum fuit Excellentiſſimum Credentiatum de morbi natura optime iudicaſſe. Nihilominus tamen perſuadere nunquam potuerunt illi, non habere in vtero. Septimo menſe adueniente motum percepit exiguum: at aliquanto maiorem præcedenti. octauo motus fere nullus. Nono ventre multum tumeſcente ſemel magno motu agitari in vtero percepit. Toto progteſſu temporis huius obediebat ſolum in victus ratione medicis, at in vſu pharmacorũ erat inobediẽs. Vix enim multis precibus adduci potuit, vt bis in ſeptimana ſcurpulos duos maſticaret reubarbari cum paſſulis. in fine noni menſis rurſus moueri nouit in vtero euidentius; ita vt læta admodum dixerit rem eſſe in tuto, nec amplius, an vtero gereret dubitandũ. Verum tranſacto menſe decimo nec parturiente, ſigniſque mali habitus creſcentibus dubitare cœpit. Rurſus vocantur ad conſultationem Medici: inter quos quartus ego interfui; Multi vltro citroque, vt fieri ſolet, habiti ſunt diſcurſus. illi cõtendebant mulierem non gerere vtero, ſed ſolam pati cachexiam: ego vero & geſtare vterum, & malum habere habitum dicebam. Erant autem coniecturæ apud me præcipue tres, quæ in vtero habere mulierem, oſtendebant. Vna, quod lac in mamillis habebat licet paucũ & aquoſum: altera erat motus in vtero perceptus à muliere iudicioſa, & quæ alios portauit filios. Tertia, quod ſeptimo menſe, & nono, quibus naſci ſolet homo, motus magis conſpicuus apparuerit. Reluctabantur alij mihi validiſſime: dicentes motum fieri a flatuoſo ſpiritu contento in vtero ob magnam imbecillitatem viſcerum, huius etiam cauſſa ventrem intumeſcere. Lac in mamilla contineri ob retentos menſes: vnoque tempore magis, quam alio flatum facere impetum in anguſto loco exiſtentem, & quęrentem ſibi exitum. Ac tandem iam præteritos fuiſſe menſes, quibus illam vtero gerentem oportuiſſet eſſe puerperam. Eram illis oppoſitus, & inſtabam. Primum quidem, quod flatuoſus ſpiritus non debebat facere negotium magis vno, quam alio menſe: nam hæc motum percepit ſexto, ſeptimo, & nono bis: at flatus continuam inferre debuiſſet moleſtiam: ſecundo flatus dum mouetur, dolorem facit, in illa motus erat ſine dolore. Tertio mulier erat maxime experta in diſcernendo motum à flatu, & à puero. Deinde lac generari in mamillis ob ſanguinis confluxum: in cachexia id non contingere, cum ſanguis admodum ſit exiguus, nec aliqua adſit in corpore neceſſitas tranſmittẽdi ſanguinem ad mamillas. Dicebam poſtremo ex Ariſtotele, nullum certum eſſe homini pariendi tempus. Tandem conſultatio fuit plena diſſenſionis, & controuerſiarum. ſed vicit pars ea, quæ contendebat mulierem non geſtare vterum, ac me reluctante concluſum, dandum illi pharmacum expurgans pituitam, quam multis antea diebus ſeſe præparaſſe, aſſerebant. Ac ita factum fuit, nam quarta Decembris exhibito pharmaco, & optime purgante, quinta doloribus maximis aduenientibus puellam peperit: quæ in prima quadragenaria obiit.

Hæc hiſtoria manifeſtam mihi fidem fecit annui partus.

Cap. XXVII.

De partu aliorum menſium.

AN porro aliis deinceps menſibus, decimotertio ſcilicet, & decimo quarto contigerit aliquando naſci hominem, dubium cum apud me ſit, nec aliquid habeam, quod certi afferre poſſim in medium, liberum eſſe volo legentis iudicium, vt credat vel non credat, quæ ab Aulo Gellio, Plinio, & Auicenna, Petroque Apponenſi ſcripta ſunt. Horum verba afferre in ſtudioſorum gratiam placuit. ſic igitur Gellius, lib. 3. noctium Atticarum ca. 16. ſcribit.

Sed quoniam de Homerico annuo partu, ac de vndecimo menſe diximus, quæ cognoueramus, viſum eſt non prætereundum, quod in Plinij ſecundi libro ſeptimo naturalis hiſtoriæ legimus. id autem quia extra fidem videri poteſt, verba ipſius Plinij poſuimus. Maſſarius author eſt, Lucium Papyrium prætorẽ, hærede lege agente, bonorum poſſeſſionem contra eum dediſſe, cum mater partum ſe tredecim menſibus tuliſſe diceret; quoniam nullum certum tempus pariendi ſtatutum ei videretur. hæc A. Gellius ex Plinio.

Auicenna libro nono de animalibus rarum etiam partum affert. Audiui (inquit) à fide digno, mulierem quatuordecim menſibus portaſſe, ac aliam poſt ſex menſes partum edidiſſe. Quaſi quod dicere voluerit: quemadmodum ſex exactis menſibus lunaribus ſtatim naſci partus poteſt, ſic non eſt inconueniens arbitrari. poſt decimum tertium poſſe mulierem partum emittere.

Petrus Apponenſis in decima particula problematum, 41. problemate, & in conciliatore differentia. 49. de partu 14. menſium ex aliorum tamen relatione mentionem facit. Et certe non videbitur omnino mirum: nam ſi recipiunt Hiſpalenſes quidam Medici, qui cubiculo inſeruierunt iam, & adhuc inſeruiunt Philippo Secundo Hiſpaniarum, & Indiarum Regi Potentiſſimo, vt Ferdinandus Mena, & Franciſcus Valeſius, quorum etiam ſupra meminimus, partũm vitalem quinque menſium, qualem in Italia, & in alijs regionibus fœcundiſſimis, Ægypto, nunquam contigiſſe memoria proditum eſt, cur non admittemus aliquando partum menſium tredecim, & quatuordecim? Deinde, quod olim contigit in noſtra prouincia, & cuius oculati fuimus teſtes, Bartholomæus Euſtachius Santoſeuerinus abſolutiſſimus Medicus, Petrus Antonius Saccomannus Vlmenſis, Aloyſius Gratioſus Corinaltenſis, & ego, fidem facit eiuſcemodi partus minime reprobandos. Res in huncmodum habuit:

Do. Hieronymus Biſaccionus Patricius Æſinas vxorem duxit Ferrariæ, anno 1571. hanc ille poſt menſem compreſſit. tum decimo incipiente doloribus partus aduenientibus, & aqua plurimum fluente deluſæ fuerunt obſtetrices, ac matronæ: dolores illico ceſſarunt ventre adhuc tumido manente, atq; ipſa magnam grauitatẽ ſentiente. Nullum remedium tentatũ non fuit à Medicis Ferrarienſibus, vt fœtum educerent ſiue viuum ſiue mortuum. Tandem cum incaſſum laboraſſent, & pondus vtero incumberet, mouereturque ad corporis motum, anno iam præterito, putarunt vnanimi conſenſu mulierem pati molam: pro qua educenda remedia nihil profecerunt. ſic miſera annis duobus eum geſtauit vterum. Eius vir duxit ex voto coniugem ad ſacram ædem D. Virginis Lauretanæ, ac in patriam reuerſus vocat ad conſultationem medicos: quo tempore leui febre, & continua tenebatur cum eiſdem circa vterum ſymptomatis. Hæſitabamus omnes, alius aliam rem dicebat, imaginabaturque; ac poſt diſcurſus multos in eam ſententiam venimus, tumorem adeſſe in vtero præter naturam, vel ſcirrhoſum, vel œdematoſum, aut molam: dum ita ambigimus, ac ab omni genere medicamentorum abſtinemus, ſolo victu accommodato contenti, mulieri fluor alui ſuperuenit fœditiſſimus, erant excrementa flaua, ac vt plurimum alba, & liuida, & copioſa, ſingula quaque hora decies fere egerebat. En mirum dictu, nondum viſum, nondum imaginatum, cum ipſis excrementis duæ effluunt coſtæ paruæ. Quæ indicabant nobis ob paruitatem eſſe coſtas pueri in vtero exiſtentis. Rurſus ſequenti die duas alias emiſit, & expirauit.

Exentera-

Exenterato cadauere inuentus eſt vterus putrefactus, qua parte rectum Inteſtinum tangit, hoc ipſum totum corruptum; inuentus eſt fœtus ſine inuolucris, ſine ſecundis, cuius caput non aderat, hoc putabamus ex putredine diſſolutum: erāt integra reliqua coſtis quatuor exceptis, atque viſceribus, quæ putredine tabuerāt. Quis hunc non admirabitur caſum? ſcripſi de hoc ipſo in libro Cingularum obſeruationum, quæ probabilia viderentur. ſceleton ſeruat adhuc Petrus Antonius Sacchimannus.

Cap. XXVIII.

Dictorum Epilogus.

HActenus itaque omnia videmur proſecuti, quæ ad partum tum in genere, tum ſigillatim pertinebant, in quibus potiſſimum demōſtratum mihi fuit, rectiſſime Ariſtotelem ſcripſiſſe, certum non eſſe homini naſcendi tempus: cum cæteræ præfinitum habeant animantes. Nunc reliquum eſt, vt ea doceamus, quæ in ipſo partu, & poſt partum contingunt, & puerperis, & pueris, ſiue ſecundum, ſiue præter naturam: quæ deinceps explicabuntur.

Enarratio λιθοπαιδίου ſeu Embrij cuiuſdam longa temporis mora in matris vtero in ſaxeam duritiem cōcreti, quod ex geſtantis cadauere extractum eſt in vetuſto Gallorum Senonum Oppido 16. Maij 1582. Imperante Henrico Tertio Galliæ & Poloniæ rege inuictiſſimo.

Adiecta quoque eſt ſuccincta & leuis quædam exercitatio, eaque Problematica de iſtius indurationis cauſis naturalibus, vt poſtea penes lectorem ſit huius iudicij ſumma.

MVlier Senonenſis nomine Columba Chatry, quæ Ludouico Caritæ homuncioni (quadrato tamen & bene habito) ex vulgari plebe & ſartori veſtiario nupſerat ab annis 48 fracta ætate & valetudine hic occubuit 16. Menſis Maij, annum ætatis agens 68.

Hæc ante annos viginti octo, quæ nunquam antea vterum geſtarat, licet iampridem nupſiſſet (nihil de ſanitate prius admodum conqueſta) certiſſima habuit inchoati hominis indicia. Nā qui ſtatis periodis erumpere ſolebāt menſes, illi ſtatim ſubſtiterunt. Pica primis menſibus laborauit, tempeſtiuum Embryonis motum & frequentem perſenſit, tumore lumborū, & abdominis paulatim ſubcreſcente mammiſque lacte turgentibus. Tandem autem decurſo pene vero geſtationis curriculo, labores puerperij graues & alui tormina experiri cepit, vrina ad aliquot dies ſuppreſſa (medicis tunc varia & dubia de illa ἰσχουρίᾳ ſentientibus) quæ poſtea currente veluti alueo & magna vi erupit, profuſo illo Ichore non tam ex veſicæ meatu, vt credibile eſt, ſcaturiente, quam ex mulieris loculis. Amnio tunica diſrupta, quæ ſudorem fœtus & vrinā continet, cum vna cum iſtis ſeroſis recrementis (quas mulierculæ aquas vocant) aliquis coacti ſanguinis trumbus emerſerit. Inde autem & mammæ cōcidere viſæ ſunt, motus infantis aut ignauus aut nullus, labores mulieris tolerabiliores. Quibus omnibus attonitæ fuerunt obſtetrices quæ antea certiſſimum puerperium expectaſſent. A ludibrio autem iſtius futuræ totum trienniū lectulo illa decubuit, ad extremam vitæ calcem de valetudine conqueſta, de tumore, de duritie, de torminibus alui (quam obuiis quibuſque & Chirurgis & Medicis tractandam exhibebat) de inutili & graui illo pondere, quod pro vario geſtantis motu modo in hanc, modo in illam partem procumbebat. Denique de languente, & deprauata appetentia, quam ſubinde acetariis & abſorpto omphacio ſollicitabat, alioqui perpetuo ἄσιτος id eſt, ſine cibo Illamq; ferunt vicinæ inter ſuos ſales ſæpe dictaſſe (vt erat genio ſatis lepido) ſe fœtum vtero gerere, qui tandem parenti foret exitio & internecioni, quanquam cum ſerio loqueretur, maleficum acceptum potius accuſaret. Poſtquam autem fato eſſet functa, eius vir officioſus in vxoris manes (quam tandiu & tantopere excruciatam viderat) accerſiuit vnum atque alterum ex noſtris Chirurgis ambos valentes arte & artis vſu, qui-

bus(licet de ſcirrhoſo tantum tumore cogitarent) diſſecto mulieris abdomine, & reiecto infra Peritonæo tunica, quæ inteſtina, viſcera, vterũ & veſicam contingit, vterus ſeſe offert aſpectu quidem rugoſus & verſicolor, vt criſta illa pendula, quæ Gallis indicis ex ſummo capite prolabitur, vel potius vt operimentum illud cutaneum, quod illorum collum ambit. Tactu autem durus teſtaceus & craſſus inſtar τῶν ὀστρακοδέρμων, id eſt, eorum quæ teſt[illegible] teguntur. Tum nouaculam in portentoſam illam, molem & gypſcam iniici[illegible]nt, qua ad aciem cultelli renitente, ſcalprum altius adigunt. Eorum autem alter infl[illegible]cto caſu in Cranium vulnere & in aliquot coſtas randem humerum dextrum impetit, à quo erumpens oſſis caput certiſſimam fecit fidem oſſiu[illegible] [illegible]titanrium. Ex quo ſcalpellum alio transferunt, & magna vi, ſenſim r[illegible]ien, & r[illegible]a, vterum ſecant, diductiſque duriſſimis vulneris labris, infantem in orbem implicitum, & ex transuerſo in vtero poſitum introſpiciunt in penit[illegible]ſſimo [illegible]inu & altiſſimis latebris ſtabulantem, in ſuamq; veluti Chyſtin, quam Allan[illegible]hoidem tunicam, quę in vtero totum fœtum ambit, fuiſſe puto, calloſ[illegible]ſſimam rec[illegible]nditum. Quo ſpectaculo inexpectato obſtupefacti Medicos conuocant, qu[illegible]s in re inaudi[illegible]a conſulant, adhibeantque in teſtimonium & iudicium rei huius, quæ pene fidem omnem ſuperet. Interea multis ad nouũ prodigium accurrentibus, & opus Chirurgorum interturbantibus, venit ipſis in mentem totam iſtam molem ex illo veluti antro & manibus & vncis Chirurgicis, qua valerent vi abſtrahere, vt arborem ex ſuo caudice, domumque comportate, vt priuatim & apud ſe accuratius corpuſculi anatomen ſectarentur, & cum peritis de poitento nouo & inaudito cõſilia conferrent. In præcipiti autem & violenta illa laniena non licuit opus feſtinantibus introſpicere, quod ſubſtratum eſſet in fantulo Chorion ſecundinas vocant, quæ vteri acetabula, qualia vmbilici vaſa. Quis eſſet Allanthoidis, cum vtero & cum fœtu nexus, cum vterus ipſe, pręcipue ad coxam dextram, ad nates, & ad partem ſpinæ dorſi cũ cute infantuli omnino coaluiſſet. Situs infantis erat pene ſphæricus, facie ad thoracem affixa, ſublati[illegible] ad nates genibus, vnde poſtea eæ patulæ retuſæ & reſimæ conſpectæ ſunt. Oſſa capitis tenuía quidem, ſed firma & inſtar cornu nitentia, cute capitis multis in locis piloſa, Caput in ſiniſtrum brachium ita procumbebat, vt a protuberãte humero auris & os Occipitis impellerentur, quod incauatum ea parte introceſſiſſe conſpiceretur. Cubitus ad ſummum humerum reflectebatur, porrecta ſola manu, quæ in pugnum adeo firmiter erat contracta & ſummi digiti ita palmæ hærebant, vt licet apparerent ſeriatim inter ſe diſtincti, reipſa tamen in vnum idemque vere lapideum corpus cõcreuiſſent. Dextrum autem brachium ad vmbilicum manum extendebat, quæ ad carpum inaduertẽter exciſa fuit, & in aluo matris relicta. Femur, genu, tibia ſiniſtra dextris incumbebant, quibus tamen erant ita implicita, vt talus ſiniſter pediſque planta in dextrum Pedion (eſt pars pedis ſuperior) implantarentur, quibus excauatum cederet, & pene indiſſolubili nexu colligaretur. Vtrumq; crus in ventrem & pectus reflectebatur, certiſſimamque fœminei ſexus notulam tegebat. Tibia vtraq; ad nates intorquebatur, pedibus & pedum digitis ita inter ſe compactis & lapidefactis, vt facto ex oculis & tactu iudicio, totum iſtud opus Phydiæ alicuius eſſe dixiſſes, qui vel ex Ebore, vel ex marmore maturæ ætatis Embrij abſoluriſſimam Iconem expreſſiſſet, maxime cum in ea duritie corpuſculi moles cum cõcidiſſet, imo cum cute nitida integram ſuam & συμμετρίαν & πολυσαρκίαν, id eſt, carnis molem retinuiſſet.

Partes autem internæ, viſcera nempe omnia, Cor & Cerebrum habebant naturaliter, eo dempto, quod vltra modum induruerant (minus tamen quam externę.) Ita vt hodie externum iſtud corpuſculum neque putredinem minetur neque teredinem.

Hæc de matris & fœtus adminiſtrata Anatome dicta ſunto. Iam de iſtius indurationis naturalibus cauſſis aliquid diſſeramus. Huius autẽ prodigioſi abortus, niſi ſenſus nobis faceret fidẽ, fruſtra quæreremus rationũ momenta. Sed cum viſus & tactus, certiſſimi inter ſenſus externos iudices, rem ipſam mille hominum

minum

minum oculis ſpectandam exhibeant, manibuſque tractandam, (vt hodie quoque idem inter nos & ſpectare & palpare ſubinde licet) tria videntur ſupereſſe liberalioribus ingeniis diſcutienda.

Vnum qui factum ſit, vt corpuſculum iſtud quod conſtituta & naturali puerperij periodo, & inter tam graues cruciatus extinctum fuiſſe conſtat, tandiu in iſtis latibulis aſſeruatum non computruerit, aliorum abortuum more, quos vel de repente Matricidas eſſe videmus, vel paulatim & ex longis interuallis excuſſos fuiſſe à grauibus authoribus accepimus, vel facta ſibi per ventrem inferiorem via membratim excuſſos, Cum hic tres putredinis cauſſæ videantur concurriſſe, nempe corpuſculi tēperies calida & humida, qualis eſt puerorum.

Loci natura, cum vterus intertextus ſit multis venis & arterijs, & viſceribus in quibus reſidet naturalis caloris fons proximus. Cum ille ſit in mulieribus veluti ſentina, in quam totum corpus ſuorum excrementorum ſarcinam deponat, cum denique ſit pudendis proximus quæ Galenus σηπεδονώδη, id eſt, putredini obnoxiam pronuntiat. Tertio Impedita perſpiratio cum in prægnantibus vteri os arctiſſime ad excuſſionem fœtus coarctetur. Sic enim vt fert inſigne illud Philoſophorum & Medicorum Axioma, Calida, & humida, calido & vdo loco concluſa & aere non perflata citiſſime ſitum contrahunt & putredinem.

Deinde naturali in viuentibus deperdito calore extraneum ſuccedere neceſſe eſt, cuius eſt vrere, putrefacere, corrumpere & tandem in cineres reſoluere, præcipue ſi ſubiectum nactus ſit calidum & humidum, quale eſt puerorum corpus, quod cum multo humore ſcateat, vere, vt loquitur Ariſt. εὔφθαρτον, id eſt, facile corruptibile 1. de Cœlo, dici poteſt.

Alterum quæſtionis caput poſitum eſt in inueſtiganda illa intemperie ſiue ſimplici, ſiue compoſita, quæ tantam duritiem peperit, & ab iiſdem fontibus emanat præcedentis dubitationis ſolutio, cum ea durities ſola, vel quæ eam attulit cauſſa (nihil enim ex imie ſiccum putreſcit) corpuſculum iſtud à putredine vindicauerit.

Omne autem durum, inquit Galenus, fit vel plenitudine & tenitentia, vel concretione, vel ſiccitate, hiſque vel ſolis vel inter ſe complicatis. Induruitne vero iſte fœtus repletione, cum nihil in fœtu, neque in eius inuolucris turgeret largiori humore vel naturali, vel excrementitio; Immo illa eſſent omnia exſiccata & ex... facta? Concretionem accuſabimus, quam etiam congelationem appellat Gal. qua metalla plurima in fodinarum penetralibus, ſaxea in lapidicinis, Meteora in media aeris regione videmus congelari & cōcreſcere? Sed quid externa exempla huius congelationis quærimus, cum domeſticum ſuppetat & nobis ſit pro foribus? Eſt enim in noſtra vicinia prope oppiduli Veronæi mœnia fons perennis ſcaturiginis, aſpectu iucundiſſimus, lympha limpidiſſima, colore quidem & odore ἄποιος, ſed ſapore non ita commendabili, incolis tamen non ingrato. E... umpit autem ex altiſſimis ſubterraneis cuniculis, labroque, vel potius cratere excipitur ita affabre in orbem circumducto, vt neſcias illamne περιφέρειαν, id eſt, circumferentiam natura dederit, an vero ars Euclydis exquiſitiſſimum iſtum circulum elaborauerit. Sic autem ad labri margines exundat aqua, vt ſtatim & breuiſſimo aquæductu decurrat in rotam quæ molam frumentariam circumagit, indeque cum glarea, quam currente alueo ſecum abradit, guttatim in ſubſtratum lutum & proximam vſnæam decidit, quæ omnia ſua frigiditate ita ſubigit, fermentat, & cogit, vt tandem in lapides induret, leues quidem illos & foraminulentos, quorumq; vnam aliquando partē videas iā putrefactā, alteram vero adhuc agnoſcas muſco herbaceo virentem & cœnoſam, quæ tantum lapideſcere incipiat. Cogūtur vero illi lapides tāto aggere, vt niſi ex interuallis molitor eos ferreo malleolo cōterat, & ſubſtrahat, impedimēto ſint ipſi moletrinę, quo minus libere circūuoluatur. Iſta obiter dicta ſint de σήψεως .i. Putrefactione, quæ ex aquæ iſtius frigiditate & fortaſſe natiuo ſolo procreari videtur. Similis aūt aut potentioris congelationis quis poteſt eſſe locus in internis receſſibus noſtri corporis, qui multi ſanguinis & venoſi & arterioſi affluxu, vicinorū viſcerū be-

nigno tepore: & ea functione ad quam has partes natura finxit (cum in ipſas, vt in agrum fœcundum noſtræ generationis prolifica ſemina committat) minus algere debeant. Sic Hippoc. frigidos, ſiccos, denſoſque vteros vt effœtos pronuntiat. Quod vero Gal. de Anatomia viuorum, Adipem frigiditate ſpermaticarum partium, & à cordis calore magis diſtantium concreſcere ſcribit, certe vt ex imbecillo frigore vliginoſa materia facile concreſcit, ita quoque leuiſſimo calore illa liquatur: hîc vero de lapidoſa duritie agitur. Reſtat igitur, argumento ab enumeratione partium petito, corpuſculum occalluiſſe ſiccitate, ad quam non parum feciſſe videbnntur dolores aſſidui quos geſtans ſuſtinuit. Item & vigiliæ & inedia quibus diu multumque vexata eſt, quę omnia ad cauſſas exiccantes referunt medici. Adiicere licebit illum vteri veluti κατακλυσμόν, id eſt, illam inundationem, quo pro puerperio multus Ichor è mulieris loculis effluxit, ſicque & vterus & fœtus, eiuſque inuolucra exaruerint, abſorpta omnis putredinis materia, quam in humido & naturali & incrementitio poſitam eſſe Phyſici autumant. Sola ne vero ſiccitas tantam duritiem peperit, cum qualitas ſit patiens, & ad agendum ignaua? Cauſſæ autem ad ſuos effectus analogæ eſſe debent & viribus pares. Ex quo fit, vt ſit veriſimile ſiccitatem ſolam non potuiſſe eouſque indurare, ſed alterutri qualitatum δραστικώτερον, id eſt, potentius agente, frigiditati nempe aut caliditati coniunctam. Frigiditati ne? vt ſiccitati congelatio acceſſerit mixtis his duabus inter ſe indurationis cauſſis? Si enim quæ putrent ſe ipſis fiunt calidiora & humidiora, conſequi videtur (vt contrariorum contraria ſunt conſequentia) ea quæ non putrent, cum putreſcere nata ſint, id habere à frigido & ſicco. Præterea, promptius quæque alterantur à ſimilibus ſuæ intemperaturę cauſſis. At hîc cutis natura frigida & ſicca potiſſimum ſaxeam eam duritiem induit (vt in ouo teſta ex molli tunica occalleſcit) ex quo fit, vt ſit veriſimilius iſtam duritiem à frigido & ſicco excitatam. At neque loci, in quo concreuit temporis, neque vlla humana ratio id patitur, vt dictum eſt, cum de concretione ageretur. Iam videamus an caliditate ſiccitati cõiuncta iſtud corpuſculum indurauerit, cum à tot tantiſque laboribus tandem veluti febre hectica colliquata fuerit illa & contabuerit? Cum præterea calidis & ſiccis medicamẽtis tum intro ſumptis, tum foris admotis aſſidua illa tormina ſedare, flatus diſcutere & moleſtiſſimum iſtud vteri onus, & quod ſubinde exitum minari videbatur, deturbare conabatur imperitiſſimum mulierculaturm vulgus?

A coniunctis hiſce cauſſis, & ſalis glebæ & alumina, & Chryſocolla, & calchanti geneta indurantur, quæ poſtea humore liquantur cum antea calido & ſicco obduruerint.

Tertium huiuſce diſputationis caput poſitum eſt in harum intemperaturarum, ſiue ſimplicium, ſiue compoſitarum differentia, nempe ſint ne illæ externæ tantum & aduentitiæ, an vero aliquod ab ipſo corpuſculo ἔνδοθεν, id eſt, intus reconditum innatum & latens acceperint initium. Nam licet ea quæ de cauſſis propoſita ſunt, habeant quandam ſpeciem adumbratæ veritatis, multum tamen abſunt ab ordinatis naturæ legibus. Quid enim illas cauſſas accuſamus cum omnes ſint externæ, & huic corpuſculo aduentitiæ, quæ ſine internarum aptitudine nihil videntur poſſe agere? Non enim omnis cauſſa, quæ corpori aduenit, inquit Auicenna, in ipſum operatur, ſed ad id requiritur, & agentis fortitudo & diſpoſitio patientis.

Hîc igitur præter communem conſuetudinem (cum natura hominis corpus molle & tenerum finxerit, vt quod ad functiones animæ magis aptum eſſet quam ſi induruiſſet) latuiſſe dicemus aliqua huiuſce indurationis ſeminaria, vt orta reſpondeant ſuis principiis, & inſitam quandam vim peculiarem & abditam, quæ ab externis illis cauſſis excitata tandem in lucem emerſerit, vt ſingulorum, & quæ fiunt internæ quædam affectrix cauſſa exiſtit. Phyſici enim rerum omnium formas excepta illa principe quæ diuinioris eſt originis ex materia educi putant. Item & Spagyrici qui eas profitentur eſſe ἄνωθεν, neque extrinſecus accedere, ſed deliteſcere in ipſis ſeminibus, quæ vt ſua arcana tegunt quibuſ-

q[illegible]dam ver[illegible]rum inuolucris, ſuis matricibus conſentanea eſſe oportet.

Quod ſi de[illegible] i[illegible]a ratiocinatrice, formæ quæ dant eſſe rei (vt Logici dicunt) educuntur a p[illegible]arum qualitatum temperamento, illa etiam erunt ab eadem ſcat[illegible]gine, quæ neceſſario primam illam temperaturam ſequuntur, inter quæ non ſolum odores, ſapores & colores reponunt Medici, ſed etiam mollitiem & duritiem. Proinde præter externas caloris, frigoris & ſiccitatis cauſſas & aduentitias, quamuis varia ſentiant & Philoſophi & Chymiſtæ de lapidum & foſſilium & e[illegible]us & materialibus cauſſis alii ſuccum, alii lixiuium, alii ſal, alii aquam c[illegible]gelatiuam, non ſolum vt materiam indurationis, ſed etiam vt quodammodo effectricem, & in ipſis indurantibus inſitam fixamque de[illegible]teſcere proſerunt. Sic Corallium, cui proprium eſt veluti quarto modo (vt ſcholæ loquuntur) aeti expoſitum lap[illegible] deſcere, idemque [illegible] (eſt herba lapidoſa) græcis [illegible]llari, (Cum in illis fuerit liquidus [illegible]s herba ſub vndis) Non quidem ſolum ab a[illegible]bientis frigore induratur, ſed quod abſconditam habeat in ſe ſuæ duritiei energiam, quæ a circumſtante acre affecta illam produxerit. Præterea materie ab illis cauſſis colliquata, nihil fœtui deceſſit de pleno corporis h[illegible], quem alioqui abſumi & concidere neceſſe fuiſſet, ſi eaſdem cauſſas [illegible] tus ſuiſſe[illegible] h[illegible]more tum fluente tùm implantato vi caloris ext[illegible]nci ab[illegible]o.

M[illegible]las quidem in ſuis ſinubus ſæpe concreſcere, & geſtantibus c[illegible]eſcere, immo iis commori certum eſt, vt multa ſcirroſa, tophacea & lap[illegible] in nobis generantur, aluntur, & augentur, cum excrementitia ſint corpora, imperfecta & ſola viuant anima vegetabili, vt etiam in externis reb[illegible] [illegible]a lapideſcere videmus, eorumque cortices & plantas ipſas. Sed quæ perfecta ſunt animalia, cùm primordia ſuæ generationis habeant p[illegible]tentiſſima, eorum extinſo innato calore, [illegible] humiditatem putreſcere oportet, vt interitus proxima eſt via ad putredinem, concurrentibus præcipuè aliis putrilaginis cauſſis, vt dictum eſt antea.

Quod autem recenſent nonnulli [illegible]x a[illegible]um fide, & hominis pedem & caput [illegible]mò & totum corpus viſa fuiſſe in [illegible]ata, id multum abeſt ab eo, de quo h[illegible]ag[illegible]r, cû de induratione fœtus inſpirantis vtero diſſeratur, illa verò aſſeruata [illegible]ant conditura & c[illegible]n[illegible]retione cadauerum in ſale quodam terræ, vt in[illegible]q[illegible]nt vegetatiuo, quo omnia ferunt dealbat[illegible] [illegible]dureſcere, & coaleſcere.

[illegible]tam pugnantium ar[illegible]um[illegible] ntorum[illegible]n, qu[illegible]v[illegible]eundo magis acquireret, dirim[illegible]æ [illegible] arbiter. [illegible] Academicorum more, deſinam in [illegible] ſuſpenſamque ſententiam, vt canant Cygni, ſicut eſt in prouerbio, tacentibus graculis, excitenturque docta ingenia ad ſcrutanda ſummi opificis naturæque miracula, & ad eruendos eorum ca[illegible] ex [illegible]loſophorum theſauris, in eo præcipuè ſpectaculo, in quo à primo ortu, neque in inſtrumentalium figura, numero, ſitu, aut connexione natura peccauerit: Ideoque nihil hic ſit monſtrificum, cum nullam habeat iſtud corpus deformitatem notabilem, toti ſuæ ſpeciei extraneam quam à prima origine ſortitum ſit. Plinio autem lib. 7. cap. 18. Natur. Hiſt. ſi meritum fuit quoſdam concretis oſſibus extitiſſe & ſine medullis, quod portentum iſtud fuerit, fœtum extractum, imputrem in ſuo veluti ergaſtulo lapide factum, tot menſibus & annis à matre circum geſtatum fuiſſe?

Simeonis Prouancherii Lingonenſis & apud Senonas medici de huius indurationis cauſſa opinio.

De partu anatomico eius mulieris, quæ in Senonum vrbe vixit annos octo & ſexaginta, & cui extinctæ eruta eſt puella iuſtæ molis, quæ in vteri ſinu octauum, & vigeſimum annum impleuerat, gallice ſcripſi. Eundem partum, qui latine & copioſe loqueretur, ad exteros relegare decreueram, cui phyſicas, ſed è re natas exercitationes meas adiungere operæ pretium videbatur. Inter moras Alboſius Heduus, qui excudendam ſpectaculi effigiem curauerat, eius

hiſtoriam latinè exprimit: De qua ſcribenda iam pridem a[illegible] corum & maximè exterorum, ad quos vt nominis, ita eruditionis ſuæ fama peruenit, literis frequentibus vrgebatur. Hic oratione graui & veridica flagitant[illegible]um votis reſpondet, vt mollis in obſequium, facilíſque rogantibus eſſet, hiſtoria de induratione fœtus in vtero, phyſica & problematica inquiſitio, acceſſit. Vtraq; mihi tantopere placuit vt in ea vertenda gallice meam operam requirere viſa ſit: nec eiuſaut[illegible] plu[illegible]s commendabo, ne quia viuit, & eiuſdem vrbis ſumus incolæ, in fœdam adulationem me demitti in multorum opinionem irrepat. Et quia in dubia & ancipiti re ſic animus conſiſtit, neminem mitari oportet, ſi in apertum campum deſcendam, & vtraque lingua mearum exercita[illegible] breuiter ac ſumma[illegible] m epi[illegible]gum ad[illegible]ciam. Ergo rem ipſam aggredior. V[illegible] græcis, quem Deus ad o[illegible]ncipi[illegible]dum [illegible] [illegible]inauit, craſſus & impactus carneum quid refert, cæterum ne[illegible] u[illegible]us, & membranoſus eſt, vt geſtationis decurſu in amplitudinem poſſet exten[illegible]. Ac ſemen, quod hominis abſtractum Zeno appellare non dubitauit, in v[illegible] ſinum effundi[illegible]urid[illegible]e, vnicum propagationis perpetuæ ſubſi[illegible]ium compre[illegible] [illegible]a conc[illegible]pitur, ex quo primum omnium inuolucra geniturae procreantur, inox reliqua membris & articulis diſtincta, ſemine genitali opifice, nec non ſpiritu ſang[illegible]neque menſtruo adminiſtris inſtruuntur, vſque dum opus eſſet al[illegible] [illegible]tum. [illegible]um igitur fœtus hic Senonenſis a conceptionis die, ad p[illegible] [illegible]æ ſpeciei lineamenta nouem menſium proceſſu i[illegible] in vtero ma[illegible] c[illegible]ris organici molem addidiſſet, matri, quæ h[illegible]c grandiori alen[illegible] non poterat, initium partus [illegible]duxit. fit enim cum diruptis calci[illegible] motu valido pueri membranis [illegible]ſe a vinculis exolutus foras prodit, & ita perfectus eſt, vt per os n[illegible] [illegible]ſit.

Di[illegible] porro inuolucris Ichores prodeunt multi, & membr[illegible]noſum qu[illegible] cruore [illegible] referente marito [illegible]que graues & iniqui dolores, qui con[illegible]torum ſpirituum vi accidunt, matrem excruciant. Fruſtra fiunt hæc om[illegible]: hæret infans vtero, quem ne[illegible] motus, neque marri[illegible]pectus poſſunt excludere. [illegible]ndem al[illegible] pe[illegible]uria, ob quam ſibi mo[illegible] via[illegible] & exitum, bre[illegible]mam vitam cum morte commutauit. Ex ſignificatione h[illegible] noui partus, qu[illegible] lucem editus eſt menſe maio ſuperiori, potuit intel[illegible]gi qu[illegible]d ſcriberem, [illegible]nc fœtum ante indurationem vix[illegible]e ac ſeruatum fuiſſe in ſtar molæ. Non d[illegible] qui ex e[illegible] loco capient opinionem, me fœtui animalis vitam abnegare. [illegible]morarum habeo intelli[illegible]ente[illegible] animam membris aff[illegible]bre conc[illegible]natis ſuæ ſpeciei conſentaneam affulſiſſe. Atqui hoc vn[illegible]m cogitab[illegible] vt ind[illegible]care fœtus tanquam molas poſſe vtero ad plures annos affigi, nam [illegible] vitium & materiæ abſurditatem ſequuntur, quarum onus ægre natura ſuſtinet: fœtus verò ſunt opus benignioris naturæ, ad [illegible]ipiendos vterus comparatur. Adde quod irriti conceptus ad pu[illegible]edinem, ſi vitæ expertes inanimatis, & animari vitalibus conferantur, quam fœtus ſunt procliuiores: ſiquidem illi humida & lubrica conſtant materia quæ [illegible]eſcit: fœtuum verò compacta vt plurimum dura & ſicca eſt ſubſtan[illegible] qu[illegible] ex neruis, venis, membranis, vinculis & oſſibus conſi[illegible]) cuius ratio putredini reluctatur. Pars enim ſicca ægrius putredinem admittit. Poterat tamen hic fœtus Senonenſis ad putredinem progredi. Cur ergo ab extinctione natiui caloris illam effugit & occalluit? Refrigeratur vterus præter naturæ ſuæ modum fracti caloris imbecillitate per irritos labores partus, per eruptiones aquarum, per effuſa quædam cruenta, per concepti frigidi externam iniuriam. Frigus enim dehiſcente vtero & diductis cruribus in expectatione puerperii admittitur. Ex victoria frigoris humores, qui verus mediiſq; ſpatiis vterinæ molis & cóceptæ puellæ pertinacius impacti erat, concretione coguntur: perinde ac gelatis accidit, ſic enim affecti κατεχόμενα appellantur, qui eam formam retinent in qua deprehenduntur. Fit autem id malum ab humore frigidiore & congelante. Etenim frigore humida concreſcunt; quod Galen. in vi. Epidem. comm. 3. ſect. 14. & Hip. lib. de carn.

exſpon-

ex ſpontina ſcirrhorum generatione patefecit. Coeunt autem vſque adeò humores & in concretionem deducuntur, vt cum vtero fœtus ſcirrhoſam planè calloſamque duritiem contrahat. Nam & ex frigore duritiem fieri docuit Galenus 5. ſimpl. 5. cap. Humores autẽ qui demiſſi ſunt in cõcretionẽ, craſſi erant & glutinoſi: alioqui nunquam fœtus, vteruſque in calloſam duritiem eſſent progreſſi. Erant & frigidi, nam ſcirrhus, vt Galeno 14. meth. c. 4. lib. 5. ſimp. c. 1. lib. 3. de loc. aff. c. 5. placuit, omniſque tumor ſcirrhoſus ex humore craſſo, viſcido ac frigido naſcitur, qui in parte frigida ſiue ſit melancholicus, ſiue pituitoſus, ſiue ex vtriſque mixtus, facile concreſcit. Frigus enim humores cõgelat, vt diximus, & maximè frigidos. Itaque in hoc agendo potentiſſimum, ſimul atque fœtum cum vtero excepit, in vtroque efficiens indurationis cauſſa extitit, quæ quidem corpuſculo & vterinæ moli ex materiæ & humoris ratione impendebat.

His igitur ad abſolutam duritiem pergentibus, ſenſim humor per halitum reſolutus eſt, non enim craſſa, refrigerata, concretaque reſtitit, & in callum vteri perinde ac infantuli moles coaluit ante ſeroſi recrementi vaporationem. Nulla vero humiditas poſt hanc coitionem per venas, quæ ſolæ fœtui alimentum conferebant, in media vteri ſpatia illapſa eſt, ac perinde facto ſeri & cruoris effluuio, quo ad puerperii tempus natura depoſuit, in loco frigido, ſicco, & ſaxeo proles madere deſiit; Imò duri occurſu induruit. Nam & humor qui circa articulos colligitur ex oſſium natura, teſtante Hip lib. 2. epid. ex Medicorum ſententia, frigore concreta calore liquari: cui ſatisfactum fuerit, ſi reſpondeam alias indurationis cauſſa à frigore inſolubilem vteri & genituræ concretionem reddidiſſe, idque ſcirrhoſi tumoris modo, qui ſiccitate & frigore concretus nunquã emolliri poteſt. Igitur nihil aderat per ariditatem loci quod fœtum faceret obnoxiũ putredini, exhauſta erat omnis humiditas innata, nulli aduentitiæ per vteri craſſitiem ac duritiem aditus patebat ad induratum fœtum, quo ſe ipſo redderetur humidior. Nam quæ putrent, ait Hippo. ſe ipſis humidiora fiunt. Porrò confirmata in dies duritie proles illa perinde ac ſcirrhus vtero ſcirrhoſo affixa, potuit integra forma in mortis maternæ tempus conſeruari, citra inſignem earum partium colliquationem, quæ natura ſua laxiores abſumi poterant, niſi concretio à frigore irrepſiſſet. Quod factum fuiſſe adeo mirum videri non debet, cum neque oſſa indurata, neque calli, potiue qui generantur in nobis, procedente die minuantur. Hæc mea eſt compendiaria argumenti propoſiti diſceptatio, candide lector, ſi quid rectius illa noueris, imperti: ſi non, his vtere mecum.

F I N I S.

INDEX RERVM ET VERBORVM QVAE IN HISCE DVOBVS LIBRIS CONTINENTVR:

Cuius numerus prior verſiculum, poſterior folium demonſtrat.

A

ABORTVS quo tempore, vt plurimum, ex Ariſtotele contingat. 52. 18.
Accurſii gloſſa de partu ſeptimeſtri, eiuſque explicatio. 47. 62. & 21. 63.
Ægritudinis fœtus, & mortis quæ ſint cauſſæ. 50. 57.
Anatomes fœtus petrificati. 22. 94.
Annus quid ſit. 47. 6.
Annus quotuplex. ibid.
Annorum inoentio. 51. 6.
Anni ſolaris, & lunaris deſcriptio. 16. 7.
Annus magnus, & paruus quid ſint. ibid. v. 1. 3. & 15.
Aoous maximus cur dicatur mundanus. ibid. v. 13.
Annus magnus cur dicatur trienderida, & periterida. ibi. v. 26. & 35.
Annus methonicus quid ſit. ibi. v. 44.
Anni magni quæ ſit vtilitas in hoc opere. 45. 8.
Annus Hebræorum quis, 6. 9.
Annus Græcorum an idem cum anno Hebræorum. 9. 9.
Anni conſtitutio apud Græcos quæ fuerit. 22. 9.
Anni conſtitutio varia apud Romaoos ſecundum varios Imperatores. 35. 9.
Añus in hoc tractatu quomodo ſumendus. 14. 10.
Annuus partus an detur. 10. 89.
Annus Endoxi, 37. cum ſeq. 7.
Annuum partum fieri demõſtratur auctoritate Hippopocratis & Thimari. 7. 90.
Anoi partus hiſtoria. 54. 90.
Anticipationis in formatione fœtus cauſſæ multæ. 17. 43.
Aquam concreſcere, & lapideſcere. 47. 95.
Ariſtoteli de hominis partu magis quam Hippocrati credendum. 3. 20.
Aſtra an poſſint alicui longã aut breuem vitam polliceri. 43. 66.
Aſtra in hominis partu nihil ex cœli poſitione ſignificare. ibi.
Auli Gellii ſententia de partu ſextimeſtri. 3. 62.
Aſtrologorum opinio de partu octimeſtri. 10. 65.
Aſtrologorum opinio reprobata de partu octimeſtri, ibid.
Ariſtotelis ſententia de partu hominis exponitur. 28, 25.
Animalia bruta certum habet pariendi tempus. 20. cum ſeq. 25.

B

BISEXTILIS annus qui ticatur. 12. 10.
Biſextilis annus quã ob cauſſam inuentus à C. Cæſare, & Græcis 5. & 9. 11.

C

CARDANI errores multi in computatione menſis in partu hominis 4. 33.
Cauſſas proximas in producendo effectu plus poſſe vniuerſalibus. 10. 67.
Centum & 82. dies eſſe principium ſeptimeſtris partus non 163. ex Hippocrate oſtenditur. 18. & 25. 33. & 22. 34.
Centum & 82. dies non cõplecti ſex menſes plenos ex Hippocrate oſtenditur. 42 38.
Certitudinẽ de hominis partu pendere ex notitia computatioois menſium, anni, & dierum. 17. 14.
Computationem in vtero gerentibus difficillimam, & vtiliſſimam in vtero gerẽtibus. 9. 14.
Computandi rationem in partu ſolum docuiſſe Hippocratem libro de ſeptimeſtri partu. 20. 14.
Computatio Hippocratica an de menſe Lunari intelligẽda. 53. 15.
Computatio an lunaribus, an ſolaribus menſibus facienda. 37. 16. & 2. 17.
Conſenſus Ariſtotelis, & Galeni de partu ſeptimeſtri. 30. 61.
C. Cæſaris annus emendatus. 34. 11.
Cuiatũ ſententia de partu ſeptimeſtri, & impugnatio. 45. 64.
C. Cæſarem non fuiſſe primũ inuentorem anni ſolaris. 53. 14.

D.

DECIMESTRIS partus an detur. 25. 79.
Decimeſtris partus quis ſit 37. 80.
Decimeſtris partus principiũ. ibid. v. 52.
Decimeſtris partus omnium perfectiſſimus. 29. 79.
Dies quid ſignificet. 43. 13.
Dies in computatione quomodo ſumendus. 14. 16.
Durities à quibus cauſſis fiat. 29. 95.
Duritiei cauſſæ petrificati fœtus quæ ſint.
Dioclis opinio de diebus criticis, 10. 13.
Dies quomodo ſumatur à Galeno. 45. 13.
Decimeſtres partus pro maiori parte non tranſeunt medietatem menſis. 33. 76.

E

EPILOGVS eorum quæ ſcripſit Hippocrates libro de partu octimeſtri. 30. 72
Empedoclis opinio de partu ſeptimeſtri. 8. 62.

E

FOETVS quanto ſpatio tẽporis formetur in vtero. 4. 18.
Fœtus qui citius, & qui tardius formetur. 25. 31.
Formationis tempus, an anticipet, vel poſtponat multum. 17. cum ſeq. 42.

Fœtus

Fœtus in qua ægrotet quadragenaria, vt plurimum. 42. 58.
Fœtum vitalem naſci ex pari, & impari, quomodo ſit intelligendum. 23.69.
Fœtus ſeptimeſtris an maior, & validior nouimeſtri. 40. 76.
Fœtus quot modis in vtero dicatur perfectus. 20.98.
Fœtus ad inſtar molę in vtero ad plures annos contineri poteſt. ibi. v. 37.
Fœtus mortui petrificati geſtationis per annos tres, & per abdomen inſtrumentis chirurgicis extracti Hiſtoria. 20.93.
Fœtus petrificatus cur nõ putruerit præſentibus cauſſis putredinis. 6.95.
Fętus petrificatus an ab externis tantum cauſſis, an etiã internum & latens vitium contraxerit. 40.96.
Ferdinandi Menæ opinio de victus ratione reprobata. 29.17.

G

GALENVM Hebræos vocaſſe Palęſtinos. 48.8.
Galeni opinio de añoHebræorum. 6.9.
Galenum ſcripſiſſe librum de annuo tempore. 43.6.24.
Galeni ſententia de menſibus 35.12.
Galenum cauſſam dierum decretoriorũ retuliſſe ad ſuperiora. 11.13.
Galenus quomodo ſumat diem 55.13.
Gallina quot diebus incubat ouo. 16.&26.24.

H

HORTENSII apud Ciceronem de magno, anno ſententia. 27.8.
Hippocratis computatio de partu ſeptimeſtri declaratur. 20. uſq; ad 33. 14. & 15.
Hippocratis opinio de octimeſtri partu. 40.69.
Hippoc. opinio ſuſpecta de partu octimeſtri. 44.70.
Hippoc. admittere partũ vndecimeſtrem. 10.84.
Homini certum non eſt naſcendi tempus. 20.25.
Hippocraticæ ſententię de ſeptem quadragenariis nonimeſtris partus explanatio. 30.76.

I

INDVLTIA grauidæ mulieris quæ ſint. 31.93.
Intercalatio quid ſit. 20.10.
Intercalares dies qui. 28.10.
Intercalandi rationẽ quis primum docuerit. 1.11.
Intercalatio quot annis fiebat 16.11.
Intercalandi varii modi, eorũque cauſſæ. ibid.
Intercalandi neceſſitas quæ 43.11.
Iuriſconſulti Maceratenſis opinio de partu dierum. 40. 36.
Impugnatio opinionis huius 40.38.
Impugnatio opinionis Aſtronomorum de partu octimeſtri. 48.65.
Impugnatio opinionis mathematicorum de partu octimeſtri. 30.68.
Iuriſconſultorum opinio de partu vndemeſtri. 27.87.

L

LIBRVM de carnibus non eſſe Hipp. legitimum. 35. 17. & 1. 87.
Libri de ſeptimeſtri partu, & de natura pueri, an ſint Hippocrati legitimi. ibi.
Lunaris menſis qui. 5.12.
Lunaris menſis quotuplex. 18 12.
Lunaris annus qui. 24. 7.

M

MASCVLVS vt plurimum quando formatus eſt in vtero 23. 42.
Matthæi Curtii opinio de partu ſextimeſtri, & impugnatio. 5. 27. & 28.
Menſium cognitionis quæ vtilitas. 50.11.
Menſis quotuplex. 1. 12.
Menſis Lunaris quid. ibi. v. 5.
Menſis peragationis quid. ibi, v. 20.
Menſis coniunctionis. ibid. v. 26.
Menſis illuminationis. ibid. v. 44.
Menſis Medicinalis quid recentioribus. 8. 13.
Menſis Medicinalis quot habeat dies, 24.13.
Menſis ſolaris quid ſit. ibid. v. 31.
Menſis ex 282. diebus cum dimidio conſtans in computatione vtero gerentium, ſeruandus. 10.76.
Medietatis anni ſolaris cur in partu meminerit Hippocrates. 4. & 26. 15.
Medietas anni quid ſit, & an ſit cauſſa vitæ. 53.30.
Medicinales ſermones, vt plurimum veri, non ſemper. 13.28.
Menſibus plenis Hippocrates cur non computauerit ſeptimeſtre. 11.34.
Menſis pars quando ſumatur pro toto menſe, & quando pro portione menſis. 50.34
Menſis ſeptimus primus vitalis partus, ex Auicenna, 30. 42.
Menſibus quinque exactis, & plenis cur Hippocrates dies 147. cum dimidio adſcribat. 38.52.
Mulieres quædã ſteriles, quæ vtero tamen gerunt. 31. 23.

N

NEceſſitatem partus quid ſignificet. 12.71.
Nouimeſtrem partum naturalem, & vitalem omnium conſenſu. 40.74.
Nouimeſtris partus quod ſit principium. 22.75.
Nouimeſtrem validiorem eſſe ſeptimeſtri. 17. 77.
Nouimeſtrem partum naſci ante 270. diem: nẽpe 240. & 251. v. 4. & 7.75.
Nouimeſtris principium ex Augenio dies 237. finis 265. cum dimidio ibid.
Nouimeſtrem partum quomodo complecti ſeptem quadragenarias dixerit Hippoc. 12.80.
Et aliorum opinio, & impugnatio. ibid.

O

OCtimeſtris partus cogni tus vitalis Ariſt. 29.28.
Octimeſtris partus quis debeat nuncupari. 11. 65.
Octimeſtris in quota quadragenaria naſcatur, ibi. v. 14.
Octimeſtris partus cum non ſit vitalis ex Aſtrologorum ſententia. 25.65.
Octimeſtris an moriatur ex influentia planetarum. 24. 66.
Octimeſtris cur non ſit vitalis ex Hippocrate. 40.69.
Octimeſtrem partum eſſe aliquando vitalem probatur rationibus, authoritati-

bus exemplis 35.72.
Octimeſtri m Hippoc. vocatur vitalem & non vitalem. 22.73.
Operationes naturæ certis ſi ri periodis quomodo intelligendum. 55.52.
Ouum quot dietum ſpatio fit 40.25.

P

PARTVS nomen multiplicem habere ſignificatio nem, 6.22.
Partus proprie quid ſit.33.22.
Partus quando incipiat ex veterum conſenſu.24.22.
Partus eſt opus naturæ admirandum. 53.22.
Partus quomodo fiat admirabile. ibid.
Partus cauſſæ effectrices quæ. 9.23.
Partus cauſſæ omnes.ibid.
Partus perfectus & vitalis qui ibid.v.20.
Partus iuſta magnitudo quæ, ibid.v.25.
Partus ſi cum vtetus amplius continere non poteſt, ac puero alimétum deficit;3. 24.
Partus perfectus eſt,cum puer in vtero ex ore ſumere nutrimentum poſtulat. ibid.
Partus vitalis quis debeat nũcupari.40 24.
Partus naturalis, ac perfectus omnis protinus vitalis ex Augenio.ibid. v.30.
Partus morboſi cauſſæ.5.25.
Partus quando ſint abortiui, & quãdo vitales.26.& 34.25.
Partus hominis cur certo tépore non fiat.ib. v. 47.
Partus brutorum fit certo tépore. ib. v.38.
Partuſ ~ ~ ~ ~ dit tép' ~ Captæ / Vaccæ / Aſinæ / Equæ / Canis / Feles / Elephanti. ~ ibid.v.39. cum ſeqq.
Partus ſextimeſtris an ſit vitalis. 32.26.
Partus dierum 171. an ſit pro vitali admittendus. à verſ. 54. fol.26.& v.6. f.27.uſque ad fin. lib. 1.
Partus menſium 13.& 14.an detur.1.92.

Q

QVadragenariæ in hominis partu quam vim habeant. 17.59.
Quadragenariarũ vis in partu nulla ex Augenii ſententia.46.60.
Quadragenaria quot dies cõplectatur. 21. 59.
Quadragenarias quot habeat partus ſeptimeſtris, & nonimeſtris, 22.20.

S

SEptimeſtris partus qui appellatur.40.59.
Septimeſtris partus quot habeat decades hebdo. 27. 20.
Septimeſtris partus ex Hippocrate quomodo fiat. 48.33.
Septimeſtrium quis perfectior, 4.51.
Septimeſtres quando incipiant eſſe perfecti.ibid.verſ. 21.
Septimeſtres partus quot requirant plenos menſes,& quot inchoatos. 17.52.
Septimeſtris partus cur cenſeatur vitalis ex mathematicis, ac aliis. 20.53.
Septimeſtres cur vitales ex Augenio.18.55.
Septimeſtres cur raro viuant, & ſint plerunque imperfectiores aliis. 4. 56. cum ſeqq.
Septimeſtris partus ex Ariſtotele primus viuere poteſt ac adoleſcere. 30.61.
Septimeſtrem eſſe vitalem quomodo primum fuerit perſpectum.40. 61.
Septimo menſe mulieres raro pariunt 35.62.
Septimo menſe natus cur dicatur Paulo I.C.legitimus. 40.62.
Septimeſtris cur ſit vitalis ex Cuiacio I. C.45.63.
Septimeſtris partus quomodo exitum quærat. 50. 70.
Septimeſtris quando affligatur in vtero. ibidem,verſ. 48.
Septimeſtris cur ab Hippocrate validior nouimeſtri dicatur. 43.76.& 77.
Sextimeſtris partus an ſit vitalis ex Matthæo Curtio. 5.27.
Sextimeſtrem vitalē eſſe nemo ex antiquis, aut recentioribus obſeruauit. 22. 28.
Sextimeſtris vitalis cognitus Augenio.ibid.
Sextimeſtris quando ſit abortiuus.38 51.
Sextimeſtrem raro naſci vitalem, & quando id contingat.48.40.
Sextimeſtrem interdum vitalem exiſtere oſtenditur rationib., & authoritatib. 1. 41. uſq; ad 46.

V

VLPIANI I.C. de partu ſeptimeſtri. 53.62.
Vndecimeſtris partus an admittendus. 40.81.
Vndecimeſtrem partum admitti ab H pp. 46.82.
Vndecimeſtrem non dari, ex Plutarcho, & ex authore libri de natura pueri.10.83.
Vndecimeſtrem partum admittere omnes Medicos. 10.84.
Vndecimeſtrem partũ an admittant I. C. 17.87.
Vlpianus cur vndecimeſtrem partum non receperit. ibi. v. 45.

F I N I S.

Errata ſic corrige: 1. numerus lineam, 2. folium denotat.

42.8 lege ſcientiarum.15.10.ſpatium.22.18. aliam.10.24 tenellam.23. 26.calcitrare. 22.33. imputatione partus.7.34 mox vero & lin 31. hunc verum, & 43.200.11.35.dies 29.& horatea.10. 40. nonem nouilunia. 17.44.illos facit,28.36.ſecla 45.43 Belunenſis, 6. 61.qua dic.33.26.rarenter.